

אצטרף אליהם

מערכות

חייך חיים

1958 - 1960

ליא

הד"ארצי

חברה ישראלית לתעשית תקליטים בע"מ
רמת-גן, רחוב חזלון 4
טלפון 7-3605

יצרני תקליטים:

ארוכי-נגן LP $33\frac{1}{3}$

ארוכי-נגן EP 45

רגילים 45 ו-78

ש י ר י צ ב א
שירי להקות (נחל פקוד המרכז)
שירי עם ישראלים
מוסיקה קלה וקלסית מהקלטות חו"ל
שירי יידיש, חזנות וכו'.

תוכן הענינים

בפתח החוברת: פקודת-יום ליום הזכרון לחללי צה"ל

מערכת-סיני

1 סא"ל כרציון טחן

בער הכנות

49 סגן-משנה י. סירקל אימון המילואים בחת"ם — כיצד ?

מכתב לקצין-מילואים

54 שי על שיגרת-כוננות

מפנקסו של מג"ד

56 סגן-אלוף מ. פעיל גאות היחידה

59 רביסרן ר. הלל כיצד נקבע גבול א"י-סיני

במת מערכות

בעיה שאיננה אישית / סוף מעשה במחשבה

תחילה / הפתרון — והמעשה

בעולם החמוש

72 הניסויים-הגרעיניים: האמריקאיים

73 אזעקות מפציצים נושאי נשק-גרעיני

76 הגלגל-החוזר של תמורות צבאיות — גלגול "גרעיני" של קור-מג'ינו ?

"חדים"

78 ההרתעה שבין-השיטין / "הגיון-ההשמדה"

"מערכות"

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: סא"ל אלעזר גלילי
סגן עורך ראשי: סא"ל גרשון ריבלין
"מערכות": קצין עריכה סרן מנחם שריד
"צקלון": קצין עריכה שרגא גפני
"מערכות-ים": עורך קצין עריכה רס"ר מיכאל הולר

ספרים להנצחת החייל: העורך ראובן אבינעם

מוכרת המערכת: מרים נתנאל

המנהל: יוסף דקל
עורך למנהל: יוסף אלקוני

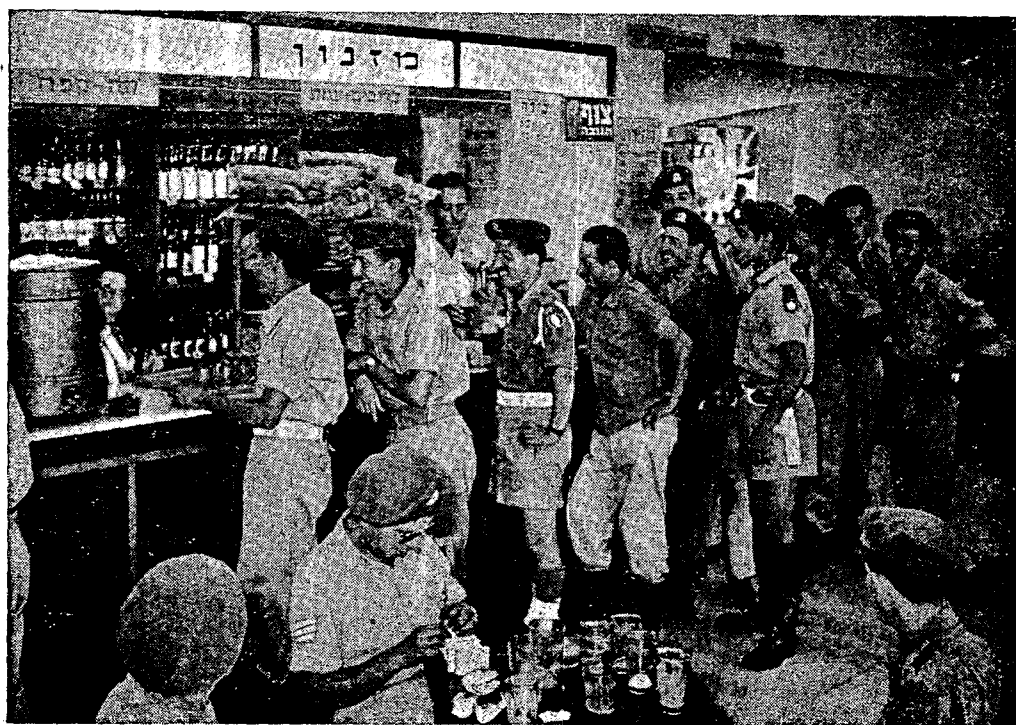
המערכת והמנהלה: הקריה-ת"א, רח' ג' מס. 1

דפוס י. שלומי, ת"א

לצבא הגנה לישראל

ברכת „שקם“

ליום העצמאות

טופס המחאה למת"ש לאנשי צבא קבע בלבד.

אל: מת"ש*

מאת:

אני, הח"מ נותן בזה הוראה בלתי חוזרת למת"ש, לנכות
ממשכורתי.....ל"י, בשעורים של 2.500 ל"י לחודש, בהתאם
לפקודת מטכ"ל מס' 37.0108, ולהעביר סכומים אלה לזכות „מערכות“.

הנני מסכים, שבמקרה ואפרוש מן השרות לפני השלמת הניכויים
עד לסך של.....ל"י, ינוכה העודף ממשכורתי האחרונה או מכל
סכום אחר שיגיע לי ממנהל התשלומים בעת פרישתי מן השירות.
המחאה זו היא החלטית ובלתי-חוזרת הואיל והיא נוגעת
בזכויות צד שלישי.

.....
תאריך

.....
חתימה

מס' אישי

דרגה

שם

שם פרטי

ישלח טופס זה ל„מערכות“.

(בא לרשום את הפרטים האישיים בכתב ברור).

צבא הגנה לישראל הוצאת "מערכות"

אל מנויי "מערכות"

הנידון: "אלבום העשור לצה"ל"

הננו מתכבדים להודיעכם שמחיר האלבום הנ"ל, שיצא לאור בהוצאתנו לקראת שנת העשור, הוא 6.500 ל"י.

בהסכמת הנהלת "ידיעות אחרונות", שקבלה להפצה בלעדית את האלבום בארץ, יקבל כל מנוי ביחד עם האלבום — כפרס מיוחד — אחד מהספרים הבאים לפי בחירה:

1. מסעי המלחמה בא"י
2. עלילות ש"י
3. אסירי תקוה
4. אנשים מול אש
5. מימי שמירה והגנה

המעוניין ימלא הפרטים בטופס המתאים, יציין הספר שברצונו לקבל ויצרף התמורה.

מיד עם הופעת המהדורה המיוחדת למנויי "מערכות" — ישלח האלבום בצרוף הספר באמצעות הדואר.

כל מנוי זכאי לרכוש באמצעותנו, בתנאים אלה, טופס אחד בלבד, עד 15.5.1958.

תנאי הרכישה לאנשי צבא קבע, נשלחו בנפרד, באמצעות מת"ש.

בברכה

מנהל "מערכות"

נ.ב.

אנשי צבא קבע שלא קבלו הטופס, יודיעו ל"מערכות" וטופס מתאים ישלח אליהם.

תאריך.....

לכבוד "מערכות"

ת.ד. 7026

תל-אביב

א.נ.

כמנוי "מערכות", הריני מזמין בזה ומבקש לשלוח אלי טופס

אחד של האלבום וכן הספר.....

לכתובתי:.....

.....

התמורה בסך 6.500 ל"י רצופה בהמחאה, המחאת דואר.

בכבוד רב,

צבא הגנה לישראל הוצאת "מערכות"

ת"א, 18.5.58

סנוי נכבד,

א. רצ"ב הרינו מתכבדים להמציא לך רשימת הספרים שיצאו לאור בהוצאתנו, ומחיריהם.

במדה והנך מעוניין באחד הספרים, מלא נא טופס ההזמנה, צרף התמורה, והספרים ישלחו אליך באמצעות הדואר.

ב. ספרי "מוסד ביאליק":

לפי הסדר מיוחד עם הנהלת "מוסד ביאליק" יוכלו אנשי צבא קבע ומנויי "מערכות" לרכוש ספרי "מוסד ביאליק" בתנאים מיוחדים. לפי שעה אנו מפרסמים מספר ספרים שהופיעו בהוצאת "מוסד ביאליק" ומחיריהם המיוחדים.

המעוניינים, יחתמו על טופס הזמנה, יצרפו התמורה, והספרים ישלחו אליהם באמצעות הדואר.

המחיר	למנויים	
7.200	4.700	1. תרבות הריניסאנס באיטליה - י. בורקהארט
7.800	5.100	2. איי ויישובה בתקופה העות'מאנית - י. בן-צבי
4.800	3.150	3. הירדן - ג. גליק
3.800	3.200	4. עבר הירדן המזרחי - ג. גליק

ג. "שלושה שברחו"

ספר המתאר פרשת שביו וטלטוליו של אחד מ-1.600 חיילים ארצישראלים שנלכדו בשבי באפריל 1941, על שפת ימה של קאלאמאטה ביון.

הסופר העמיד לרשותנו כמות ספרים להפצה בקרב אנשי צבא קבע ומנויים במחיר של 2.250 ל"י במקום 4 ל"י.

ד. ברצוננו להביא לתשומת לב המנויים, שהחל מחודש זה יהיו שעות הקבלה במחלקת ההפצה והמשלוח, במשרדנו בקריה, בכל יום בשעות לפני הצהריים בלבד (8.00 - 13.00). ביום ג' גם בשעות אחר הצהריים (15.00 - 17.00).

בסניפינו האחרים בתל-אביב - ברחוב נחלת בנימין 37, וב' הרצל 18, (ג. טריואקס) - פתוח בכל יום בשעות 8.00 - 13.00 - 15.00 - 17.00.

סנוי, לידיעתך:

בכל הקשור בחתימה על כתבי העת יש לפנות למחלקת ההפצה בקריה.

בברכה,

מנהל "מערכות"

האריך.....

לכבוד

"מערכות"

ת.ד. 7026

תל-אביב

א. נ.

נא לשלוח אלי את הספרים הר"מ לפי הכתובת:

.....6	1
.....7	2
.....8	3
.....9	4
.....10	5

התמורה בסך.....ל"י, מצורפת בהמחאת דואר/במזומן/בהמחאה למת"ש

בברכה,

חתימה

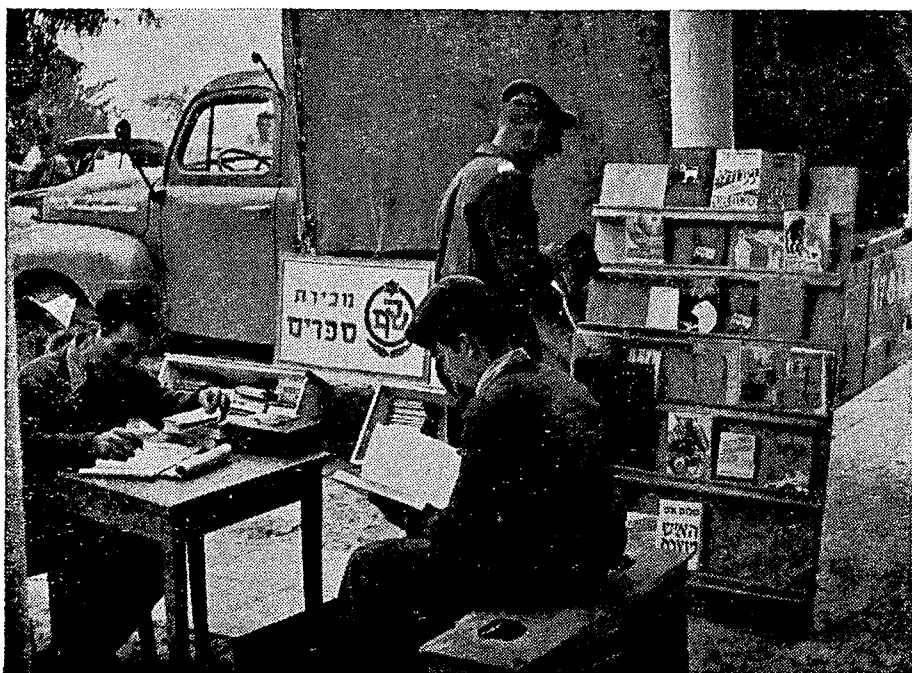
שם פרטי

שם המשפחה

לחג העשור

ברכת "שקם"

לכוחות הבטחון
ובני משפחותיהם

מי ומה בחוברת

חוברת זו של „מערכות“ — אין מבנה דומה לזה של חוברת רגילה ו„תקינה“.

שכן את רוב דפיה תופס סיכומה של מערכת-סיני, אשר נכתב בידי סגן-אלוף בן-ציון טחן והמכנס ידיעות והערכות מהימנות ומוסדות. מערכה זו — דומה שאין עוד צורך להוסיף ציונים וקיום לדמותה, במסגרת זו של „מי ומה בחוברת“ שב„מערכות“. יספיק כאן אולי הציון כי עד היום הזה (על כל פנים — עד אפריל 1958) מוסיפה העתונות הצבאית שבעולם להעלות תיאוריה ולבחון גורמיה (הדוגמה האחרונה — מאמרו של מפקד-דיביוזיה שביצרי, מן הידועים, שנתפרסם, כאמור, באפריל ש.ז.); וטרם גדלה הנושא, וטרם נתגבשו סופית הניתוחים והפירושים. אין תימה, שבמסגרת „מערכות“ ו„צלקין“ כבר הספיקו להתפרסם בינתיים שישה תיאורים מתורגמים של מסע המלחמה בסיני. אשר לכותבה של פרשת-סיני המוגשת עתה — רחוק הוא מאוד מלהיות „פנים חדשות“, ב„מערכות“, אם גם לא הרבה עד כה לתתם על מאמרים בחוברות; שכן במשך שנים מספר היה חבר המערכת, ואחראי במישרין על הירחון.

כטבע הדברים, התפשטותו של נושא מרכזי אחד גורמת לזחיקת שאר הנושאים. ואמנם נמצא כי בחוברת מיוחדת זו מהות תיאור מסע-סיני את העיקר, ואילו שאר החוברת — בגדר תוספת. אך אין להסיק מכך כי חסרים נושאים מעניינים, או ידיעות מאלפות, בחלקי החוברת האחרים; והסוקר את המשכם של ציוני „מי ומה“ אלה — יוכל להיווכח בכך.

אותו מאמר בחוברת זו הבא במישרין לאחר פרשת מערכת-סיני — ונמצא על כן

פותח את החלק „תקין“ שבחוברת „מערכות“ זו — שייך למדור קבוע המתחיל להתפרסם מעתה כתוצאה מסידור של שיתוף-פעולה אשר נקבע בין „מערכות“ וחיל-התותחנים. המדור יכון להארת בעיותיה, וצודי חייו השונים של החיל, והוא ישאב בראש וראשונה מהגיגיהם והשראתם של אנשי החיל — אך לא יניח ידו גם מחומר מתורגם שעה שימצא קולע לצרכיו-אנו. יצוין כי המאמר האמור, מפרי עטו של סגן-משנה יעקב טירקל, נמנה הפעם על תנובתה של תחרות-הרשימות ע"ש סגן-משנה בן-ציון לבנון ז"ל (בדומה למאמר זוכה-הפרס, מאת רביסרן ברוך כותני — „ארטילרית השדה בקרב הנייד“ — שנתפרסם בחוברת קי"א של „מערכות“, ינואר 1958, בעקבות אזכרת יום השנה לב. לבנון).

במדור חיל-התותחנים, אשר באופן כה „קולע“ כונה „מבעד הכונת“ — יורה הפעם

התותחן בעל המאמר ישר אל התחוש; הוא מעלה את סוגית איטון המילואים במסגרת חיל-התותחנים (עמ' 49). האמת שנושא זה אינו מן הפשוטים — ומשום כך, דוקא, מחייב הוא ברור והארה — בכל החילות; שכן כאן מוטל על המארגן, המפקד והמדריך להתעלות מעל לגורם הזמן, ולהפיק את המרובה והמשובח ממסגרות-זמן צנועות ומצומצמות. אכן, היא הנותנת כי מאמץ זה לפתרון „ריבוע המעגל“ חייב להעשות מתוך בהירות מכסימלית בראית הגורמים והשיקולים הנובעים מאופי היחידות וצרכיהן, ומהרכב כוח-האדם.

היתואר כי יקוימו בצבא אחד שתי רמות (למעשה, אם גם לא להלכה): רמה אחת

ליחידות הסדירות, ואחרת — ליחידות המילואים? ומה גם שצבא זה, רוב־רובו, בימי מלחמה, יהיה מורכב יחידות מילואים דוקא? ואפילו אם נניח שהמודבר הוא לא ב"ענייני מלחמה מובהקים", כגון שליטה בנשק וכיו"ב, אלא בדברים יותר "נפשיים" — כגון אותן זוטות המכונות "משטר", "משמעת", "שיגרת ארגון" וכיו"ב? זהו למעשה נושאו המרכזי של ה"מכתב לקצין המילואים" שבחוברת זו (עמ' 54), בו מוכיח "שי" ל"עוזי" כי אותן זוטות הנהן גורמיהיסוד המהוים את הדבר הקטן האחר, המכונה "מהירות ביצוע במלחמה". ומי אצלנו יחלוק על חיוניותו

של זה? השאר — ב"מכתב" עצמו.

"אין כל חדש תחת השמש" כדברי קהלת. ואפילו קולומבוס, בגלותו אמריקה, לא

ידע כי כבר הקדימוהו הויקינגים. אפס, ההכרח והצורך לא יגנו; ואפילו צבא צעיר כשלנו — אי אפשר לו מבלי טיפוח רוח־יחידה, וגאווה על מעללי ימים עברו — בין שזה עברם המיסי של חייליה כיום, ובין שזה עבר מרוחק קצת יותר, בו צרו קודמיהם את צורות היחידה ותולדותיה. כזאת, על כל פנים, מסקנתו של סגן־אלוף מ. פעיל ברשימתו החיה ורבת הענין (עמ' 56) שבסדרה "מפנקסו של מג"ד", בה פתח בחוברת קי"ב של "מערכות". יש אולי מן המהפכנות בכך כי בגדודינו, שומרי מסורתם של חובשי כובעי הגרב משנת תש"ח, נתחיל להשתמש כמעט באותם האמצעים הפסיכולוגיים והחינוכיים עצמם, הנקוטים מזה דורות, למשל, בקרב גדודי חובשי "מגדלי הפרוה" שבגברדיה הבריטית (ובכל גדוד רב מסורת וגאווה על עבר־היסטורי). על כל פנים, כפס אם כך בדיוק תארו לעצמם בני דורו של מ. פעיל, לפני 10—15 שנים, את עתיד פעלם הצבאי־המתנד. אלא שלחיים, כאמור, ישנם הכרחים משלהם — ויש אולי לראות מסימני ההתגבשות של צבאנו, הלכתי ונוהגו, גם ברעיונות הקולעים ובדוגמאות המאלפות בהם רצופה רשימה זו.

כידוע, קיימת מחלוקת על כך היכן מקומו המדויק של הר־הקודש סיני. אך מצויה

לפלוגתא זו גם אחות, הנכבדה אולי לא פחות ממנה — אם לא מבחינה דתית, הרי על כל פנים מבחינה מדינית וצבאית; והיא: מהם גבולותיו של השטח המכונה סיני: והכוונה, כמובן, לא למושג הגיאוגרפי, המוגדר ברורות־יחסית ע"י הטבע (פרט לגבול הצפון־מזרחי...) כי אם למושג המנהלי־המדיני. סקירתו הנרחבת של רבי־סרן ראובן הלל (עמ' 59) פורשת את יריעת המשחק־הדיפלומטי — והצבאי — שהתנהל סביב שאלה זו (לעתים — "על סף תהום המלחמה", ממש כמקובל בימינראנו) בראשיתה של מאה זו; והיינו, באותן שנים עצמן בהן חלמו ציונים נאמנים וערים את חלום ראשית המפעל ההתיישבותי הגדול בארץ, אשר יפתח מעבר "ארץ ישראל המצרית", (לפי ביטוייו של נלהב־הרעיון, דייבס טריסץ' הידוע) באיזור אל־עריש וממנו עד דסיה...

מ' ומה בחוברת

כידוע, יש ומבחינים, לגבי מתקן-נפק, בין המושגים „חמוש“ ו„דרוך“. הדברים

שבמדור „בעולם החמוש“ — שהופעתו נחתרשה בחוברת זו — לא זו בלבד שבחלקם נוגעים הם, גופם, בענייני „חמוש“ ו„דרוך“ אלא שיש ומעוררים את הרושם שמא יש לשנות את שם המדור כולו: ותחת „בעולם החמוש“ — לכתוב מעתה „בעולם הדרוך“. שכן זריכות תהוהית זו — היא המ- ציינת את תכנם העיקרי של קטעי הכתבות וההערכות, ממקור

משקיפים יודע-ידבר באמריקה, המתפרסמים הפעם ודנים בשני עניינים: „על שום מה גורלית בעיני האמריקאים חשיבות ניסוייהם הקרובים?“ — ו„אזעקות מפציצים, גרעיניות“ — תפעולן וסייג-בטחונן“. דומה, כי אף אותו קורא שטרם חש במלואה דריכות צבאית-מדינית זו שבעולם — יחוש בה נאמנה לאחר שיעיין בסקירות אלה.

ספר לא מן הרגילים — לא רק, אולי, בשביל הוצאת „מערכות“, אלא בשביל המו"ל לזות

העברית בכלל — הופיע בימים אלה ע"י בית ההוצאה של צבא-הגנה-לישראל: — הקובץ „שירת מלחמה וגבורה בישראל“, אשר ר. אבינועם וש. שפאן ליקטו את תכנו וסידרוהו. אכן, הקובץ „הכולל דבר-פיוט מראשית היצירה העברית — מימי התנ"ך — ועד לשירה החדשה“ — יש בו משום אות לתקופה חדשה בחיי ישראל, תקופה המצריכה ראייה אחרת, וממילא אף ריכוז ספרותי חדש, גם לגבי אותם נכסי שירה אשר זה מזמן היוו חלק בלתי נפרד במורשתנו. על אף הסתייגות המפנסים, שלדבריהם „אף כי הלקט כולל משירת ישראל מימדיקדם ועד ימינו, אין בו מדבריהם של כל משוררינו, ויש אף חשובים וגדולים בתוכם, כי בבדיקת יצירותיהם לא מצאנו דברים שיתאימו לפי תכנם לנושא המיוחד של הלקט“ — הרי ניתן לאמר כי כאן „עברו במסרק צפוף“ על פני המורשה השירית הגדולה של הדורות — ודורגוראנו בכלל. כדברי המפנסים: „הופעת הספר כוונה למועד הגדול בחיי ישראל היושב על אדמתו — לשנת העשור לקוממיות האומה“; כדורו-תג „לציון החידוש הגדול בדברי ימי עמנו אחרי אלפי שנות-גלות-וידכאון — עמידת ישראל במערכותיו מתוך גאון וגבורה“.

שירת

מלחמה וגבורה
בישראל

רישום וסידור
ראובן אבינועם
ש. שפאן

צבא הגנה לישראל
הוצאת „מערכות“

פקודת יום

ליום הזכרון לחללי צבא הגנה לישראל

מחר ייפרשו הדגלים ויועלו האורות לחוג את העשור של מדינת ישראל. בהעלות העם ביום זה את זכרון בניו אשר לחמו במערכות המדינה בדרך, במלחמת העצמאות, בפעולות התגמול ובמערכת סיני – ועד היום, הריהו משתף אותם ואת יקיריהם בחג העשור, אשר בדמם וקורבנם זיכוננו בו. אני יודע שאין תנחומים לאבל יחיד. הורים אשר שכלו את בניהם, נשים את בעליהן וילדים את הוריהם – רואים את היום ושוליו שחורים תמיד.

בדמיך חיי – אמר הנביא. גורל כל העמים על פני האדמה הוא. עינינו לשעה הגדולה בה לא ישא גוי אל גוי חרב, אך עדיין לא זכינו לכך. אנחנו, העם אשר דמו שתת לשוא במשך מאות שנים, נתנחם שהפעם עלו חיים מדמנו וקם עם בן חורין מקרבן בנינו. יקירכם שנפלו הם שהביאונו עד הלום. אנחנו, חיילי ישראל, זוכרים את חברינו לנשק ונושאים אתנו את הרוח אשר הניעה אותם, כולם כאחד, להלחם. רוחם צרורה בחייו של צה"ל על כל שלוחותיו.

רוח האנשים, אשר הלכו ללא היסוס למילוי חובתם במבחן הגבוה והאכזרי, וידעו שאנו אשר נותרנו, וכל אלה אשר יבואו אחרינו, נכונים לאותו קרבן, באותה אמונה ואותו חירוף נפש, אופפת את צה"ל ואוורת את כוחו בגבורה.

מחר עומד העם פנים אל פנים עם חירותו, כואו ביניהם כגאון, כי ביקר לכם ביותר השיג העם את החירות.

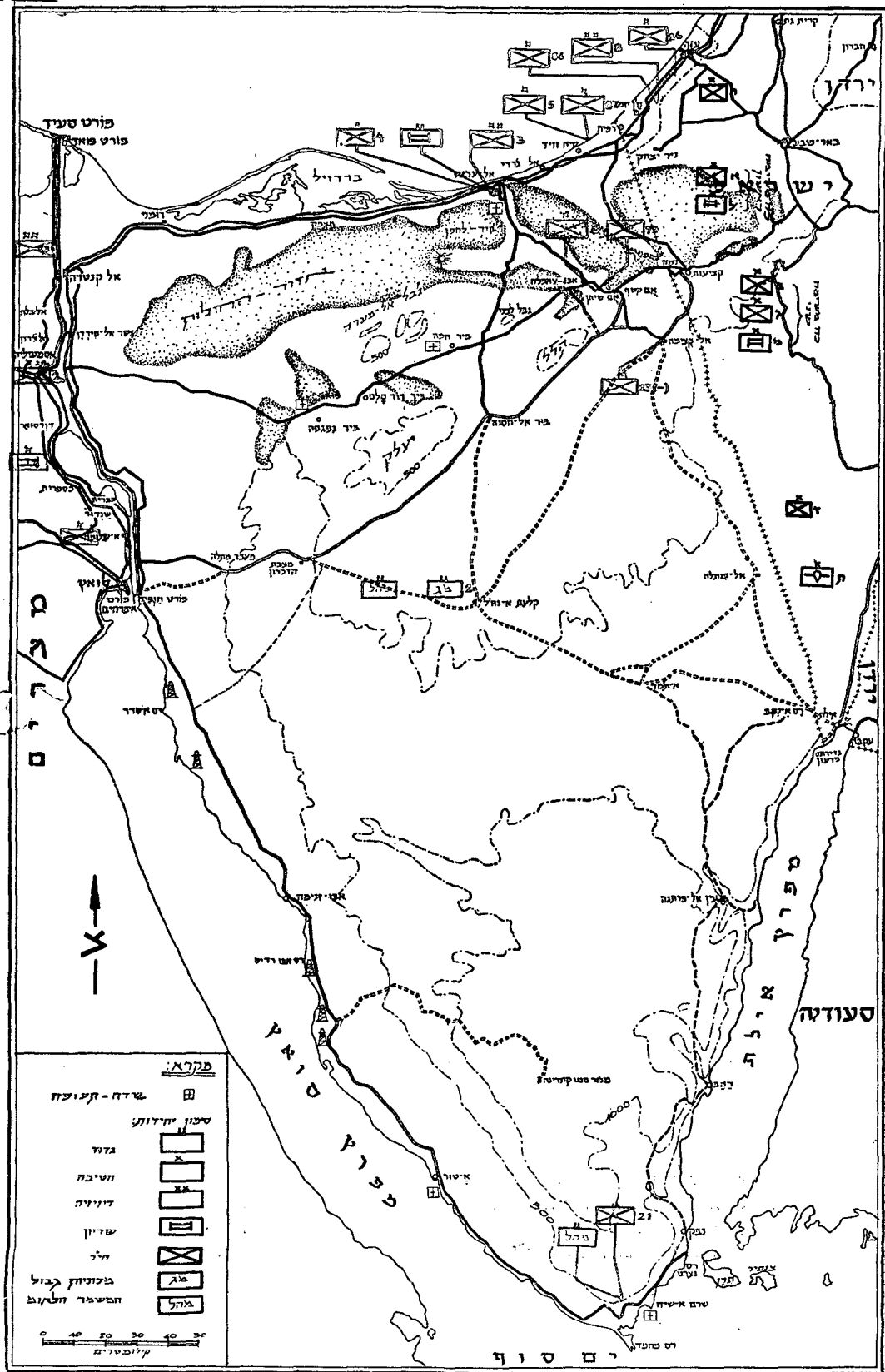
חיים לפקוב רב-אלוף

ראש המטה הכללי

צירים ומוחות במבצע סיני *

ציר הצפון	—	כוח משימה ראשון
חטיבת רגלים א		
חטיבת שריון ז		
ציר המרכז	—	כוח משימה שני
חטיבת רגלים ב		
חטיבת רגלים ג		
חטיבת שריון מ		
ציר הדרום	—	חטיבת חיל-רגלים מו
צנח ת		
ציר המזרח	—	חטיבת רגלים ד
רצועת עזה	—	חטיבת רגלים ה

(*) שמות העוצבות והיחידות כאן ובהמשך ניתנים לצורך עבודה זו בלבד.

ההערכות: הכוחות המצריים בסיני ערב המערכה ואיגוד כוחות צה"ל לקראתה (מפה מסכמת למערכת "קדש" — ראה מול עמ' 48)

* *
*

תיאור מסע סיני הניתן להלן מוקדש למערכת היבשה בלבד. חיל-האוויר נזכר רק במידה שתרגם ישרות למערכת היבשה. חיל-הים לא נזכר כלל. "קיפוחם" של שני זרועות לא נעשה בכונת זדון אלא כדי שאפשר יהיה לתאר את פעולות כוחות היבשה ברציפות. עלילותיהם של זרועות אלו כבר סופרו — וודאי שעוד יסופרו — עלידי מי שמומחה לכך.

המחבר נמנע מלהיכנס לרקע המדיני של המסע, רקע שדשו בו רבות — הן בכתבי-עת צבאיים והן בעתונות הכללית. העבודה הניתנת כאן אינה עוסקת אף בתכנון הכולל, המדיני-אסטרטגי, של המערכה. זאת משום שמחקר השואתי, אשר יעמיד אלו מול אלו את התכניות המוקדמות ואת פעולות המלחמה, הריהו — אף במסע זה, שביצעו היה קרוב ביותר לתכניתו — עניין לבעלי מקצוע ההיסטוריה הצבאית, שאין המחבר גמנה עליהם. תיאור המערכה עוסק, איפוא, בפעולותיהם של גופי-הצבא המבצעים — העוצבות והיחידות — ומדי-פעם מתייחס לרמות שמעליהם ומתחתם, לפי הצורך ולפי החומר שנמצא לרשות המחקר.

החומר שעליו מבוסס סיפור-המעשה שלהלן כולל עבודות מיקדמות שהוכנו ודוכנו ע"י ענף ההיסטוריה במטכ"ל: יומני-מלחמה, דוחות היחידות והעוצבות, עדויות שנגבו ממפקדים ומקציני-מטה, דוחות תחקירים שנערכו ביחידות וסיכומי מסמכי-שלל שנמצאו בכמות מרובה — וכן סקירות כוללות שהוכנו ע"י ענף זה. על אלה נתונה תודת המחבר.

מצדכאלין

מאת

סגן־אלוף בן־ציון טָחוֹן

התכלית הראשית של מסע סיני היתה: הגברת בטחונה של ישראל ושבירת כוחו הצבאי של נאצר. - - - מטרה אחרת של מסע סיני היתה להנמיך קומתו של הרודן המצרי. - - - והיתה לנו מטרה שלישית - - - פריצת נתיב המים מאילת לים־סוף.

(ראש הממשלה ושר הבטחון ד. בן־גוריון)

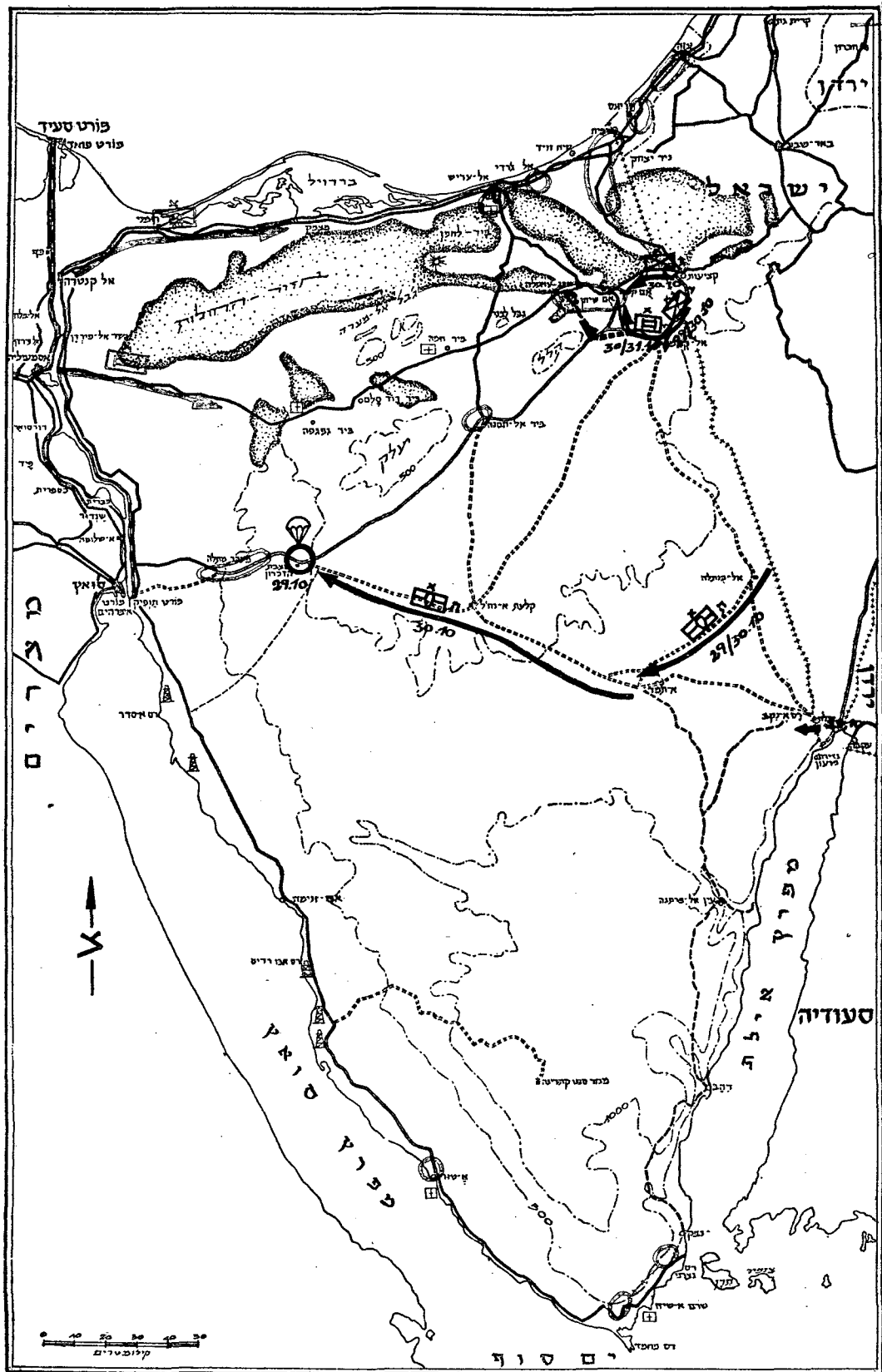
הכונה:

א. ליצור איום צבאי על תעלת־סואץ על־ידי תפיסת יעדים סמוכים לה;

ב. לכבוש את מיצרי מפרץ אילת;

ג. לשבש את מערך הכוחות המצריים בחצי־האי סיני ולהביא להתמוטטותם.

(הרמטכיל, רב־אלוף מ. דיין)

מפת המצב:

מערך האויב והתקדמות כוחות צה"ל לשעה 302359, עם סיום מהלכי הפתיחה

הפתיחה (29 באוקטובר - 30 באוקטובר)

חסיבת צנחנים ת — גוד 1 מוצנח במצבת הזכרון: החטיבה עוברת את

הגבול; החלוצ לוכד את כונתו לילה, כובש את ת'מדי; גוד 2

כובש את נח'ל; החטיבה מגיעה למצבת הזכרון.

חסיבת רגלים ב — גוד 3 לוכד את ג'בל א-צ'בת; גוד 2 כובש את מתחם

כביש קצימה; יחידת הסיוע מורצת אל קוצימה ומטהרת אותה.

חסיבת שריון ג — צק"ם 1 מקיים מגע עם האויב מדרום לאום-קסין; צות

סיוע חטיבתי עובר את מיצר הדייקה ומגיע לכביש אבו-

עויגילה — ג'בל ליבני.

חיל-האוויר — מצניח את גוד 1; ממניע עתודות אויב בתנועתן למצבת-

הזכרון; מחפה מן-האוויר על גוד 1 ועל חטיבה ל; מצניח

ציוד ואספקה לגדוד ולחטיבה.

1. היתד הראשונה

39 דקות לאחר שעברו המטוסים את הגבול, דקה

אחת לפני המועד המתוכנן, נפתחו 4 מצנחים ראשו-

נים. השעה: 1659. המקום: 3 קילומטרים ממזרח

למצבת-הזכרון — כ-150 ק"מ ממערב לגי-

בול ישראל — על הדרך המובילה אל פורט-

תופיק אשר במוצא תעלת סואץ. המטוסים

טסו אז ברביעיות, בגובה 1200 רגל, כשהם פולטים

את הצנחנים על ציודם האישי. "הריכוז של הצניחה

היה מצוין", סיפר המג"ד. הגדוד היה על הקרקע —

יתד ראשונה בסיני.

מיד החלו מפקד הגדוד וקציניו בארגונו של הכוח.

המפקדים החלו מאספים את אנשיהם, תוך כדי צעידה

מערבה, לעבר המצבה. משירדה החשיכה נערכו

הפלוגות במתחם גדודי, כפי שתוכנן מראש. הוצבו

כוחות חסימה ומארב בכל הכיוונים שמהם עלול האוי-

ב לבוא. האנשים החלו להתחפר. מעתה חסרו לגי-

דוד רק כלי-נשק מסייעים, כגון תותחים נגד-טנקים

ומרגמות כבדות. אלה, על תחמושתם, הוצנחו בשי-

עוט הלילה לשטח הצנחה שסומן ע"י הגדוד. עד

לאור ראשון הוצבו הכלים במקומם, נכונים לפעולה.

במשך הלילה נתקלו בכוח-חסימה שתי מכוניות

אויב שבאו ממזרח. האחת חוסלה והשניה הונסה

לכיוון קלעת-א-נח'ל.

עם בוקר התברר למג"ד שהיערכות הגדוד, שנקי-

בעה לפי תצלומי-אוויר, היתה כהלכה ולא נזקק

להכניס בה אלא שינויים קלים בלבד. לאור היום,

משנסתמנו לו תואי הקרקע בסביבה, קבע מוצבי-

הצניחה. ביום 29 באוקטובר, בשעה 1620, עברו

מטוסי-תובלה את גבול סיני וחדרו לתוכו. אותה

שעה החלו פעולות-המלחמה של מערכת "קדש".

זמן לא רב לפני-כן עלו למטוסייהם אנשי גדוד 1

של חטיבת צנחנים ת. ראש מחלקת מבצעים במטה

הכללי, אשר בא ללוותם, מספר:

"בשעה 1430 הגעתי לשדה התעופה. על המסלול עמדו

מספר מטוסי תובלה, ערוכים ב"ח הפוכה, כשחרטומיהם

לכיוון פתח היה. ליד כל מטוס היו קבוצות צנחנים, ערוכים

בדבוקות בהן עתידים היו לצנוח; מהם ישבו, מהם עמדו —

וכולם היו עוסקים בבדיקת ציודם, ניקוי נשקם והתאמת חגרי

דם. המפקדים חברו לקבוצות — עתים שוחחו עם מפקדיהם

ועתים עם מפקדי-המשנה הכפופים להם; מבררים ומתאמים

פרטים אחרונים במשימותיהם. ב-1500 החלו האנשים לעלות

על מטוסייהם. המטוסים הותנעו וב-1510 החלו לנוע ארבעת

הראשונים למסלול ההמראה. כעבור 7-8 דקות היו כל

המטוסים באויר, והעומדים על הקרקע נפנפו להם לשלום,

ורגשים למראה המרהיב ומאחלים הצלחה למבצע".

מטוסי-התובלה טסו סמוך לפני הקרקע, כשהם

מלווים מטוסי-קרב שנועדו להגן עליהם בפני הת-

קפות-אפשריות של האויב. בעברם את הגבול, מעל

נחל פארן, יכלו הצנחנים לראות מתחתם את

השדרה של חטיבתם, חטיבת ת — נעה מערבה גמי-

היא. אלה נישאים למעלה על כנפי מטוסייהם ואלה

נעים למטה על גלגלים וזחלילים. יממה תעבור —

ויותר — עד אשר ייפגשו שנית במצבת-

הזכרון.

המפקדים החלו מאספים את אנשיהם, תוך צעידה מערבה, לעבר המצבה"

הקרקע. אותה שעה הודיעו התצפיות למפקד הגדוד ששיירה נעה לעבר המתחם מכיוון המיתלה. המג"ד פקד להפגיוה במרגמות. עם התחלת ההפגוה הודיעו התצפיות שאנשי השיירה קפצו מהרכב והתפזרו סביבו. מפקד גדוד 1 ביקש באלחוט שחיל-האוויר ימניע את שיירת-האויב.

בשעת הצהריים בערך, היתה אותה פלוגה מצ-רית במרחק כ-4 ק"מ ממערב למתחם המצבה והחלה להפגיו משם במרגמותיה הכבדות את המתחם. מרגמות גדוד הצנחנים השיבו אש על עמדות מרגמות האויב. מחלקה אחת של הפלוגה המצ-רית ניסתה להסתער על שולי המתחם, ואילו מחלקה אחרת ירתה לכיוונו בנשק-קל.

מיד שלח מפקד הגדוד פלוגה לגבעות שהיו תפוסות ע"י תצפיותיו, כדי להסתער משם על המרגמות. כשהגיעה הפלוגה לגבעות כבר היה בידי המג"ד נשק יעיל יותר: מטוסי חיל-האוויר הופיעו והחלו להפציץ

חוץ במקומות הראויים. הגדוד היה ערוך, איפוא, למלא את משימתו: להחזיק באיזור המצבה עד שתתחבר אליו חטיבה ת. שם היה דרוך ומצפה לתגובת האויב.

תגובה ראשונה. המפקדה המזרחית המצרית הגיבה על פעולת הצניחה במהירות רבה-יחסית. לצבא המצרי היו פקודות-קבע, מוכנות מראש, להגבה על כל פעולה ישראלית. לפי פקודות-קבע אלו נצטווה חטיבה 2 המצרית, כבר שעות ספורות לאחר הצניחה, לתפוס את מעבר המיתלה ולהתקדם לעבר המצבה. ב-30 באוקטובר עם שחר עבר גדוד 5 של חטיבה זו את התעלה כשלפניו פלוגה אחת עם יחידת מרגמות 120 מ"מ, כמשמר קדמי.

מספר דקות לאחר שעה 9 בבוקר הופיעו מעל למתחם גדוד הצנחנים שני מטוסי מיג מצריים. אחד מהם צלל ופגע במטוס פייפר שנמצא על

ולהביק את המרגמות ואת פלוגת-הרגלים של האויב. המטוסים, שבאו לקריאת המג"ד, גילו שדרה מצרית גדולה אשר נעה לכיוון המצבה. בשדרה זו היו גדוד 5 (פתות פלוגה) וגדוד 6 מחטיבה 2. מטוסי חיל-האוויר תקפו את השדרה בהתקפות חוזר-חוזר.

2. החטיבה חותרת אל גדודה

גמור את ההתחברות אל גדוד הצנחנים במועד שנקבע, ראוי היה שתהיה זיקה מיוחדת בין החטיבה שתבצע זאת לבין הגדוד, זיקה שתצור רצון להתגבר על כל המכשולים הצפויים ושאינם צפויים: זיקה של עוצבת-אם ליחידתה.

מאבק בחול ומירוץ עם השעון. כך קרה שבשעה 1717, 18 דקות לאחר התחלת הצניחה במצבה לכד כוח-החלוץ של חטיבת הצנחנים את פונת ילה. מחלקת האויב שהיתה שם נשאה רגליה ונעלמה — עוד בטרם הגיעו כוחותינו לכלל הסתערות — ו"קליפת" סיני הובקעה ללא קרב של ממש. ללכידה זו קדמו 10 שעות של מאבק בחולות ובזמן מאבק אשר החטיבה המשיכה בו משך יממה נוספת. החטיבה יצאה מהמקום בו התרכזה והתארגנה למלחמה בשעה 0700, באיחור של 4 שעות. האיחור בא מחמת הזמן הקצר שעמד לרשות החטיבה להתארגנות ובעיקר מחמת איחורו של הרכב, שהיה צריך

גדוד בודד במדבר סיני. מעשה הצנחת הגדוד היה נועז ביותר. שכן היה גדוד זה הכוח הישראלי היחיד במרחבי סיני. גדוד אחד, מוגבל בנשקו המסייע, רחוק 150 ק"מ בקו-אוויר מגבול ישראל, כוחות אויב ניכרים חוסמים את הדרכים אליו וממנו, עתידות מצריות מעבר לתעלה (במרחק כ-60 ק"מ מאתו) — גדוד אחר הנתון במצב זה צפוי לסכנות חמורות.

אבל, סכנות אלו היו צפויות מראש; וכדי להתגבר עליהן נקטו מלכתחילה באמצעים אלו:

● נקבע כוח גדול-יותר, שיפעל על-פני הקרקע בציר הדרום ולאחר שישמיד את עמדות הצבא המצרי לאורך הציר — יתחבר עם גדוד הצנחנים. זאת צריך היה לעשות תוך 24 שעות (ולכל-היותר 36 שעות) מרגע הצניחה.

● הוקצה כוח-אוויר להגנה על הגדוד ולהמנעת תגבורות אויב בציר פורט-תופיק — המצבה. כאמור, עשו מטוסים אלה את אשר הוטל עליהם.

● פעולות כוחות אחרים השתלבו להבטחת פעולת הצנחנים, כפי שעוד יתואר להלן.

החטיבה שהתאימה לתפקיד. חטיבת צנחנים תהיה אשר נבחרה לכבוש את ציר הדרום, כשהיא מוגדרת בטנקים קלים (AM X-13). בתותחים וברכב — זחלי וגלגלי. לכאורה היה בזבוז בכך שחטיבת צנחנים מופעלת כחטיבת רגלים על הקרקע, ולא מן האוויר. אולם היתה סיבה אחת לבחירה זו, השקולה כנגד כל הטענות שנגדה, והיא: הדרך המשובשת. הדרך המובילה מגבול סיני אל המצבה היא דרך עפר שאורכה כ-200 ק"מ, והיה ספק אם עשויה היא לעמוד בעומס של עשרות ומאות כלי-רכב, ומה גם שכמה מהם כלי-רכב זחליים. ולא עוד, אלא שמכבישי ישראל ועד לגבול מוטל היה על הכוח לנוע עשרות קילומטרים בנחל-אכזב — ספק דרך, ספק שביל, ספק חולות סתם. כדי להבטיח בטחון

לוח "קדש"

יום ה"ע	—	יום ב' 29 באוקטובר
ע"1	—	יום ג' 30 באוקטובר
ע"2	—	יום ד' 31 באוקטובר
ע"3	—	יום ה' 1 בנובמבר
ע"4	—	יום ו' 2 בנובמבר
ע"5	—	שבת 3 בנובמבר
ע"6	—	יום א' 4 בנובמבר
ע"7	—	יום ב' 5 בנובמבר

ביום ה"ע:

תחילת דמדומי בוקר	—	0530
זריחת החמה	—	0554
שקיעת החמה	—	1655
גמר דמדומי ערב	—	1720
אור הירח	—	רביע אחרון

היו גם מכוניות בעלות הנעה-קדמית, מרבית גוררי-התותחים, ואפילו מספר משוריינים וחילים-למחצה (וחלמים). הדאיגו במיוחד מיכלי-דלק ש"נתקעו", כי בכך קטנו הסיכויים לתדלק את הרכב ללא תקלות. הרכב שלא היה תקוע הודחל על-פני קילומטרים מרובים. את כל אלה צריך היה לחלץ ולרכו לפני שתוכל החטיבה להמשיך בדרכה ולכבוש את ת' מ.ד.

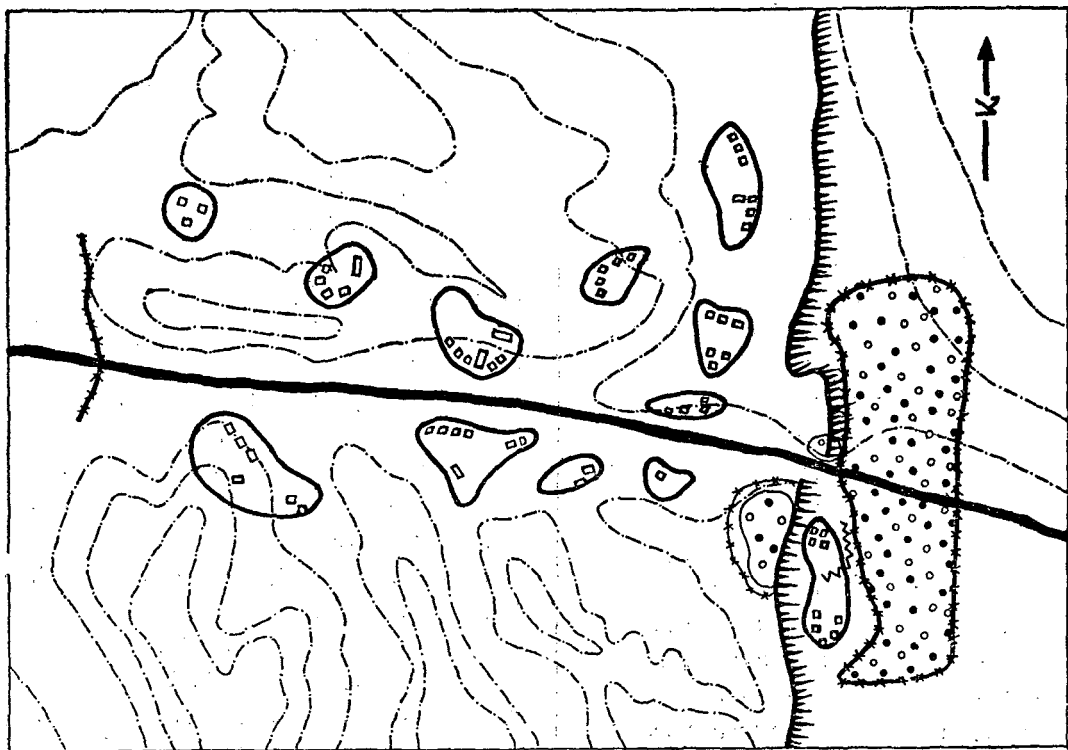
הבאר והמצוק. היה ידוע לחטיבה שהמתחם החזק בציר הדרום הוא זה שבת' מ.ד. מתחם זה היה ערוך על מצוקי ואדי-אל-עקבה, משני צידי הדרך ת' מ.ד — קלעת-א-נח'ל — למעלה מעשרה ק"מ מערבית לביאר ת' מ.ד. לרגלי המצוקים שהתנשאו מעל קרקעו של הוואדי הרחב היו מתוחים גדרות-תיל ושדות-מוקשים ביניהם. שתי פלוגות אויב, מגדוד מכוניות-הגבול מס' 2 ומהמשמר הלאומי, החזיקו במוצבים שהיו פזורים בואדי ועל הרמה שמהמצוק והאלה. הנתביב היחיד שבו אפשר היה להגיע לרמה — ברכב וברגל — היה הדרך, אולם אף היא היתה חסומה בתיל ובמוקשים. מתחם

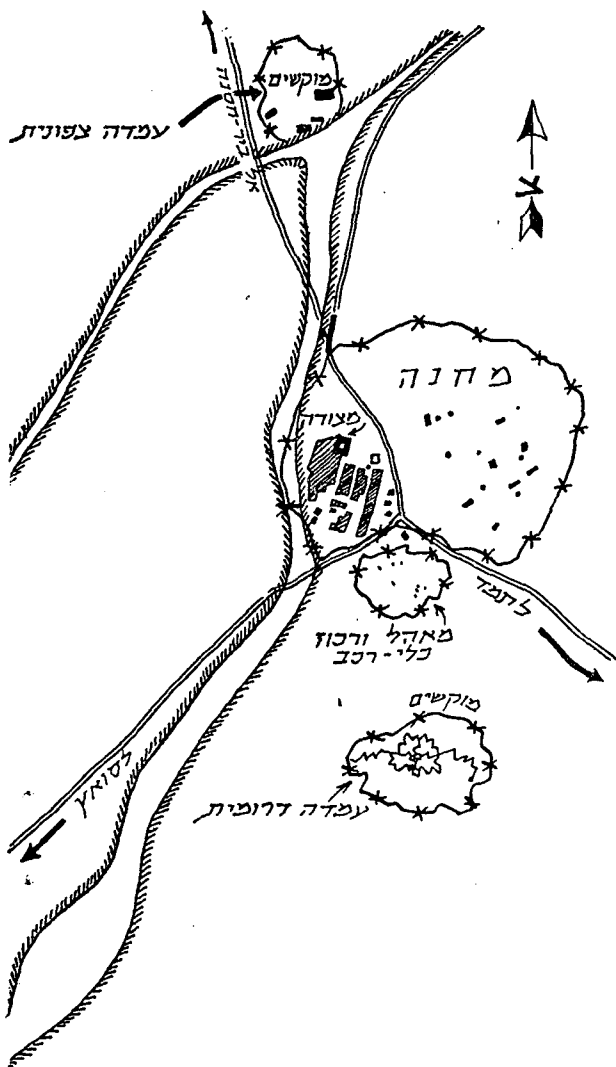
להסיע את הגייסות. לבסוף, כשיצאה לדרך, עדיין לא היה עמה כל הציוד שהובטח לה. מפקד החטיבה ויתר על השלמת הציוד, כדי לא לסכן את ההתחברות במועד עם גדוד הצנחנים — ויצא לדרך.

כשיצאה השדרה לדרכה עוד עמדה בפניה המשימה הקשה לעבור ב-9 שעות את הדרך עד לגבול, אשר לפי החישוב תידרשנה 13 שעות לעברה. משימה זו בוצעה — החלוץ עבר את גבול סיני בשעה 1600: המאבק בחול ובשעון הסתיים בנצחון החטיבה. אולם, כדי להשיג נצחון זה הקריבה החטיבה את שלימות השדרה. המפקדים דפקו בשדרה לפי הכלל של "הממשיך ימשיך" — והנשאר יישאר. אכן, רבים היו כלי-הרכב שנשארו בדרך.

כשהגיע מפקד החטיבה לכונת-ילה, זמן-מה לאחר כיבושה, הורה למפקד החלוץ להבטיח את המסע מכיוון דרום, על מסעף ראס-א-נקב — ת' מ.ד, והוא עצמו נפנה לטפל בריכוז השדרה. הוא מצא שקרבנות ראשונים לחול גפלו כלי-הרכב חסרי-ההנעה-הקדמית (אף כאלה היו בשדרה, מחוסר רכב בעל הנעה-קדמית). אולם בין הכלים ה"תקועים"

מתחם האויב בת' מ.ד

עמדות האויב בנח'ל

הוא מערך ג'ח'ל, מושב מפקדת "גדוד מכוניות הג-בול". אולם הצורך להביס את האויב שבנח'ל לא הטריד את מפקד החטיבה כמו שהטרידו מצבה של השדרה: "השיירה שהגיעה לת'מד לא היתה אלא שברי-שיירה".

שעות הבוקר הוקדשו, איפוא, לריכוזה של החטיבה. לאט-לאט, בזה-אחרי-זה, הגיעו חלקי השיירה לבאר ת'מד. לבסוף רוכזו שם — נוסף לחלוץ ולגדוד 2 — גם הארטילריה וגדוד 3. מטוסי-תובלה הצניחו שם דלק, אשר הוזמן בליל אמש, וכך שופר המצב שהחל להיות חמור בפריט זה. היה מחסור בחולמים, אשר שרשרותיהם נקרעו בשדות-מוקשים

זה היה, איפוא, מחסום על דרכה של החטיבה אל המצבה ולכן היה מפקד החטיבה מרגיש עצמו טוב יותר, אילו היה כיבושו מאחריו.

משראה מפקד החטיבה שריכוזה של השיירה נמשך שעה ארוכה, פקד על החלוץ להתקדם לת'מד עוד לפני שהתרכזה החטיבה. החלוץ יצא מכונת ה-2200, בשעה 0030, ביום 30 באוקטובר, לכדה יחידת הסיוור החטיבתית (שהיתה חלק מהחלוץ) את באר ת'מד ואת המבנים שמסביב לה. כיתת אויב שהיתה במקום נמלטה לעבר מתחם המצוק. החלוץ קיבל פקודה להמתין.

כשעתיים-וחצי אחרי שנכבש מוצב-הבאר הצטרף גדוד 2 לחלוץ. אתו בא מפקד החטיבה. לאחר בירור קצר החליט לא לחכות לסיוע התותחים — שנמצאו מאחור, מהם תקועים ומהם בתהליך חילוץ — ולתקוף בלעדיהם. החלוץ יצא, איפוא, מסביבות הבאר, כשאתו תגבורת מגדוד 2, לכבוש את מתחם המצוק.

מפקד החלוץ מספר:

"ב-0400 יצאנו לדרך, טנק אחד התהפך ונשארו רק שלושה טנקים. עוד מטוח ארוך נפתחה עלינו אש, שלא היתה תכליתית. לשעה זו כבר עלתה השמש, שהיתה מאחורי גבנו וסיגורה את האויב. התפרסנו: כוח אחד על זחלמים מימין לדרך, כוח שני על זחלמים משמאלה וכוח שלישי על רכב גלגלי מאחור. הטנקים התעברו בשני הכוחות הקדמיים. נסענו בטורים חזיתיים ישר אל-מול המצוק, תחת אש מקלעים בינוניים וקוגים-ללא-רתע, שהלכה וכבדה. האבק חיפה עלינו, והזחלמים והטנקים שלנו היו יורים לעבר המוצבים. כשהתקרבו לגדרות הטלנו רימוני עשן. מאחורי מסך העשן והאבק חותרו למבנה שדרה ועלינו שוב על הדרך".

אחד הכוחות פרץ ראשונה, עלה על הדרך וטיפס לרמה. רכבו, שהמשיך לנסוע קדימה מבלי שירדו אנשיו מעליו, הסתער כשהאנשים מטהרים את מוצבי-האויב העורפיים בעודם רכובים. שני הכוחות האחרים עלו אחריו: האחד מטהר את המוצבים הקדמיים שמימין לדרך, והשני את אלה שמשמאלה. האויב התנגד תחילה, אולם מהרה התמוטט כליל נוכח נוסח הסתערות זה: עוד לפני שהבינו חייליו את המתרחש, כבר היה הרכב על המוצבים. חיילי האויב שנשארו בחיים נמלטו לנח'ל.

המבכשול האחרון. בין החטיבה לבין גדוד 1 היה עתה, בשעה 0730 ביום ע' + 1, רק מערך אויב אחד,

מ-25 דקות, וחילופי היריות היו מועטים ביותר. גדוד 3 הושאר במקום עם נשק מסייע, ואילו יתר החטיבה המשיך בתנועתו למצבה. בשעה 2230 נפגשו שם הבאים עם גדוד 1, שהוצתה. לע-ליצות הפגישה לא היה גבול.

בעוד גדוד 1 מתבסס באיזור המצבה, ובעוד חטיבה 1 חותרת אליו, פעלו כוחות אחרים במקומות אחרים בסיני. פעולות אלו, אף שהיו מרוחקות מציר הדרום, היתה להם נגיעה בנעשה בציר זה, כפי שיתואר להלן.

ובגדרות-תיל. כעת פקד מפקד החטיבה על גדוד 2 לנוע לנח'ל ולכבושה. כשעה לאחר צאתו, היום, כשנגמרו ההכנות, החלה השדרה להתקדם וגדוד 2 בראשה.

גדוד 2 תכנן את התקפתו על נח'ל ביסודיות; אולם בשעה 1700, כשהחלה ההסתערות לאחר הרע-שה ארטילרית קצרה, התברר שהתכנון היה מוגזם. פלוגת האויב שהיתה שם, וכן שרידי האויב מת-מ'ד (למעלה מפלוגה) נשאו רגליהם וברחו — מהם לכיוון ביר-א-ל-ח-ס-נה מהם לכיוון ראס-א-ס-דר. לכידת המערך כולו לא ארכה למעלה

3. כיבוש צומת הצירים

- סוללת תותחים נגד-מטוסים.
- שלוש כיתות חבלנים.
- המוצבים נקבעו משני עברי הדרך ניצנה — קוצימה (שני מתחמים), במצרי ואדי-אבו-מטמיר, ובמצר א-דיקה.

- מפקד חטיבת הרגלים 3 קיבל את המשימה:
- לכבוש את ג'בל-א-צבחה ואת המתחם בדרך לקוצימה;
- לטהר את קוצימה;
- לפתוח דרך לנח'ל או לכונתילה (ניצול ההצלחה).

חטיבת מילואים. חטיבה 3, שהיתה חלק מכוח המשימה השני, היא חטיבת מילואים. כדי להעריך נכונה את כושר בצעונה ראוי לשים לב לא רק לאשר ביצעה, אלא גם לתנאים בהם פעלה.

כמה עשרות שעות לאחר שהחל גיוס החטיבה כבר היו היחידות נכונות למלחמה במקום ההת-ארגנות. בשעות אלה הספיקה החטיבה לגייס קרוב ל-90% מאנשיה, לצידם בציוד אישי, לקבל רכב כדי לאסוף אנשים, ציוד ואספקה, לתת ציוד יחידתי ליחידות, לחלק אספקה.

בשעה 1600 החלה שיירת החטיבה נוסעת אל עבדת ומשם — עם חושך — להרקמר. את כמאתיים הקילומטרים לעבדת עברה החטיבה

שלוש פעולות. להבטחתו של גדוד 1 נעשו שלוש פעולות נוספות — שאיפשרו התחברות תגבורת עם הגדוד בדרכים אחרות, למקרה שלא תצליח חטיבתו להגיע אליו בציר הדרום — ואלה הן:

- לכידת ראס-א-נקיב;
- הכנת גדוד לנחיתה מן האויר במצבה;
- כיבוש קצימה.

פלוגה מחטיבת הרגלים 1 לכדה את ראס-א-נקיב בשעה 2000 ביום 29 באוקטובר. בכך הוכן קרש-קפיצה אל כונתילה שמצפון ואל ת'מד שממערב — לכשיהיה בו צורך. פיקוד-דרום הכין גדוד רגלים לנחיתה-רמ-האויר במצבת-הזכ-רון, לתיגבורו של גדוד הצנחנים. כן נכבש מערך קוצימה מערך אשר החזיק בצומת הנותנת גישה לציר הדרום ולציר המרכזי-גם-יחד. מקוצימה מוליכות הדרכים לכונתילה, לנח'ל, לביר-אל-ח-ס-נה, ולא-ביר-עויגילה.

אגף הדיביזיה. מערך קוצימה נמצא באגפה הימני של הדיביזיה ה-3 המצרית. הוא היה חלק מהמערך החטיבתי (חטיבה 6) של אום-קטף ונת-שב ל"כוח להשהיה בטות רחוק" לאותה חטיבה. לדברי שבוי מצרי, מפקד-גדוד, החזיקו במוצבים:

- פלוגה מגדוד 17.
- שני גדודי המשמר-הלאומי (212 ו-315 מחטיבה 23, בני 250 איש כל-אחד).
- פלוגת ג'יפים.

דרך מנע הבאתה של אותה תחמושת, וכן הבאתו של ציוד. בבוקר ה-29 בחודש תורה מפקד החטיבה לחלק את התחמושת של גדוד 1 בין שני הגדודים האחרים, מאחר שגדוד זה נועד לפעול לכל המוקדם ביום המחרת.

בשעה 1300 יצאו כוחות החטיבה מהר-קמר לבאר-חפיר ועם חשיכה נעו משם, בשני צי-רים, כשגדוד 3 פונה לעבר הצבחה וגדוד 2 לעבר קוצימה.

האגף הנשף, פטרול סיור נשלח לצבחה וגילה שהמקום ריק מאויב. פלוגה מגדוד 3 נצטווה לתפוס את המקום ולכדתהו בשעה 0300, ב-30 באוקטובר. תנועתו של גדוד 2 על פני עשרים הקילומטרים שמבאר-חפיר ועד לעמדת היערכותו לא היתה קלה. אולם בשעה 0400 הסתערו כוחותיו, בתנועת מלקחים מצפון-מערב ומדרום-מזרח, על מוצבי מת-חם 330 שמשני צדי הדרך. כן נשלחו יחידות-משנה לביים התקפות-הטעיה משני צדי מתחם 335. נשק מסייע גדודי לא שותף בהסתערות, כיון שהושאר מא-חור כדי להקל על תנועת הגדוד. ניתן סיוע ארטילרי קצר על-ידי גדוד בינוני. מתחם 330 נכבש וכן נכבש הדרומי שבמוצבי 335. ע"י כוח ההטעיה. יחידת הסיור החטיבתית נשלחה בדרך מצבחה

מעניין לציין שבחטיבה זו — כמו בחטיבות מילואים אחרות — רדפו האנשים שאחרו להתייצב אחרי החטיבה בתנועתה. אנשים הוסיפו להשיג את יחידותיהם בדרך, בשטחי-הכינוס ואפילו בקוצימה, עם כיבושה. בסופו של דבר עד ע+1 לא חסרו בחטיבה אלא 2% מאנשיה! בבירור מאוחר יותר הס-תבר שלכולם, חוץ לאחד, היה הסבר מניח-את-הדעת לאי התייצבותם.

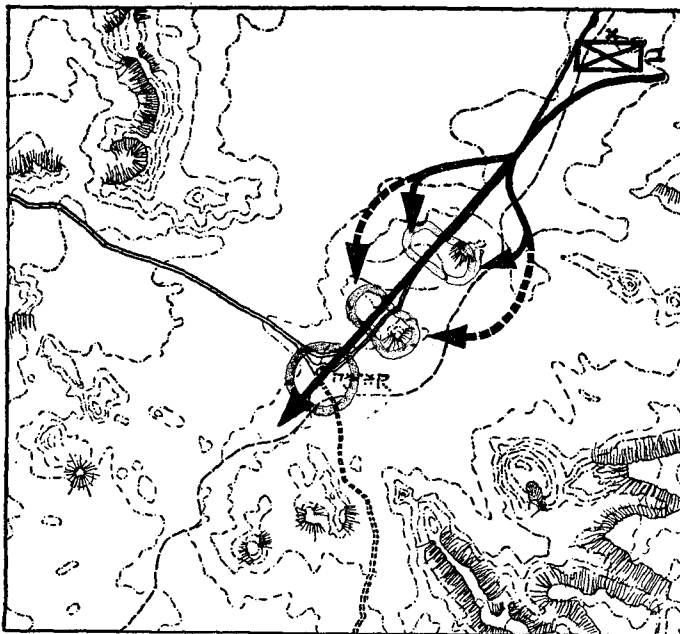
בשלום, אולם כעשרים הקילומטרים שמשם להר-קמר בדרך-לא-דרך היו עשירי תקלות.

מפקד החטיבה מספר:

„עם שחר ה-28 באוקטובר היתה שיירתנו פזורה על פני אותם עשרים הקילומטרים, כשרוב רכבה תקוע בחול עד למרכב. אני נמצאתי בחלקה הקדמי של השיירה. עברתי מראשה עד קציה ונתמלאתי חרדה. אמנם, הקושי היה צפוי מראש — אולם ממדיו, כפי שגיליתים, היו מוזעזעים. אלא שהמקודות המקדמות, רמת-האימונים, רוח-הצות וכושר-האיל-תור עשו את שלהם. החלה פעולת חילוך רבתי: מפקד קטעי השיירה המריצו ועודדו, הוחלמים דחפו ומשכו, כל איש נתן

כתף — והענין זה. בשעה 0900 כבר היו כל יחידות החטיבה לרגלי הר-קמר. אמנם, היינו נאלצים להשי-איר כמה כלירכב מאחורינו, לאחר שפרקנו מעליהם את הציוד וחילק-נוהו בין המכוניות האחרות. במשך היום חילצו אנשי החטיבה אף את רובם של אלה, ולבסוף נשארו, תקור-צות' שש מכוניות בלבד“.

הדרך היתה חולית, הרכב בח-לקו היה חלש — אולם צרה לא פחותה היתה כמותו המועטת. כדי לעמוד בלוח הזמנים שנק-בע לה, היתה החטיבה נאלצת לצאת לדרכה ממקום ההתארג-לפני שקיבלה את כל כלי-הרכב שהוקצו לה, על-כן השאירה מא-חריה חלק מהתחמושת. לאחר שסודר שתקבל תחמושת כש-תהיה בשטחי-הכינוס. מצב הר-

קוצימה — „צומת הצירים“:
מערך האויב והתקפת כוחותינו

קוצימה — מבט מהכפר אל המוצב החולש עליו

שבחטיבה החל מאסף שבויים, ובסופו של דבר היו בידי החטיבה כ-250 מהם.

בשעות לפני-הצהרים הגיע הרמטכ"ל לקוצימה, הוא פקד על מפקד חטיבה ב' לשלוח כוח לנח"ל, כדי להתחבר עם חטיבת א' אשר תגיע לשם. הכוח הורכב מיחידת הסיור וממחלקת טנקים. פלוגה רור באית יצאה בעקבותיו באוטובוסים. ארגונו של הכוח וציודו ברכב זחלי ורכב גלגלי מתאים נמשכו עד שעות הערב. בערב יצא מקוצימה ולמחרת אחרי הצהריים (31 באוקטובר) הגיע לנח"ל, לאחר מסע מפרך ומיגע בדרכי עפר טובעניות — ומצא שם את גדוד 3 מחטיבה א'.

הפלוגה הרובאית חזרה לקוצימה כשלוש שעות לאחר צאתה, מאחר שהאוטובוסים לא יכלו לעבור בחולות. למפקדה ניתה הוראה מוקדמת על-כך, מאחר שהקושי היה צפוי מראש.

הנה כי כן היתה קוצימה בידי צה"ל, אגף הדיביויה השלישית נחשף וציר הדרום נקשר לציר המרכזי. זאת עשתה חטיבת המילואים ב', אשר רק 4 ימים קודם-לכן היו אנשיה אורחים. עתה נתנה חטיבת השריון ב' את זרועות-הפלדה שלה לניצול חשיפת האגף.

לקוצימה. היחידה עברה על-פני מתחם 330, הניסה באש אנשי מוצב הסמוך לדרך (אשר עדיין לא הגיעו אליו חיילי גדוד 2), הניסה כוח-אויב שנערך להתקפת-נגד על מוצבו הדרומי של מתחם 335 — וכן את אנשי מוצבו הצפוני של אותו מתחם. היחידה נכנסה לקוצימה, ובשעה 0700 דיוח מפקדה שהמקום, על מחנותיו, בידיה — הגם שלעתים עדיין צולפים על כוחותינו. שעה קצרה לאחר מכן כבר היה במקום מפקד החטיבה.

בשעות הבוקר המוקדמות שלח מפקד החטיבה כוחות-סיור מיחידת הסיור כדי מספר קילומטרים לכיוון נח"ל, כונתילה ומיצר אבו-מט-מיר — כדי לטהר מן הדרכים מוצבי-חוץ של מערך קוצימה. להניס את האויב המחזיק בהם ולדוח לו על המצב. בשעה 1030 חזרו שני הסיורים הראשונים, הביאו עמם שבויים ודיווח שהדרכים פנויות והאויב הונס. כוח-הסיור השלישי דיוח על טנקים (אח"כ התברר שהיה זה רכב אחר) לפני המיצר.

מפקד החטיבה פקד על גדוד 2 להתבסס להגנת קוצימה ועל יחידות החטיבה האחרות פקד להתרכז ולחנות בקרבת המקום. כל חייל שואף-פעילות

4. לקראת ההתמודדות

לפי המצבים שיתפתחו, ובמקומות ובכיוונים שיש-
תברו או. אולם, מאחר שהצק"ם כבר היה בקוצי-
מה, ומאחר שמציאות הכוח שם כבר היתה ידועה
לאויב — נראה שראוי להמשיך בתנופה, במקום
לנסות ולהחזיר את הגלגל אחורנית. ואכן בשעות
הבוקר של ה-30 באוקטובר נתגבשה ונסתכמה עמדה
זו. פקודות לחטיבה 6 והתרחשויות בה החלו רודפות
זו את זו.

מפקד החטיבה, אשר נע לקוצימה בעקבות
צק"ם 1, התקשר באלחוט, בשעה 0730, עם אלוף
הפיקוד (קשר האלחוט עם מפקדת כוח-המשימה השני
ניתק זמנית). זה פקד לשלוח את הצק"ם בכביש
קוצימה-אם-שיחן, לעבור את מיצרי אבו-
מטמיר, לנוע עד לשדושה קילומטרים דרומית
למוצבי אום-קטף — ולעצור שם. הצק"ם יצא
לדרכו כשחלוץ בראשו. מתחם אבו-מטמיר
(שהיה מוכן לפלוגה) נמצא ריק. הצק"ם המשיך
בדרכו וכתוצאה מאי-הבנה ומתקלות קשר נע החלוץ,
עד שנתקל באש תותח-ישראלית ותותחים נגד-טנקים
מוצבי האויב. החלוץ השיב באש והמשיך להת-
קדם, עד שהגיע למקום מפקד הצק"ם ופקד לעצור.
מפקד החטיבה, שהגיע לשם זמן מה לאחר זאת, ועוד
הספיק לראות קצת מחילופי היריות, העריך שה-
צק"ם לא יוכל לכבוש את מתחם האויב מיניה-
וביה, ועליכן פקד להישאר במקום ולהמשיך ולקיים
מגע עם האויב שם.

בינתיים, בשעות הבוקר, ניתנה פקודה לריכוז
שאר יחידות החטיבה בקוצימה. לשעה 1300
כבר היו שם כל כוחותיה הלוחמים של החטיבה (פרט
לצק"ם 1).

אל עורפו של המערך. עוד לפני יום הע חולקה
יחידת הסיוור החטיבתית לצותי-סיוור. עתה, בשעות
לפני-הצהריים שלח מפקד החטיבה את אחד מצותי-
הסיוור האלה לסייר את מיצר הדייקה — מתוך
הנחה שמעבר זה עלול להיות אחד הציירים להתקפה
מן העורף על מערך אבו-עויגילה. כשהגיע
הכוח למרחק כ-200 מטרים מהכניסה למיצר נשמעה
התפוצצות ונראה ענן אבק. תחת חיפוי נשלחה חוליה
לבדוק את הגשר שמעל לוואדי ומצאתהו מפוצץ.
במרחק-מה ממנו נמצא ציוד-אישי של כ-5 אנשים.

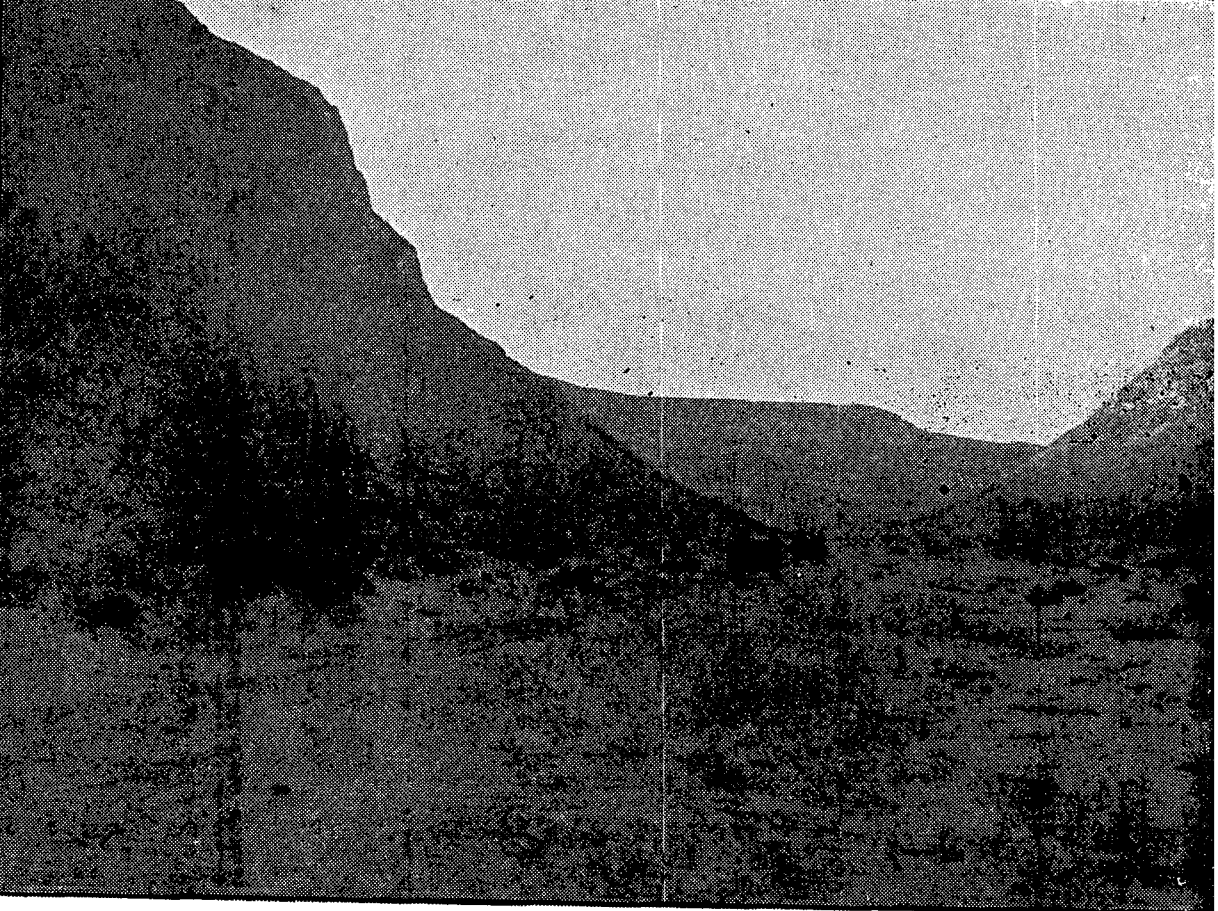
המשימה הרביעית. במסגרת פעולותיו של כוח-
המשימה השני הוטלו על חטיבת השריון 6 ארבע
משימות אלטרנטיביות:

- (1) לפרוץ דרך קוצימה ולכבוש את אבו-
עויגילה ולהתחבר אל כוח-המשימה הראשון
באל-עריש;
- (2) לפרוץ דרך קוצימה ולנוע בדרך הקצרה
(ציר המרכז) לאסמעיליה;
- (3) לפרוץ דרך קוצימה ולנוע דרך ביר-אל-
חסנה למצבת הזכרון, כדי להתחבר עם
יחידות חטיבה 7.
- (4) להשלים את כיבוש קוצימה, אם חטיבה 6
לא תצליח לעשות זאת לבדה.

המשימה הרביעית היתה, כמובן, אחרונה בסדר
הקדימות. הכל קיוו שניתן יהיה להשתמש בשריון
לתפקידי הפריצה, ושלא יהא צורך לבזבזו כדי
להשלים מאמץ רגלי. ואף-על-פי-כן באה שעה, שדר-
גי-פיקוד שונים סברו שלא תהיה ברידה, אלא להפ-
עיל את חטיבה 6 למשימה זו.

כמה שעות לאחר חצות ליל ע/ע+1, כאשר גדוד 2
מחטיבה 6 התנהל לאיטו לעבר מוצב קוצימה
החלה נמתחת סבלנותם של מפקד כוח-המשימה השני
ושל אלוף פיקוד-דרום. הם חששו שמא יעלה השחר,
מבלי שתהא לחטיבה 6 אחיזה במוצבי קוצימה.
אלוף הפיקוד החליט על הכנסת צותי-קרב-משורין
(להלן ייקרא צק"ם) מחטיבה 6 לעזרת גדוד 2
מחטיבה 3. עוד קודם-לכן הורה מפקד כוח-המשימה
השני על חטיבה 6 להתכונן לבצע הוראה זו. בשעה
0600 ביום 30 באוקטובר עבר, איפוא, צק"ם 1
את גבול סיני. כזכור, נקט גם מפקד חטיבה 6
פעולה: הוא שלח את יחידת הסיוור החטיבתית אשר
סייעה להתמוטטות הסופית של מערך האויב בקו-
צימה. תותחיו ומקלעיו של הצק"ם הספיקו לירות
כמה יריות בקוצימה, אולם רק זירזו את בריחת
האויב — וחטיבה 6 נשארה, איפוא, פנויה למשימות
הפריצה.

הצק"ם ממשיך את האגף. מתכנני המבצע היו
סבורים שמוטב לעמוד על התגובות הראשונות של
האויב, ורק אח"כ להשקיע במערכה כוחות נוספים —

צוֹת-הַסִּיּוֹר נִכְנָס לְמִצְר הַדִּיקָה

ביש אבו-עויגילה — ג'בל לבני. בשעה 1615 חודש הקשר, ומפקד הצות דיוח לחטיבה על מקום הימצא. מפקד הצות הקים מחסום משלו במִקום, חיפה עליו בכלי-נשק, והציב חולית-תצפית אשר צפתה על כביש אבו-עויגילה — אל-עריש ועל כביש אבו-עויגילה — ג'בל לבני.

הכנות ליום מחר. בינתיים, בשעה 1100, התקיימה פגישה הרת-תוצאות על אם-הדרך בין קוצימה לאום-שיחאן. הרמטכ"ל כינס שם את אלוף פיקוד-הדרום, את מפקד כוח-המשימה השני ואת מפקד חטיבה מ. הרמטכ"ל שאל אם ייתכן לכבוש את מערך אום-קטף מדרום, בתנאי שלא יעלה הדבר באבידות אדם ושריון רבות מדי. מפקד החטיבה היה סבור, שהכיבוש ייתכן רק באבידות כבידות, מאחר שמול האויב עומד צק"ם אחד בלבד ואילו שאר החטיבה נמצא עדיין בקוצימה. הרמטכ"ל פקד, איפוא, להמשיך בחדירה אל קדמת סיני: דרך

3 אנשים נראו בורחים על גמלים לעבר ביר-אל-חסנה.

אנשי צוֹת-הַסִּיּוֹר התגברו על המכשול ונכנסו למיצר. מפקד הצות דיוח למפקדת החטיבה על אשר התרחש עד-כה, ועל הצורך בכוח הנדסי כדי לתקן את הדרך במקום הגשר ההרוס, ולסתום שתי תעלות — מכשולים, אשר הוא עצמו התגבר עליהם איך-שהוא. הוא קיבל הוראה לנוע צפונה במיצר ועם הוראה זו נותק הקשר בינו לבין המפקדה.

צוֹת-הַסִּיּוֹר חולק לשניים: חצי הצות הבטיח את הכניסה למיצר, בעוד החצי השני חודר פנימה. חששם העיקרי של הנכנסים היה שמא יופל עליהם אחד מקירות המיצר באמצעות פיצוץ. הם נסעו, איפוא, כשאחדים מהם מסתכלים קדימה, אל הדרך ואחרים מסתכלים למעלה, אל קירות המיצר. ביציאה מן המיצר נתגלה מחסום אשר נבדק ונמצא שלא הוכן לפיצוץ.

משם „דהרו” כלי-הרכב בכביש-הדיקה כ-15 קילומטרים צפונה, עד לשני קילומטרים מדרום לכ-

● גדוד רגלים ממונע 4 יחליף את צק"ם 1 במקומו, מדרום לאום-קטף.

בלילה החלו הכוחות לנוע בכיוון ליעדיהם — כששני הצק"מים האחרונים מתכוננים לנצל את מעבר הדייקה — לקראת יום מחר, לקראת ההתמורדות.

* * *

באותו ערב הובקעה "קליפת" סיני במקום נוסף: חטיבת הרגלים ג' לכדה את המוצבים הקידמיים של האויב בעוג'ה-מצרי ובטרט-אם-בסיס. מוצבים אלה, אשר על הדרך מניצנה לאבו-עויגילה, לא התנגדו לכוחותינו; פלוגות האויב שהחזיקו בהם נמלטו מערבה (ועוד ידובר בזה להלן). בכך הושלם הצעד הראשון במערכת סיני של 1956: נכבשו נקודות-מאחז בציר המרכזי, נכבשה דריסת-רגל בר-אס-א-נקב, ובעיקר — ציר הדרום עד למצבה היה כולו בידי כוחותינו. נשוב עתה אל חטיבה ת', ונראה את הקורות אותה ביום 31 באוקטובר.

מיצר הדייקה או אל ביר-אל-חסנה — בדרך ההתנגדות הקלה יותר.

כאשר נודע למפקד החטיבה שמיצר הדייקה נמצא בידי כוחותינו, כבר לא היו לידו המפקדים שיכלו לשנות את הוראותיהם. הוא התקשר עם מפקד כוח המשימה השני וביקש רשות לתקוף את אבו-עויגילה ואת מוצב סכר רופה מן העורף, ממערב. ההצעה הועברה למעלה בצינורות-הפיקוד, ואושרה; מפקד כוח-המשימה הודיע על-כך למפקד החטיבה, וכן מסר לו שמתחם אום-קטף ייכבש ע"י חטיבת הרגלים ג', בהתקפה ממזרח.

בקבוצת פקודות שהתקיימה בקוצימה בערב פקד מפקד החטיבה:

- צק"ם 3 יכבוש את ביר-אל-חסנה;
- צק"ם 2 יכבוש את אבו-עויגילה;
- צק"ם 1 יכבוש את סכר רופה (לאחר כיבוש אבו-עויגילה);

ההתמודדות (וז באוקטובר - ו בנובמבר)

ו. ציר הדרום - הקרב הגדול

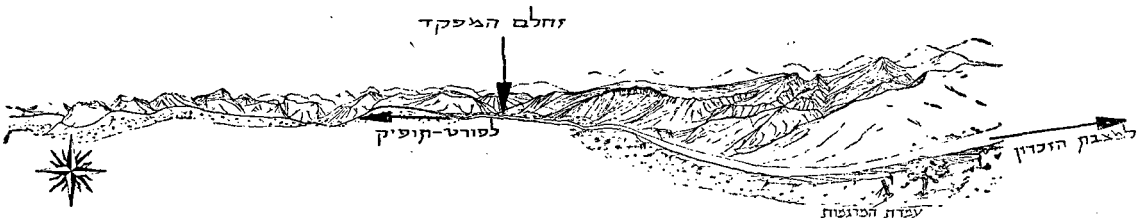
חטיבה 1 — משמידה את גדוד 5 במיצר חיסן.
חיל-האוויר — משמיד את רכבה של חטיבה 2 ופוגע בשדרתה, ומחפה על חטיבה 1 בפעולתה.

ברמת המטה הכללי נראה המצב אחרת. מצבו האמיתי של חיל-האוויר המצרי עדיין לא היה ידוע לאשורו. העובדה שפעולתו ביום הראשון למלחמה חלשה היתה, עדיין לא היה בה כדי לגלות את כל חוסר-אונים, ולהבטיח שמצב זה יימשך. ליום המחר תוכננה התקפת חטיבת השריון 2 על אבו-עוי-ג'ילה, והיה הכרח להביא בחשבון הפעלת כוחי אוויר בקשר להתקפה זו. אסור היה להתעלם מן הצורך בהבטחת שמי המדינה, ואחרון-אחרון: בין חטיבה 1 לבין כוחות אחרים של צה"ל הפרידו מרחבי מדבר ללא דרך ראויה לשמה. סברה הגיונית היתה כי ביממה הבאה יעשה כל מגע אתה (פרט למגע כוחות-סיוור) בדרך-האוויר: הספקה, תגבורת, פינוי נפגעים. המסקנה מכל השיקולים הללו היתה להימנע מקרב בציר הדרום ביום 31 באוקטובר. פיקוד-דרום הע-ביר, איפוא, לחטיבה את הוראת המטכ"ל שלא לשלוח כוחות מערבה מהמצבה.

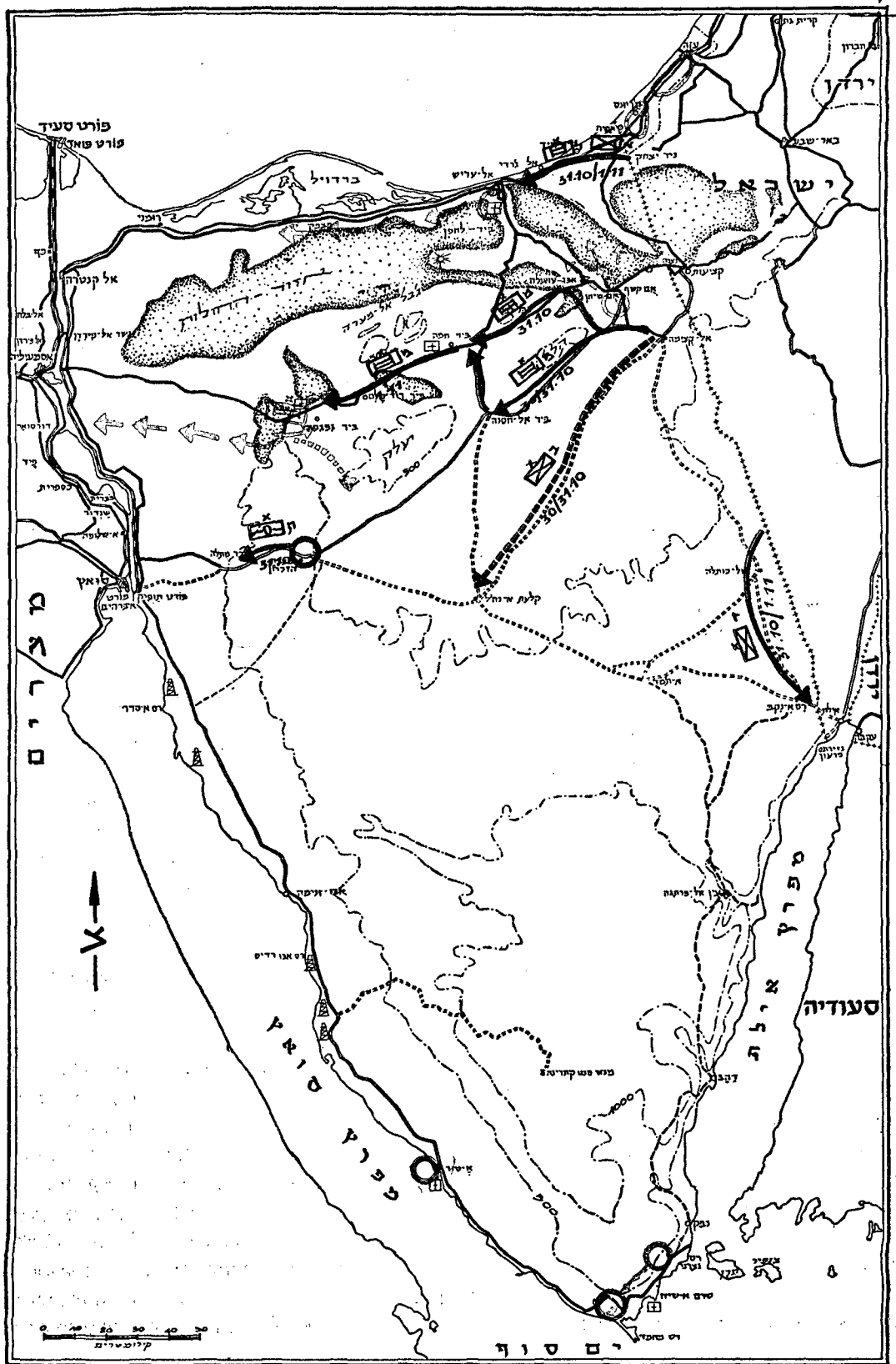
מההתקפות שתקף חיל-האוויר את שדרת האויב ביום הקודם ניצלה, למעשה, מרבית הרגלים. היחידות המצריות, אשר כנראה, היו כבר מחוץ לכלי-רכבן, תפסו את המערך שתוכנן ותורגל מראש. גדוד 5 (בתוספת פלוגה מגדוד 6) נערך במיצר המזרחי, מיצר חיסן; גדוד 6 (פחות פלוגה) נערך מערבה משם. מיצר חיסן הוא מיצר בצורת קשת הבור-לטת צפונה, באורך כ-6 קילומטרים. מדרום לו מת-נשא ג'בל חיסן ומצפון לו שלשלת הרים, הכ-ביש, העובר בין שני רכסי ההרים, חצוב במדרונו

ציר הדרום צריך להיות שקט. כאשר הגיע מפקד חטיבה 1 עם חטיבתו אל המערך של גדוד 1 במצבת-הזכרון, היו לו סיבות מספיקות להיות שבע-רצון מביצועה הנאה של החטיבה. עד-כה מילאה את המשימות שהוטלו עליה בתכליתיות, בהעזה — ובאבידות מועטות בלבד. עם זאת היתה למפקד החטיבה סיבה שלא להיות שבע-רצון ממעמדו הטקטי. כמעט כל יחידות החטיבה התרכזו בקרב-בת המצבה וממזרח לה. התואים שעליהם התבססו לא סיפקו איתנות טקטית ראויה לחטיבה, בעיקר לנוכח אפשרות חזירת-שריון מציר המרכז בנתיב ואדי-מיליה. מפקד החטיבה שאף, איפוא, לת-פוס מערך מערבי יותר ממקומו הנוכחי, באיזור המתלה.

בשם "איזור המתלה" קראו באופן כולל (ובלי-תי מדויק) לקטע דרך באורך כ-20 קילומטרים. תחילתו של הקטע (במזרח) כקילומטר ממערב למצבה, במיצר ג'בל חיסן; סופו של הקטע עשרים קילומטרים מערבה משם, במיצר מעבר-המתלה. בשני המיצרים האלה לא ניתן לעקוף את הכביש ברכב. העיקוף ברגל אף הוא כרוך בקשיים שכמעט אי-אפשר להתגבר עליהם. אם תחזיק ה-טיבה במיצרים אלה, תהיה החזקתו של צה"ל בציר הדרום מושלמת — ואילו בפני האויב תהיה הדרך בציר הזה, מן התעלה מזרחה, חסומה. בליל 30/31 באוקטובר עשתה החטיבה הכנות להגיע לפני שחר למעבר המתלה.

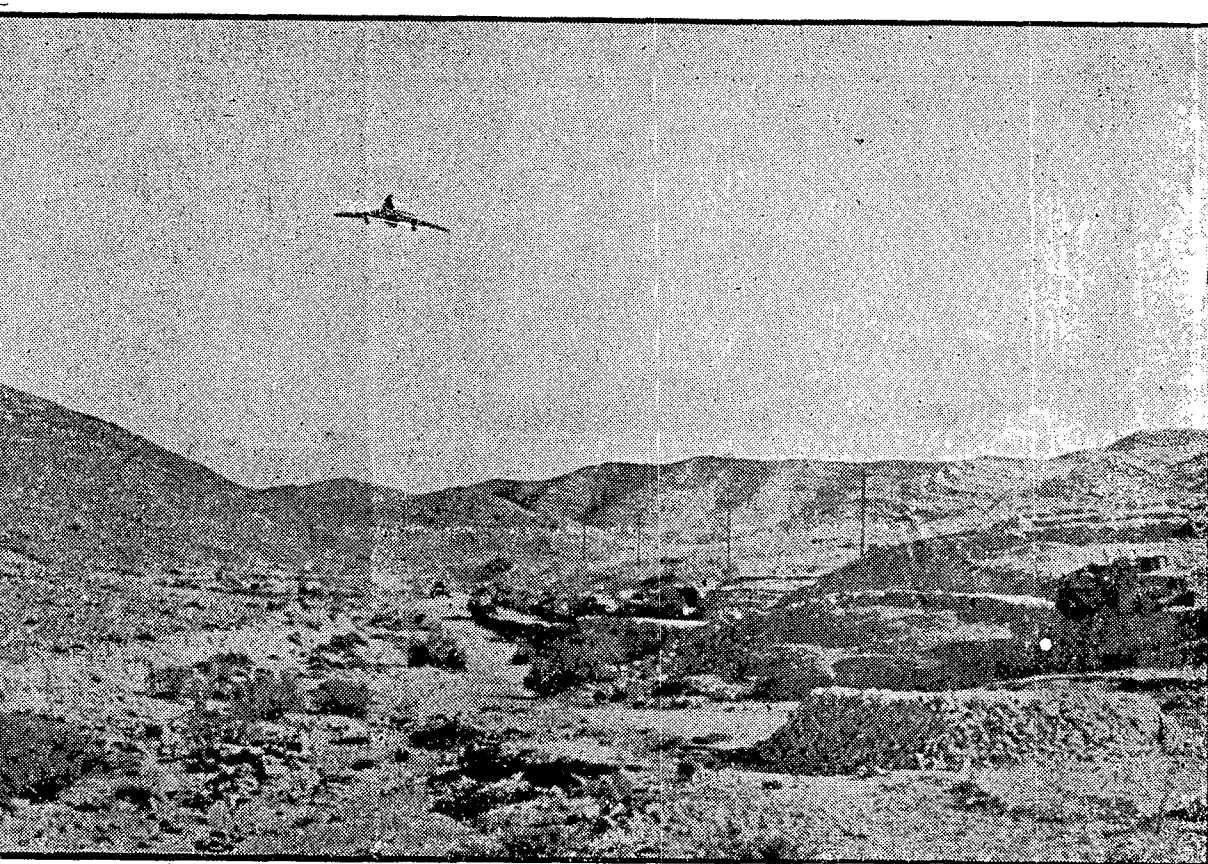

מיצר חיסן: מבט מדרום על קטע המיצר שבו התרחש הקרב הגדול

מפת המצב:

מערך האויב והתקדמות כוחות צה"ל לשעה 012359, עם סיום עיקר ההתמודדות במסע סיני

הכניסה למיצר ח'טן: מכוניות אויב שנפגעו ונזנחו לאורך הדרך

הסיור הפך לקרב. בצהרים יצא איפוא הכוח לסיור. הרכבו היה (לפי סדר המסע):

- פלוגה רובאית מגדוד 2 (על זחלמים);
- מהלקת טנקים (3 בלבד);
- חולית קישור-אוויר;
- פלוגה מסייעת מגדוד 2 (כפלוגה רובאית, על זחלמים);
- סוללת מרגמות כבדות;
- יחידת הסיור החטיבתית (כיחידה רובאית, על משאיות).

פיקד על הכוח מפקד גדוד 2, שנמצא עם הפלוגה הקדמית, בזחלים השלישי בשדרה, במרחק כ-200 מטרים אחרי שני הזחלמים הראשונים.

לא עברה שעה ארוכה מאז יצא הכוח לדרך עד שנכנס לפתחו של מיצר ח'טן. הזחלים הראשון דיווח שנפתחה עליו אש. מפקד-הכוח פקד על הזחלים להמשיך. שני הזחלמים הראשונים נפגעו ואנשיהם ירדו מהם והיו נתונים לאש מרתקת. אי-אפשר היה להחזירם. מפקד-הכוח, אשר היה עתה בזחלים הראשון בשדרה, נסע קדימה כדי לנסות לחלצם. מחמת אש-האויב לא ניתן לעצור ליד הזחלמים שנפגעו.

של הרכס הצפוני המתנשא מעליו, כשהרכסים יורדים אל הכביש במדרון תלול, כמעט כמצוקים. רוחב המיצר במקומו הצר אינו עולה על כ-50 מטרים.

במיצר זה החזיק גדוד 5 המצרי, כשהוא מתוגבר בפלוגה מגדוד 6 ובנשק מסייע: 14 מקלעים בינו-ניים, 12 תותחים בני 57 מ"מ, 40 קנים-ללא-ירתע מתוצרת צ'כית, ויחידת מרגמות כבדות (כנראה שלא הספיקו להכניס את כל הנשק הזה למוצבים). חיל-הרגלים היה ערוך בעמדות-אבנים על הרכסים, ובר-תוך כוכים טבעיים במצוקי הרכסים, משני עברי הכביש. פתחי הכוכים היו חסומים בתלי-אבנים מאולתרים, שהקים האויב. באופן זה היו הכוכים מוסתרים מן הצופה מהדרך. בבוקר אותו יום לא היה כל זה ידוע לחטיבה ת. היה ידוע למפקדתה שנמצא אויב בסביבות המיצר, אויב אשר כמעט הושמד ע"י חיל-האוויר, ולכן היה מקום להניח שהמיצר ריק. נוכח טענה זו ניתן לחטיבה אישור לשלוח כוח לסייר מערבה — בתנאי שלא תהיה הסתבכות בקרב עם כוחות גדולים. הכונה היתה שבמקרה והמקום יימצא ריק תוכל החטיבה להתקדם ולתפוס עמדות נוחות יותר, ללא קרב.

מות על הרכס הצפוני (הנמוך יותר) ועל יחידת הסיור פקד לתקוף רכס זה ממזרח. האש ניתנה והיחידה עלתה על הרכס מכיוון צפון-מזרח, והחלה לוחמת עליו. כשהגיעו הלוחמים לראש הרכס נפתחה עליהם אש חזקה מנשק קל ובינוני, מהרכס הדרומי שממול ומכויו. יחידה זו היתה מצוידת בעיקר בתת-מקלעים, ועל-כן לא היה לחייליה נשק שיוכלו להשיב בו על אש האויב, שבאה מטוח רחוק. הם חזרו, איפוא, אל מאחורי הרכס. שני נסיונות נוספים שערכה היחידה כדי לעלות שנית לרכס נכשלו, והיא טבלה אבידות קשות. אותה שעה הגיעה התגבורת, ששלח המח"ט וסייעה ליחידה לחלוץ פצועים.

באותו זמן שלח מפקד-הכוח את הטנק שהיה אתו לעברו המערבי של המיצר, אל הפלוגה המסייעת וחצי מהפלוגה הרובאית, כדי שיחזירם אל איזור הקרב. בעבר המזרחי של המיצר הופיעו אז 4 מטוסי "מיטיאור" של האויב ותקפו את עמדת המרגמות ואת התגבורת וגרמו שם לאבידות.

עם דמדומים גובשה תכנית להתקפה משולבת ממערב וממזרח. הפלוגה המסייעת עלתה ממערב על הרכס הצפוני, והחלה מטהרת אותו. חצי הפלוגה

ומפקד-הכוח המשיך לנוע מערבה עוד כ-100—150 מטרים. שם נתקל הזחלם במכונית מצרית, שנפגעה קודם לכן ועתה חסמה את הכביש. הזחלם החל להדוף את המכונית המצרית כדי לסלקה מהדרך, ובעשותו כן נפל לתוך הוואדי. אנשיו יצאו ממנו ותפסו עמדות אבנים במדרון הדרומי.

יתר זחלמי הפלוגה, 2 טנקים וזחלמי הפלוגה המסייעת המשיכו לנוע תחת אש, עברו את הזחל-מים ה"תקועים", עברו את מיצר חיסון ויצאו מצידו המערבי. מפקד הפלוגה, אשר נמצא עם מפקד-הכוח, נשלח לעצרום ונהרג בעשותו זאת. עתה היה הכוח מפוצל: כפלוגה וחצי עם שני טנקים ממערב למיצר, כחצי פלוגה עם טנק במיצר עצמו ופלוגה (במשאיות) עם סוללת המרגמות ממזרח לו. למפקד-הכוח היה קשר אלחוט רק עם יחידת הסיור ועם המרגמות. מאלה האחרונים נשלח רץ למפקד החטיבה והודיע לו על המצב. מפקד החטיבה שלח תגבורת למיצר.

עדיין לא היה ברור, אף לא למפקד-הכוח שנמצא במיצר עצמו, שקיימים כוכים במצוקים, ושהם תפוזים ע"י האויב. הוא פקד, איפוא, להנחית אש מרג-

מיצר חיסון: חיילי צה"ל חוזרים מהקרב. בתמונה נראים המצוקים שהפרידו בין הכוח שבמיצר לבין יחידת הסיור שנשלחה לחלצו

נמצא האויב מכותר במיצר, בין הפלוגות שבמערב לבין יחידת הסיוור שבמזרח. רכבו עלה באש. הכר כים ששימשו לו עמדות נפלאות הם גם שהיו לו למלכודות-מות; אולם לחיילינו לא היה קל להגיע למלכודות אלה כדי להשמיד את האויב שבהן. למעלה משבע שעות לחמו שם, כשהם מטהרים עמדה-אחרי-עמדה וכוך-אחר-כוך בקרב פנים אל פנים, כשאש בלתי פוסקת ניתכת עליהם תמיד מהמדרון שממול. ואמנם אבידות החטיבה בקרב זה היו ניכרות. אולם אבידות האויב עלו עליהן פי-כמה-והוכמה: למעלה מ-200 הרוגי-אויב נמנו במקום לאחר הקרב.

ראויה לציון מיוחד מידת הגבורה שגילו חיילינו כשנחלצו להוציא חבר פצוע מאש-האויב, או לחלף חבר שרותק באש. כן ראוי לציון המאמץ הנהדר שגילו אנשי החטיבה וטייסי התובלה שעסקו בפינוי הפצועים: לחצות פונו כל הפצועים בדרך-האוויר לבתי-החולים שבצפון.

לאחר קרב זה היה ציר הדרום נקי מכוחות אויב; גדוד 5 הושמד במיצר חיסן וגדוד 6 בחר להסתלק. להלן יתוארו הפעולות שפעלו כוחות צה"ל אחרים באותה שעה בציר המרכזי ובציר הצפון.

הרובאית שהיתה עמה פעלה באותן אופן על הרכס הדרומי. פלוגות התגבורת שהגיעו עלו ולחמו מצידו המזרחי של המיצר. לחשיכה היו הרכסים בידי הכוח. אולם הכוכים היו עדיין בידי האויב. היחידות המשיכו בטיהור הכוכים שעל המדרונות. לאחר כשעתיים וחצי השתרר שקט.

חיל-האוויר הישראלי לא יכול היה להגיש סיוע-קרוב לכוח המבצע את משימתו. בגלל הקרבה היתרה בין כוחותינו לכוחות האויב, ובגלל הימצאות מרבית חיילי האויב בכוכים שלא ניתנו לפגיעה מן האוויר. אותו יום פעל, איפוא, רק כחיפוי-מן-האוויר לכוח-תינו שבמיצר. בפני מטוסים מצריים. ואכן — פרט למקרה ההתקפה על עמדת המרגמות, שנזכר לעיל — הגיס את מטוסי-האויב אשר באו לתקוף את כוחותינו שעל הקרקע.

קרב זה היה, על-כן, קרב יבשה: הקרב הגדול של מערכת סיני. "היה זה קרב איתנים", כפי שאמר מפקד אחד. בקרבות אחרים היה האויב מתערער עם פתיחת האש הארטילרית ונוטה להסתלק מעמדותיו עם תחילת ההסתערות. ואילו כאן

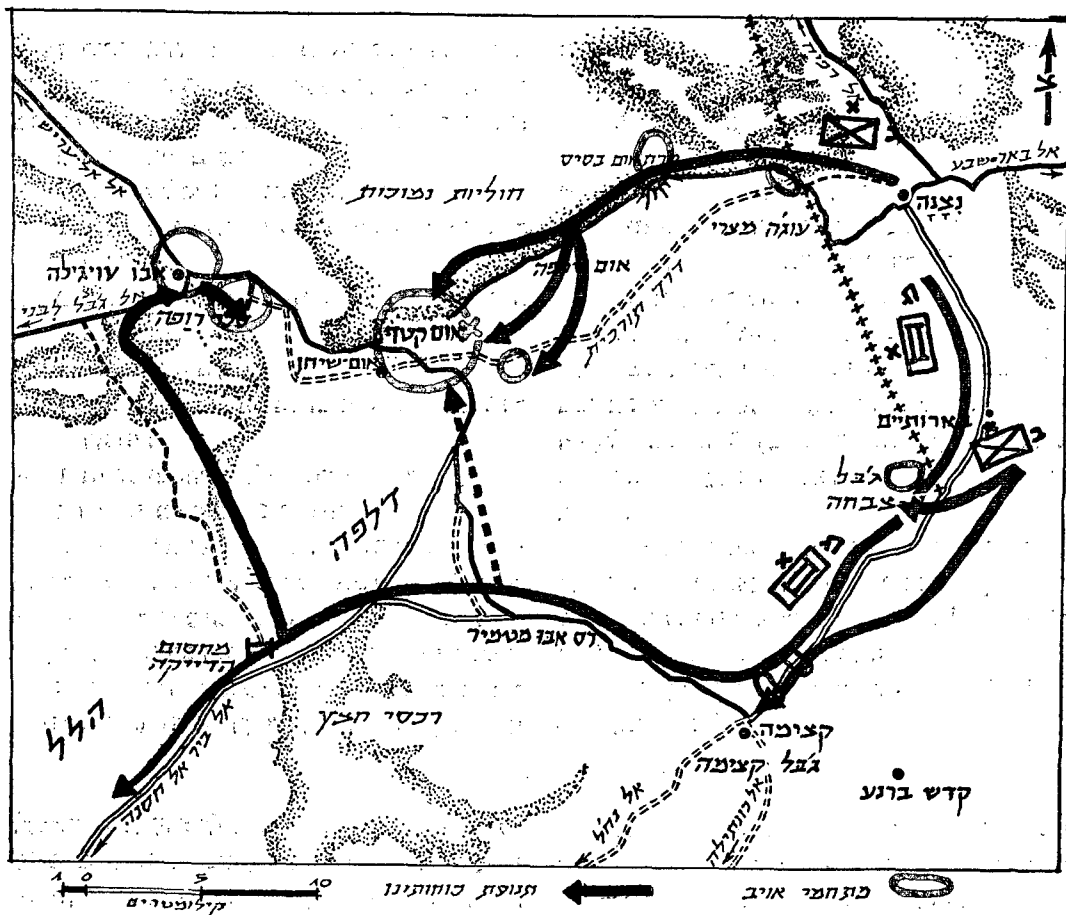

ארץ סיני דלה בדרכים. תנועת גייסות מחוץ לדרכים — ברכב (מכל הסוגים) או ברגל — הנה בלתי-אפשרית. ובמקרה הטוב קשה ומפרכת: מתישה את כוחו של האדם ואוכלת את כלי-הרכב. המלחמה בסיני, היא, איפוא, מלחמה על דרכים. ערכן של הדרכים בסיני נמדד לפי כיוונן ולפי טיבן. הכיוון החשוב הוא כיוון מזרח-מערב, בהיותו מקשר בין ארצות. הנתבים הראשיים בכיוון זה נמצאים בצפון סיני והם:

● מסילת-ברזל וכביש רפיח — אל-עריש — קנטרה;

● כביש ניצנה — אבו-עויגילה — אסמעיליה.

לאורך שני הצירים האלה, ציר הצפון וציר המרכז, הקימו המצרים את שדות-התעופה שלהם, את מחסניהם ואת בסיסיהם הקדמיים. להגנה על שני צירים אלה היה בנוי עיקר המערך המצרי, ולכיבושם כוון עיקר הכוח הישראלי. על שניהם התנהלה ההתמודדות העיקרית של מערכת סיני.

אבו-עיגילה — המפתח לציר המרכז — מוקפת גבעות-חול ומיצרים

2. ציר המרכז

- חטיבת שריון 2 — צק"ם 2 כובש את אבו-עיגילה ומחנותיה, כובש את סכר רווסה, הודף נסיונות-פריצה מצריים; צק"ם 3 כובש את ביר-אל-חסנה, משתתף במלכודת לצח"ם 1 המצרי וברדיפה אחריו; צק"ם 1 עורך מלכודת לצח"ם 1, כובש את צומת ג'בל-ליבני, רודף אחרי צח"ם 1 ומזנב בו.
- חטיבת רגלים 2 — פותחת את הציר מניצנה לאום-קטף; תוקפת את המתחם ומכתרת אותו.
- חיל-האוויר — תוקף שריון אויב המנסה לפרוץ לאבו-עיגילה; עורך פעולות אמנעה נגד צח"ם 1.

א. הגנת קדמת סיני

- מערך אבו-עיגילה. המפקדה המזרחית המצרית היתה אחראית להגנה על סיני ועל תעלת-סואץ כאחד. הדיביזיה ה-3 הופקדה על הגנת קדמת סיני. לדיביזיה ניתנו לצורך זה עוצבות ויחידות נוספות וכך ערכה את כוחותיה:
- רפיח — חטיבה 5 חיל-רגלים;
 - אל-עריש — חטיבה 4 חיל-רגלים, וגדוד טנקים בינוניים "שרמן";
 - אבו-עיגילה — חטיבה 6 חיל-רגלים, וחטיבה 99 מילואים.

רך החטיבתי; בקוצימה, בראס-אבו-מט-מיר ובדייקה — מדרום למערך; כן בוצעו סיורים מצפון למערך עד ואדי חרידין.

שיפורים במערך המצרי. ביום ה-30 באוקטובר חלו שינויים במערך. כתוצאה מפעולות חטיבה ב נסוגו שרידי שני גדודי המשמר-הלאומי ויחידת הג'יפים מקוצימה דרך אבו-עויגילה ו-אל-עריש. פלוגה מגדוד 17, שהחזיקה בראס-אבו-מט-מיר, נסוגה משם אף-היא ונשלחה לת-גבר את הכוח שהחזיק בג'בל דלפה. כתוצאה מפעולות חטיבה ג (שתתואר להלן) פונו המוצבים הקדמיים בעוג'ה-מצרי ובסרת-אום-בסיס.

שני גדודי מילואים מחטיבה 99 נשלחו לתפוס מתחם מוגן בצומת ג'בל ליבני. כן הגיעה לחטיבה סוללת תותח-ישראל נוספת (8 כלים) מאל-עריש והוצבה בסכר רוופה. הגה כי כן היה האויב בעמדותיו — מוכן לקבל את פני כוחות צה"ל.

ב. בין הפטיש והסדן

310530 — היחידה המובילה נתקלת בשני ג'יפים ושתי משאיות, פותחת אש. האויב נס וסובל אבידות. ההסתערות על אבו-עויגילה מתחילה במרחק 3-4 קילומטרים מהצומת אנו נכנסים לאש ארטילרית, כנראה מרוופה. ההסתערות נמשכת. הרגלים נשארים בצומת לחסום תנועת אויב מרוופה ומיד מדווחים על תפיסת 40 שבויים (בראשם קצין). אנו פונים שמאלה ומגיעים למרחק 200 מטרים מהכפר. הכביש שלפנינו מלא מכוניות מסתלקות. תותחים נגד-טנקים ורגלים יורים עלינו משולי המוצבים. אני שולח מחלקת טנקים כדי שתגיע באיגוף שמאלי לעורף המתחם ותחסום את הכביש מאל-עריש ואליה (המחל-קה לא מצליחה לעבור בגלל קרבתו של ואדי אל-עריש למתחם, ופועלת באש מרחוק). הוריתי לחיל-הרגלים-המשורין להסתער בזחילהם דרך הכביש לתוך אבו-עויגילה. גם הטנקים ממשיכים בהסתערותם. להפתעתי אני צופה בחיילים מצריים שמפעילים בזוקות בקומה זקופה. טנק אחד נפגע בבזוקה. מימין, מכיוון הרוופה מדלגים לקראתנו כ-60 מצריים, ובידיהם בורקות ומקלעים. אני שולח נגדם מחלקה אשר גורמת להם אבידות ומניסה אותם. הטנקים והחרמש שלנו חודרים לכפר. 310630 — אבו-עויגילה בידנו. לאויב אבידות רבות ובידינו שלל רב.

אין כונה לרדת בתחומי מחקר זה לפירוט-ייתר של סדר-הכוחות. רק יצוין כאן, שלהגנת גזרת אבו-עויגילה עמדו לרשות חטיבה 6 הכוחות האלה:

- 2 גדודי רגלים של החטיבה;
 - 1 גדוד מילואים (פחות 2 פלוגות);
 - 1 חטיבת המשמר הלאומי (כמה מאות חיילים);
 - 2 גונדות משחית-טנקים ("ארצ'רים" — ס"ה 23 כלים);
 - 1 פלוגת ג'יפים;
 - 1 גדוד תותח-ישראל (24 תותחים בני 25 ליטראות);
 - 1 גונדת תותחים קלים נגד-מטוסים; וכן
 - 1 חטיבת מילואים (2 גדודים).
- בכוחות אלה החזיקה החטיבה המצרית במקומות: אום-קטף, מחנות אום-שיחאן, ג'בל דלפה, סכר רוופה, מחנות אבו-עויגילה. כן החזיקה חטיבה זו כוחות שהשיה והתראה במתחמים ובמוצבים שב-עוג'ה-מצרי, בסרת-אום-בסיס ועל הדרך הטורקית — ממערב למע-

למחנות אבו-עויגילה. נחזור עתה לכוחותינו. בשי-עה 2200 ביום 30 באוקטובר יצאה, כאמור חטיבת השריון למקוצימה לכיוון הדייקה. בראשה נע צעדים 2, ובעקבותיו צעדים 1. תהליך ציוות הכוחות מחדש לקראת הלחימה ביום המחרת היה בעיצומו בשעת היציאה, אולם הוחלט לא לחכות לסיומו ולהשלים אותו תוך-כדי נסיעה. הדרך היתה קשה אף עד לדייקה, אולם בכניסה למיצר-הסתר שרכב גלגלים חלש לא יוכל לעבור את הואדי במקום שנהרס הגשר, ואף הרכב בעל ההנעה הקדמית יעכב את התקדמות השריון. מפקד החטיבה החליט להשאיר רכב זה בכניסה למיצר, עד שתתקן הדרך, ולהעביר קודם-כל את הרכב הלוחם.

עם שחר, ביום 31 באוקטובר, פגשה היחידה המובילה מצעדים 2 בצות הסיור כ-2 קילומטרים מדרום להתחברות כביש הדייקה עם כביש אבו-עויגילה — ג'בל לבני. היחידה קיבלה כמה ידיעות ומיד פנתה ימינה והמשיכה בדרכה לצומת אבו-עויגילה.

והרי קטע מדבריו של המג"ד על כיבוש אבו-עויגילה:

מטרים ספורים מהכביש — חולות טובעניים שגם רכב וחלים אינו יכול להם

בין שני הצירים. שעתיים לפני שיצאו שני הצק"מים מקוצימה לדייקה, יצא הצק"ם השלישי, צק"ם 3, לעבר ביר-אל-חסנה. תנועתו במשך כל הלילה עברה ללא-תקלה, ורק בשעה 0800, בהיותו כ-2 קילומטרים ממזרח ליעד, הותקף מן-האוויר. אמר גם לא נגרמו לו אבידות מהתקפה זו, אולם תנועתו שובשה, מכל-מקום, עוד לפני-הצהרים ב-31 באוקטובר לכד את ביר-אל-חסנה. לאחר קרב קצר ביותר, כמעט ללא התנגדות האויב, היו בידו כ-65 שבויים — והיעד.

בכך נפתחה אפשרות נוספת להגיע אל חטיבת הצנחנים שבמצבה, בדרך טובה-יחסית. כן נפל לשליטת כוחותינו המרחב שבין שני הצירים — ציר המרכזי וציר הדרום.

ה"מפקדה המזרחית" פועלת. אף-על-פי שכניסתו של צה"ל לסיני היא בה משום הפתעה אסטרטגית, היו כמה מתגובות ה"מפקדה המזרחית" המצריה זריזות למדי, כתוצאה מפקודות-קבע מוכנות

הנה, לאחר קרב קצר אולם עז, על-אף התנגדות עקשנית, היתה הצומת בידי צה"ל. הצק"ם התארגן להגנה על המקום כלפי צפון וכלפי מזרח. האויב התחיל בהפגזות שהלכו וקשו, עד לצהרים ניסה האויב לפרוץ לא-בו-עויגילה מספר פעמים — הן ממזרח והן מצפון. ממזרח ברכב, ברגלים, במשי-חיתי-טנקים ובנושאות-ברן; מצפון עם פלוגת טנקים שגשלה כתגבורת מאל-עריש; כל פעם לווה הנסיון בחידוש ההפגזה. לאויב שממזרח נגרמו אבידות. טנקי האויב שמצפון לא ניסו להתקרב עד-כדי קרב של-מש, אולם חיל-האוויר הישראלי פעל נגדם — ובהצלחה. לכוחותינו נגרמו אבידות מועטות בלבד באותו בוקר.

מפקד החטיבה מספר: "בשעה 0700 בערך הגיע ראש-המטה של כוח-המשימה והודיע שלא לכבוש את אבו-עויגילה לפני שעה 0900. הודעתי לו שמאוחר-מדי, מאחר שהמקום בידינו".

מראש. כבר נזכר לעיל שחטיבה 2 המצרית עברה את התעלה לכיוון המצבה בשחר ה-30 באוקטובר, לאחר שקיבלה פקודה לכך עוד בערב הקודם.

יחד עם מתן הפקודה לחטיבה 2 ניתנה פקודה לצות-חטיבתי-משורייני 1 (להלן: צח"ם 1) להתרכז באסמעיליה. כליל ה-31/30 לאוקטובר, שעה שה-צק"מים של חטיבה 2 נעו לעבר יעדיהם, נע הצח"ם המצרי לביר-גפגפה. לשחר ה-31 בחודש כבר התרכזו מרביתו שם. צח"ם 1 כלל:

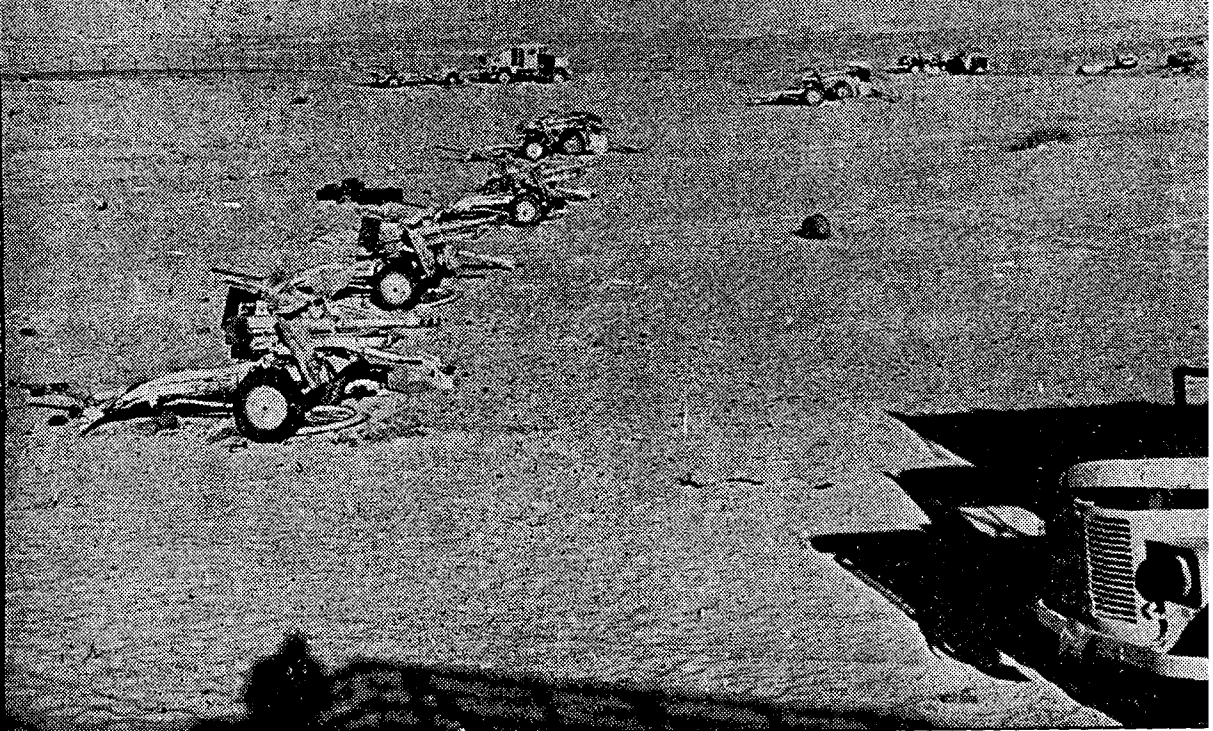
- גדוד טנקים 34-T,
- גדוד חרמ"ש,
- סוללת תותח-ישרה מתנייעים (SU-100, 8 כלים),
- גונדת תותחים נגד-מטוסים.

הפיקוד המצרי יכול היה, איפוא, להיות שבע-רצון ממצב המערך בציר המרכז. חטיבת השריון 8 היתה נתונה אותו בוקר בין הסדן של מערך א-ב-ו-ע-יגילה לבין הפטיש של צח"ם 1 — וייתכן גם של גדוד טנקים מאל-עריש. אף לאחר שצומת א-ב-ו-ע-יגילה נפלה בידי צה"ל, לא השתנה המצב מבחינה זו. להיפך: עתה היה על גייסות החטיבה הישראלית לעמוד בקרב לא רק מפנים ומאחור אלא גם מהאגף.

אלא שלא כך חשב צה"ל. מקדמים את פני הצח"ם. עוד כלילה ידע מפקד חטיבה 2 שצח"ם 1 נמצא בציר המרכז, אולם בשעה 1000 ביום 31 באוקטובר קיבל הודעה מה-פיקוד שהצח"ם נע מביר-אל-חמה לכיוון מזרח. היה זה בקירבה מסוכנת מדי לכוחות החטיבה. בעיקר כיון שבאותו זמן היה צק"ם 2 נתון בא-ב-ו-ע-יגילה לנסיונות נגיחה ממזרח ומצפון, צק"ם 3 היה בסביבות ביר-אל-חסנה, גדוד 4 היה מדרום לאום-שיחאן — ורק צק"ם 1 היה פנוי לפעול מערבה, לכיוון הצח"ם (למעשה היה מקור הדיעה בטעות: הצח"ם נע אמנם אותה שעה למזרח, אולם לביר-אל-חמה מכיוון ביר-גפגפה). מפקד החטיבה החליט, איפוא, ללכוד את הצח"ם בין הפטיש והסדן — תחת אשר חטיבתו היא תיל-כד במצב זה. בשעה 1100 הוא שלח את צק"ם 1 לערוך מלכודת לצח"ם 1 ממזרח לצומת ג'בל ליבני. אותה שעה שלח מטוס "פיפר" אל צק"ם 3 לביר-אל-חסנה (לא היה אמצעי קשר אחר), להודיע למפקד שישאיר כוח קטן במקום ואילו

את עיקר הצק"ם יקדם צפונה, אל מדרום לצומת ג'בל ליבני. התכנית היתה לבלום את הצח"ם ממזרח ע"י צק"ם 1, ואחר-כך להכות בו מדרום ע"י צק"ם 3. בצהריים היה המארב הנגד-טנקי ערוך כ-12 קילומטרים ממזרח לצומת ג'בל ליבני, קצת יותר מאוחר הגיע גם הכוח שמדרום. אולם לשוא. כי בינתיים עשה חיל-האוויר את שלו. בפעולת המ-נעה מוצלחת, שנערכה בשעות הבוקר, שברו מטוסי חיל-האוויר את תנופתו של צח"ם 1. כ-90 מכלי-רכבו נפגעו ובערו על הדרך מביר-גפגפה לביר-אל-חמה. מפקד הצח"ם דרש מה-מפקדה המזרחית חיפוי אווירי. תחת זאת הובטחה לו תג-בורת שריון. הצח"ם ליקק את פצעיו. על תנועה מזרחית לא היה מה לדבר. ודאי שלא באותו יום. כשנודע המצב למפקד חטיבה 2 פקד על צק"ם 1 לטהר את מחנות ג'בל ליבני ומוצביו, לנוע מערבה ולהיערך בביר-אל-חמה. מפקד הצק"ם השאיר מחלקת טנקים במקום המארב, ועם יתר הכוח יצא לכבוש את צומת ג'בל ליבני. המקום נפל לידינו לאחר חילופי יריות קצרים. חיילי האויב נפו-צו לכל עבר, לפני שהתפתח הקרב. מיד נערך הצק"ם לתנועה לעבר ביר-אל-חמה, כשצות-סיוור לפניו. מטוסי-אויב צללו על השדרה וגרמו לה מספר פצועים ופגעו בשני כלי-רכב. אולם בשעה 1700 כבר יצאה השדרה לדרכה. השדרה חלפה על-פני ביר-אל-חמה ובשעה 2000 עצרה קילומטר אחד ממערב למקום, לצורך התארגנות. צק"ם 3 הצטרף אף הוא ובא למקום. שעה לאחר מכן כבר היה שם המח"ט, ונתן פקודותיו ליום המחר.

כרסום חסרן. לאחר שהושקע צק"ם 1 בפעולה לכיוון מערב לא נשאר בחטיבה 2 כוח להמשיך את הפעולה נגד מערך א-ב-ו-ע-יגילה אלא צק"ם 2. בשעה 1600 פקד, איפוא, המח"ט על צק"ם 2 לכבוש את מוצב סכר רוזפה. לאחר סיוור התפזר פקד מפקד הצק"ם בקצרה: מחלקת טנקים ומחלקת זחלמים יהיו, מימין לכביש, בסיס-אש נייד אשר יתקדם תוך-כדי מתן-אש עד ל-300 מטרים מהמוצב; כוח טנקים יסתער משמאל לכביש; כוח זחלמים יסתער בכביש; הכוחות שמופנים לכיוון אל-עריש ימשיכו במשימתם שם.

שדה הקרב בסכר-רופה — שרידי סוללת 25 ליטראות ורכבה

תיימה: במשך הלילה עסקו החיילים בתפקידי מ-
מר, בתדלוק ותחמוש כלי-הרכב, בטיפול בנפגעים,
בחילוץ הטנקים שהוצאו מכלל-פעולה ובתיקונם.
עם בוקר היו כמעט כל הטנקים כשרים לפעולה.
מערך אב-ו-עו-גילה כורסם כרסום נוסף ונפ-
געה פגיעה נוספת יכולתו לשמש סדן לו גם נמצא
לו הפטיש.

הפטיש מתקפל. עם שחר ה-1 בנובמבר המשיך
צק"ם 1 בתנועתו מערבה, כשצוות-סיור נע בראשו.
בשעה 0630 הגיע לבי-ר-ד-ס-א-ל-ם — בסיס
דלק ומחנה צבאי — ונתקל במערך טנקים ותותחים
נגד-טנקים. התנהל קרב לחץ-ונסיגה כשהאויב נסוג
צעד-אחר-צעד תחת לחץ הצק"ם המתקדם. בסופו
של דבר השאיר האויב 8 טנקים T-34 שנפגעו,
והסתלק. מחנה ביר-ר-ד-ס-א-ל-ם נלכד לאחר
מכת-אש קצרה, ונמצאה בו כמות ציוד של כגוד
רגלים, שכנראה נס משם. כן נגרמו לאויב מספר
אבידות במקום זה — אותו הועידו המצרים לכינוס
הצח"ם לקראת התקפת-הנגד שלו על אב-ו-עו-
גילה. עתה היה גם מרחב זה בידי כוחותינו, וקצין
שנפל שם בשבי מסר ש"נתקבלה פקודה לחזור
לאסמעי'ליה".

ההתקפה החלה עם שקיעת השמש. הקרב התנהל
בדמדומי-ערב ובחשיכה, ללא הכנה ארטילרית מס-
פקת, ללא קשר מספיק וללא אמצעי-תיאום להשלמת
הקשר, ללא כוח-תוקף מספיק וללא שהות מספקת
ללימוד המשימה ע"י אותו כוח שתקף. אולם, היה
זה קרב רווי החלטה נחושה לכבוש, בו התקדם כל
כלי — כטנק כוחלם — ולחם, בין שידע מה עושה
שכנו ובין שלא ידע. וכשאולה תחמושת התותחים
והמקלעים רמסו כלי-הרכב בשרשרותיהם, והאנשים
שעל-גבם לחמו ברימוני-יד. זאת עשו אנשים אשר
בשלוש היממות האחרונות כמעט שלא אכלו ארוחה
סדירה וכמעט שלא ישנו.

האויב אף-הוא לחם בעוז ונאבק על כל שעל.
הוא לא פסק מהתנגדותו העקשנית עד שלא בער
הכל סביבו: אוהלים, כלי-רכב, מצבורי דלק ותח-
מושת. אבידותיו היו כבדות, והשלל שנפל בידי
כוחותינו היה רב.

הסתבר, שנגד הכוח המסתער פעלו 25 קני-ארטי-
לריה: תותחים 25 ליטראות בכינון ישיר, מט"ני-אר-
צ"ר, תותחים נגד-טנקים בני 57 מ"מ. האבידות שנ-
רמו לצק"ם — באנשים ובציוד — היו ניכרות ביחס
לפעולות אחרות בסיני. אולם המלאכה לא נס-

טנקים ומחלקת חרמ"ש לתפישת המקום. בשטח היו פוזרים תותחים נגד-מטוסים, כלירכב, תותח שדה ומכונית גוררת וכן תרמילי-ציוד אישיים לעשרות. משם ניתן היה לצפות על ביר-גפגפה, בה נראו שירות אויב נעות מערבה.

הפטיש החל מתקפל.

ג. מתחם האויב שלא נכבש

ציר נוסף לחטיבה מ. ביום 31 באוקטובר היו דרגי הפיקוד הממונים על חטיבה מ (כוח-המשימה, הפיקוד והמטכ"ל) שרויים בדאגה למצבה מבחינה לוגיסטית. כבר מתחילה לא היתה הדרך אל החטיבה (ניצנה — קוצימה — דייקה — אבו-עויגילה) דרך נוחה לכלירכב וגלגלים, אולם עשרות טנקים וחלמים שעברו בה גרמו לכך שכמה מקומות בה נעשו בלתי-עבירים כמעט כליל. הדלק והתחמושת שהיו עם החטיבה הלכו ונידלדלו באופן חמור, ואספקתה בציר התקדמותה התנהלה בתנאים קשים. נראה היה שחינוי לפתוח בהקדם את הציר ניצנה — אבו-עויגילה כדי להתגבר על קשיים אלה וכן כדי לאפשר הוספת כוחות לציר המרי, כן, אם יהיה צורך בכך.

בצהריים הגיע הרמטכ"ל אל חבורת הפיקוד של חטיבה ג, ושמע שם ממפקד כוח-המשימה השני וממפקד החטיבה על מצב יחידותיהם. הרמטכ"ל פקד שחטיבה ג תכבוש את מתחם אום-קטף אפילו בו ביום, אם יוכלו. מחמת פיזורן של יחידות החטיבה על-פני שטח נרחב לא עלה בידה לרכז את הגדודים שנועדו לפעולה, הגדודים 1 ו-2, באום-טרפה לפני חשיכה. אחרי שעה 2000 יצאו שני הגדודים לדרכם: האחד כדי לתקוף את המתחם מצפון והשני כדי לתקפו מדרום. הדרכים היו קשות לזיהוי ולתנועה כאחד. גם מטחי-הארטילריה שהונחתו על מתחם האויב, לזיהוי הכיוון, לא סייעו סיוע מספיק לצורך זה. ההסתערות על מוצבי האויב החלה בשעה 0330 לאחר חצות (1 בנובמבר). בשעה 0400 הצטרף כוח-חלמים והסתער על המתחם מכיוון מזרח, בכביש.

מתחם האויב היה ערוך כהלכה, האש הארטילרית שלו היתה מטווחת כראוי וכן אש הנשק האבטומטי והנגד-טנקי. הסיוע הארטילרי של החטיבה לא הצליח לפגוע בנשק האויב עד כדי לשתקו. ההסתערות לא השיגה את מטרתה — ולא היה ביחידות די כוח

הצקים המשיך בתנועתו מערבה, ובמרחק 8 קילומטרים מ-ביר-רוד-סאלם נתקל באש ארטילרית ואש טנקים 34-1. מפקד החטיבה הגיע למקום ב"פיפר" ופקד לחזור לביר-רוד-סאלם ולחכות שם לדלק.

בשעה 1700 חזר צות-הסיוע למקום ההיתקלות ומצא דיק, מפקד הצקים בא לשם וצרף מחלקת

שעת ח"ש הוקדמה. מתחילה נועד לחטיבת הרג-לים ג התפקיד לפעול נגד מערך אבו-עויגילה למזרח. מכיון ניצנה לאום-קטף. המועד שנקבע להתחלת פעולותיה היה יום ע + 2 (31 בחודש), אלא שהיה על החטיבה להיות מוכנה לפעול אף קודם לכן אם תידרש. ואמנם, נוכח קצב הביצוע של החטיבות ב-ו, הוחלט להקדים אף את מועד-פעולתה של חטיבה ג.

כך קרה ששעה שחטיבה ג נעה מת' מד לנח'ל, שעה שחטיבה ב עסקה בהכנות לשלוח כוח לכיוון נח'ל, שעה שצקים 1 נערך מדרום לאום-שיחאן ושעה שצות-סיוע מחטיבה מ התקרב לכביש אבו-עויגילה — ג'בל ליבני — עברה יחידת הסיוע החטיבתית של חטיבה ג את הגבול ממערב לניצנה.

מוצב-החוף המצרי ב-עוג'ה-מצרי נמצא סמוך לגבול. יחידת הסיוע תקפה את המוצב בסיוע ארטילרי ובסיוע אש תותחי-טנקים בכיוון ישיר, ולכדה אותו בשעה 1700 ביום 30 באוקטובר. לאחר זאת יצאה מחלקת טנקים (שהיתה קודם-לכן בסיוע) יחד עם ג'יפים מיחידת הסיוע ולכדה את טרת-אום-בסיס — 7 קילומטרים ממערב לגבול — בשעה 1900. בינתיים עסקו יחידות אחרות של החטיבה בפינוי הדרך ממוקשים.

גדוד מחטיבה ג הגיע לאום-בסיס מאוחר יותר, והמתין שם להמשך פעולתה של החטיבה. במשך הלילה נע הגדוד מערבה ולעת שחר 31 באוקטובר כבר היה ערוך על גבעות משני צדי הכביש באום-טרפה. בחצי הדרך בין אום-בסיס לאום-קטף. יחידת הסיוע יצאה משם (ומפקד החטיבה הצטרף אליה) כדי לכדוק את מצבו של מתחם אום-קטף. לאחר שהתקדמה כקילומטר וחצי ועלתה על רכס שממנו ניתן לצפות על המתחם ניתכה עליה אש ארטילרית חזקה; היחידה חזרה לאום-טרפה.

לחדש את תנופתה. בבוקר ניתנה פקודה להפסקת ההתקפה.

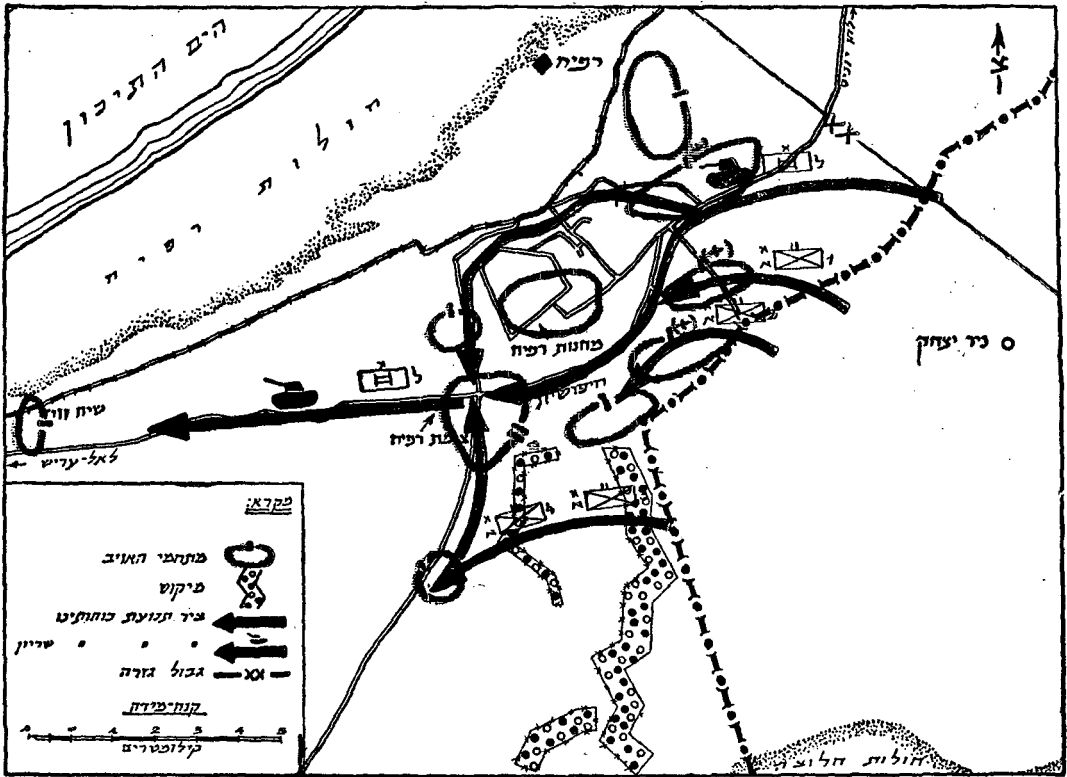
כיתור הפקק. במשך בוקר ה-1 בנובמבר התברר לפיקוד דרום מצבו הרופף של הצח"ם המצרי בציר המרכזי. כן השתלטו אותו בוקר כוחותינו על ציר הצפון, כפי שיתואר להלן. לפיקוד הדרום היה, אי-פוא, כל היסוד להעריך כי ההכרעה במערכה קרבה והולכת. לא היתה סיבה לערוך קרבות שחיקה נגד הפקק אותו היתה מתחם אום-קטף, אותה עת נראה כודאי שכיתור המתחם ולחץ עליו יביאו לבסיס הכוחות המצריים שבו מבלי שצה"ל ישלם מחיר יקר בעבור זה.

לכן פקד אלוף הפיקוד על מפקד כוח-המשימה

השני לכתר את המתחם ממזרח, מדרום ומדרום-מערב באמצעות חטיבה ג' וגדוד חרמ"נ 4 מחטיבה מ. חטיבה מ' עצמה תמשיך לחסום את הכביש מאום-קטף למערב. לאבו-עויגילה, באמצעות צק"ם 2, הכונה היתה לכתר את הכוחות שבאום-קטף, להציק להם באש ארטילריה וטנקים, לסגור את טבעת-הכיתור עד כמה שאפשר — מבלי שיעלה הדבר באבידות ניכרות. למצרים הושאר פתח לצאת מהכיתור, לכיוון צפון, אל החולות שמצפון — פתח שאינו קוסם ביותר אולם עשוי לפתות אנשים נואשים (וזאת היתה ההערכה לגבי הכוחות שבמתחם האויב). חטיבה ג' החלה את הכנותיה לכיתור בערב ה-1 בנובמבר. ועוד נחזור לאשר התרחש בציר המרכזי לאחר שנראה מה התחולל עד כה בציר הצפון.

ציר הצפון כולל שני נתיבים המקשרים את רצועת-עזה לתעלה: מסילת-הברזל והכביש. שני אלה עוברים את רפיה, אל-עריש וקנטרה כשהם סמוכים זה לזה. משני צדי הציר גבעות-חול המתנשאות לעתים אף לגובה כמה עשרות מטרים ומצמצמות בכך את המעבר לכלי-רכב לנתיב הכביש בלבד. המעבר לרגלים מחוץ לכביש כרוך בקשיים ואינו מעשי למרחקים ניכרים. רפיה נמצאת במפרץ פחות חולי בתוך ים-החולות הזה. אל-עריש יושבת על מסעף הכביש לקנטרה במערב, לרפיה במזרח ולאבו-עויגילה וג'בל-ליבני בדרום.

מערך רפיח, על שדות המוקשים שלו, חוסם הכניסה לציר הצפון בין חולות רפיח לחולות חלוצה

3. ציר הצפון

חטיבת רגלים א — כובשת את מתחמי רפיח.

חטיבת שריון 5 — כובשת את מתחם הכביש; כובשת את אל-גרדי ומגיעה לשערי אל-עריש.

א. המפתח לציר

- האויב מחזיק בפונה. "מפרץ" רפיח, הפינה שבין רצועת-עזה לבין סיני, זרוע מחנות ומתקנים שירשו המצרים מהבריטים — מחנות רפיח, הדיבזיה המצרית ה-3 הפקידה את חטיבת רגלים 5 להגן על פינה זו "עד הסוף", ולחסום שם את התנועה לאל-עריש בציר הצפון. לצורך זה ניתנו לחטיבה:
- 2 גדודי רגלים שלה;
- 1 גדוד רגלים מ"משמר-פלשתיין";
- 1 גדוד המשמר-הלאומי (כ-250 איש);
- 2 פלוגות מגדוד מכוניות-גבול;
- 1 פלוגת טנקים (16 "שרמנים");
- 1 גונדת תותחים-מתנייעים נגד-טנקים (12 "ארצ'רים");
- 1 גדוד תותחי-שדה (24 כלים);
- 1 גונדת תותחים קלים נגד-מטוסים (12 כלים);
- כן עמדו לרשות החטיבה יחידות מחטיבה 87 — 2 גדודים מ"משמר-פלשתיין".
- החטיבה ערכה את כוחותיה ברשת מוצבים מחלק-תיים ופלוגתיים מסביב למחנות ולרשת-הכבישים. כל שלושה (או ארבעה) מוצבים מחלקתיים הצטרפו למתחם פלוגתי. המתחמים הללו — אשר אף-הם הצטרפו

החופפים את שני הכבישים של המחנות ומת-
לכדים שוב בצומת רפ"ח.

וזה היה עיקרה של תכנית מפקד כוח-המשימה
לכיבוש רפ"ח ומחנותיה, לניתוקה מרצועת עזה
ולניצול ההצלחה לעבר אל-עריש והתעלה.
החיצים השמאלי והמרכזי נועדו לחטיבה א'. משי-
מותיה היו כיבוש חלק ממוצבי רפ"ח, כיבוש
הצומת וניתוק מכיוון דרום-מערב. החץ הימני
נועד לחטיבת השריון ל. משימותיה היו כיבוש חלק
ממוצבי רפ"ח, טיהור המוצבים לאורך הכבישים
הפנימיים והמשך התנועה להתקפה על אל-עריש.
כדי לאפשר את ניצול ההצלחה לעבר אל-עריש

היה צורך להבטיח שמיד עם בוקר ה-1 בנובמבר
תוכל תנועת כלירכב לזרום מערבה דרך מערך
ההגנה של רפ"ח. זרימה זאת היתה תלויה בשני
גורמים. הראשון היה שיפור הדרך אל רפ"ח. לכן
נקבע שכ-4 קילומטרים של דרך-העפר המוליכה אל
הכביש יכוסו ב"רשת-סומרפילד". הגורם השני היה
השגתה, עד לבוקר ה-1 בנובמבר, של שליטה על כל
התואים מהם יכול האויב להפריע לתנועת כוחותינו.
העיקריים שבין התואים הללו היו מתחם 29, מתחם
34 ומתחם צומת רפ"ח. מתחם 29, הגבוה שבתור-
אי הסביבה, חולש עליה ויכול להפריע לתנועה על
הכביש אם יחזיק בו האויב. מתחם 34 היה המתחם
הצפוני של מערך רפ"ח וחסם את התנועה על
הכביש מצפון. אשר לצומת עצמה, אין צורך
להרחיב את הדיבור על חשיבותה.

מפקד כוח-המשימה הראשון קבע, איפוא, שלושה
תואים אלה, חייבים להיות בידי החטיבות א ו-ל עד
בוקר.

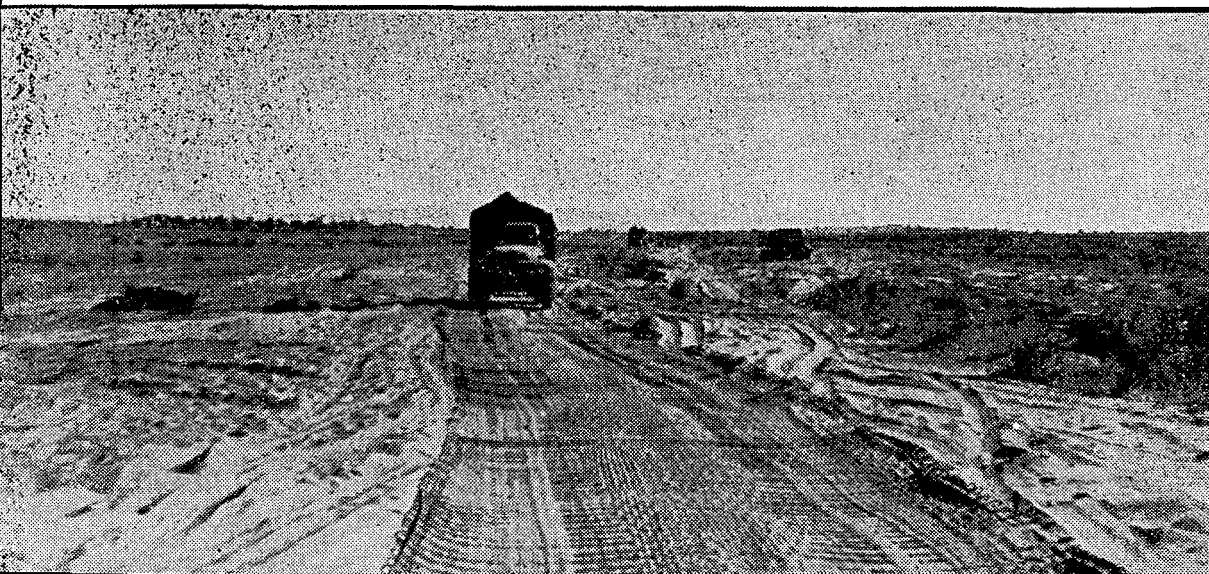
למתחמים גדודיים — חוזקו בנשק-מסייע גדודי וב-
"ארצ'רים", היו חפורים היטב, מוקפים גדרות וש-
דות-מוקשים. כן היו למתחמים מוצבי-חץ מחלקתיים
ופלוגתיים להשהיה והתראה — מוצבים עורפיים
שנתנו למערך עומק ושימשו מגן לנשק המסייע. כע-
תודה שימשו גדוד רגלים ופלוגת טנקים. חטיבה 87
אימנה את גדודיה שלא נמצאו במערך ההגנה הת-
פוס, אולם יועד להם מקום בו בפקודות המוקדמות
של הדיביוזה והחטיבות. המערך נשען מצדו הימני
(מדרום) על שדות-מוקשים וחולות שנמשכים עד
ניצנה ומצדו השמאלי גבל במערך חאן-יוניס
של חטיבה 86.

עם פרוץ הקרבות בסיני הוכנסו פלוגות מחטי-
בה 87 למתחמים הפלוגתיים הקיימים, כדי לחזקם.
בו בזמן הוחזרה פלוגת הטנקים ממחנות רפ"ח
לאל-עריש, כדי שתצטרף לעתודה הדיביוזית
להתקפות-נגד בגזרת אבו-עויג'ילה.

שלושה חיצים. על "מרשם צירי תנועה ויעדים"
של מפקד כוח-המשימה הראשון שורטטו שלושה
חיצים:

- השמאלי — יוצא ממבטחים, עולה על כביש
ניצנה — רפ"ח ומגיע לצומת רפ"ח.
מדרום-מערב למחנות;
- המרכזי — יוצא ממבטחים, ועולה לצפון-
מערב, למוצבים שמדרום למחנות רפ"ח;
- הימני — עולה על כביש ח'אן-יוניס —
רפ"ח ממזרח למחנות, מתפצל לשני חיצים

"כארבעה קילומטרים של דרך-העפר המוליכה אל הכביש יכוסו ב"רשת-סומרפילד"

ב. לא. לפי פרטי התכנית

את המשימה ברגל. המג"ד חשש שמא לא יספיק לעבור עד עלות השחר את 12 הקילומטרים שהפרידו בינו לבין הצומת. פירושו-של-דבר היה שיצטרך לתקוף עם רגלים, ביום, ללא סיוע טנקים — שלא כמתוכנן. הוא החליט, איפוא, לנסות נסיון נוסף כדי לחלץ את הטנקים משדה-המוקשים. לכן פקד על הוחלם שלו, זחלם הפיקוד, להתחיל לנסוע ולעקוף את הרכב שנפגע, מצידו הימני. הוחלם החל לנוע באורות מלאים כדי להאיר את הדרך לחבלנים אשר צעדו לפניו, בשורה צפופה, כשהם בודקים את הקרקע בדקרים לחיפוש מוקשים. המלאכה נמשכה כחצי שעה, שבסופה יצא הוחלם החוצה; הטנקים ש"נתקעו" בשדה יצאו לאט-לאט אחריהם.

לאחר כשעה נעו מערבה כוח ג'פים (מיחידת הסיור החטיבתית), כוח ג' (על זחלמים) ויחידת טנקים (עם כוח ד' על גבי הטנקים). השאר היו עדיין בתהליך מעבר שדה-המוקשים. הג'פים, שהתקדמו מערבה עם המג"ד, עברו בטעות את הדרך המובילה צפונה, לצומת רפיה. בהמשיכם בדרכם נתקלו הג'פים באש ממתחם 5, מבלי שידעו שזהו המתחם שהיה צריך להיכבש על-ידי גדוד 4. הם השיבו באש — ובינתיים קיבל כוח ג' פקודה לתקוף. ההתקפה, בסיוע מחלקת טנקים לא ארכה למעלה מעשר דקות ובשעה 0600 נכבש המתחם. דקות ספורות לאחר זאת החל גדוד 4 להסתער על המתחם מדרום. עד מהרה התברר המצב לשני הגדודים ולא נגרמו כל אבידות.

לאחר חצי-שעה נשלחו יחידת הטנקים (וכוח ד' עליהם) ומחלקת הג'פים צפונה לעבר המוצבים 8 ו-10 שהיו חלק ממתחם הצומת. בעקבותיהם יצא המג"ד עם כוח ג', כוח ג', מחלקת טנקים והג'פים הסתערו על מוצב 8 ומצאוהו ריק. הטנקים האחרים סייעו למסתערים בשתקם את מתחם 10 — ואכן הם הוציאו שני קנים-ללא-רתע מפעולה. לאחר שנכבש מוצב 8 הסתערה יחידת הטנקים (פחות מחלקה) — כשכוח ד' רוכב על הטנקים — על מתחם 10. הפקודה להסתער ניתנה מיד לאחר שנראה כי אנשי המתחם מתחילים לעזוב. מוצבים 12 ו-15 סייעו באש למוצב המותקף אולם מגיניו הונסו והמוצב נכבש. בשעה 0800 דיווח המג"ד על כיבוש שני המוצבים.

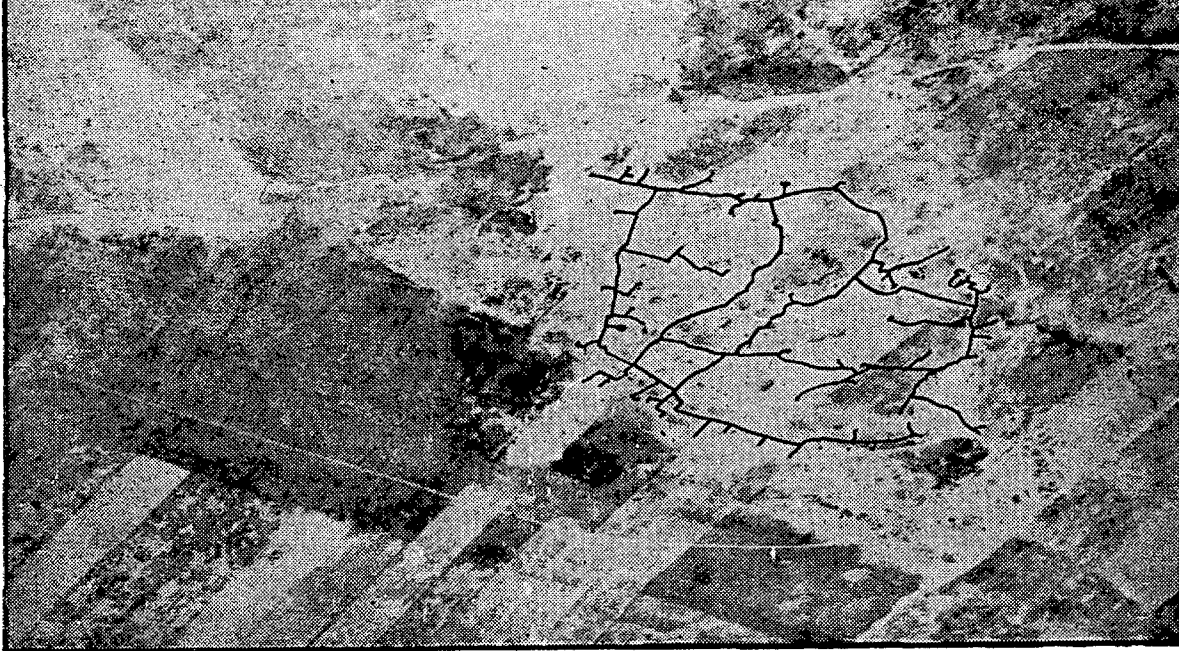
מטוסי חיל-האוויר תקפו את מוצב 12. המוצב העיקרי במתחם הצומת, והטנקים ממוצבים 8 ו-10

דרך שדה-המוקשים אל הצומת. מפקד חטיבה א קבע שלאורך החץ השמאלי, לכיבוש הצומת, יפעלו הגדודים 4 ו-3 של חטיבתו, כשסגנו מתאם את פעולתם. גדוד 4 היה צריך לנוע ראשון, לעבור את שדה-המוקשים ולכבוש את המוצבים 6 ו-2 וכן את מתחם 5. גדוד 3 היה צריך לנוע בעקבותיו ולכבוש בסיוע טנקים את מתחם הצומת.

הקושי שהיה צפוי עוד מתחילה היה נעוץ בשדה-המוקשים. השדה היה ידוע לחטיבה ובליילה שלפני המבצע, 31/30 באוקטובר, נפרצו בו 3 מעברים לרגלים ע"י פלסי החטיבה והפיקוד. המעברים היו בכיוון מזרח — מערב, בין המוצבים 6 מצפון ו-2 מדרום. המעברים לא סומנו, כדי שלא תתגלה לאויב העובדה שנפרצו. על כן נפתחה הפעולה לאורך החץ השמאלי בסימון שדה-המוקשים. כן היה צורך לברר דוק את הפרצות מחדש, כיון שתצפית גילתה תנועת אויב בקרבתן ביום הקודם. הקשיים העיקריים שנתקל בהם גדוד 4 היו קשיי המתנה וניווט. ראשית היה צריך להמתין שעה ארוכה עד שנבדקה וסומנה פירצה בשדה-המוקשים (רק אחת מתוך השלוש, מחוסר בטחון בטיב האחרות). לאחר זאת החל הקושי בניווט. שניים מהכוחות עברו את שדה המוקשים ופנו האחד לצפון והשני לדרום כדי לכבוש את המוצבים 6 ו-2. אולם הן הכוח שהיה צריך לכבוש את מוצב 2 והן זה שהיה צריך לכבוש את מוצב 6 לא מצאו את יעדיהם בקלות. לבסוף, לאחר הנחתת אש ארטילרית לזיהוי ולאחר שהיות, נתגלו שני המוצבים וגלכדו. האויב נמלט מהם לפני שהחלה ההסתערות. שני הכוחות נערכו במקומם ושאר הגדוד החל, איפוא, בתנועה מערבה, למתחם 5.

כשהגיע גדוד 3 לפרצת שדה-המוקשים בשעה 2330 עוד לא נכבשו המוצבים 6 ו-2. אולם גדוד 4 כבר עבר את הפירצה — לצפון, לדרום ולמערב. בחצות בדיוק החל גדוד 3 להיכנס לפירצה. מכונית עלתה על מוקש והיה צורך לעקפה. עוד זחלם ושני טנקים עלו על מוקשים, אלה השתהו את התקדמות הגדוד שעות ממושכות, כשכל אותה עת הוא נתון להפגזה ארטילרית — בהפסקות של 5—10 דקות.

בשעה 0400 לערך דיווח המג"ד למפקד החטיבה על המצב. מפקד החטיבה פקד להוריד את הרגלים מהרכב, להשאיר את הרכב והטנקים ולהמשיך לבצע

מוצב 22, אחד ממוצבי רפיח : רשת העמדות, החפירות ותעלות-הקשר הודגשו, כדי להבליטן בתמונה

כסיוע להתקפה על רפיח תוכננו הפצצה מן האויר וסיוע ארטילרי רגיל, לפי תכנית מפורטת כראוי, כדי לסייע בכיבושו של כל יעד ויעד וכדי להטריד מוצבים סמוכים לאלה המותקפים. כשעת ה-ש לשני הגדודים נקבעה השעה 0300, ביום 1 בנובמבר.

בשעת ה-ש היה גדוד 2 בשטח ההיערכות שלו, לאחר שבא לשם ברגל משטחי הכינוס במרחק של למעלה מ-12 קילומטרים. שם חיכה לאישור מפקדת החטיבה כדי לנוע ליעדיו. האישור ניתן באיחור של חצי-שעה בגלל הצורך להמתין לסיום הסיוע מן האויר.

בשעה 0330 יצא הגדוד לכבוש את המוצבים 25 ו-22 מצפון-מזרח, לקול צלילי הסיוע הארטילרי. באותה שעה יצאה גם מחלקה מיחידת הסיור החטי"בית וביצעה התקפת-הטעיה מדרום על מוצב 22 ועל מוצב נוסף שמדרום לו. התקפת-ההטעיה זכתה לתשומת-לב רבה מצד האויב, שהנחת עליה אש בשפע. אולם עדיין נותרה לאויב כמות אש שהספיקה אף נגד כוח א', שחדר למוצב 25 ממזרח.

כוח א' ניסה לפרוץ את הגדר החיצונית של מוצב 25 מיד עם סיום הסיוע הארטילרי (0340), אולם הטורפדו-בונגלור לא פעל. לאחר זאת הופלו הגדרות לארץ בידיים, בחיפוי מקלעים ו"בזוקות" שכיסו את עמדות האויב באש. התנגדות האויב היתה חזקה למדי, אולם התקדמות הכוח היתה סדירה.

ירו עליו כדי לשחק את אשו. שני תותחים נגד-טנקים במוצב 12 שותקו באופן זה. המג"ד הבחין בתנועת גייסות מכיוון רפיח לאל-עריש, והחליט שיש לכבוש את הצומת מיד. עוד קודם-לכן הורה המג"ד את סגנו, שנשאר במוצב 5, לקבל זחלמים מגדוד 4 ולשלוח בהם את כוח א' למוצב 8. סגן מפקד החטיבה אישר את העברת הזחלמים. כשהגיע הכוח, כשהוא דחוס ב-5 זחלמים, למוצב 8 ערך שם המג"ד קבוצת-פקודות קצרה. לאחר זאת החלה ההתקפה על מוצב 12.

כוח ג', רכוב על זחלמים, הסתער על המתחם מכיוון מוצב 8 יחד עם מחלקת טנקים. וכוח א' נע אחריו, על זחלמים אף-הוא. יתר הטנקים חיפו תוך התקדמות על התנועה ע"י מתן אש ממתחם 10. הגייפים נשלחו שמאלה, לחסום את הכביש מאל-עריש ואליה. צומת רפיח נפלה לידי כוחותינו.

שנים אחדות ביעד. החץ האמצעי שעל המרשם של מפקד כוח-המשימה הראשון נפרט במרשמו של מפקד חטיבה א' לשני חיצים. הדרומי שבהם ציין את הציר בו יתקדם גדוד 2 לכבוש את המוצבים 25 ו-22. הצפוני שבהם — את הציר לגדוד 1, בו יתקדם לכבוש את המוצבים 29 ו-27. ארבעה המוצבים האלה היו עדוכים כמתחמים; חפורים היטב, מוקפים כמה גדרות (שביניהן זרועים מוקשים), קשורים בגדרות זה לזה וקשורים בתכנית סיוע.

כוח ג' היה צריך לפרוץ לחלקו המערבי של המוצב (שנקרא "25 א" בפ"ה הגדוד), מכיוון צפון.

המג"ד מספר :

כוח ב' היה צריך לעבור מימין למוצב 25 ולתקוף מצפון את מוצב 22. השהיית את פעולתו בגלל האש שניתכה כל הזמן מצפון, מהמוצבים 29 ו-27. בשעה 0500 הודיעני מפקד כוח ג' שאנשיו פוצצו 4 גדרות, אוהזים במוצב 25 א ונלחמים עליו. החלטתי, איפוא, להניע את כוח ב' מדרום כדי שיתקוף את מוצב 22 משם. אולם גם שם לא שפר גורלו: בשעה 0515 נכנס הכוח לשדה-מוקשים והונחתה עליו אש תכליתית ממוצבי האויב שבסביבה. כמה דקות לאחר שנוע לי על-כך התקשר אתי שנית מפקד כוח ג' והודיע שהיתה טעות בידו: הוא חדר לקצהו הצפוני של מוצב 25, ולא למוצב 25 א. הסתבר לי שהמצב חמור ועלול לקרות אסון: הכוחות ג' ו-א' נלחמים על אותו מוצב והאחד מהם אינו יודע זאת; כוח ב' נמצא בתוך שדה-מוקשים, מדרום למוצב 25 א, מתוך הנחה מוטעית שהמוצב נכבש והולך בידי כוח ג'. מיד סקרתי על כוח ב' לחזור. כן התקשרתי עם הכוחות א' ו-ב' ותיאמתי ביניהם.

בינתיים היה כבר די אור כדי למנוע תקלות. הכוחות א' ו-ג' המשיכו בלחימה על מוצב 25, ונפגשו באמצעו כעבור כחצי-שעה. מפקד כוח א' קיבל הסכמתו של מפקד כוח ג' לכך שכוח א' ימשיך ויתקוף את מוצב 25 א — ומיד יצא לשם עם אנשיו, שכבשו את המוצב לפני שעה 0600.

עתה נפנה המג"ד לכיבוש מוצב 22. הוא החליט לתקוף ממזרח — כדי להימנע מאש מוצב 27 שמצפון, וכדי להימנע משדה-המוקשים שמדרום. הוא קרא, איפוא, את כוח ב' למוצב 25 א. אולם כוח זה השתבש תוך-כדי מעבר דרך הכוחות א' ו-ג'. המג"ד לקח אתו חלק מכוח ב' שהגיע, וחלק מכוח א', ועלה בראשם על מוצב 22. לשעה 0700 היה המוצב בידי הגדוד. בכך השלים הגדוד את משימתו.

סיוע טנקים שלא תוכנן מראש. בשעה שהחל גדוד 2 לנוע משטח ההיערכות, יצא גם גדוד 1 מאותה חטיבה משטחו שלו. משימתו היתה לכבוש את המתחם המצרי הצפוני, על המוצבים 27 ו-29 שבו. תנועתו של הגדוד ליעדים היתה איטית, בגלל קשיי ניווט. היה זה אחרי שעה 0430 כשכוח א' פרץ את הגדר המחברת את מוצב 29 אל מוצב 30, בכונה לתקוף את מוצב 29 מצפון-מערב. הכוח נכנס למשי-

מות אש-סכנה ולא יצא מהן אלא לאחר שעבר כ-30 מטרים והגיע לגדר שניה, מקבילה. הכוח עבר גם את זו והמשיך לנוע — שוב, תחת אש מק"ב, מרגמות 60 מ"מ ו-81 מ"מ ותותחים נגד-טנקים. כשהגיעה שעה 0500 וכוח א' עוד לא הסתער, הכין מפקד הגדוד את כוח ג', שנועד לרתק באש את מוצב 30, להסתער-רות על מוצב 29 ממזרח. מחלקה אחת היתה מוסעת על זחלמים. שעה קלה לאחר זאת תקפו למעשה שני הכוחות — כוח א' מצפון-מערב וכוח הזחלמים (שאח"כ הצטרפו אליו גייסות מכוח ג') ממזרח — באותו זמן. הכוחות נפגשו באמצע המוצב, לאחר שלחמו מול התנגדות האויב ותחת אש נשק מסייע מהמוצבים הסמוכים. בינתיים היתה השעה 0525 וה-שחר עלה.

התקפת כוח ד' על מוצב 27 נועדה ללילה. אולם בינתיים עלה השחר, ולתקוף באותו כוח ביום מוצב זה שהחזיק בו האויב למעלה מפלוגה (עם 4 מק"בים, 3 מרגמות ו-ארצ"ר) — היה מעשה אשר לא ייעשה. המג"ד החל, איפוא, לרכו את גדודו כדי שיוכל להפעיל עצמה גדולה-יותר נגד היעד. יחד עם זה פנה למפקד חטיבה א' וביקש שצק"ם מחטיבת השריון ל, שנמצא בשכונתו (ממתין לסיום קרב הרגלים כדי שיוכל להתחיל במשימתו) יסייע בידו.

מפקד חטיבה ל, שאליו הופנתה הבקשה לסיוע טנקים, הורה למפקד הצק"ם לפעול כמבוקש. אותה שעה כבר נוצר קשר ישיר בין מג"ד 1 לבין מפקד הצק"ם, והאחרון העמיד מחלקת טנקים לסיוע קרוב באש לכיבוש מוצב 27.

כוח ד' החל לנוע יחד עם הטנקים באיגוף שמאלי, מדרום, ואילו כוח ג' תקף מתוך מוצב 29, ממזרח. שוב נכנסו שני הכוחות יחד למוצב והחלו לטהרו. מלאכתם הוקלה עליהם מאחר שהאויב החל להסתלק מהמוצב כבר כשפתחו הטנקים באש. מכלי-מקום, לשעה 0715 כבש הגדוד את המוצב והשלים בכך את משימתו.

חטיבה א' כבשה, איפוא, את התואי החולש על מערך רפ"ח. כשעה לאחר זאת, כמתואר לעיל, כבשה את הצומת. קרבות החטיבה לא התנהלו, לפי פרטי התכנית, אולם הושלמו כמתוכנן.

לא נשאר לחטיבה אלא להחזיק בתואים שכבשה — איזור מוצב 29 והצומת — ולטהר את מחנות רפ"ח. את אלה ביצעה החטיבה בהמשך אותו בוקר.

עקשנות המפקדים והלוחמים, דביקותם במשימותיהם וכושר האילתור שגילו הכניעו את האויב החזק והמוכן שהתבצר ביעדים — וזאת באבידות קלות יחסית לתוקפים.

ג. יעדים וקילומטרים

החרמ"נ יעדים לאורך ציר הצפון עד לתעלה ול- אורך כביש אל-עריש — אבו-עויג'ילה.

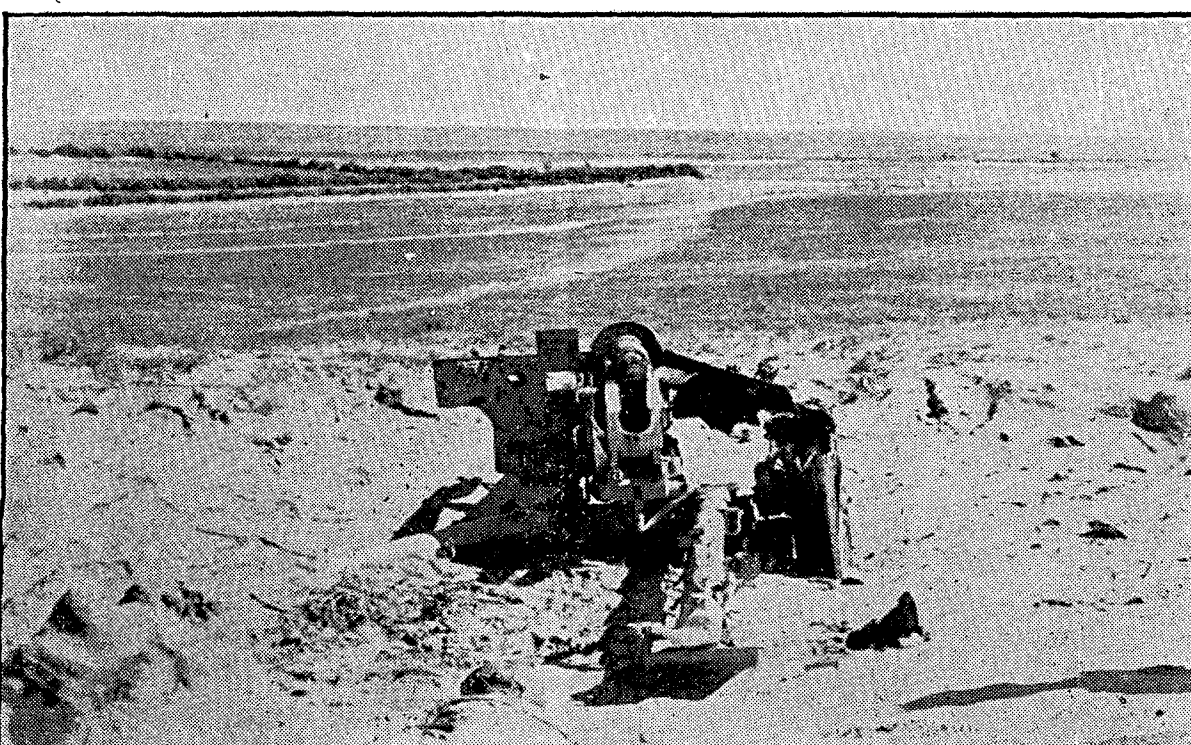
המישור שבין משוכות-הצבר לגבעות-החול מתחם הכביש, שכלל את המוצבים 36 ו-34, היה ערוך על גבעות-חול שחלשו על הכביש בכניסה לרפ"ח ממזרח. המוצבים היו חפורים היטב בעמדות ובבונקרים, בעלי תעלות-קשר וגדרות, מוקפים מוקשים. מסביב למוצבים היו חלקות מעובדות ובוסתנים גדורים משוכות-צבר, ולפניהם מישור ששימש שדה-אש מעולה. תכנית מפקד גדוד חרמ"נ 4 היתה:

- הגדוד ינוע ברכב עד למרחק כ-1000 מ' מהיעדים;
- כוח ב' יכבוש את מוצב 36 מדרום-מזרח;
- הכוחות א' ו-ד' ומחלקת הטנקים יכבשו את מוצב 34 מדרום;
- כוח ג' עתודה.

תפקידיה של חטיבת שריון: הכונה לגבי חטיבת השריון ל היתה שעיקר המאמץ שלה יושקע ב"ניצול ההצלחה". אולם קודם לכן היתה צריכה לקחת חלק בכיבוש מערך רפ"ח, כדי שתוכל לפרוץ לה דרך לציר הצפון ולדהור אל-עריש. עם-זאת, הוטל עליה גם להשתתף בכיבוש מוצבי רפ"ח וב-טיהורם.

- תכנית החטיבה לשלב הראשון היתה:
- גדוד חרמ"נ 4 (ועוד מחלקת טנקים) — יכבוש את המוצבים 34 ו-36 ויתבסס בהם;
- צק"ם 2 — יטהר את הכביש הדרומי («חיפוי-שית») של רפ"ח;
- צק"ם 3 — יטהר את הכביש הצפוני («ילק») של רפ"ח;
- צק"ם 1 — יהיה מוכן לפעול באחד משני הכבישים ולנוע ראשון לעבר אל-עריש.
- לשלבים מאוחרים יותר נועדו לכל צק"ם ולגדוד

המישור שבין משוכות-הצבר לגבעות-החול — מצולם ממוצב 34, מאחורי התותח הנ"ט שפגעה בו פצצת בוזקה

כמו שמספר המג"ד, נשתבשה התכנית מיד בתחילה:
לה:

"יצאנו בשעה 0400 בערך, ב-1 בנובמבר. כשהיינו במרחק 2500 מטרים ממוצב 34 נפתחה אש ארטילריה על השדרה. המשכנו לנוע ודרשתי אש ארטילריה על מוצבי האויב. האש ניתנה. לאחר תנועה של כ-500 מטרים נוספים התגברה אש האויב. נוספה אליה אש נשק שטוח-מסלול ונשק גנרטורים. פקדתי להנחית אש מהירה על מוצבי האויב. הפקודה לא בוצעה, כי קצין התצפית-הארטילריה יצא מכלל פעולה. הע-ברתי את דרישות האש ברשת הפיקוד. כשהגענו לסות 800 — 1000 מטרים ממוצבי האויב החלטתי להוריד את הגדוד מהרכב ולהמשיך בפעולה רגלי. בינתיים החלו דמומי-בוקר.

"מיד ברגעים הראשונים לפתיחת אש-האויב היה מספר רב של נפגעים מרסיסים ומכדורים. מפקד כוח א' נפגע מיד. סגנו, שקיבל את הפיקוד, נפגע אף הוא. האלחוטאי של הכוח נהרג והקשר עם הגדוד נפסק. כוח ד' נע צפונה עם הטנקים, כדי להימנע מלהסתבך במשוכות-הצבר."

כוח ד' עבר את משוכות-הצבר, כשהטנקים אתו — והגיע לכביש. בזוקה שלו פגעה בתותח הנגד-טנקי שהיה בפינה הצפונית מזרחית של מוצב 34. בשעה 0545 בערך עבר הכוח שדה-מוקשים, פרץ את הגדר והחל ללחום על המוצב מכיוון צפון. אורכו של המוצב היה כ-600 מטרים ועוצמתו של הכוח לא עמדה לטהרו עד הסוף.

עוד קודם-לכן פנה מפקד הגדוד למפקד החטיבה וביקש את עזרתו של כוח-שריון נוסף. מפקד החטיבה שלח את צק"ם 3, וכן שלח את סגנו כדי שיתאם בין הגדוד לבין הצק"ם. מפקד הצק"ם התקרב בראש הצק"ם לכ-400 מטרים ממוצב 34. נפגע שם ונהרג. סגן מפקד החטיבה, שהיה לידו, נפצע קל. הצק"ם המשיך בפעולתו, ובשיתוף עם כוח ב' של גדוד 4, שעלה על המוצב מדרום, כבש את מוצב 36. לשעה 0615 היה מתחם הכביש שעל גבעות-החול בידי חטיבה ל. לאחר קרב מסובך אולם נמרץ ומלא תעוזה. גדוד החרמ"נ סבל אבידות לא קלות: היו לו כמה הרוגים ומספר הפצועים הגיע לעשרות אחדות. הוא נצטוו להתבסס במקום להגנה כלפי רצועת עזה — וכן עשה: "עיף, אולם ברוח רמה ובנכונות להמשיך", כדברי מפקדו.

דרך הרלת שנפרצה. מתחמי רפיח העיקריים נכבשו: הן אלה שכבשה חטיבת הרגלים א' והן זה שכבשה חטיבת השריון ל. בכך נפרץ המחסום העי-

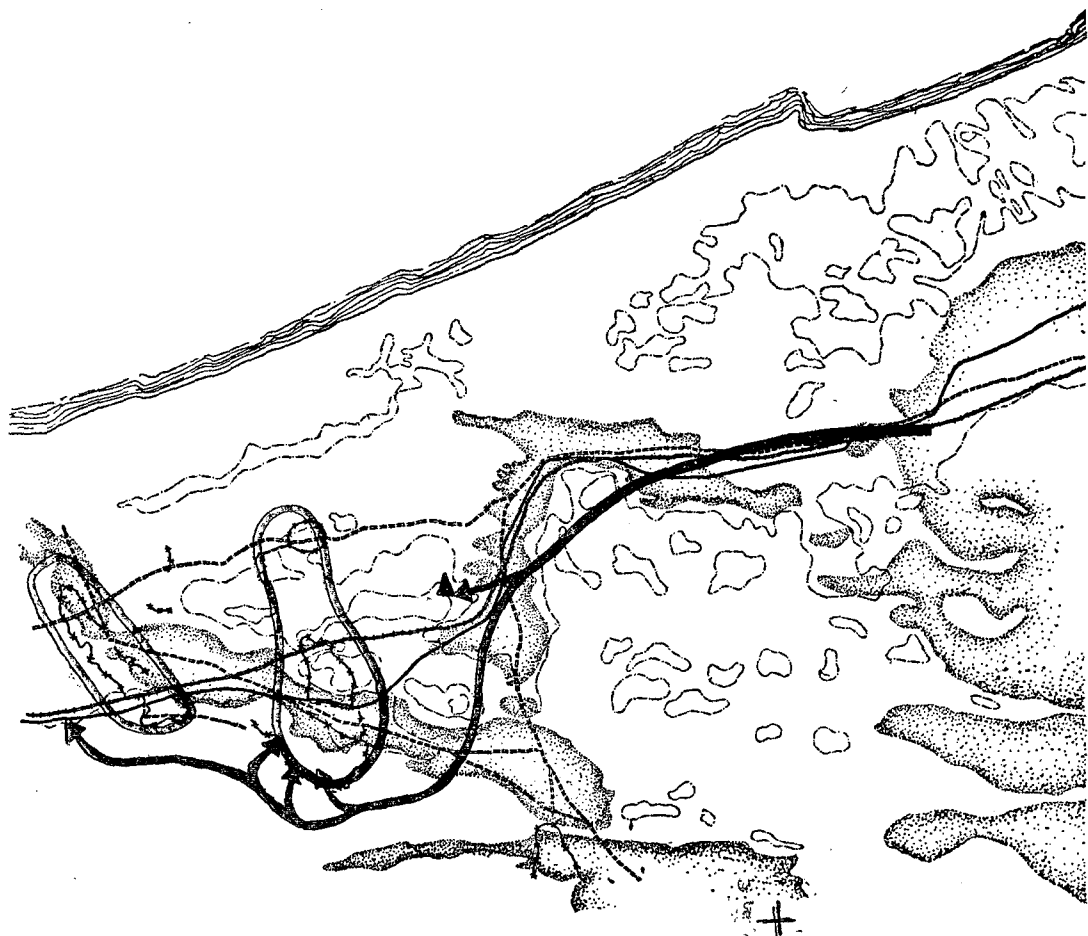
קרי בדרך לא-ל-עריש וחטיבת השריון יכלה להמשיך במשימתה: טיהור המוצבים שלאורך הכביש שים "חיפושית" ו"ילק", מעבר הצומת ותנועה לא-ל-עריש — וממנה לתעלה — תוך כדי חיסול מהיר של התנגדות האויב שבדרך.

בינתיים תקבל על עצמה חטיבה א' את ההחזקה גם באותם חלקים של רפיח שנכבשו ע"י חטיבה ל. בינתיים יסללו יחידות הנדסה דרך מהכביש הקרוב שבשטח ישראל — מערבה, אל רפיח. בינתיים יטפל כוח-המשימה הראשון בהורמת דלק, תחמושת ומזון לחטיבה ל. ואילו חטיבה ל' עצמה תנצל את ה"דלת" שנפרצה אל ציר הצפון ותנוע מערבה.

צק"ם 2, לאחר שהקצה מחלקת טנקים לסייע לגדוד 1 מחטיבה א' לכבוש את מוצב 27 נצטווה, איפוא, לנוע בכביש "חיפושית" אל צומת רפיח. הצק"ם עבר דרך מוצב 29, המשיך בתנועה על הכביש וירה לעבר המוצבים שמשני עברי הכביש. פה ושם עדיין החזיק בהם האויב והצק"ם היה נאלץ לטפל בו. לאחר שהניס חיילי אויב מהמוצבים 21, 26, 56 ו-15 ולאחר שהשמיד 3 "ארצ'רים" הגיע לצומת. שם נפגש עם אנשי גדוד 3 מחטיבה א'.

נקל לשער את שמחתם של אנשי הגדוד, אשר עד כה הרגישו את עצמם כאילו הם טריו מבודד בלב האויב. גם אנשי הצק"ם היו נרגשים. לאחר זמן קצר הגיע למקום מפקד חטיבה ל' ואחריו מפקד כוח-המשימה והרמטכ"ל.

אותה פעולה שעשה צק"ם 2 בכביש "חיפושית" היה צריך צק"ם 3 לבצע בכביש "ילק". אלא שצק"ם זה היה עיף וחלש מכדי למלא משימה זו לאחר השתתפותו בכיבוש מתחם הכביש. לכן הטיל מפקד החטיבה את המשימה על צק"ם 1. הצק"ם יצא לדרכו ונסע לאורך כביש "ילק" כשאנשיו צופים על מוצבי האויב שמא יגלה אחד המוצבים אות-חיים. אולם הללו היו ריקים, זנוחים ומופקרים ע"י חייליהם, אשר מקודם נצטוו להחזיק בהם "עד הסוף". כי בשעות 0600 — 0700 פקדה חטיבה 5 המצרית על יחידותיה לסגת מרפיח. הללו התרכזו במוצאיה המערביים של רפיח ועברו את הצומת בטרם נכבשה ע"י חטיבה א'. הנסוגים היו הגדוד הרזרבי, גדוד ארטי-לרית-שדה, מפקדות גדודים, מפקדת החטיבה ובור-חיים מהמוצבים שתקפם צה"ל. בשעות הבוקר החלו להגיע אלה לא-ל-עריש. באותה שעה הגיע הצק"ם לצומת רפיח.

כיבוש מוצבי אל-גרדי — המקום היחיד בו נעשה נסיון לעכב את כוחותינו בדרךס מרפיה לאל-עריש

על המוצב הקדמי ששימש לאויב לתצפית, שיתק „ארצ'ר" ושיתק את המוצב כולו. אש הארטילריה נמשכה עוד זמן-מה, אולם היתה בלתי-תכליתית ול-אחר זאת נפסקה כליל. בשעה 1400 הגיע מפקד הח-טיבה ופקד לתקוף את המתחם של אל-גרדי. ההערכה היתה שמחזיקה במקום פלוגה שנועדה לח-פות על נסיגת האויב. התכנית להתקפה היתה:

- כוח חרמ"ש וטנקים ותקף באיגוף שמאלי מדרום-מזרח;

- שאר הטנקים והארטילריה המתנייעת מהווים בסיס-אש ממזרח;
- סיוע מן האויר.

ההתקפה התחילה בשעה 1500 ובוצעה בהתאם לתכנית: חיל-האויר ובסיס-האש עשו את שלהם, הכוחות המסתערים נעו בין גבעות-החול הגמוכות

האויב מחפה על הנסיגתו. מפקד חטיבה ל פקד על צק"ם 1 לצאת מהצומת, ולהוות משמר קדמי של החטיבה בתנועתה לכיוון אל-עריש. הוא עצמו נע עם קבוצת-הפיקוד בעקבות הצק"ם. על צק"ם 2 פקד לצאת אחריו מיד לאחר שיתארגן. כן העביר פקודה לצק"ם 3, שיצא בעקבות השדרה בתנועתה לאחר שסיים את התארגנותו — ולגדוד החרמ"נ העביר פקודה לנוע אף-הוא לכיוון אל-עריש. לאחר שיוחלף ע"י יחידה מחטיבה א.

לאחר שעה 1000 יצא איפוא צק"ם 1 מהצומת והחל נע מערבה כשצוות-סיור לפניו. בדרך השמיד שני תותחים בני 25 ליטראות שנמצאו ליד הכביש. בצהריים, כשנמצא הצק"ם כ-3 קילומטרים ממזרח לאל-גרדי נכנס לתוך אש ארטילרית של האויב. הצק"ם גפרס, פתח באש טנקים ותותחים מתנייעים

ממוצבים שמשני צדי הכביש. אחר-כך הגיעו חלקים נוספים של הצק"ם וכן הגיע מפקד החטיבה. תוך הכנות להסתערות החל הלילה יורד, ומפקד החטיבה החליט לדחות את ההתקפה לבוקר יום ה-2 בנובמבר.

13 שעות לאחר שהחלה הסתערות החטיבה על מתחם הכביש ברפיח ניצבה היא בשערי אל-עריש, לאחר שכבשה וטיהרה את שהוטל עליה לכבוש ולטהר, ולאחר שכיסתה כ-50 קילומטרים תוך-כדי קרב ומסע.

ד. צעד אחד קדימה ושניים לאחור

עד לריסוק. פעולה זו, יחד עם ההעזה והתוקפנות שגילתה חטיבת השריון 6, הביאו לשיתוקו של הצח"ם.

בציר הצפון המניע חיל-האוויר ביום ה-30 באוקטובר את החטיבה-הממונעת 1 המצרית, וזו הגיעה לאל-עריש מוכה ופצועה, הגם שטרם הושמדה. מערך האויב החזק ברפיח נמחה בפעולות חטיבה אחת וחטיבה ל.

באל-עריש עצמה נמצאו בעתודה חטיבת חיל-רגלים מצרית (ה-4), גדוד טנקים (עם פלוגה אחת ברפיח, שהוחזרה אח"כ לאל-עריש) והשלמות מתאימות של ארטילרית-שדה, ארטילריה נגד-טנקים ונגד-מטוסים. כאמור, הצטרפה לאלה החטיבה-הממונעת 1. כל-הכוחות הללו נועדו להתקפות נגד בזירת הדיביזיה ה-3. נעשה רק נסיון אחד

והסתערו על המוצב הדרומי ששלט על המתחם ועל הכביש. האויב החל לברוח שעה קצרה אחרי שהתחילה ההתקפה. לשעה 1600 כבר נמצא הצק"ם מצידו השני, המערבי, של המוצב והחל לעסוק במילוי דלק ותחמושת.

מכאן קיבל צק"ם 2 את תפקיד המשמר הקידמי. הוא יצא מאל-גרדי וראשו הגיע לכ-6 קילומטרים ממזרח לאל-עריש בפחות מחצי-שעה. המפקד ושתי מחלקות טנקים שהיו בראש נכנסו לתוך אש ארטילרית שרוססה באש נגד-טנקים, שהונחתה

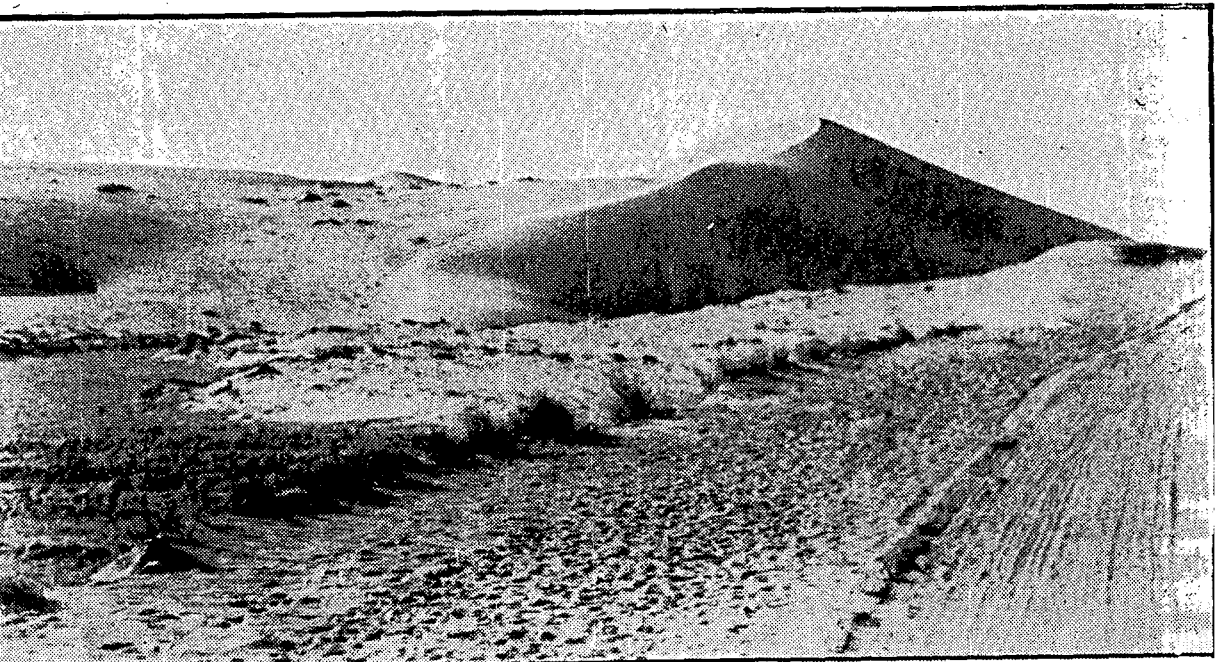
הרמטכ"ל המצרי הבין את חשיבותם של שלושת הצירים שבצפון סיני. מיד עם פתיחת הקרבות שלח תגבורת לכל השלושה:

- לציר הדרום — את חטיבה 2;
- לציר המרכז — את צח"ם 1;
- לציר הצפון — את החטיבה-הממונעת 1.

כוונתו של המטה המצרי להתגונן התגוננות תוק-פנית סוכלו ע"י הצעדים שנקט המטה-הכללי של צה"ל נגדם:

בציר הדרום ניתן חיפוי חזק מן האוויר לגדוד הצנחנים 1 ולחטיבה ת. כן המניע חיל-האוויר את חטיבה 2 המצרית. אמנעה זו פגעה קשות בכושר לחימתה התכליתי של חטיבת האויב. חטיבה ת השלימה להביס את אשר הותיר חיל-האוויר. בציר המרכז היכה חיל-האוויר את הצח"ם המצרי

„משני צדי הציר גבעות-חול המתנשאות לעתים אף לגובה כמה עשרות מטרים“

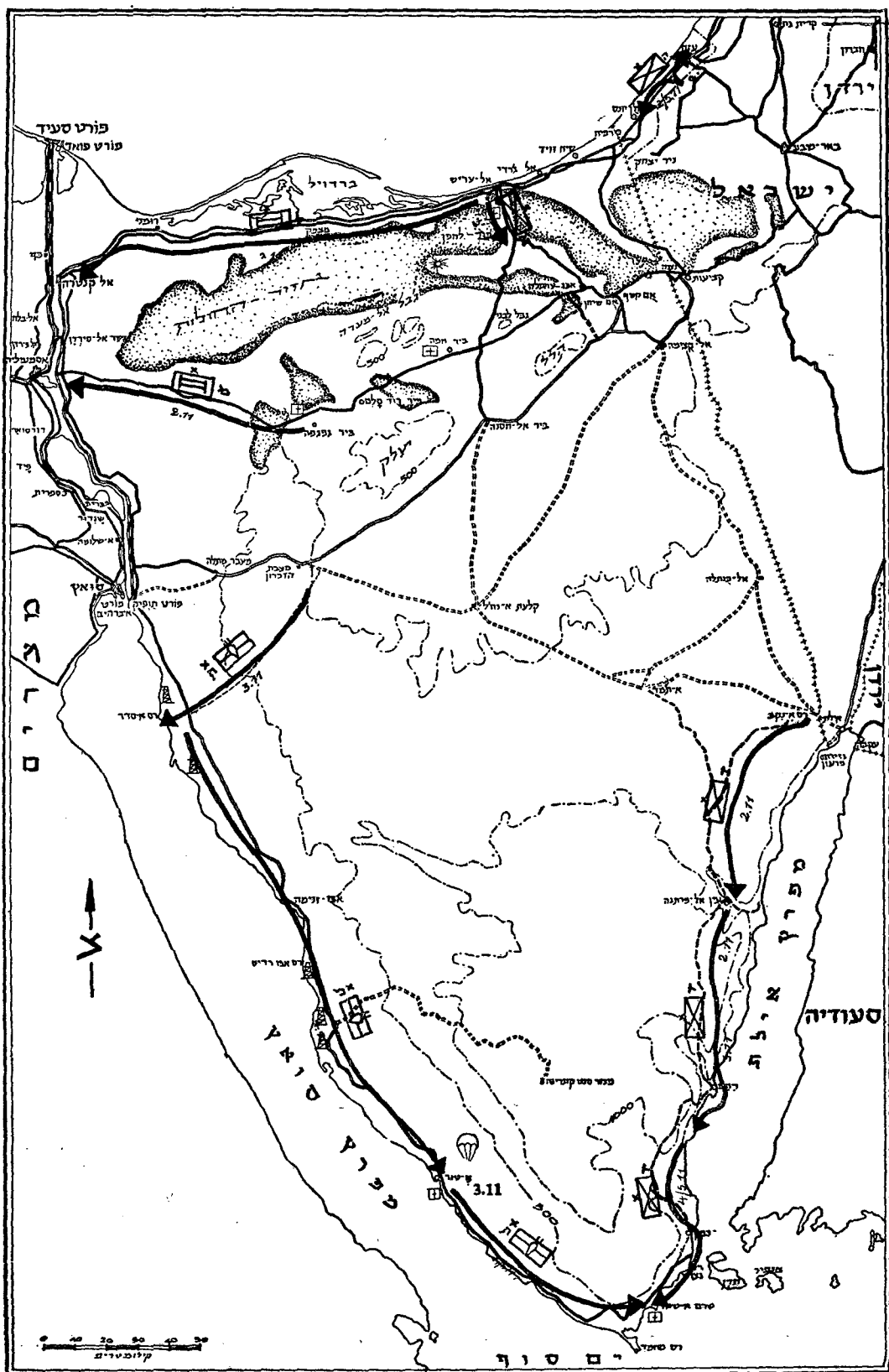

אשר עולל חיל-האוויר לחטיבה המצרית הממונעת מס' 1

להפעילים: פלוגת טנקים שפעלה מצפון נגד חטיבה מ באבו-עויגילה, מבלי להגיע לקרב, הוכתה ע"י חיל-האוויר הישראלי ונסוגה מבלי שתתרום משהו לאויב.

- חיל-האוויר המצרי פעל כבר מתחילת המערכה כמי שכפאו שד, אף-על-פי שלא הותקפו שדות התעור-פה שלו, ואף-על-פי שחיל-האוויר הישראלי היה מוג-בל בלחימה מעל שטחי סיני בלבד, היתה פעולתו של חיל-האוויר המצרי חלושה — הן החיל כולו כגוף והן טייסיו כבודדים או במבנים — זאת, עוד לפני שהחלו ההפצצות האנגלו-צרפתיות על בסיסיו.
- בשעות הבוקר המוקדמות של יום ה-1 בנובמבר הגיעה מהמטה-הכללי לרוב מפקדותיהן של היחידות המצריות פקודת נסיגה, מערכת השליטה המצרית נש-ברה עוד לפני-כן, ומשום-כך לא ידעו מפקדי המו-צבים על נסיגת מפקדותיהם ועל נסיגת הכוחות
- בציר הדרום לא נמצא שום כוח אויב;
- בציר המרכז החלו יחידות חטיבה 6, הנצורה באום-קטף, להסתנן דרך החולות לאל-עריש; הצח"ם החל להתארגן לנסיגה אל אסמעליה;
- בציר הצפון היה רק כוח קטן שהחזיק באל-עריש, ואילו כל הכוחות האחרים היו נסוגים; הדיביזיה ה-8 היתה מנותקת ברצועת-עזה;
- כוחות האויב בדרום סיני היו מבודדים. האויב, אשר החל את פעולותיו כנגד התקפת צה"ל בצעד קדימה, סיימן, איפוא, בשני צעדים לאחור.

כשבא הערב ב-1 בנובמבר היה ברור למטה-הכללי של צה"ל שההתמודדות בסיני נסתיימה בכך שהאויב הוכרע והובס. כתוצאה מתבוסתו גם הוציא הצבא המצרי פקודת נסיגה לאותו חלק מכוחותיו שיכול לסגת, בידי האויב נשארו, כאמור, רק רצועת עזה שהחזיקה בה הדיביזיה ה-8 (הפלשתינאית), דרום סיני (חצי-האי, במובנו המצומצם של הביטוי) שהחזק בכוחות קטנים — וכן שארית כוחו של האויב בשני הצירים הצפוניים: ציר המרכז וציר הצפון. בארבעת הימים הבאים נערך הטיהור שהביא לשליטת צה"ל על כל שעל אדמה בסיני וברצועת עזה.

הטיהור (2 בנובמבר-5 בנובמבר)

- חטיבת השריון ל — לוכדת את אל-עריש; מגיעה עד ל-10 מילין מהתעלה.
 חטיבת השריון מ — מגיעה עד ל-10 מילין מהתעלה.
 חטיבת הרגלים ה — כובשת את רצועת עזה.
 חטיבת הצנחנים ת — לוכדת את א-טור וא-סודר; מתקדמת עד שרם-א-שיח.
 חטיבת הרגלים ד — עוברת למעלה מ-400 קילומטרים בדרכה; כובשת את שרם-א-שיח.

1. עד לעשרה מילין

ונמצאו במרחק 10 מילין מהתעלה — התחום שהוצב באולטימטום האנגלו-צרפתי. מהפטיש שנועד להכות בכוחות צה"ל לא נשאר שריד בסיני.

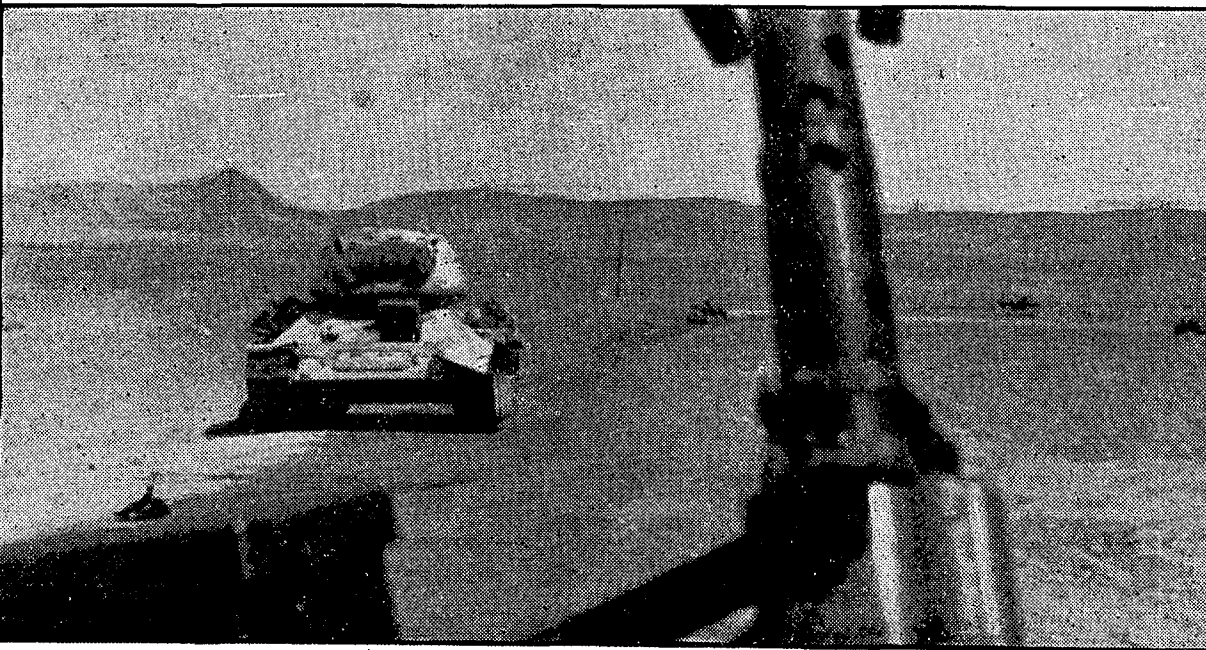
בשעות אחרי הצהריים של ה-1 בנובמבר קיבלה חטיבה 6 המצרית, שהיתה מכותרת במתחם אום-קטף, פקודת נסיגה. הוטל על החטיבה לסגת ברגל דרך החולות שמצפון למתחם ולהגיע לאל-עריש — כשהיא נוטשת אחריה את הנשק הכבד שבמתחם. עזיבת המתחם ע"י החטיבה בוצעה לפי תכנית, שמגמתה היתה למנוע מצה"ל ידיעות על הנסיגה. במשך היום לא ניכרו שום הכנות לנסיגה. עד לשעות הערב נמשכו נסיונות-פריצה, כביכול, לכיוון אבו-עויג'ילה. הארטילריה המשיכה לירות. אף לילילה הושאר משמר-עורפי קטן שהיה צריך לביים פעילות.

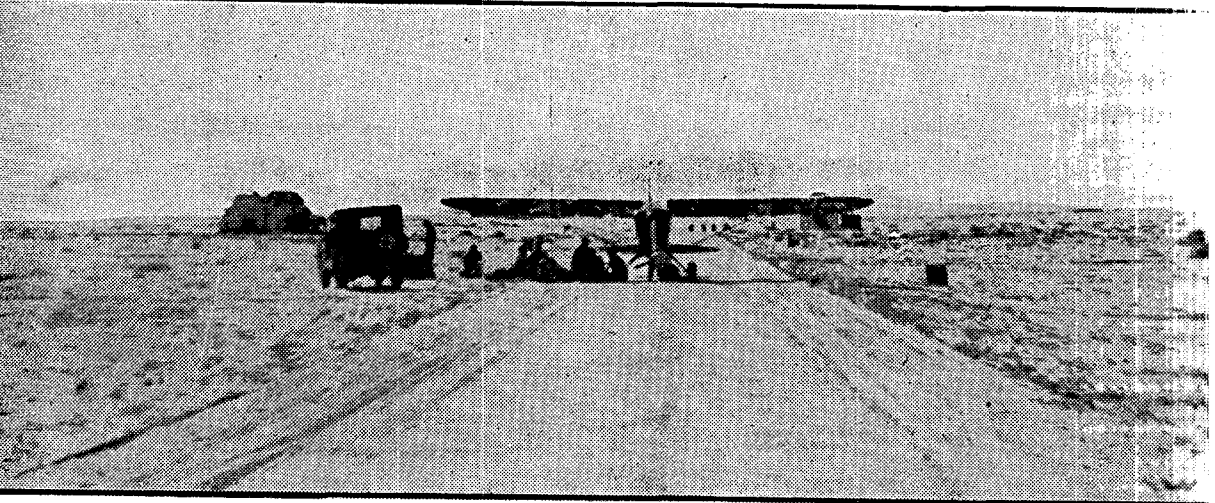
אולם מרגע שעזבו היחידות את המתחם חלה בהם

אין אויב בציר המרכזי. צח"ם 1 המצרי, שנמצא בליל ה-2/1 בנובמבר ממערב לביר-גפגפה עלה במספר הטנקים שלו על שני הצק"מים של צה"ל (1 ו-3 מחטיבה מ). שרדפו אחריה. כן היה מצויד במשחית-טנקים רוסיים SU-100 דבר זה לא הר-תיע את מפקד חטיבה מ מלתכנן לתקוף את הצח"ם בבוקר ה-2 בנובמבר. אולם, כשיצאו הצק"מים לדרך כם עם שחר, לא נמצא לפניהם אלא המשמר-העורפי של הצח"ם. זה היה מורכב ממחלקת טנקים T-34 ומחלקת משחית-טנקים SU-100 ואילו הצח"ם המצרי כבר היה סמוך לאסמעיליה, אולם לא בתוכה.

במשך היום עוד הספיק צק"ם 1 להשיג את המש-מר-העורפי ולהשמיד 4 מהטנקים ו-4 מה-SU-100 שלו. פרט להתנגשות זאת לא הפסיקו הצק"מים את מסעם אלא עם חשיכה, לאחר שעברו 70 קילומטרים

שריון האויב שנפגע — מן הקרקע ומן האויר — בציר המרכזי

ה"פיפר" הנאמן: מטוסי הקישור הקטנים הובילו מפקדים וקציני קישור לכל מקום בו משטח מוצק באורך 100 מטרים: כביש, ערוץ ואדי או מישור

משמאלו, שם פניו למחנות שמדרום לעיר. האויב כבר לא היה במתחם והמחנות נמצאו ריקים. צק"ם 1 עבר את שני הצק"מים האחרים, והמשיך לנוע מערבה על כביש אל-ערish — קנטרה. לאחר שעבר ב-8 שעות-נסיעה 120 קילומטרים הגיע לפנות ערב לרומני. על-אף מהירותו הנפלאה לא הצליח הצק"ם לפגוש בשום התנגדות אויב, גבעות החול משני צידי הכביש שרצו, אמנם, חיילי-אויב שנעו מערבה לאיטם — אולם כוח מאורגן לא נמצא שם. למחרת המשיך הצק"ם ועבר את 30 הקילומטרים הנותרים, עד ל-10 מילין מהתעלה ושם עצר. גדוד 3 מחטיבה א' הובא מרפיח אל-ערish ב-2 בנובמבר, ומשם נשלח לביר-לחפן. למעשה לא נותר לגדוד אלא לאסוף את השבויים אשר זרמו למקום מאוס-קטף. האויב טואטא מצפון סיני, לא נותר שם לצה"ל אלא לאסוף את השלל. לא נשארו בידי האויב אלא שני מרחבים: רצועת עזה ומרחב שרם-א-שיח'.

אנדרלמוסיה. מהן ערכו איגוף קטן, באו מהרה לכביש אבו-עויגילה — אל-ערish, "גייסו" רכב מצרי נטוש והגיעו לא-ערish לפני שלכדה צה"ל. מהן שערכו איגוף עמוק יותר — כדי להימנע מהתנגשות בכוחותינו — ונפלו לידי כוחותינו שהגיעו בינתיים לביר-לחפן מציר הצפון. הסדן של אבו-עויגילה התפורר, איפוא, לשברי-יחידות חסרות-אונים.

רדיפה ללא מנוח. אל-ערish היא מקום-הישוב היחיד בסיני, הראוי לשם זה. יחידות חטיבה ל, שעמדו בשעריה עם ערב ה-1 בנובמבר, ידעו שנפיי-לתה תציין את ההכרעה במערכה. הן חיכו לשחר כדי לתקוף את המתחם המצרי שחסם את הכניסה לעיר ממזרח. ההתקפה היתה צריכה להיות חזיתית: מימין ומשמאל היו גבעות-חול שמנעו תנועות שריון ואף תנועת רגלים בהן היתה קשה ביותר. לפני עלות השחר החלו צק"ם 3 וצק"ם 2 מחטיבה ל להתקדם: הראשון על הכביש בכיוון לעיר והשני,

2. הרצועה ומקל-החובלים

לתפקיד ההגנה על רצועת-עזה קבעו המצרים את הדיביזיה ה-8 הפלשתינאית. אופ"י ייג לעוצבה זו שלא היתה פלשתינאית, לא היתה שמינית וודאי שלא היתה דיביזיה.

לא "עד הסוף". רצועת עזה היא כברת-ארץ קשה להגנה. כשמה כן היא: רצועה ארוכה וצרה, דחוקה אל חוף-הים. אורכה כ-40 קילומטרים; רוחבה כ-6 קילומטרים במרכזה, ומגיע עד לכ-9 קילומטרים בקציה הצפון-מזרחי ועד לכ-13 קילומטרים בקציה הדרום-מערבי. כדי להגן עליה יש צורך להגן על כל אורכה, כי אין בה שום תואי-מפתח מכריעים אשר ההחזקה בהם קובעת.

עוצבה זו כללה 2 חטיבות "פלשתינאיות" (86 ו-87) וחטיבה מצרית של "המשמר-הלאומי" (26). משימתה היתה להגן על רצועת-עזה, אולם

לדיביוזה לא היה נשק מסייע ביחס מתאים לגיי-
סותיה הרגלים.

כנגד אלה — חטיבת. אותם גורמים המכבידים
על הגנת רצועת עזה הם — המכבידים על
כיבושה. כיבוש הרצועה פירושו היה כיבוש 14
מוצבים גדולים בהם החזיקו „גדודי“ המה”ל, ועוד
3 מתחמים-גדודיים של ממש בחאן-יוניס.
הערכת צה”ל היתה שעם כיבוש רפיח וניתוק
הרצועה מסיני עורערה רוחם של הדיביוזה
ה-8 וגייסותיה במידה כזאת, שאין לשקול את עוצמת
יחידותיה לפי מספרן. נוסף לכך הובאו בחשבון מיעוט
הנשק המסייע שבמערך, ובידודם של מוצבי האויב
אשר לא הצטרפו למתחמים שיהיו בעלי יכולת לסיוע
הרדי. הוחלט, איפוא, שחטיבת הרגלים ה’ תכבוש
את רצועת עזה. אף שהתפקיד של מקל-חובלים
לרצועת עזה לא היה תפקיד קל, נותר לחטיבה
וליחידותיה זמן לא-רב להכנות. גם הסיוע הארטילרי
שניתן לה לא היה מרובה.

החטיבה חילקה את כוחותיה לשלושה ראשים:

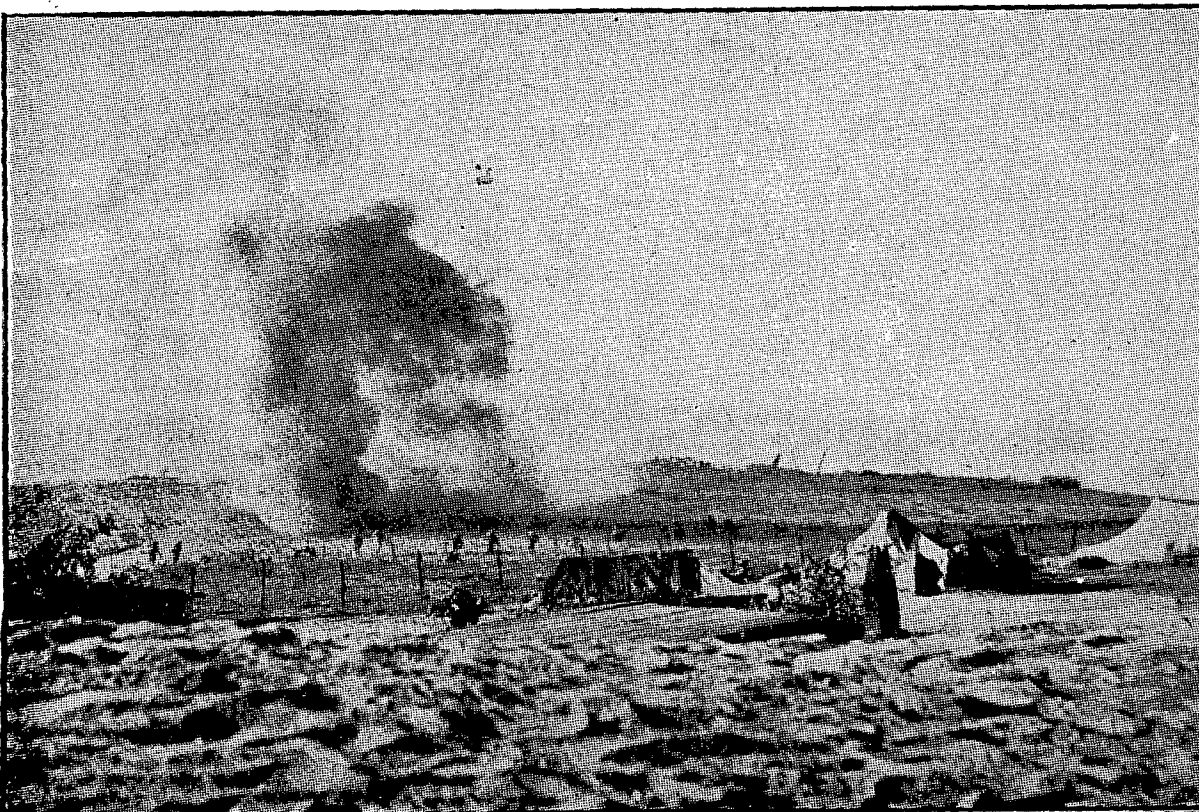
- גדוד 1 עם סוללת מרגמות כבידות;
- גדוד 2;
- צק”ם 3 עם סוללת מרגמות כבידות; וכן

הפעם לא השתמשו המצרים בביטוי החביב עליהם
„עד הסוף“ (הגם שחטיבה 86 לא יכלה להתגבר
על ההרגל, ופקודתה לגדודיה מכילה ביטוי זה).
רפיח לא נכללה באחריותה של דיביוזה זו. אלא
באחריותה של הדיביוזה ה-3. אולם חטיבה 87
הוכפפה לדיביוזה ה-3 כדי לתגבר את מערך
רפיח. הדיביוזה ה-8 נשארה, איפוא, עם שתי
חטיבות בלבד.

חייליה של חטיבה 86 הפלשתינאית היו, אמנם,
פלשתינאים אולם קציניה היו מצרים ואף חלק
ממש”קה היו מצרים. חטיבה זו עם שני גדודים
אורגאניים שלה ועם גדוד אחד מחטיבה 87 הגנה
על איזור חאן-יוניס שבדרום-מערב הרצועה.

המרחב שמשתרע משם עד לקצה הצפון-מזרחי של
הרצועה — כולל העיר עזה — נמסר לחטיבת
המשמר-הלאומי 26. מרחב זה חולק לשתי גזרות.
כמעט שוות באורכן. כל גזרה נמסרה ל„קבוצת גדו-
דים“. בסך-הכל הגנו על מרחב זה 14 „גדודי“ המש-
מר הלאומי, אשר כל אחד מהם מנה כ-250 איש
(ס”ה כ-3500 חיילים). נוסף על אלה היו שם סוללת
מרגמות 120 מ”מ (8 קנים) — שכליה פוצלו בין
המוצבים — ו-2 מחלקות ממשמר-הגבולות.

נבעת עלי-אל-מונטר — שנתפרסמה בקרבות המרים שנערכו בה במלחמה ה-1 — כשגדוד 1
מחטיבה ה’ מסתער לכבשה

דממה בעזה: שריון צה"ל נכנס לעיר

● יחידת סיור על ג'יפים, שנועדה לסייע בסיוור
לכל אחד מהראשים, לפי הצורך.

בשעה 0600, ביום 2 בנובמבר, פרץ הצק"ם ועבר
את גבול הרצועה כ-3 קילומטרים מדרום לעזה.
מגמתו היתה להיכנס לעיר מדרומה, ולשם כך היה
עליו להגיע אל כביש עזה — רפיח. בינו לבין
הכביש עמד מתחם „גדודי" אחד. על מסעף הכבישים,
כ-5 קילומטרים מדרום-מערב לעזה, היה מוצב
דומחלקתי. את שני אלה היה צריך הצק"ם לכבוש
לפני שיוכל לנצל את הכביש אל העיר. במתחם
נתקל הצק"ם בהתנגדות חזקה מצד האויב, וראשית
הקרב עליו עלתה לצק"ם במאמץ — אולם לאחר זמן
קצר התגבר על התנגדות האויב ושארית המתחם
נפלה לידינו בקלות. הצק"ם עבר מיד הלאה אל מסעף
הכבישים, וכבשו נוכח התנגדות לא-קשה. לאחר זאת
פנה ונסע לעזה, לשם נכנס לאחר שעברו פחות
משלוש שעות מאז יצא לדרכו.

ממזרח לעזה, במרחק כ-2 קילומטרים מהכביש
הראשי — ופחות-א-יותר מקביל אליו — עובר
כביש העוקף את העיר. גדוד 1 היה צריך לכבוש
את מתחמי האויב שעל „עוקף" הזה, ולהיכנס לעיר

ממזרח. הגדוד יצא לדרכו באוטובוסים (בשעה שיצא
לדרכו הצק"ם), ירד מהם לרגלי מוצב קידמי של
האויב, ותקפו. זה נפל לידי הגדוד לאחר קרב קצר.
המתחם, שנמצא כקילומטר אחד צפונה משם, התנגד
התנגדות נמרצת, אולם אף זו לא ארכה זמן-רוב.
הגדוד המשיך בדרכו לצפון-מזרח, הגיע לכביש
עזה — באר-שבע הישן, ולכד מתחם שהשאיר
אחריו האויב הנסוג. משם פנה הגדוד מערבה, נכנס
לעזה והחל לטהרה. עוד קודם-לכן השאיר הגדוד
את אחת היחידות כדי שתתפוס את המתחם שדרכו
עבר הצק"ם.

גדוד 2 נע כרכב בעקבות הצק"ם, השאיר יחידה
להחזקת מסעף הכבישים שנכבש, המשיך לנוע בעק-
בות הצק"ם, ונכנס אתו לעיר.

תוך כדי נפיעה והליכה. הפקודות המוקדמות שה-
כינו המצרים להגנה על העיר עזה (כשם שהכינו
פקודות מוקדמות לכל פעולה אפשרית) כללו לחימה
בשטח הבנוי של העיר עצמה ע"י המשמר להגנת
השטח הבנוי. הצק"ם לא נשאר בעיר לצפות שם
להתנגדות. תחת זאת נסע צפונה על הכביש, עד

— ונע ממזרח לכביש כשהוא מטהר את המתחם הגדודי שמצפון-מזרח לעיר.

סוף הרצועה. הצק"ם התגבר על התנגדות האויב שעל הכביש, עבר ממזרח לחאן-יוניס ושטף את שני המתחמים הפלוגתיים אשר על הכביש — האחד מן הגדוד שמתחמו מדרום לעיר, והשני מן הגדוד שמתחמו ממזרח לעיר. שעה קלה לאחר הצירים התחבר עם יחידות חטיבה א' שהחזיקו ב-פ"ח.

בבוקר נכנסו שני הגדודים האחד לחאן-יוניס והשני לעירה בני-סוהילה, שממזרח לעיר, וטיהרו אותן. מפקד חטיבה ה' מספר:

"פעולת הטיהור נגמרה מאחר שנפסקה ההתנגדות. מפקדת החטיבה עברה לחאן-יוניס והחלה מיד לארגן את איסוף השבויים והשלל."

מקל-החובלים היכה את הרצועה בקצת יותר מיממה. חטיבה ה' הצליחה בזמן זה לכבוש את עמדותיהן של שתי חטיבות, עמדות שהיו פגורות לאורך של למעלה מ-30 קילומטרים.

רצועת עזה נוספה על כיבושיו של צה"ל ביום החמישי להתחלת המערכה.

מרחב-שרם-א-שיח' היה עתה כברת-הארץ היחידה שעוד החזיק בה האויב במרחבי סיני.

לבית-חנן שבצפון הרצועה, שטף בנסיעתו מספר מתחמים שעל גבי הכביש — וחזר לעזה. בכך נקבע כיבוש אותו חלק הרצועה שמצפון לעזה. כשהצק"ם דהר צפונה נשארה יחידה בכיכר המרכזית של העיר ועסקה בחילופי יריות עם נקודות-ההתנגדות של האויב. הגדודים עסקו אף הם בחילוף פי-יריות, שנמשכו עד לצהריים. האויב לא לחם בתוך העיר, פרט ליריות מספר פה ושם, ובצהריים התייצב מושל עזה בפני מפקד החטיבה, הועבר לאלוף פיקוד הדרום, ומסר את כניעתו. אותה שעה העבירה חטיבה ה' את האחריות לעיר לידי המושל הצבאי שקבע בה צה"ל. הלה החל את שלטונו בעיר בעזרת גדוד משמר-הגבול שעמד לפקודתו.

בשעות אחרי הצהריים יצא גדוד 1 ברכב, ונע כ-10 קילומטרים דרומה — כשיחידת הסיור לפניו. שם ירד מהרכב ונע ברגל, ממזרח לכביש ובמקביל לו. הגדוד עבר ממתחם למתחם ומצא את כולם ריקים. עם שחר הגיע למרחק כ-5 קילומטרים מצפון מזרח לחאן-יוניס ושם חזר לכביש.

בערב יצא גם הצק"ם דרומה, על הכביש, ובעקבותיו גדוד 2. עם שחר הגיע הצק"ם למערך ההגנה של חאן-יוניס. מערך זה גילה התנגדות, והיה ברור למפקד שכאן יהיה צורך להילחם.

גדוד 2 עזב את הכביש במקום שעלה עליו גדוד 1

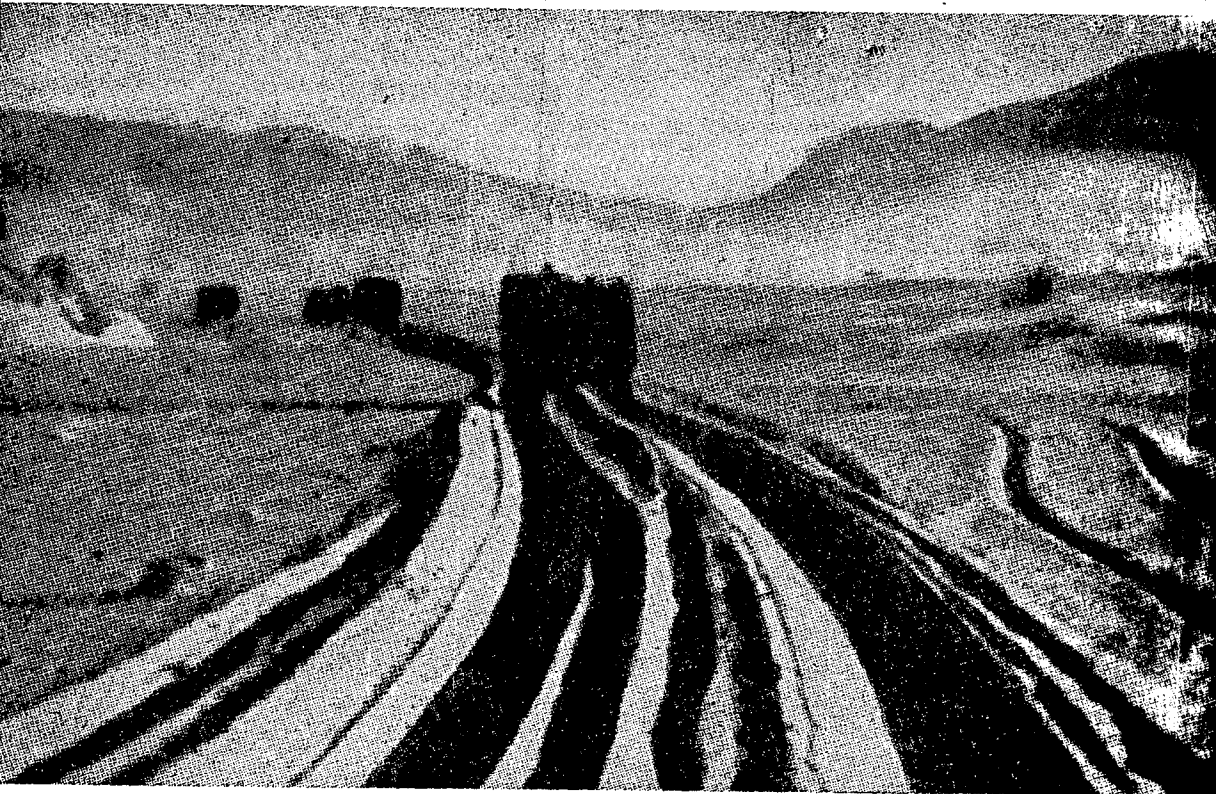
3. תנועת-מלקחים מבצעית

אין בו שום נתיב-מחבר נוסף. לאורך חופו של מפרץ אילת אין כל נתיב.

חצי-האי המהווה חטיבה גיאוגרפית-טופוגרפית אחת, עלול להיות מרחב מבוצר שאינו ניתן לכיבוש, אלא שמיעוט הדרכים שבו, מיעוט האוכלוסיה שבו והעדר ערך אסטרטגי אחר מפחיתים את חשיבותו הן למגן והן לתוקף. ערכו של חצי-האי במערכת "קדש" בא לו בזכות ראס-נצרני. מפרץ אילת יוצר במקום זה צוואר צר בין חצי-האי סיני לבין חוף סעודיה. צוואר זה נעשה צד-עודיותר ע"י האיים תירן וצנפיר וע"י שוניות-אלמוגים. במקומו הצר ביותר אין רוחב המיצר עולה על 600 מטרים — ושם חולש עליו ראס-נצרני. כאן ערכו המצרים להגנה את עיקר כוחותיהם שבאיזור. כ-25 קילומטרים דרומה נמצאת שרם-א-שיח' שהיתה המרכז המנהלתי של האי-זור, בזכות הגמל שלד ואף היא הוכנה להגנה האי-

מן האוויר או מן היבש. הצעדים הראשונים לכיבוש תחלק הדרומי של סיני (חצי-האי סיני, במור בנו המצומצם של הביטוי) ננקטו עם תחילת הקרבות. אף-על-פי-כן, מהוה כיבוש חצי-האי כמעט פרשה בפני עצמה, מסע-מלחמה נפרד כמעט.

חצי-האי סיני הוא אותו חלק של סיני הנמצא מדרום לקו הנמתח מאילת לפורט-תופיק, ונמצא בין מפרץ אילת שממזרח לבין מפרץ סואץ שממערב. מרחב זה הריהו גוש הררי של צוקים ומצוקים, מבותר גיאיות, חסר נתיבים כמעט. לאורך חופו המערבי סלול נתיב, קצתו כביש וקצתו דרך כבושה, המוביל מפורט-תופיק דרום-מזרחה, לאורך של למעלה מ-250 קילומטרים, אל קצהו הדרומי של חצי-האי — ומשם הוא נמשך צפון-מזרחה, כ-25 קילומטרים נוספים, אל ראס-נצרני. בחצי-האי ישנן עוד מספר דרכים קצרות, ומספר ניכר של שבילים, אולם

חטיבת ד בדרכה: קטע זה הוא נוח-יחסית על-אף ה"תלמים" שחורשים גלגלי המכוניות בחול

בעו נקודות-תצפית באיי-המיצר, תירן וצנפיר. לכל הנקודות האלה היו מכשירי אלחוט לקשר ישיר עם מפקדת האיזור ש ב ש ר מ - א - ש י ח'.

על שני צירים. חטיבת הרגלים ד התכנסה בנגב והתכוננה למסע של למעלה מ-400 קילומטרים — לא באויר ולא בים, אלא דוקא ביבשה. כציר לחי טיבה נקבע ציר המזרח: נתיב של ואדיות ושבילים המוליך מראס-אל-נקב אל שרם-א-שיח'. החטיבה מנתה, לצורך מבצע זה, 2 גדודי רגלים ויחידת סיור חטיבתית (וכמובן, כל היחידות החטיבתיות הרגילות).

ביום 31 באוקטובר, בשעה 0600 יצאה החטיבה לדרכה, עברה כ-160 קילומטרים (מזה כשליש בדרך-כיעפר) והגיעה לכונת-ילה. שם נשארה לחי נית-לילה, כזכור נלכדה ראס-אל-נקב שני ימים קודם-לכן. למחרת בבוקר הגיעה לשם החטיבה כשהיא נכונה להמשיך בדרכה.

ה-1 בנובמבר היה היום של הקרבות נגד צח"מ 1 המצרי בציר המרכז ויום כיבוש רפיה. המטה-הכללי לא ראה לנכון לשלוח את חטיבה ד לדרכה בנתיב קשה, באותו יום, כשלא יוכל להבטיח לה

זור כולו הוכפף למפקדה בקהיר, ולא למפקדה-המזרחית. האויב ציפה להתקפת צה"ל במקומות אלה בצניחה מן האויר או בנחיתה מן הים. המצרים הכירו את מצב הדרכים במרחב, ועל-כן לא יכלו לצפות שיגיעו כוחות אויב לשם בדרך היבשה: בעיניהם היה הדבר, פשוט, בלתי-אפשרי.

איזור ראס-נצרני — שרם-א-שיח' מנה:

- 1 גדוד רגלים;
- 1 גדוד המשמר-הלאומי;
- 2 מחלקות ממשמר-הגבולות;
- 2 תותח-חוף (6 אינטש);
- 4 תותחים בני 3 אינטש;
- 6 תותחים נגד מטוסים (30 מ"מ);
- 5 תותחים נגד-טנקים (57 מ"מ);
- הפריגטה "רשיד".

תחת פיקוד איזור סואץ היתה פלוגת רוכבי-גמלים שהופקדה על חוף מפרץ סואץ. פלוגה זו החזיקה מחלקה אחת (45 גמלים ושלושים רוכבים) בכל אחד מהמקומות: א-שאט, אבו-זני-מה וא-טור. לאורך מפרץ אילת נקבעו נקודות-תצפית בטבה, בואסיט ובדהב. כן נק-

הגנה מלאה מן האויר. החטיבה קיבלה, איפוא, פקודה להמתין בראס-אל-נקב לבוקר ה-2 בנובמבר.

ביום זה יצאה החטיבה בשעה 5 בבוקר, ועברה את 150 הקילומטרים הקשים ביותר בדרכה. חלק מהדרך עברה בואדי זלה, העולה בשיפוע ניכר, וקרקעו חולות נודדים. כאן לא היה כלי-רכב אחד שלא שקע. הזחלמים גררו את התותחים ואת הרכב הגלגלי ששקע בחול. בכל מכונית ששקעה ובכל תותח היה צורך לטפל לחוד: להביא את את הזחלם אל הכלי, לקשרם יחד ולמשוך. החיילים דחפו בכתפיהם אותו רכב שאפשר היה להעבירו בדחיפה. בלילה נמשך מעבר החולות עד לשעתיים אחר חצות (3 בנובמבר). כשהשדרה כולה הגיעה לקו פרשת המים. באותו יום החלה תנועה נוספת לשרם-א-שיח'. הומן החל לדחוק: איזור ראס-נצרני — שרם-א-שיח' היה אבן-הנגף האחרונה בדרך להשלמת מבצע "קדש", היה ברור שדרכה של חטיבה ד היא נתיב תחתית מיגע וממושך. על-כן החליט המטה-הכללי להפעיל את חטיבה ת לכיוון שרם-א-שיח' בציר המערב. לפנות-ערב יצא איפוא, גדוד 1 דרומה ודרום-מזרחה בדרכי עפר ממצבת-הזכרון אל א-סודר. בשעה שהגיעה חטיבה ד אל מעבר למכשול הגדול, הגיע גדוד 1 אל כ-20 קילומטרים מכביש פורט-תופיק — שרם-א-שיח'.

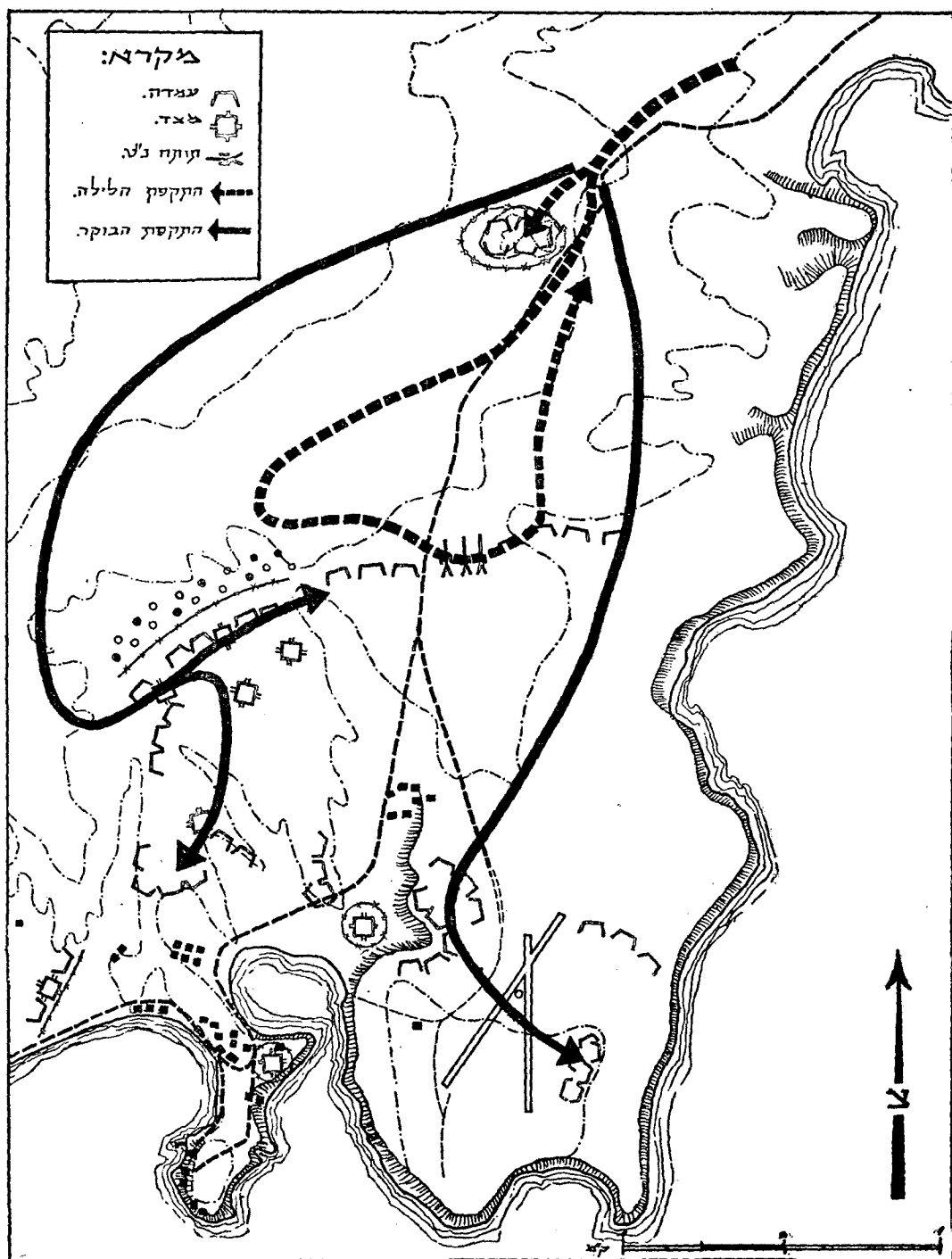
כשעה לאחר שיצא גדוד 1 לדרכו מהמצבה צנח (* מועד הצניחה בא-טור — 3.11. במפה המסכמת נפלה טעות.

משני עברי עיר-הנמל. ב-3 בנובמבר לכד גדוד 1 את א-סודר והחל לנוע אל א-טור — אחרי שהשאיר מאחוריו מחלקה אחת: הגדוד עבר את אבו-זנימה והגיע למחוז חפצו אחרי הצהריים. באותו יום המשיכה חטיבה ד לנוע לדהב שעל חוף מפרץ אילת לאחר שרק מעט מאנשיה הספיקו לנוח ואילו האחרים עסקו בחילוץ רכב כל הלילה. בדהב נתקל המשמר הקידמי של החטיבה לראשונה באויב. המשמר הקידמי פתח בחילופי יריות עם מארב אויב ונגרמו לו אבידות — ואילו האויב שהיה שם הושמד. לאחר שעברה את דהב המשיכה החטיבה בדרכה דרומה עד שהגיעה לואדי-כיד. בכניסה לואדי נאלצה לפוצץ סלעים לפני שתוכל להמשיך בדרכה עם רכבה, אשר לא יכול לעבור את מחסום-הסלעים הטבעי שנמצא שם. בואדי הוצב גם מארב שנשלח משרם-א-שיח'. המארב נסוג לאחר חילופי יריות קצרים. שוב נמשכה תנועת החטיבה בלילה, ורק שעות מועטות נשארו למנוחה בבוקר.

המטה-הכללי המצרי רצה לפנות את האיזור עוד ב-1 בנובמבר, מפקד האיזור הסביר שמחסור ברכב ימנע ביצוע פינוי כזה, וביקש רשות להתגונן במקום. המטה-הכללי אישר את בקשתו להישאר במקום ול-התגונן. המפקד החזיר 2 כיתות חיילים מאיי-

גדוד הצנחנים 1 בדרכו למפרץ שלמה: "נתשאת-גייסות" של האויב שטומנה ב- $\times$ משמשת את גייסותינו

התקפת חטיבה ד על מערך האויב בשרם-אשית

את מה שהוטל עליה והחלה לחזור. בדרכה עלתה. בטעות, על אחד משלושת מוצבי האויב הנזכרים וגילתה שהוא ריק. אנשי היחידה מצאו במקום 4 תותחים נגד-טנקים, קשרום לוחמיהם וחזרו אל מקום ריכוז החטיבה.

בינתיים התקרב השחר ומפקד החטיבה החליט שהשעה יפה להתקפה. הוא הזמין, איפוא, סיוע מן-האיר והכניס את כל יחידותיו להתקפה. יחידת הסיוע החטיבתית עם כוח רגלים על זחלמים היו הקרובות ביותר למתחם האויב שעה שהתנהלה התי-קפה עזה ביותר מן-האיר. דקות ספורות בלבד לאחר סיום ההרעשה האוירית עלו היחידות על המתחם מצפון-מערב והחלו ללחום עליו מעמדה לעמדת-גדוד 2, שהיה לשמאלם, החל אף הוא בהתקפה וכבש מוצב פלוגתי. חיילי יחידת הסיוע הגיעו בינתיים אל מוצב הפיקוד של מפקד הגדוד המצרי ולקחוהו שבי. לפי דרישתם פנה הלה אל אנשיו וקרא להם להיכנע. לפי הוראות מפקדם נכנעו המצרים והחלו להסתדר לעשרות על שפת-הים. אולם גם לאחר זאת עוד היו נקודות התנגדות פה ושם, אשר היה צורך לחסלן. הקרב על שרם-א-שיח' הסתיים בשעה 0900. אותה שעה נפגשו יחידות חטיבה ד' בקצהו הדרומי של המתחם עם חיילי גדוד 1 מחטיבה ת, אשר התקדמו וחסמו בפני האויב הבורח את דרכו לנסיגה. עתה החלו כל היחידות באיסוף מאות הש-בוים.

היה זה הקרב האחרון במערכת סיני: סיום שהלם את מסעה העקשני והמפרך של חטיבה ד'. סיום שהלם את מסע המלחמה המפואר של צבא הגנה לישראל בסיני.

המצר, וכן ניסה להחזיר אליו את הפריגטה "ר-שיד" אשר נמלטה בינתיים לנמל בחוף סעודיה. לאחר שקיבל מפקד האזור ידיעה שזה נכבש-שה וא-טור נתפשה, החליטה לרכו את כוחותיו. הוא פינה את ראס-נצרני מהכוח שהחזיק בה וריכו את יחידותיו במערך שרם-א-שיח'. לפני שעזב האויב את ראס-נצרני חיבל בתו-תחים שהיה נאלץ להשאיר מאחוריו.

חטיבה ד' המשיכה לנוע בדרכי העפר גם ביום 4 בנובמבר, עד שהגיעה לכביש בראס-נצרני הריקה. בשעה 1400 הגיע ראש השדרה אל גבולו הצפוני של מערך שרם-א-שיח', משם הונחתה עליו אש. בסיוע מן-האיר נתפס לאחר קרב קצר המוצב הקידמי שפתח באש. החטיבה החלה בהכנות לקראת הקרב המכריע שלה. משך שעות הערב וה-לילה קיימו יחידות החטיבה מגע-אש עם האויב, ואילו המפקדים ערכו את תכניותיהם והכנותיהם להתקפה.

בחצות העביר מפקד חטיבה ד' במטוס קישור פקודה למפקד גדוד 1 להתקדם לעבר שרם-א-שיח' ולחסום את ציר המערב בפני נסיגת האויב.

הקרב האחרון. בשעה 0330 הסתער כוח מגדוד 1 של חטיבה ד' על אחד ממוצבי המערך המצרי אשר חסם את הכביש. מגע זה היה המגע הראשון של כוחותינו עם מערך שרם-א-שיח'. מבנהו של המערך, מוצביו ומתחמיו לא היו ידועים לפרטיהם. הכוח המסתער נכנס לתוך שטח פתוח בין שלושה מוצבי אויב, רותק באש חזקה ולא יכול להמשיך. מפקד החטיבה שלח יחידת זחלמים כדי לסייע לכוח בחילוף פצועיו מן האש. יחידת הזחלמים ביצעה

בשבעת הימים שעברו מאז נכנסו מטוסי התובלה לסיני כשהם נושאים את הצנחנים למצבת-הזכרון, נע רכבו של צה"ל מאות קילומטרים בכביש, בדרך וללא-דרך, תקף וכבש מערכי אויב ערוכים ומוכנים להגנה, הביס את האויב במרחבו ובבסיסיו — כשהוא כובש מרחב שגודלו כפליים וחצי שטחה של ישראל.

התכנון המזהיר; האימון השקדני לזריזות ולתוקפנות; ההכנות המדויקות (אף שהיו תפתות); הביצוע הנאמן, הגמיש והעקשני של מפקדים וחיילים כאחד — כל אלה נשאו פרי: נצחון גדול על מצרים, החזקה שבמדינות ערב העוינות.

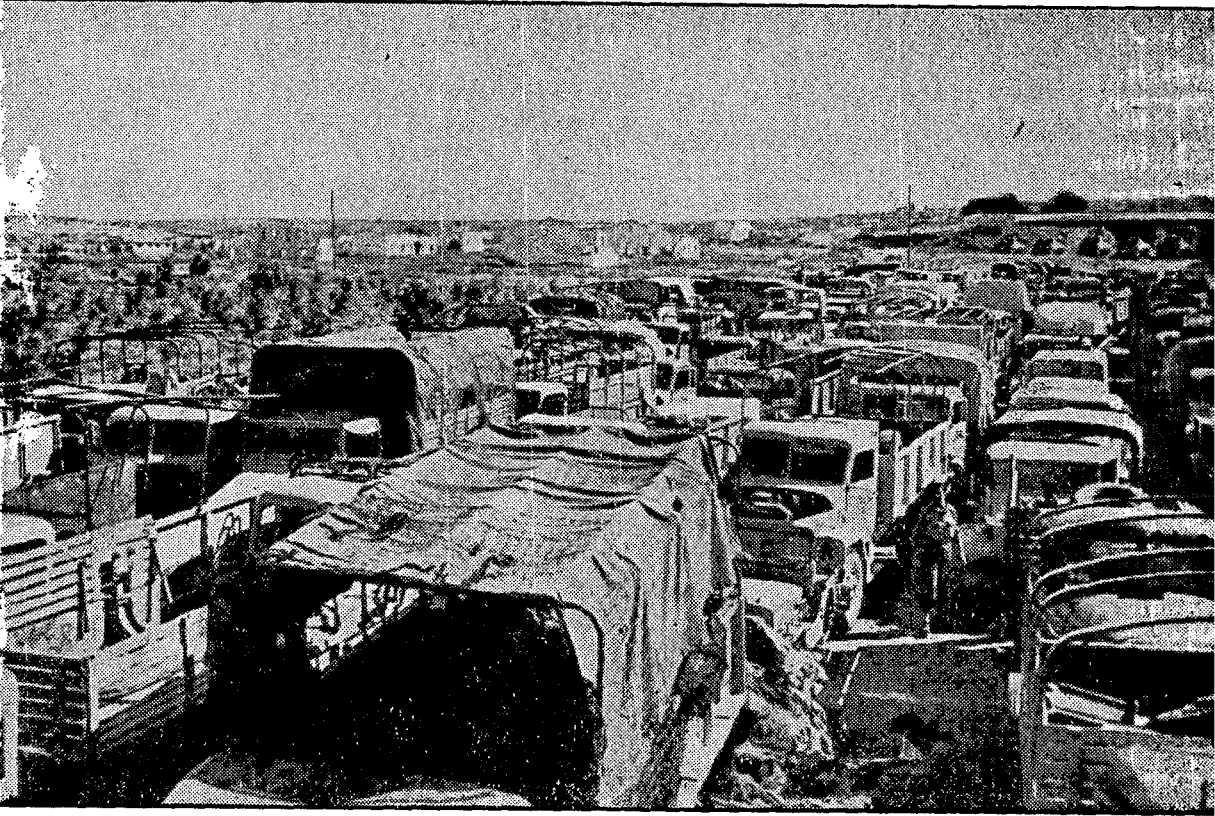
טנקים

תחמושת

תותחים

רכב

שלל המלחמה בסיני: חלק מהשלל שנאסף בסיני עם חום המערכה. אבידות המצרים עלו אף על אלה: ציוד וחימוש אשר לא ניתן לשקמם הושארו במדבר

בעד הכונת

רבים ומרובים הם השינויים שחלו בחיל תותחנים שלנו, בשנים האחרונות. ההתפתחות המסחררת של הטכניקה שחלה בשנים אלו מחייבת אותנו לערנות מתמדת; וכל צעד של פיתוח טכני — כלי-נשק חדש, אמצעי-קשר חדש או מכשיר-עזר אלקטרוני — מחייבים גם פיתוח שיטות הפעלה שונות לחלוטין, ולעתים אף שינויים ארגוניים מרחיקי-לכת. שיטות-התפעול שלנו חייבות להיות פשוטות ככל האפשר, כי צבא-מילואים אנחנו; עם זאת חייבים תותחנינו לנוע, להתפרס ולירות במהירות המכסימלית, ולהביא את הפגז למטרה בצורה המדויקת ביותר. מכל תותח נצטרך להפיק הרבה יותר מאשר ניתן להפיק ממנו לפי ספרי-ההדרכה היבשים.

„בעד-הכונת“ — במת התותחן ב„מערכות“ — מטרתה להגביר את הערנות הזו, אשר הנה כה חיונית לנו. יופיעו בה גם תרגומי מאמרים אשר יבטאו את מחשבותיהם של תותחנים בצבאות אחרים, בעלי נסיון השונה משלנו, וגם מאמרים שהם פרי עטם של תותחנינו אנו, ואשר יתייחסו לאותן בעיות בהן אנו מתלבטים בחיי יום-יום. אני תקווה שגם הכתיבה וגם הקריאה יעוררו מחשבות, יצביעו על פתרונות חדשים, ויקדמו את החיל בדרכו.

קצין תותחנים ראשי

אימון המילואים בחת"ם - כיצד ?

מאת סג"מ יעקב טירקל

שנים הן מטרותיו של אימון המילואים, ולפיכך שנים גם שלביו:

- א. הקניית „מלאי“ מספיק של ידיעות-יסוד, אר חידוש מלאי זה.
- ב. העלאת רמת המומחיות בשימוש המעשי בידיעות אלה.

יש לשים אל-לב כי לא כל אנשי המילואים שירתו בשירות-חובה בצה"ל, ואף אלה אשר שירתו לא תמיד מוצבים הם, עם שחרורם, לכווחת-המילואים באותם תפקידים שלשמן הוכשרו בזמן שירותם הסדיר. לכן ישאף האימון, או הקורס, שיתוכנן לגבי אלה קודם-כל למטרה הראשונה: הקניית הידיעות הדרושות למילוי תפקידם. ולא רק אימונם של הלוח יכוון למה שהוגדר כאן כמטרה הראשונה, אלא אף אימונם של אלה אשר חלף כבר זמן רב-מדבר מאז רכשו את מקצועם הצבאי, יכוון גם הוא לכך.

במשך שנות קיומו פתר צה"ל, בדרכים של לימוד ושל רכישת נסיון, בעיות רבות בתחום ארגונם של מילואיו ואימונם; ואף הגיע בכך לדרגה גבוהה של יעילות. אף על פי כן, קיימת ועומדת עדיין בעיה בסיסית אשר, דומה, טרם זכתה לפתרון יעיל ומוצלח אפילו בצבא-מילואים אחד בעולם — בעית ניצולו היעיל של פרק-הזמן המוגבל המוקצב לאימון התקופתי¹. תוצאתה של ההתנגשות הבלתי-נמנעת בין צרכי הבטחון לבין צרכיו של המשק עלולה להיות תקופת-שירות-מילואים ארוכה או קצרה, רצופה או מפוצלת, הכל לפי מצב הבטחון של המדינה ולפי משטרה הפנימי; אולם, בכל מקרה שהוא, תער-מוד הבעיה בעינה, אם במידת-הומרה גדולה יותר או קטנה יותר. תקופות השירות-התקופתי בישראל קצרות מאוד מבחינת הבטחון; וארוכות מאוד — מבחינת המשק. ועקב גורם אחרון זה — ודאי שלא תוארכנה. בעית האימון היעיל בתחום הזמן המוקצב חמורה. איפוא, אצלנו מאוד, ופתרונה חיוני.

רשימה זו הוגשה במסגרת תחרות הרשימות לזכרו של סג"מ בן-ציון לבנון ז"ל, והומלצה לפרסום ע"י חבר השופטים.

¹ הביטוי „אימון תקופתי“ — נקוט במאמר זה במשמעות של אימון חודשי, תלת חודשי או שנתי.

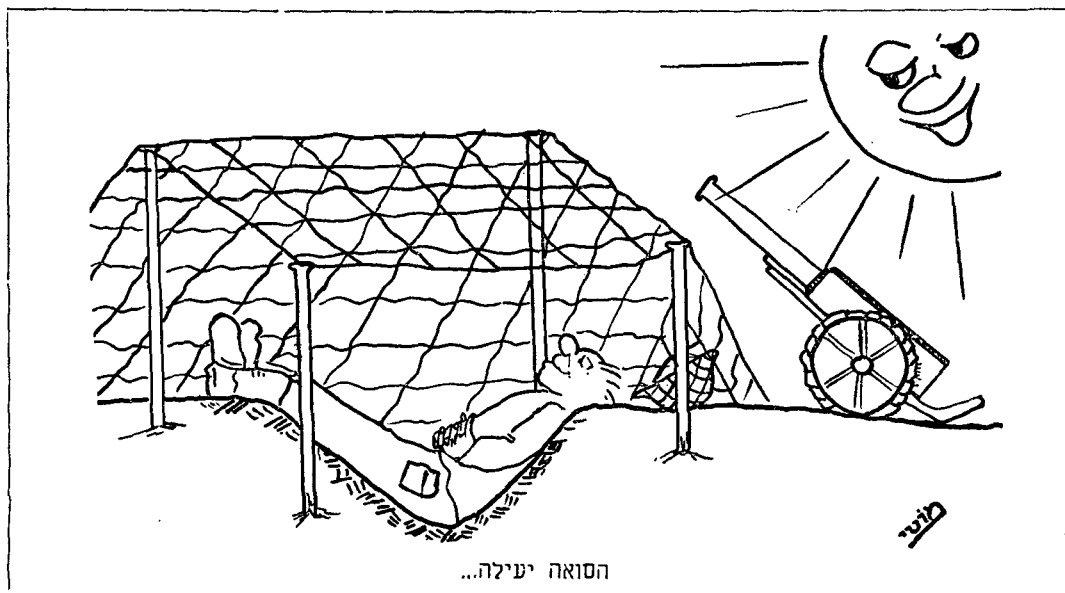
בה בכמותן על אלה שבחיל-הרגלים, והן אף מורכבות הרבה יותר. הקניטן לתותחן, מצריכה, איפוא, זמן ממושך יותר, וקשה "להכניס לו אותן לדם" (וממילא הוא גם נוטה לשכחן מהר יותר). אף אימונם של הנפקדים בחת"ם גדוש חומר טכני, שלימודו ורכיית המומחיות בשימוש בו מצריכים זמן ממושך והסברה רבה ע"י מדריכים מומחים — דבר הגורם בדרך-כלל לכך שהחומר "נדחס" בדוחק רב לתוך זמן האימונים. איי אפשר, כמובן, שלא להתחשב בגורמים אלה; ואכן מתחשב החת"ם בכך, אולם המציאות מוכיחה שלא תמיד משיג האימון את מטרותיו.

מקובל מאוד להפריד בין אימונם של המפקדים לבין אימונם של הטוראים (הדברים אמורים כאן באימון או בתרגול הנערך ע"י היחידה, ולא בקורס יסודי); ומקרה שכיח הוא הקריאה לאימון לקציניה ולטוראיה של היחידה בזמנים שונים. לא-אחת יקרה גם שכאשר אימונם של הקצינים מצריך שיתופם של צוותים — נאלצים לספק את הקצינים המת-אמנים ליחידה אחרת, המתאמנת אותו-זמן, היות וצוותי יחידתם-שלהם נקראים לאימון בזמן אחר... אולם, גם אם מבוצעת קריאתם של המפקדים ושל הטוראים לאימוניהם הנפרדים באותו פרק-זמן עצמו, הרי בדרך-כלל אין מתכננים מראש אימון משותף של היחידה בכללותה, או שהוא מבוצע רק ביום האחרון, כמין סיכום קצר — ובלתי מספיק. אין ספק

שלהב הראשון של תכנית-אימון מקפת לטוח רחוק יתבטא איפוא בהעמדת חיילי היחידה על בסיס משותף של מטען ידיעות-היסוד הנחוץ לכל ממלא-תפקיד בתפקידו². רק לאחר השגת מטרה זאת יתוכנן האימון בהתאם למטרה השניה — ויתרכו אז באימונים יחידתיים, ובתרגילים מקצועיים-אישיים. הנסיון מוכיח כי פסיחה על השלב הראשון, כולו או מקצתו, מצמצמת מאוד את יעילותם של אימוני השלב השני, ואף נוטעת באנשים חוסר בטחון במילוי תפקידם.

אלה הם עקרונות-האימון הכלליים הרצויים במי-לואים, המקובלים, בפחות או ביותר דייקנות, בצה"ל. אולם בחת"ם, בדומה לכמה חילות מקצועיים אחרים, יש לעקרונות אלה משמעות מיוחדת. הקניית ידיעות-היסוד-הטכניות הנחוצות לטוראי חיל-הרגלים, למשל, אינה מצריכה זמן ממושך ומאמצי-הדרכה רבים; ואפשר לעבור, לאחר תקופה קצרה-ביחס של אימונים, לאימוני השלב השני — שהם, למעשה, העיקר. בכלל, ידיעות-היסוד-הצבאיות של טוראי חיל-הרגלים הן פשוטות, ונקל לעשותן לנכסי-צאן-ברזל שלו. פני הדברים בחת"ם שונים לגמרי. ידיעות-היסוד-הטכניות הנחוצות לתותחן עולות בהר-

² השינויים הטבעיים בהרכב כוח-האדם של היחידה אינם מאפשרים, כמובן, העמדת כל חיילי היחידה על "בסיס משותף" כזה.

הסואה יעילה...

„אמצעי-להשגת-גביעים“ בתחרויות-אספורט. לוח-היחידה היא אותו קשר נפשי שבין אנשי הצוות, שלא תמיד ישנם לו גילויים חיצוניים בולטים, אלא שיש בכוחו, בשעת-מבחן, להעלות את הצוות לשיא יכולתו, ואף למעלה מזה. אין ספק: קורסי-יסוד ואימונים-בסיסיים, שמטרתם ללמד את בעלי המקצועות השונים את מקצועותיהם-הם, הנם בגדר הכרח; אין גם חולק על כך שיש צורך לחזור-ולרענן את הידיעות, ואף להוסיף עליהן; אולם במידה והאימון חייב להיות מפוצל למקצועות שונים — אין להקדיש לו יותר ממינימום-הזמן הדרוש. כפי שציניתי למעלה, העקרון-המנחה הוא שכל אימון בשלב-ההתמחות חייב להעריך במידת האפשר במסגרת אימון משותף של כל היחידה. שלא כחיילים-הסדירים, שוהים תיילי-המילואים בצוותא-חדא רק תקופה קצרה בכל שנה, ויש להשתדל להפיק מכך את כל התועלת האפשרית. לפיכך, על כל מפקד המתכנן אימון מי-לואים להציג בפני עצמו את השאלות: — האפשר לבצע זאת במסגרת הכללית של היחידה? האמנם הכרחי לפצל לשם כך את היחידה לקבוצות של בעלי המקצועות השונים? האמנם יש צורך להפריד את כל שלבי אימונם של הקצינים מאלה של הטוראים?

אין אלה הגורמים היחידים שבעטים לא תמיד משיג האימון את מטרותיו; ולעתים אף אין הסיבה נעוצה באימון עצמו דוקא. אחת מסיבות אלו — שורשה בכך שלא תמיד מוקדשת תשומת הלב המספקת לשיבוצם של החוגרים חילי-המילואים לתפקידיהם; ומששובצו — שוב יש ואין מיוחסת חשיבות מרובה לאותו שיבוץ, והם מועברים ממקום למקום בהתאם לצרכים השוטפים. ולא-עוד, אלא שלעתים השיבוץ נעשה על הנייר, בלא מגע עם האנשים החיים עצמם, ולא נעשה כל נסיון לארגן שיחות-ראיונות בין המפקדים לפיקודיהם בענין התפקידים שהללו מעוניינים בהם. אכן, „מבחר“ התפקידים העומדים בפני החיל אינו גדול; אולם יש בשיחה מעין-זו כדי לחזק את הזיקה בין החייל ובין תפקידו, יתר על כן, יש תפקידים המונוחים לגמרי, ושאינם מוקדשת כל תשומת לב לאישיותו של האיש שישוּבץ בהם. דוגמה אפשרית לכך הוא אותו נושא-תפקיד בצוות, הנחשב „רשמית“, בצוותיות-תוחים מסוימים, סגן מפקד הצוות — אולם במציאות אין מיחסים לו חשיבות כלל, ותפקיד זה ניתן, בדרך כלל, לאחד

שדוקא דרישותיו המיוחדות של חת"ם, שעליהן הצביעתי לעיל, מחייבות אימון נפרד כזה — אולם רק בתנאי שנושאו שייך למה שכינתי „אימון שלב א'“: היינו, רכישת „מלאי“ ידיעות-יסוד, או חידושו. כל אימון משלב ב', היינו אימון בשלב התרגול וההתמחות, חיות, חייב להעריך במידת האפשר במסגרת יחידתית, כשכל חייל וחייל ממלא את תפקידו המוגדר בתקן. הסקת המסקנות מהאימון, וסיכומו, יכולים להינתן לאחר-מכן, לקצינים ולטוראים בנפרד. אין לעשות מה שנעשה לעתים קרובות כל כך: כשמרכיבים צוותים „רק לצורך התרגיל הזה“; וכן יש להקפיד שהמפקדים יפעלו עם צוותיהם הקבועים. הקשר בין המפקדים לבין פיקודיהם רופף מאוד בלא-ורה, ותשוב לשקוד במידת האפשר על הידוק הקשרים ביניהם בזמן האימונים. דומה שהשיטה הנוהגת עתה אינה שמה דגש חזק די-הצורך בענין חשוב זה.

ספקות דומים צפים ועולים אגב בחינתה של שיטת האימונים המקצועיים. לכאורה, מה טבעי יותר מאשר ארגונו של אימון „מספרי 3“ או „מספרי 1“, למשל — היש דבר „טבעי“ יותר מאשר אימונם המיוחד של בעלי המקצועות המיוחדים שבצוותים? אולם, גם כאן חוזר אותו ליקוי — שאפשר לכנותו ליקוי עקרוני — אשר שורשו בהדגשת הספציאליזציה; וממילא — בהונחת עבודת-הצוות. לא-אחת מעלים אצלנו על נס את האיכות, שהיא מקור כוחנו; ואמנם, אימון מקצועי יכול לשמש אמצעי מצוין להעלאת הרמה של בעלי המקצועות המתאמנים — אבל באימון כזה חסר משהו אשר, לדעתי, הוא עיקר חשוב. ממש כשם שיש להזהר ולא להרבות בהפרדה בין אימוני הקצינים והטוראים, כדי לא להפסיד את יתרונותיו של אימון משותף — כך גם כאן. ממש כשם שצירוף של לוחמים מעולים לקבוצה אחת אינו עושה אותם עדיין ליחידה צבאית מעולה, כך גם קבוצה של בעלי תפקידים בעלי רמה טובה אינה עדיין, בהכרח, גם צוות טוב. הכשרת-היסודי-המקצועית המוקדמת היא רק אחד האמצעים כדי להכשיר צוות מעולה; אולם נוסף על הכשרה זאת, נוסף על התרגול בעבודה-משותפת, ונוסף על התועלת העצומה הנובעת מהצגה חיה של הפעולה העלומה של היחידה — יש הכרח לטפח גם קשר נפשי מסוים בצוות. משמעות ה־*Esprit de corps* — „רוח היחידה“ — אינה גאווה ילדותית ריקה, כפי שמציגים אותה לפעמים; והיא אף איננה בגדר

אינם כל הליקויים המצויים בשיטת האימון הקיימת היום. פגם חמור אחר שאפשר להתקל בו לפעמים הוא חוסר הגמישות, אשר במה וכמה פנים לו. ביחידות המילואים, ובעיקר ביחידות שהגליל הממוצע של אנשיהן גבוה, חלים שינויים בלתי-פוסקים בהרכב כוח-האדם. התוצאה היא שלאט-לאט "מצטבר" ביחידה אחת גדליהולך של אנשים חסרי נסיון וידיעות, או מעוטי נסיון וידיעות. לעתים קרובות-מדי מתעלמים ממצב זה ומוציאים אנשים כאלה לאימון הכללי של היחידה, מבלי שישלחו תחילה לקורסי-יסוד כלשהו, או שיאורגן בשבילם, במסגרת האימון הכללי של היחידה, אימון תמציתי מיוחד לשם הקניית ידיעות-היסוד הדרושות. הגישה למקרים אלה היא ש"במשך הזמן ילמדו את התורה בתוך הצותים"; אולם לא תמיד נקלעים אנשים אלה לצות טוב, או לצות שמפקדו בעל ידיעות טובות במקצועו ובעל נכונות להסביר ולהדריך. בין התוצאות של מקרים כאלה הוא שאנשים מסתובבים סביב התותחים ומשמישים כ"חוטבי עצים ושואבי מים" של הצותים, בלי שתצמח מהם תועלת בשעת ירי. השפעתו המזיקה של מצב-עניינים זה, נוסף על הנזק הצפון בו עצמו, אינה טעונה הבהרה נוספת.

חוסר הגמישות מתגלה גם במקום אחר, אם כי במידה פחותה הרבה יותר. מצער הוא כי עד כה לא איפשר מצב בטחונה של ישראל ביצועו של תכנון אימונים לאנשי-מילואים מראש, למשך תקופה ממושכת, של מספר שנים; אולם תכנון כזה הוא בגדר הכרח. הכרחי לתכנן מראש בשביל יחידות המילואים של תכניות-אימונים מקיפות, אשר יביאו בחשבון מלכתחילה את השינויים האפשריים בהרכב כוח-האדם, ושינויים אחרים. אך עם זאת יש לזכור כי האלתור — שהוא חיוני בשדה הקרב — חיוני גם כאן. יש לשים לב להוצרות רוח-זמן גדול מדי בין האימון האחרון שמאחרי איש-המילואים ויחידתו, והאימון העתידי, שעודו לפניו; ויש לתקן את התכנית בהתאם לכך, ממש כשם שיש לשים לב גם למצבים בהם קצר הזמן שחלף מאז היתה היחידה בשרות — עובדה, אשר אולי תאפשר לקצר את החזרה על חומרי-היסוד, ולתמצת אותה. גורם זה של פרק-הזמן שחלף אינו, כמובן, הגורם היחיד שיש להתחשב בו, ויש לבנות את האימון העתידי גם מתוך התחשבות במשכה, באופיו וברמתו של האימון הקודם. אני מעז להרחיק לכת ולומר, כי אסור להתעלם אף ממידת

מאנשי הצות שרמתם נמוכה. נודה-נא על האמת: אין אנו מקדישים מחשבה דיהצורך לחלוקת התפקידים בצותים מלבד לממלאי התפקיד של מפקדי צותים וכוננים. מפקדים רבים רואים, משום מה, את הצות לא כיחידה מלוכדת של בעלי תפקידים מוגדרים הפועלים מתוך שיתוף, אלא כחבורת "גיזרים", המבצעים תפקיד באופן קיבוצי, ואשר לא חשוב כלל מה הסידורים הפנימיים שלהם, "בין החברה". הלך-מחשבה נפסד זה מוליד הלך-מחשבה דומה אצל הטוראי; והתוצאה היא העדר ההודעות-המלאה של חיילי-המילואים עם תפקידו, וממילא ירידת רמת האימון. חייל היודע שבין כה וכה אין חשיבות יתירה לתפקיד שהוא ממלא בזמן האימון, מפני שבאימון הקרוב יוחלף ודאי בחייל אחר, כיד המקרה הטובה — אי-נספק שלא יפיק מן האימון את מלוא התועלת האפשרית. כדוגמה קיצונית ישמש כאן אותו חייל-מילואים — דוגמה זו אינה לקוחה, אמנם, מחת"ם — אשר נשלח לקורס חובשים-מחלקתיים, וסיימו בהצלחה; נשלח בשנת-האימונים שלאחר מכן לקורס מכ"ם שלב א' — ואף אותו סיים בהצלחה; ובשנת-האימונים שלאחר זאת נשלח לקורס מק"ב... עם יאווה תפקיד יודהה אותו חייל מבחינה נפשית — עם תפקיד החובש, המ"כ, או המקב"ן? הודעות-נפשיות זאת היא בעלת חשיבות עצומה, ואין לותר עליה (שלא לדבר כבר על הבזבוז הנגרם עקב אימון בלתי-מתאים ומיותר). רצוי, אמנם, שכל אחד מאנשי הצות ידע לעשות גם את מלאכתו של חברו בשעת הצורך — אולם אין להניח את ביצועו של "רצוי" זה ביד המקרה העיור. אימונם המקצועי של האנשים, ואימונם הצותי המשותף, חייבים להיות בהתאם לתפקידם; וזה — בהתאם להרכב הקבוע, שייקבע בהקפדה ובעיון ומתוך תשומת לב לכשרות-נותני ולרצונו של כל פרט. המנגנון המכונה "יחידה" יפעל ביעילות רק אם כל אחד מפרקיו וחלקיו יוכשר כראוי לתפקידו, יותקן במקומו המיוחד המיועד לו, ולא יוחלף שלא-לצורך. כל אלה, עם ההודעות נפשיות עם התפקיד, ולאחר "הרצה" מת-אימה — יבטיחו את פעולתו הטובה של המנגנון בכללותו.

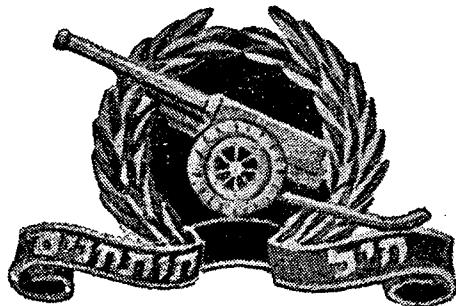
ההפרדה שלא-לצורך בין אימון מפקדים לבין אי-מון טוראים, האימון הנפרד לבעלי מקצועות שונים (ושוב — הדברים אמורים באימון בשלב-התמחות מתקדם), והעדר הדגשה מספקת של הצות והיחידה,

הקליטה של חומר האימון הקודם. אויביו הגדולים של האימון העתיד הם הנוקשות והשגרתיות. ליקויים הנופלים בחשיבותם מן הליקויים העקרוניים שהועלו בקצרה בשורות שלמעלה, הם אלה שאפשר לכנותם "טכניים"; ואחד הבולטים שבהם הוא בזבוז הזמן עקב ארגון בלתי יעיל. תכנית אי-מונים מצוינת עלולה להתבל ולצאת קטועה ופגומה בעטיו של בזבוז זמן לצורך הכנות; יתר על כן, הכנה מוקדמת של כל הדרוש על ידי סגל סדיר עשויה לשחרר זמן רב מאוד לצרכי אימונים. היש מספר לשעות המתבזבזות לצורך הוצאת הציווד ובדיקתו? גדודי-מילואים שיבוא למקום שירותו וימצא את הרכב ואת התותחים מוכנים, את הציווד הטכני והציווד הצותי מחולקים ומסומנים לפי סוללות וצוותים, ואשר לא יצטרך לעסוק במשך חצי-היום האחרון בניקוי תותחים ובסידורים דומים — ודאי שזוכה ברוח ניכר של זמן יקר.

ואחרון-אחרון בין הליקויים האופייניים, הם הדברים שבתחום ה"מורל". אכן, בעיני החוק איש-המילואים הנמצא בשירות הוא חיל לכל דבר; אולם, כידוע, אין החוק עושה את האדם — ויש הבדל יסודי בין חייל-המילואים והחייל הסדיר, הבדל שהוא פסי-כולוגי בעיקרו. איש-המילואים הנקרא לשירות נעקר מתוך עיסוקיו וענייניו האזרחיים, ומורחק מן הטיפול בבעיותיו האזרחיות השוטפות; ובדרך כלל הדבר כרוך גם בהפסד כספי לא קטן. לא יפלא, איפוא, שהלך-מחשבתו אינו מתחלף עם לבישת המדים, ודעתו מוסחת לבעיותיו שלו. מפקד שינסה לנהוג בחיילים אלה כבחיילים סדירים עלול, אולי, לזכות בהישגים קלי-ערך בענייני משמעת; אולם הוא יגרום בכך נזק לא-ישוער לדבר האימון עצמו. היסח-הדעת של חייל-המילואים ייהפך, במקרה כזה, להתנגדות נפשית פנימית, אשר תוריד את רמת האימון מטה-מטה, בכוח רוח-ההכנה ההדדית. שלא תמיד שוכנת היא בין אנשי המילואים ואנשי צבא-

הקבע, אפשר למנוע מראש תקלה מיותרת כזאת. במאמר זה הגדרנו את מטרותיו הכלליות של האימון ואת דרישותיו הספציפיות של חת"ם. כן הצבענו על ליקויי העקרוניים והאופייניים ביותר של האימון בו. לכאורה, רק הצבעה על ליקויים כאן; אולם מכלל ה"לאו" אתה שומע את ה"הן", ובדרך אגב שורטט כאן תואי-דרך ראשוני לאימון מילואים בחת"ם. לפי תואי-דרך זה יש לתכנן כל אימון מראש, כחוליה בשרשרת שלמה ומתוכננת של אימון נים ותרגילים, ולא כ"יחיד-בפני-עצמו"; ועם זאת אין להצמד בשרירות למסגרת האימון, אלא יש לפעול בגמישות, מתוך התחשבות בגורמים השונים שצוינו. כל אימון משלב ב', היינו אימון שמטרתו אינה הקניית ידיעות-יסוד אלא התמחות, חייב להעריך במידת האפשר בתור אימון כללי משותף של כל אנשי היחידה — ואת הסיכוס אפשר יהיה לערוך לבעלי המקצועות, או התפקידים השונים, בנפרד. בעת-יבוענה אחת עם האימון להעלאת רמת המומחיות יש לשקוד בלי הרף על שמירת "המכנה המשותף" של היחידה — שהוא מינימום-הידיעות החיוני לכל בעל-תפקיד — ואין להניח זאת לידיו של הזמן. יש גם לשים אל-לב את העקרון, לפיו אין לעסוק בזמן האימון בהכנות או בסידורים שאפשר לעסוק בהם שלא בזמן האימון — וכן את עקרון היתם המיוחד אל חיילי-המילואים.

כאמור, דן מאמר זה בנושא בעיקר מנקודת-הראות של: "אימון-המילואים — כיצד לא..."; בחינת "את אשר יאהב יוכיח". והעקרונות החיוניים הובאו כאן, בדרך כלל, כטפלים, כביכול, לשלילת הליקויים. הנסיון מוכיח, דומני, שזאת הדרך היעילה ביותר להביא לידי תיקונים לשיפורים במצב הקיים, ולכך גם נתכונתי. שכן מטרתו של מאמר זה אינה עצם הדיון האקדמאי בבעית אימון-המילואים בחת"ם, אלא נסיון להניח מספר אבני-דרך-יתשתית — והמסירות והזמן יבנו את המסילה.

מכתב לקצין מילואים

על שיגרת כוננות

לעוזי שלום רב!

שמחתי מאוד למכתב תגובתך על מכתבי האחרון לשוקה שנתפרסם בחוברת "מערכות" הקודמת. אני למד ממנו שיש חברה שעוקבים אחר חליפת מכתבים זאת, ושנותנים דעתם על העניינים.

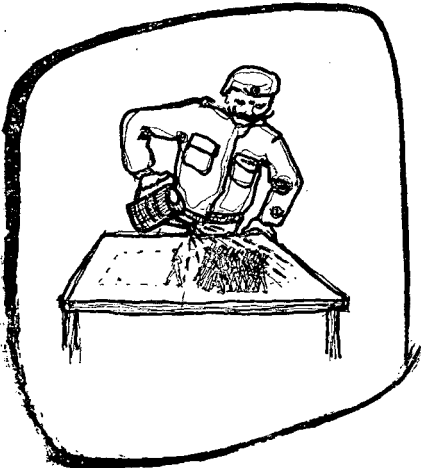
במכתבך אתה בא אלי בטרוניה שבדברי על חיל-הרגלים מורגשת נימה "חגיגית" מדי, התואמת אמנם את אוירת יום העצמאות וחגיגות העשור; אולם אינך מבין מה תכלית הדברים.

עוזי, אני מודה בנימת החגיגות שאתה מאשימני; אך איני רואה כל פסול בכך, שלעתים מזומנות נער צור בשטף הטענות שהן פרי החתירה לקידום והשגת רמה גבוהה יותר, ונשקיף גם על היש, גם על ההישגים. לא אחת אנחנו נתפשים לבולמוס הבקורת העצמית עד כדי אבדן הראייה המפוכחת. ואשר לחגיגות, הרי שהיא לגמרי לא מיותרת. עוד מהדדים באוירת הארץ רעם התופים, תרועת החצוצות, רות, משק הדגלים, שעטת הפלדה וקול שירת החיילים — במצעד יום העצמאות. אני כשלעצמי לא מאלה נתפעלתי, אלא מעיני הרבבות הניצבים וחורזים במפגן העצמה. עיני יהודים, ילדים, בוגרים וישישים — ותיקים בארץ, עולים בני כל שבטי ישראל, ותיירים שבאו למועד מן הגולה ותפוצה. והעינים מביעות ומסגירות את הכמוס והמתחולל בלבבות, אהבה לצה"ל, גאווה על העצמה המעניקה בטחון. חשתי בבירור בכל מצעדי ומפגני יום העצמאות גם בשנים שעברו כיצד הפגנת ההישג והעוצמה נוסכים ביטחון ומלכדים את הכל בחגיגות הבונה ומגבשת רוח-רמה, או בלשונונו — מורל העם. לכן, כל עוד החגיגות והפגנת ההישגים אינם באים לנסוך שאננות ולהרדים את חושי הדריכות והכוננות — ברכה טמונה בהם. כי זאת עלינו לזכור ולשנן לעצמנו: רוח-רמה של העם היא כלי-הנשק החשוב והחזק ביותר בכל התמודדות, ובמייוחד בנתונים שלנו; אולם כמו כל כלי-נשק גם נשק זה ערכו המעשי רק כשהוא מוכן ודרוך לפעולה.

לכן, עוזי ידידי, כל הצבעה על הישגים (ולו גם ברוח חגיגית), כל עוד אינה מתעלמת מהחסר ומהסכנות, היא תכליתית ותורמת לגיבוש הרוח ורתימת תנופתה במפרשי המעשה היום יומי.

עוזי, ממכתבך מסתבר שלא נשתנית מאז הכרותי-נו בקורס קצינים: אינך מרבה דברים, ובמיוחד לא בכתיבת מכתבים, אך מאחר ונטלת כבר את הקול-מוס אתה מרכז את התקפתך גלים גלים. בגל השני של מכתבך טוען אתה שהרצון והנטיה שמגלים לאחרונה לטפח את הסדר המשטר והמשמעת ולארגן את אורח חיי יחידות המילואים על פי המלה הכתובה בחוברת ההדרכה, סכנה טמונה בהם, מאחר שהם עלולים להוציא את היחיד המיוחד למילואים, ולא-בד בכך את אחד הנכסים העיקריים של המילואים מבלי להשיג תוצאות בעלות ערך ממשי בקרב.

ובכן, גם כאן — כמו בנושא הקודם וכמו בכל נושא צבאי — אורבת תמיד הסכנה, שגישה קיצונית ודרך ביצוע גרועה עלולים להזיק יותר מאשר להועיל. כמו תמיד, נשאלת, איפוא, שאלה כפולה: ראשית — בחינת הגישה והמדיניות עצמה; שנית — בחינת תרגומן המעשי לצורכי ביצוע. הבה נבחן את הגישה היסודית בנושא זה, שנתגבשה כאחד מלקחי "קדש".

לטפח את הסדר, המשטר והמשמעת

צבאית, מאחר ופריבלגיות אלה לא תוכרנה ע"י האויב, וחוששני שאף לא ע"י הכורח המבצעי. מכאן שורת מסקנות שחלקן אף בוצעו בסידרת תרגילים ואימונים של השנה החולפת. בכל התרגילי לים של המפקדות והאימונים בבתי-הספר למפקדים העמדנו סטנדרטים גבוהים יותר גם לגבי מפקדות המילואים — והתוצאות מצדיקות את השקעת המאמץ. אולם שומה עלינו לתקוף כעת את הגזרה הבסיסית והמרכזית ביותר: היחידות ויחידות-המשנה, עד הלוחם-הפרט עצמו.

עלינו לקיים שיגרת כוונות ביחידות, שת-ודא שמירב הזמן והמאמץ יושקעו בביצוע המשימה, וזאת ע"י צמצום הזמן והמאמץ המתכוון ע"י הכנות. שיגרה זו מורכבת מפרטים קטנים, עד כדי זוטות, אולם הם הם הגוזלים באופן רצחני את הזמן והמאמץ היקרים ברגעים קריטיים. ערכם של כל הפרטים הטכניים והארגוניים בחיי יחידה צבאית לא נמדד בהגדרתם, או אפילו בשינום, אלא בהקנייתם ע"י תרגול חוזר והפיכתם לשיגרה הקבועה באורח חיי היחידה. פרטים אלה עוסקים בכל — החל מתרמילו האישי של הלוחם וערכי-החגור השונים, בתרגולות אופק, בנוהל הקמת מאהל ודילוג, וכלה בעיקר העיקרים של שיגרה-צבאית: בחלוקת התפקידים המדויקת וה-מוגדרת של כל פונקציה ביחידה.

לזאת יש להוסיף את תושיית-השדה, שמגמתה להרגיל את היחידות להימצא בתנאי שדה במירב הנוחיות והכוונות, במצער האמצעים.

כל אלה ערכם גם באחידותם בכל צה"ל על-מנת לודא שפה משותפת ומשטר ואורח-חיים אחידים בכל היחידות. לצורך זה יתפרסם בקרוב פק"ל אחיד לכל גדודי חי"ר בצה"ל.

עוזי, דומני שהסברתי לך את המניעים לאותה "מדיניות מסוכנת", כפי שהתבטאת במכתבך. אשר לדרכי-הביצוע — הרי הן תתפרסמנה בהוראת-א"י מן של אגם/מהד/חיר, מספר 5/58, בנושא "שיגרת כוונות ותושיית שדה"; הוראת-אימון זו תופץ בכל היחידות בחודש מאי. הביצוע המעשי הרי הוא בידך ובידי חבריך הקצינים בכל יחידות החי"ר; ובכם תלוי הדבר.

מפקד ומדריךך לשעבר

שי

המהירות בלחימה הפכה לאחת מהנחות היסוד בתורת הלחימה של צה"ל. הסיבה לכך פשוטה: הספק מבצעי גבוה יותר של כל עוצבה, יחידה, ויחידת-משנה הוא תנאי להשגת הכרעה, בהתמו-דדות עם אויב עדיף במספר. מגמה זו אינה מקורית שלנו, וכל צבאות העולם חתרו וחותרים אליה. השאלה היא מידת חיוניותה של בעיה זו בתוך מכלול הבעיות של אותו צבא, וכתוצאה מכך מידת ההדגשה והקדימה שבעיה זו זוכה לה בתורת הלחימה.

כל דפוסי המשטר ביחידה צבאית באים לודא השגת מגמה זו של פעילות אחידה ומהירה, כתגובה לפקודה. המשטר שבא לשרת מגמה אחידה זו מקבל בכל צבא את הגון המיוחד לאותו צבא, בהתאם לאופי העם, המשטר המדיני ושאר גורמים משפיעים. גם צבאנו, לאחר מלאת עשור ראשון לתקומתו, נמצא בתהליך של גיבוש המשטר והארגון הפנימי של אורח חיי היחידה, בהתאם לנתונים האופייניים לנו. לגבי יחידות המילואים, תמיד היינו "ליברלים" במיוחד בכל נושאי המשטר ואורח החיים היחידתי, מתוך ההכרה במיוחד שבצבא מילואים.

כך הלך ונתתה במהלך השנים פער מופר בין ההלכה הכתובה והמלומדת ביחידות הסדירות, לבין המציאות ביחידות המילואים. אולם מאחר וצרכי הלחימה (ונסיון סיני הוכיח) אינם מאפשרים להבדיל בין יחידות סדירות ויחידות מילואים בשעת הטלת משימות קרב, הכרחי לסגור את הפער הזה, המבדיל בין סדיר למילואים, או לפחות לחתור לצימצומו המירבי.

- סגירת הפער צריכה להעשות בשני כיוונים:
- בדיקת ההלכות, בדיקה תכליתית חוזרת ונשנית לאור המלחמה החוזית;
 - טיפוח ותרגול יחידות הסדיר והמילואים על פי הלכות אלה.

כל נסיון לדחות הגשמת מדיניות זו, או להתחמק ממנה, פירושו התנכלות לכושרה המבצעי של היחידה — או, במלים אחרות, התנכלות לחיי לוחמיה בעתות קרב. כי זאת עלינו ליכוד ולשנן ללוחמינו: מושגי מרחב וזמן שידענום בשנים עברו שוב אינם ישימים למבחנים הצפויים בעתיד.

שומה עלינו לעשות כל מאמץ לפטור עצמנו מן התפישה שהיתה מקובלת, שיחידת מילואים היא בעלת פריבלגיות מיוחדות בענייני משטר ושיגרה

מפנקסו של מג"ד

סא"ל מ. פ. ע. י. ל

גאות היחידה

לא אחת מצאתי את עצמי מהרהר וחושב מהו הגורם העיקרי המדריך את חיילי הגדוד בכל מעשיהם. הן בשעת לחימה, הן בשעת אימונים והן בתעסוקות שצה"ל הטיל עלינו בכל התקופות (כולל בחצי האי סיני). כאדם שנולד בארץ והתחנך על ברכי תנועת נוער חלוצית, התקשיתי להשלים עם המסכנות שהחלו להתגבש במוחי. אולם לאט לאט הגעתי לכלל דעה כי ישנם שני גורמים עיקריים המשלבים את רוחו של החייל: א. רוח היחידה וגאותה ו-ב. האהבה וההוקרה שרוחשים החיילים למפקדיהם. על הגורם הראשון מתכון אני לכתוב עכשיו, ויפלו לי כל חובבי ההיסטוריה והגיאוגרפיה של מדינתנו אם אדחה לרשימה אחרת את הנרשא של טיפוח אהבת המולדת כגורם המדריך את החיילים במילוי תפקידם.

הראשון שפתח את ההתקפה על רצועת עזה במבצע קדש; ציינתי להם את גאותנו על העובדה שצה"ל בחר בנו שנשאר במרחב סיני וברצועת עזה במשך כל חודשי הכיבוש; לבסוף העזתי גם להתגאות על העובדה שמכל יחידות צה"ל נבחרנו אנו ליחידה שתיוסג אחרונה מרצועת עזה.

מודה אני ומתודה שדברי לא היה בהם משום הסבר לעצם הנסיגה מרצועת עזה (הסבר זה ניתן לקציני הגדוד רק לאחר כשבוע, ע"י ראש הממשלה עצמו שביקר באיזור) אולם דבר אחד היה ברור לכל חיילי הגדוד: "תהיה אשר תהיה סיבת הג-סיגה מסיני, גדודנו הוא גדוד שיש מה להתפאר בו!" כעבור מספר חודשים ביצע הגדוד הצגה לקציני צה"ל בנושא: "פריצה ליעד מבוצר". לאחר ההצגה, שבוצעה בהצלחה רבה, קיבלנו מכתבי הוקרה ושבח ממפקד החטיבה ומראש מחלקת ההדרכה במטכ"ל. בערב חג השבועות, עת כינסתנו את כל הגדוד לע-רב שירה בציבור עם החזן הראשי של צה"ל, קראתי בפני כל החיילים את שני המכתבים שקיבלנו, והודעתי להם כי כל התשבחות נועדות קודם כל לחיילי הגדוד שביצעו את המלאכה הקשה והשחורה בהצגה המסובכת.

מעשה קל ערך זה עשה את כל חיילי הגדוד לשותפים בתווית של ההצגה. באופן כזה הפכנו את ההצגה ממפעל רגיל, שכל יחידה בצה"ל עושה כמותו מדי פעם למנוף נוסף בדרך לחישול רוח הגדוד. דרך שניה להעלות רוח היחידה ולטיפוח גאותה

כל יחידה ויחידה, יש לה יחוד משלה. כל יחידה פעלה במבצעים ובקרבות שונים מחברותיה. כל יחידה, יש לה היסטוריה של מעללים הן מתקופת מלחמת העצמאות ובעיקר מהתקופות האחרונות, הקרובות יותר להווה. אינני מכיר אף יחידה שאין לה יחוד משלה; לעומת זאת, מכיר אני מפקדים המתעלמים מהיחוד של יחידתם ומהיחוד של היחידות הכפופות להם. כל מפקד צריך רק לשבת מדי פעם בפעם ולסכם לעצמו את מה שביצע עם יחידתו בתקופה האחרונה, והריהו מוצא שיחידתו ביצעה מספר מפעלים מיוחדים שלא בוצעו ע"י יחידות אחרות.

אם ימשיך אותו מפקד, ויטכס בפני חייליו כל מפעל ומפעל שהם ביצעו ויצין את ההישגים המיוחדים שהשיגה היחידה במפעל זה — הרי ימצא עצמו נוטע לאט לאט בקרב חייליו את ההכרה שיש בהם משהו מיוחד וחינני המבדיל אותם לטובה משאר היחידות.

במקום לפתח את הנושא מצידו התיאורטי מוטב אולי שאביא שתי דוגמאות מהיי גדודי.

הגדוד היה היחידה האחרונה של צה"ל שנסוגה מרצועת עזה במרס 1957. רוח החיילים היתה ירודה מאוד מסיבות ברורות. ביום השבת הראשון שלאחר הפינוי כינסתי את כל חיילי הגדוד על אחד הדש-אים באחד מישובי הנגב המערבי. לא היו בידי עדיין הסברים מוסמכים על סיבות הנסיגה, לכן ציינתי בפני החיילים במשך פחות מעשרים דקות רק שלוש עובדות יסודיות: הזכרתי להם שאנו היינו הגדוד

לדעת". שלחנו פלוגה רובאית אחת לתל-אביב כש- היא רכובה על משאיות. הפלוגה עזבה את המאהל שלה בשעות אחה"צ המוקדמות והספיקה לבלות בת"א מספר שעות לפני תחילת ההצגה.

חיות היציאה המשותפת הזו (עם חגור ונשק) השאירה חותם חיובי רב על חיילי הפלוגה. מפעל דומה ביצעה הפלוגה המסייעת כעבור זמן מה, בנס" עה לחזות בהצגת תיאטרון "אהל"; "חמש חמש".

בטוח אני ששני מפעלים מאורגנים אלה — וכמו- תם חופשות-ערב מאורגנות רבות אחרות — גיבשו את רוח הפלוגות במידה ניכרת.

בנושא זה של מפעלים מאורגנים ביחידה, נתתי זה עתה דוגמה יוצאת דופן במקצת — כי הרי חופ- שות-הערב נועדו לבילוי חופשי מחוץ ליחידה. זאת עשיתי במתכוון, כדי להמחיש שגם דבר פשוט וקל ערך כמו חופשת-ערב, שנועדה בסופו של חש- בון בעיקר לבילוי של הפרט, אפשר להפוך למפעל יחידתי. לפי עניות דעתי ייטיב מפקד יחידה אם ישתדל להפוך כל דבר למפעל יחידתי, בין אם זה מפעל תרבותי (שירה בציבור, מסיבה וכו'), או טיוע לגורמים אורחיים (שטפונות, דלקות, עבודה בעונה בוערת) או אימונים מרוכזים (אימון-קיבוצי, מס- עות וכו') או אפילו ביצוע כל משימה ומשימה שמוט- לת על היחידה. אם יקפיד המפקד להפוך כל מבצע קטן למפעל יחידתי יביא הוא את חייליו לידי כך

עוברת דרך המפעלים המאורגנים היחידתיים. אמ- חיש את כונתי ע"י דוגמה אחת, וחושבני שכל אחד מאתנו יוכל בקלות לתרגם את הרעיון לשטחים רבים ושונים אחרים. מי לא מכיר את המוסד הנק- רא אצלנו "חופשת-ערב" (after-duty בלע"ז)? את חופשת הערב אפשר להפוך בגדוד למפעל גדול שיגבש את הפלוגות באופן יוצא מגדר הרגיל. אין כל קושי בגדוד לסדר לפלוגה הסעה מאורגנת לחופ- שת-ערב, לצרכי בידור בעיר הקרובה או במקום הבילוי המיועד.

אין כל קושי לארגן את הבילוי ע"י כך שקונים כרטיסים מראש לקולנוע או לתיאטרון כל שהוא. אנו הצלחנו בגדוד לארגן את כל חופשות-הערב כך, שתמיד היתה יוצאת פלוגה שלמה לחופשת ערב כשהיא רכובה על משאיות שניתנו מהגדוד. לעיתים דאגנו לפלוגה גם לבידור מאורגן באותו ערב ולעיתים נאלצנו להסתפק רק בארגון ההסעה הלוך וחזור.

בהיותנו בריפוח פנה אלינו יום אחד קצין החינוך הפיקודי והציע לנו כרטיסים להצגת תיאטרון כל שהיא בתל-אביב (אינני זוכר לאיזו הצגה). הודענו לקצין החינוך כי אנו מוכנים לותר הפעם על הכר- טיסים בתנאי שיעניק לנו בפעם הבאה מספר של כרטיסים שיספיק לשיגור פלוגה שלמה להצגה. קצין החינוך הבין לרוחנו ושלח לנו בפעם הבאה כרטיסים להצגת התיאטרון הקאמרי "לעולם אין

שהם יבינו את שותפות הגורל ביניהם, ואת התלות ההדדית שהם תלויים איש ברעהו.

אבל מעל לכל, יצליח מפקד כזה לחזק את לחייתו כי אין דבר שהיחידה אינה מסוגלת לבצעו.

לאחרונה אנע בגורם התחרות בין היחידות. לפי עניות דעתי יש לעודד תחרויות בין היחידות בנושאים רבים ככל האפשר. זאת, כמובן, בשני תנאים: א. שהתחרויות לא תהפוכנה למריבות ו-ב, שבתחרויות ישתתפו תמיד כל חיילי היחידה, ולא רק גבחרים מעטים. גם בנושא זה אשתדל לעסוק בעיקר בדוגמאות מעשיות.

אתחיל בתחרויות ספורט. חושבני שצריך לעודד תחרויות ספורט בין כיתות ובין מחלקות, ולא רק בין פלוגות וגדודים. יכולות כיתות ומחלקות להתחרות ביניהן במשיכת חבל, במעבר מסלול מכשולים, בריצת שדה, בספורט טבלאי ואפילו בכדור-עף, כדור-סל, מתננים או כדורגל. תחרויות מעין אלו, בין כיתות ומחלקות, חייבות להיות תופעה של קבע ביחידה. הן משתפות את כל החיילים בהישג, והן מגבשות מאוד את הכיתות והמחלקות.

גם תחרויות קליעה אפשר לארגן בין היחידות השונות. אין אני מתכוון לתחרות בה מופיעה נבחרת מטעם פלוגה או מחלקה או גדוד לשדה המטותחים. מתכוון אני לתחרויות בהן משתתפים כל החיילים, איש איש ונשקו האישי עמו.

בתקופת היותנו ברפיח ערכנו תחרויות קליעה בין הפלוגות בהן השתתפו כל חיילי הגדוד שפעלו בנשקם האישי. בכל פלוגה סוכמה הרמה הממוצעת של הרובאים המקלענים, הרנגטיסטים, הבזוקאים, רגמי 52 מ"מ, והתת-מקלענים. תחרות זו בוצעה במשך יום אחד עם כל גינוני-הטקס המתאימים, ותרמה הרבה לגיבוש רוח הפלוגות.

ואפשר גם לערוך תחרויות על נושא של ביצוע טוב יותר של המשימה. אי אפשר, כמובן, לערוך תחרויות כאלו בביצוע משימות מבצעיות, אולם אפשר ואפשר לבצען כאשר מוטלות על יחידתך

משימות לא כל כך סימפטיות כגון: העמסת תחמושת באל-עריש, או הקמת גדרות ברפיח, או כל מיני משימות שונות ומשונות המוטלות על חיל-הרגלים בכל הדורות לפני ואחרי הקרב.

אין צורך להרחיב את הדיבור על הסלידה הטבעית שישנה אצל חיילים כלפי ביצוע משימות "שחורות" אלו. אנו ביצענו גם את העבודות האלו בהצלחה רבה בגלל שתי סיבות יסוד. א. כל המפקדים השתתפו בארגון העבודה, בפיקוח עליה וגם היטו שכם וסייעו בעבודה עצמה; ב. הכנסנו רוח תחרות בין הפלוגות לפי שיטת מיכסות יומיות, ופרסום טבלת הישגים מדי יום ביומו. רק מי שנוכח אי פעם בשיבת מפי"ם בגדוד לסיכום יום העבודה ולארגון יום העבודה למחרת, יכול להבין באיזו רצינות ביצע הגדוד את משימות העבודה ה"שחור" שהוטלו עליו.

גורם התחרות הביא את המפקדים לידי כך שהם חיפשו שיטות ארגון יותר מוצלחות כביצוע העבודה וביעולה, אולם עיקר תרומתה של התחרות היה ברוח ובדריכות שהיא הכניסה ליחידות, ובסיפוק הרב שנגרם להן כאשר השלימו את העבודה.

* * *

גאית היחידה אינה דבר שטחי והפגנתי, שבו מבליטה יחידה את עצמה כלפי חוץ לצרכי פרסומת או עשית רושם. הבלטת יחוד היחידה בעיני חייליה, ביצוע מפעלים יחידתיים בכל הזדמנות ובכל נושא, וכן הכנסת רוח של תחרות הוגנת בין היחידות, כל אלה מביאים לאט לאט את החייל הפרט לכך שהוא מתחיל להעריך ולהחשיב מאוד את חבריו ליחידה. החייל מתחיל להבין ולהרגיש שרק במאמץ משותף של כל החיילים מצליחה יחידתו להגיע להישגים. בדרך זו הולכת ומתגבשת ביחידה ריעות החיילים ואחות הלוחמים. אחות לוחמים זו, שהיא הביטוי הנעלה ביותר לרוח היחידה וגאותה, היא אולי ההישג הגדול ביותר שירצה כל מפקד לזקוף לזכותו.

כיצד נקבע גבול א"י-סיני

חשוב היה לבריטניה שלא לאפשר לאימפריה הער-תומנית להשיג שליטה כלשהי בחצי-האי סיני, כדי שלא תקרב אל תעלת סואץ ולא תהווה איום-בכוח עליה מבחינה צבאית. משום-כך נאבקה בריטניה במלוא התוקף להתוות גבול היסטורי כביכול לח-צי-האי, אשר יקנה את כל שטחו של זה למצרים — אשר, כאמור, היתה אז מונהגת לחלוטין בידיה של בריטניה.

טיעונה של בריטניה — ולחצה על תורכיה

מבחינתה של בריטניה נקבע מעמדה המדיני של מצרים כלפי תורכיה עוד בסופה של תקופת מוחמד עלי. לאחר שורת משברים אשר פקדו את תורכיה כתוצאה מהתפשטות מוחמד עלי מזרחה וצפוניה, ובעקבות מסעי הנצחון שלו אף לתוך אנטוליה גופא, והופעת רוסיה כבעלת בריתו של השולטאן — הוחלט לבסוף, בשנת 1841, בהתערבותן של המעצ-מות הגדולות שבאירופה, לתחום, ולהגדיר סופית, את שטחי שליטתו של שליט מצרים.

באותה שנה, בצירוף לפירמאנים שהוציא השול-טאן לגבי איזורי שליטתו של מוחמד עלי, סומנה גם מפה בשני העתקים, אשר היתותה את גבולות השטחים, שבתוקף הסדר זה נקבעו כנתונים לשלטון המורשתי של משנה-למלך ("כדיב") מבית מוחמד עלי, המשמש כואסאל של השולטאן ומשלם לו מס שנתי. העתק אחד של המפה נשמר בידי השולטאן, ואילו ההעתק השני נמסר למשמרת למוחמד עלי. ברם זה האחרון אבד כנראה בשריפה אשר השמידה את חלקם הגדול של הארכיונים המצריים. ההעתק התורכי הוזכר מספר פעמים ע"י הממשלה התורכית, אולם לפי עדותו של לורד קרומר (מי שהיה נציגה המוסמך של בריטניה במצרים, ושליטה-למעשה של זו מ-1883 עד 1907), איש לא ראהו, ועצם קיומו מוטל היה בספק. הממשלה התורכית טענה, בכל-זאת, שלפי המפה המצויה בידיה סומן גבולה המזרחי של הפרובינציה מצרים בקו העובר מאל-עריש ל-סואץ. אולם, נוסף לשליטתו של מוחמד עלי על הטריטוריה המצרית כפי שסומנה במפה (בגבול אשר התורכים טענו שהוא אשר סומן במפה —

סימון גבולותיו של חצי-האי סיני ובעית שייכותה הטריטוריאלית של העיירה טאבה המו-כרת לנו היטב, שבחופו הצפון-מערבי של מפרץ אילת, היוו בעבר ההיסטורי הלא-רחוק נושא למח-לוקת בינלאומי, אשר בשיאה נראתה אפילו כעלולה לגרום למלחמה. המדובר הוא במריבה קשה אשר פרצה בשנת 1906 בין תורכיה מצד אחד, לבין מצ-רים (אשר היתה בפרוטקטורט בריטי) מצד שני, על ריבונות על חצי-האי סיני, או יותר נכון, על קו הגבול אשר יתוה את תחום ריבונות מצרים באיזור זה.

לכאורה היה זה עניינה של מצרים להתדיין עם תורכיה על בעיות אלו, השנויות במחלוקת: מאז תקופת שליטתו של מוחמד עלי (הכדיב — דהיינו, "משנה למלך" — הראשון) נמצאה מצרים במעמד עצמאי כמעט לחלוטין, אף שמרות השולטאן עדיין הוכרה על-ידיה בכמה שטחים. ברם, ייזכר שמאז כריית תעלת סואץ ועלית חשיבותו של האגן המזרחי של הים-התיכון בעקבותיה, גברה השפעת מעצמות אירופיות מסוימות במצרים. אחר כך, בהדרגה, קנתה לעצמה בריטניה יותר ויותר השפעה מכרעת בארץ היאור. שלושה שלבים סימנו את השתלטותה ההדרגתית של בריטניה על מצרים: —

- רכישת מספר ניכר ממניותיה של חברת התעלה;
 - הטלת קונדומיניון של בריטניה וצרפת על מצרים;
 - דיכוי המרד הצבאי של ערבי פחה ב-1882, והשתלטותה הבלעדית של בריטניה על המדינה.
- משנה זו ואילך היה עיקר מעיינה של בריטניה שלא לאפשר התערבות מדינה אחרת כלשהי בענייניה של מצרים — פן ייפגם מעמדה שם מבחינה מדי-נית-צבאית. ובפרט — כשומרת של תעלת סואץ. באור זה יש לראות את מגמתה שלא לאפשר הת-ערבות קובעת כלשהי מצידה של תורכיה במצרים. ואף יותר מזה: לדחוק כליל את רגליה של תורכיה מאותם איזורים שלפי תפיסת בריטניה צריכים היו להיות מוגדרים כתחום שליטתה המפורשת של מצ-רים.

ואשר לו ניתנו ערבויות המעצמות באותה תקופה), הופקד אז מוחמד עלי, מטעם השולטאן, גם על האדמיניסטרציה של חצי-האי סיני, וכן על ההחזקת בעקבה ובמספר נקודות בחופו המזרחי של מפרץ עקבה, בנתיב העליה לרגל למכה. נקודות אלו נמצאו למעשה בידי מוחמד עלי כבר מאז 1811, שעה שיצא לערב, למסע דיכוי נגד הוואהביים בראשותו של סועד (מסע שנסתיים בנצחון סופי ב-1818, בהחזירו את ח'ג'אז למרותו העליונה של השולטאן). עמדת היסוד של האנגלים, אשר עוררו את ענין הסימון המחודש של גבולות סיני, קבעה, כי מאז זמנים קדומים נוהל למעשה חצי-האי סיני ע"י המצרים — וכהוכחה לכך הם השתמשו בין השאר בתיאוריו של הגיאוגרף הערבי אל-מאליק אבו אל-פידה, בן המאה ה-14, אשר כתב כי "מדבר הישרא-לים", כלומר סיני, משתייך למצרים עד לנקודה רפיח שבצפון. מכל מקום, מבחינתם של האנגלים, מתן זכות האדמיניסטרציה בסיני למוחמד עלי ע"י השולטאן, רק אישר את המצב העובדתי של השתייכות האיזור למצרים.

אמנם, גם במשך כל המחצית השנייה של המאה ה-19, הוסיפו יורשי מוחמד עלי להיות הממונים על סיני, כפי שהיה הדבר בימי מוחמד-עלי עצמו, מבלי שיתעוררו מניעות מצד השולטאן. ברם, עם מותו של תאופיק פחה (שהיה הכדיב בשנים 1879—1892), ניסו התורכים לשנות מן ההסדר שהיה בתוקף עד אז, מאחר וכנראה ברי היה להם כי עובדת הימצאותה של תעלת-סואץ בגבולו המערבי של סיני, משנה לחלוטין את ערכו הצבאי של חצי-

האי. מעצמות אירופה עטו למוטט את ה"אדם החולה" (כפי שהיו מכנים באותה תקופה את האי-מדינה התורכית), ותורכיה חיפשה דרכי מדיניות אשר יוסיפו לתת לה מעמד של כוח למול האינטרסים של המעצמות. ההתבססות הבריטית במצרים הכניסה גורם רב-כוח לזירה המזרח-תיכונית, אשר תורכיה הרגישה היטב בנוכחותו; ולתורכים לא היה ספק, כי מאחורי התביעה המצרית לסיני עומדת בריטניה. מאז 1892 ניסתה, איפוא, תורכיה להמעיט את שטחי השליטה והפיקוח המצריים, מתוך שאיפה לא להקל על התפשטות ההשפעה הבריטית במזרח-התיכון.

נוסח הפירמאן אשר הוציא השולטאן למינויו של עבאס חילמי פחה לכדיב, כיורשו של תאופיק, שונה היה מנוסח הפירמאנים שהוצאו לאבותיו; וההגמחה בשינוי הנוסח היתה לשלול מאת המצרים את חצי-האי סיני, ולהעביר את שייכו האדמיניסטרטיבי של חצי-האי אל מתוו ח'ג'אז, הנתון למרותו הישירה של השולטאן. אולם, באפריל 1892, לאחר קשיים רבים והתערבות דיפלומאטית אצל השולטאן, נשלח ע"י ראש המיניסטרים התורכי מברק אל הכדיב המצרי,

עבאס חילמי, ובו שלוש נקודות עיקריות:

א. עקבה והנקודות בנתיב העליה לרגל לחיג'אז בתוף המזרחי של מפרץ עקבה, וכן מספר עמדות בסיני — שהשולטאן התיר אמנם להחזיק בהן משרות מצריים — אינן מופיעות בשטח המצרי במפה משנת 1841, אשר בה נקבעו גבולות מצרים.

ב. עקבה והנקודות ברצועת החוף החיג'אזית יוחזרו מעתה לחיג'אז.

מעניינת ביותר כל פרשת המאמצים אשר עשו האנגלים בהשתדלם להראות כלוחמים לזכויות מצרים, ולהצדיק את סיפוח סיני למצרים על חשבון תביעותיה של תורכיה. כן מענין לראות מה היו קווי הגבול השונים שהוצעו באותו זמן — ויתכן, והיו כרי-סמך יותר מאותו גבול שנקבע לבסוף. היה כאן שלב בו לא ויתרו עדיין התורכים על כל סיני, שלב בו צריך היה הגבול לעבור בקו אלכסוני מאל-עריש לסואץ — כשמרבית חצי האי עצמו נשארת בתחום שלטונה של תורכיה; לאחריו — שלב בו תבעו התורכים לפחות את חופי מפרץ עקבה. כשקו הגבול נמתח מאל-עריש אל ראס-מוחמד, ולבסוף שלב בו הם נאחזים בשטח ה"משולש" אל-עריש-סואץ-עקבה.

כן היתה כאן פרשה של נסיון תורכי לתפוס את טאבה — פרשה שכללה גם משלוח פלגה אנגלית-מצרית, על-מנת שתיאחו בנקודה זו חרף התנגדות התורכים; ולאחר כל אלה — כניעתה חסרת-האונים של תורכיה, וסימון הגבול הנוכחי.

להתערב בנעשה בטריטוריה זו — ואילו הבריטים ראו בה שטח הנתון לשליטה מצרית בלעדית. פירושו של דבר היה, כי הם גמרו ואמר למנוע בעד התקרבותה של תורכיה אל האיזור הרגיש של תעלת סואץ. אולם הם עצמם לא נמנעו מלהתערב בנעשה בסיני — כאשר, לדירם, המסיבות הצדיקו זאת.

משבר טאבה

לאחר שהשולטאן אישר מחדש את זכויותיו של כדיב מצרים לגבי סיני, ולאחר שהבריטים הבהירו את עמדתם לגבי מקומו של קוֹהֶגְבּוּל, עברו מספר שנים ללא אירועים ביחסי תורכיה-בריטניה בשאלת סיני. אולם בשנת 1905, עקב התנגשויות רציניות בין שבטי בדוים בסיני, מצאו הבריטים לנחוץ למנות מפקד ומפקח לסיני, אשר יטול בידיו את השמירה על הסדר ויוציא לפועל מספר ריפורמות בחצי-האי. חוגים לאומנים במצרים הבליתו דבר זה כצעד השתלטות נוסף מצד בריטניה, המכוון להקמת ביצורים בסיני — בין השאר ליד הגבול בעקבה — על-מנת לאיים על מסילת הברזל החיג'אזי* וזית אשר הקטע שלה מדמשק עד מעאן כבר הושלם אז, וכבר הוחל בבניינה הלאה, בכיוון אל מדינה הבריטים מצדם טענו כי מגמתם אך ורק לשמור על השקט ולהנהיג בסיני מספר תיקונים בעלי אופי אדמיניסטרטיבי טהור. אולם מושלה התורכי של סוריה*) הודיע לממשלתו באיסטנבול כי בידיו ידיעות ברורות על החלטת הממשלה המצרית להעסיק חיילים בריטיים בבניית מבנים צבאיים בין הנקודה ג'ראפא, הסמוכה לעקבה, לקוציימה (ראה מפה). מאיסטנבול נשלחה איפוא הוראה למפקד הצבא התורכי בסוריה להקדים את המצרים ע"י בניית נקודות משמר באותו מקום בו חשבו הם להקים את המבנים. הבריטים מסבירים זאת בהתגברות חששות השולטאן בעקבות מסע התעמולה הפאן-איסלמי במצרים, שסילף את מגמותיהם בסיני. בינואר 1906 קיבל השגריר הבריטי בקושטא הודעה מהשולטאן ובה נאמר כי לפי ידיעות שנמסרו לו ע"י המפקד התורכי בעקבה, מתעתדים המצרים, בפיקוד קצין בריטי, להקים נקודת משמר בדרך עזה-עקבה ובמקומות אחרים בתחום הטריטוריה התורכית. הבר-

ג. בחצי-האי סיני יישמר ה"סטטוס-קו", וחיצי-האי ינוהל ע"י הכדיב הנוכחי כפי שנוהל ע"י קודמיו.

הנקודות שבדרך העליה-לרגל, וכן עקבה, לא היו חשובות למצרים, כי מעייניה נתונים היו לסיני; מבחינה זו היות המברק, לגבי מצרים, תוספת ותיקון רצויים לפירמאן, אשר לפני-כן התעלם נוסחתו מזכויותיה של מצרים בסיני. עתה ברור היה כי מצרים תוסיף להיות ממונה על האדמיניסטרציה של חצי-האי. ברם, קיימת היתה עדיין שאלת גבולותיה המדויקים של סיני. בנושא זה מצא לורד קרומר לנחוץ להפעיל את מלוא משקלה של בריטניה. הוא הודיע רשמית כדלקמן:

א. המברק של אפריל 1892 קובע בבירור כי חצי-האיר סיני ינוהל ע"י מצרים.

ב. גבולה המזרחי של טריטוריה זו הוא בקו העובר בכיוון דרום-מזרח, מנקודה מזרחית לאל-עריש עד קצהו של מפרץ עקבה, מבלי לכלול את מצודת עקבה המשתייכת לחיג'אז.

ג. לא יוכל לחול כל שינוי ביחסים שבין האימפריה העות'ומנית למצרים ללא אישורה של בריטניה.

נוסח הודעה בריטית זו הועבר רשמית לתורכיה, על-מנת למנוע אפשרות כלשהי של שינוי במצב. יצוין: דעות בריטניה ותורכיה לא נחלקו בשאלת מוצא גבול סיני בצפון, כי רפיח נחשבה על ידי שתיהן לנקודת מוצא של הגבול בחוף ים-התיכון. לפי מסמכים בריטיים קיים היה ברפיח עץ ומשני צידיו עמודי שיש; עמודים אלה סימנו את תחילתו של הגבול המצרי-תורכי. נקודת המחלוקת הצטמצמה, איפוא, לקביעת נקודת הסיום של הגבול בדרום. כאמור הסתמכו הבריטים בעיקר על העובדה כי למעשה נמצא סיני כולו בתחום האדמיניסטרציה המצרית — ומבחינתם קצהו הדרומי של גבול סיני נמצא בראש מפרץ-עקבה. העובדה שהתורכים החזירו לשליטה אדמיניסטרטיבית של מחוז חיג'אז את הנקודות שבדרך העליה למכה, כולל עקבה, אך באותו זמן הודיעו למצרים על שמירת ה"סטטוס-קו" בסיני, כלומר קיום אדמיניסטרציה מצרית עד לעקבה — נתנה גם היא לבריטים מקום לטעון כי הנקודה הדרומית של גבול מצרים-תורכיה נמצאת סמוך לעקבה.

ברם התורכים, גם לאחר שנתנו אישורם לקיום האדמיניסטרציה המצרית בסיני, ראו זכות לעצמם

* ארץ-ישראל היתה כלולה אז בתחום הפשליק (מחוז) של דרום-סוריה.

ריטים נתבקשו, איפוא, לאלץ את המצרים להוציא את כוחותיהם ממקומות אלה.

לורד קרומר מסר כי קולונל ברמלי הבריטי, אשר מונה כמפקד ומפקח סיני, הוא הבריטי היחיד בחצי האי באותה עת, ועמו מספר שוטרים בלבד; ואילו חיילים בריטיים ומצריים לא היו מצויים כלל באיזור זה. לנוכח התביעות התורכיות ביחס לגבול סיני החליט קרומר לשלוח את ברמלי לעקבה, כדי ליצור מגע עם המפקד התורכי במקום ולברר מה סיבת החשדות שנתעוררו אצל התורכים. הוסבר לתורכים כי האשמות הדדיות לגבי גבול סיני תמשכנה כל עוד לא ייקבע ברור קו הגבול. הכדיב המצרי פנה, בהדרכת הבריטים, אל השולטאן וביקש כינוס ועדה משותפת להתוויית קו הגבול. בקשתו נדחתה.

לורד קרומר החליט לנהוג ביתר תקיפות. הוא שיגר כוח מצרי שמנה כ-50 איש, בפיקודו של מפקד מצרי, כדי לפגוש את ברמלי בגבול ליד עק-בה, ולכבוש את טאבה הנמצאת במרחק 8 מיל בקו יבשתי מעקבה. לברמלי ניתנו גם הוראות לתפוס את נאקב-אל-עקבה (ראס אל נאקב) ואת אל-גאטר — כדי לחלוש על מעברי ההרים המובילים לחצי-האי סיני פנימה. הכוח המצרי יצא לטאבה באנית משר-מרחוף קטנה, מונהגת על-ידי רב-חובל בריטי. בגלל איטיות אמצעי הקשר, לא הגיעה אל ברמלי ההודעה על הכוח שנשלח לפגשו. הוא התקדם עד לנקודה מרשש (אום-ירשרש, היא אילת הנוכחית), אולם המפקד התורכי איים עליו, ותבע ממנו להסי-תלק מיד. ברמלי חזר איפוא אל אנ-נחיל, על-מנת לדוח על ההתפתחות. כאשר קיבל שם את הוראותיו לגבי טאבה והמקומות האחרים אשר היה עליו לת-פוס, מיהר מיד לטאבה. הוא מצא שהתורכים תפסו בינתיים נקודה זו, ואיימו להדוף בכוח כל נחיתה של חיילים מצריים מאנית משמר-החוף שהיתה קרו-בה למקום. כדי למנוע התנגשות, ומאחר והכוח לא הספיק, נסוג ברמלי אל ג'זירת-אלי-פרעון (האי הנשקף אל אילת) ושם הושארו בקביעות 25 חיילים, כדי להמחיש את נוכחות המצרים באיזור זה.

בינתיים פנה הוזיר הגדול של השולטאן מספר פעמים אל הכדיב המצרי, והודיע בלשון חריפה כי עקבה וסביבותיה, כולל טאבה, נמצאות בתחום הט-ריטוריה התורכית וכי אין צורך לקבוע כל גבול תאחר ומצרים עצמה הנה חלק אינטגרלי של תור-כיה. הכדיב נתבקש להחזיר את אנית המשמר ולפ-

נות את היחידה המצרית מהאי פרעון, אחרת „על-ו לה לקרות תקרית“. הבריטים ראו בכל אלה מגמה תורכית להתעלם מתוכנו של המברק הג'ל מאפריל 1892, אשר קבע שה„סטטוס-קוו“ יישמר. כלומר, הם סברו כי מעתה מתכונת תורכיה לבטל את זכות מצרים לקיים אדמיניסטרציה בסיני, ולתפוס בחצי-האי עמדות לעצמה. איומי התורכים על המצרים — אשר לפי השקפת הבריטים נמצאו אותה-שעה בטי-ריטוריה הנתונה לשליטה מצרית — הביאו להחמרה ניכרת של המתיחות. הוראות נמרצות נשלחו ל-ברמלי ולמפקד המצרי של היחידה שבפרעון להימנע בכל יכולתם ממעשי איבה, מאחר וברור היה שהב-עיה כולה אינה נתונה לפתרון מקומי.

הפניות אל השולטאן בענין קביעה סופית של גבולות נדחו על ידו. יצוין כי האנגלים — אף שלגבי השתייכות איזור עקבה למצרים לא היו טענותיהם יציבות ביותר — הרי מדרישתם להתוויית הגבול בקו רפיי-עקבה לא נסוגו כמלוא נימה. השולטאן, מצידו, ביקש בכל מיני אמתלאות לדחות כל הכר-עה בענין; ובינתיים תימרן ככל אשר יכול. עם זאת נקטו הכוחות התורכיים בגבול סיני עמדה תקיפה ביותר. תגבורות ניכרות הגיעו לעקבה ומיד לאחר זאת תפס המפקד התורכי את המעברים בנא-קב אל-עקבה ובגאטר — המעברים אשר קולונל ברמלי, המפקד על סיני, צריך היה לתפסם קודם לכן, לפי הוראת לורד קרומר. על הכוח המצרי בפרעון איימו התורכים שימהר לעזוב את המקום. על-מנת לאפשר לו לא לסגת משם, נשלחה אל האי כתגבורת אנית מלחמה בריטית. מפקדה דיווח אז כי התורכים תקיפים בדעתם להדוף באש כל נסיון נחיתה.

בהשתדלו לצאת מהסבך טען השולטאן כי גבול האדמיניסטרציה של מצרים בסיני הובהר בשעתו ללורד קרומר כקו העובר מאל-עריש לראס מוחמד (ראה מפה), שבכניסה למפרץ עקבה. הוא גם הציע לשלוח ועדה לחקירת קו הגבול, אולם נמנע מלהסי-כים לועדה משותפת מצרית-תורכית, ושלח שני קצינים תורכיים לחקור בדבר.

במועד יותר מאוחר (אפריל 1906), על סמך „מסקנות“ הנציגים התורכיים שנשלחו לחקור בעני-יני הגבול, הבהיר הנציב התורכי במצרים, מוכתר פחה, לכדיב את עמדת תורכיה, לפיה: — א. המושג חצי-האי סיני מתייחס רק לטריטור-

שיא המריבה - והאולטימטום הבריטי

המצב הובהר איפוא: שני הצדדים, הן הבריטים והן התורכים, לא ניסו עוד להסתיר את מגמותיהם הממשיות. בתוך סבך של נפתולים דיפלומטיים באשר לזכויות היסטוריות לבעלות על סיני. המדובר היה עתה באינטרסים גלויים ונוגדים של תורכיה מחד-גיסא, ובריטניה מאידך גיסא, בחצי-האי — כששתי המדינות מנסות להשיג עליו חוקה מכסימלית, לאור חשיבותו האיסטרטגית אשר עתה העריכוה כראשונה-במעלה.

בהדרגת בריטניה שיגר הכדיב המצרי איגרת לראש המיניסטרים התורכי (ה"חזיר הגדול"), ובה נאמר כי המברק מאפריל 1892 בדבר קיום ה"סט-טוס-קור" בסיני מהוה חלק מהפירמאנים אשר הסדירו בשעתם, באישור המעצמות, את יחסי תורכיה-מצרים; ואין מצרים יכולה לסטות מהם. הטריטוריה המשתרעת עד לקו שבין מפרץ עקבה לרפיח נוהלה לא רק ע"י הכדיב הנוכחי, אלא גם ע"י קודמי. הפירוש שנתנה בריטניה למברק משנת 1892 היה שונה מזה שניתן ע"י מוכתר-פחה במו"מ בקא-היר (ראה לעיל); וכבר באפריל 1892 הבהירה היא בפומבי כי כונתה לקו המתחיל מזרחית מאל-עריש ומשתרע עד לראש מפרץ-עקבה, ועתה צריך קו זה להיות, לפי הצעת הכדיב, בסיס יחיד להסדר. הקו צריך היה, לפי הצעה זו, לעבור מרפיח עד למרחק של 3 מילין (כ-5 ק"מ) מעקבה, עם אפשרות של שינויים קלים לתועלת שני הצדדים. הכדיב ביקש איפוא כי, היות וטאבה נמצאת לפי זה בתחום האד-מיניסטרציה המצרית, יוצאו הכוחות התורכיים מהמקום.

ראש המיניסטרים של השולטאן ענה כי פירמאן המינוי של הכדיב אינו כולל את סיני ואת מפרץ עקבה; ובאשר למברק מאפריל 1892, הרי התייחסו ההוא (בהתאם לפירושו של מוכתר-פחה) לחלק המערבי בלבד של חצי-האי, ממשלת הקיסרות הער-תומנית — היא בלבד המוסמכת לפרש את המברק, ואין היא מקבלת כל פירושים מבחוץ. מימשל-משנה תורכי יוקם לאיזור עקבה. הכדיב נתבקש לחסל את השאלה ולא לאפשר התערבות-מבחוץ בבעיה זו. התשובה התורכית היתה איפוא פסקנית למדי. עתה נתחורר כי אמנם החליט השולטאן לנקוט ביד תקיפה כלפי הכדיב. מוכתר-פחה, נציגו של השולטאן, לא פנה אל הכדיב בשום הצעות נוספות. כי

דיה הנמצאת דרומה מקו סואץ-עקבה, ובהתאם לכך אמנם נמצאת טאבה בגבולות חצי-האי שבידי מצרים; ב. צפונה מקו זה עובר גבול מצרים בקו מר-פיח אל סואץ.

יוצא איפוא שהתורכים דרשו לעצמם את המשולש רפיח-סואץ-עקבה לרפיח.

מוכתר פחה הזכיר כי השולטאן מייחס חשיבות גדולה לקו הגבול אשר הציע, כי הוא בונה את מסילת הברזל לעקבה, ומנקודה זו ייתכן והמסילה תסתעף לסואץ ולפורט-סעיד.

אלם הנציג התורכי היה מוכן גם לפשרה אחרת. הוא הציע מחודש לקבוע את קו אל-עריש — ראס-מוחמד, שהזכר ע"י תורכיה לפני-כן, כקו גבול סופי לסיני. בהתאם לכך, חופו המערבי של מפרץ עקבה היה נכלל כולו בתחום הטריטוריה התורכית.

לורד קרומר ראה בחומרה קיצונית את מגמותיה של תורכיה להתבסס בסיני. הוא חרד בעיקר מפני התקרבותה של מעצמה צבאית, שכוחה אינו מבוטל, לאיזור תעלת סואץ. מסקנותיו היו בעלות משמעות מרובה. הוא דיוח לסיר אדוארד גריי, מיניסטר החוץ של בריטניה, כדלקמן:

א. הויכוח אינו נסוב עוד על שאלה מקומית, בדבר הבעלות על טאבה וכמה מקומות נוספים בקרבת עקבה; המדובר הוא בנסיון להעתיק את הגבול התורכי עד לעיר סואץ, ולבנות מסילת ברזל איס-טרטגית שתגיע עד גדות התעלה.

ב. קו אל-עריש — ראס-מוחמד (כפי שהוצע ע"י מוכתר פחה בתור פשרה), היה מביא את התורכים אל סביבות אנ-נחל — כלומר למרחק-התקפה נוח ממצרים.

ג. מאחר וראס-מוחמד הנו סמוך למבוא הצר של מפרץ עקבה, הרי מסירתו לידי התורכים תהפוך את מפרץ עקבה ל"ים סגור" (מרה קלאוזום) בבעלות תה של תורכיה, ותהווה-בכוח גם סיכון לבטחון נתיב-הסחר הבריטי עם המזרח.

לורד קרומר הבהיר כי מעתה נודעת, לדעתו, חשיבות רבה ביותר — בהתאם לאינטרסים הבריטיים, המצריים, והכלל-אירופיים — למנוע מהתורכים לבצע את תכניתם, אשר קויה נתבררו עכשיו; שכן כרוך בה סיכון לאוטונומיה של מצרים מתורכיה, ולקיום השושלת הכדיבית, כי אם גם לחופש המעבר בתעלת סואץ.

אם הבהיר שהשאלה אינה ניתנת יותר לדיון, וכי על הכדיב לציית לפקודות הניתנות ע"י ממשלת תורכיה.

באותו זמן נודע כי התורכים ניפצו את עמודי השיש ברפיה, אשר מזה שנים רבות סימנו את הגבול התורכי-מצרי, וכן נטלו הם בעלות על אדמות בדויים מהעבר המצרי של סימן הגבול הנ"ל. באישור הממשלה הבריטית נשלחה אנית מלחמה בריטית לרפיה, ועל מפקדה הוטל לבדוק את המצב. התורכים איימו לפתוח באש על כוח כלשהו מן האניה אשר ינסה לעלות בחוף ברפיה. הם סירבו להכיר בשליחותו הרשמית של המפקד הבריטי. הלז דיוח על כך שרפיה תפוסה, ועל כך שבין אל-ערש לעזה רוכזו 5000 חיילים מן הצבא התורכי ו-1000 סוסים.

בינתיים נודע כי הכוח התורכי בעקבה קיבל תגבורת ניכרת באנשים ובתותחים. מפקדו של כוח זה דיבר גלויות על כונתו להתקדם לעבר אנ-נח'ל. הבריטים מצדם תגברו את כוחותיהם במצרים, ל-מקרה של צורך, נוכח כונות התורכים, ובגלל ההסתה הפאנאיסלמית שהתנהלה בקרב האוכלוסיה המצרית נגד בריטניה.

המתיחות גברה, איפוא, עד כדי חשש להתנגשות תורכית-בריטית. בריטניה באה לידי החלטה כי שוב לא יתכן כל הסדר בדרכים דיפלומאטיות — והיא החליטה על-כן לנקוט בפעולה מברצת.

ב-3 במאי 1906 שלח סיר ניקולאס אוקונור, שגריר בריטניה בקונסטנטינופול, הודעה אולטימאטיבית לממשלה התורכית שבה נאמר כי:

א. למרות פירמאן המינוי של הכדיב הנוכחי והמברק משנת 1892 בדבר קיום ה"סטטוס-קוו" בסיני, תפסה ממשלת תורכיה את טאבה בכוח צבאי וסירבה לסגת ממקום זה, הנמצא בתחום האדמיניסטרציה המצרית;

ב. הודעות ראש המיניסטרים התורכי לכדיב הפכו כל מו"מ נוסף בקאהיר לבלתי אפשרי;

ג. ההשגות התורכיות לגבי הגבול — לא ניתן לקבלן, כי הן פוגעות קשה במעמד תעלת סואץ ומצרים;

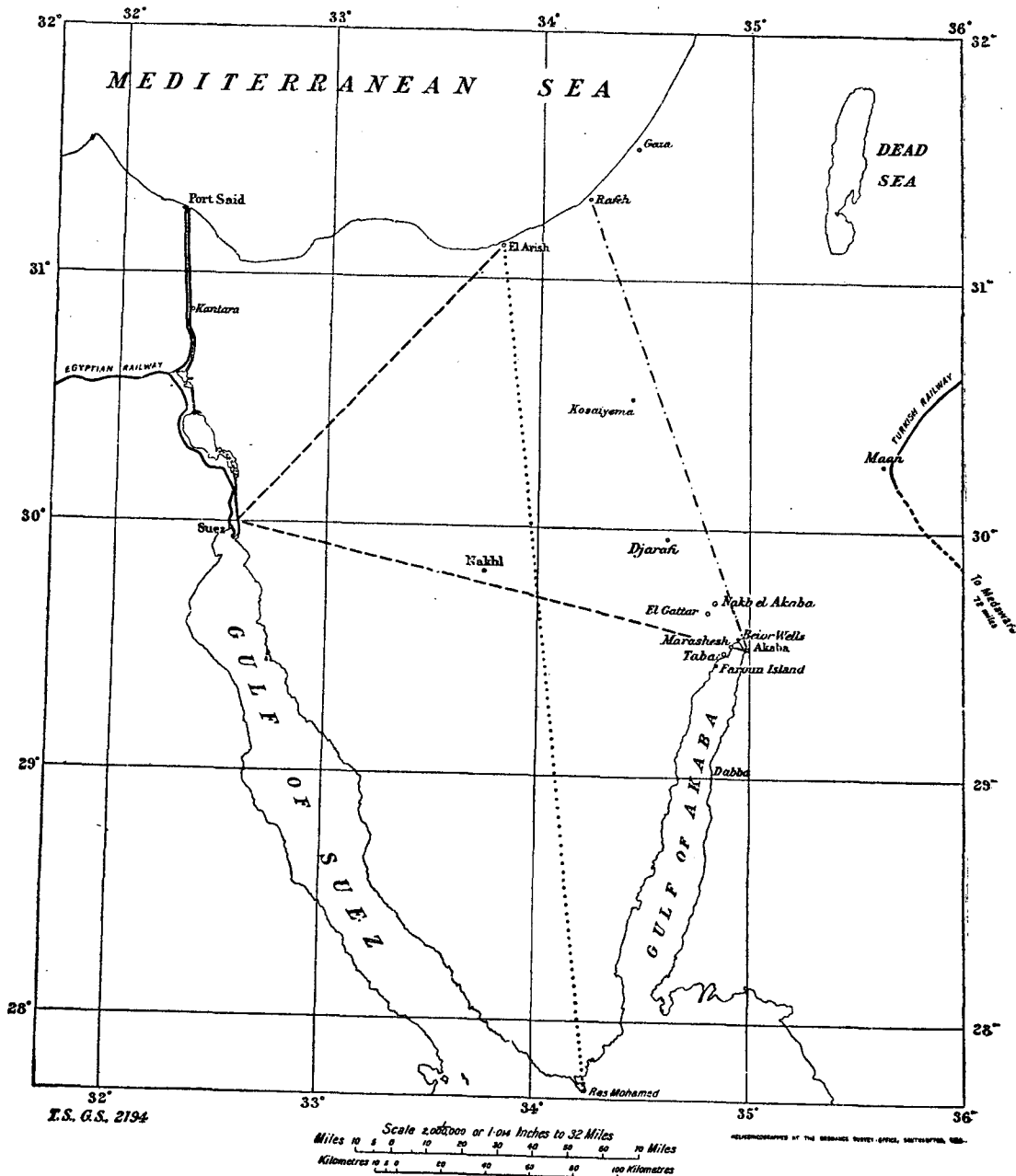
ד. הממשלה הבריטית אינה משלימה עם פעולות המכוונות להגביל את שטחה של מצרים ולהפר את הזכויות המגיעות לכדיב לפי הסכמים ברי-תוקף;

ה. הממשלה התורכית מתבקשת להסכים לקביעת הגבול מרפיה עד לראש מפרץ עקבה — ובהתאם לכך גם לפינוי טאבה. והוסדר צריך להתבצע תוך עשרה ימים, אחרת ייחפז המצב לחמור. ב-4 במאי 1906 נצטוו הצי הבריטי להתקדם ל-עבר פיראוס. מאז החרף הסכסוך עם תורכיה, באה ממשלת בריטניה במגע עם צרפת ועם רוסיה, והודיעה להן על מהלך השיחות עם תורכיה. שתי ממשלות אלו הבטיחו לתמוך בדרישות הבריטים. כן הודיעה בריטניה על אופי דרישותיה, ועל סיבוביהן, גם למעצמות האחרות.

והנה, בינתיים הגיעו הידיעות על הגברת ריכוזי הכוחות התורכיים בעזה ובעקבה. הבריטים העריכו כי בגלל אופי שטחיו של סיני, ובגלל דלות מקורות המים, לא יוכלו התורכים לקדם כוחות גדולים אל תעלת סואץ. מבלי שירוכזו מספר גדול של גמלים ואמצעי תחבורה אחרים. הכנות כאלו דורשות זמן ניכר ואינן יכולות להתנהל מבלי שיבחינו בהן. הערכת המצב היתה, איפוא, כי אין להביא בחשבון התקפה רצינית על מצרים. עם זאת ראו הבריטים כדבר אפשרי, אם כי לא ביותר מתקבל על הדעת, נסיון תורכי לערוך פשיטה על התעלה — או על אנ-נח'ל (בשל חשיבותה האיסטרטגית של זו באחד משני צירי ההתקדמות האפשריים שהיו קיימים אז בסיני) — מתוך התקווה כי עצם הופעת כוח תורכי בתעלה תגרום להתפרצות של קנאות לאומית ודתית במצרים — והתפרצות זו תפגע בכל פעולה הגנתית של כוחות הכיבוש הבריטיים. אכן, פעולה כזו נראה אתה כנדונה מראש לכשלון, כי אילו הגיע כוח כזה אל התעלה והיו מקיפים אותו שם — היה הדבר מביא לידי השמדתו המוחלטת. בכל זאת החליטו הבריטים כי לא מן הראוי הוא להסתכן. הוסדר שהצי יפעל במהירות להגנת התעלה מפני כל התקפה אפשרית, אם יידרש לעשות זאת; הבריטים סברו כי על-ידי כך ישוחרר הצבא לפעול בהתאם להתפתחות המסיבות. כן נשלח לתעלה כוח ימי המורכב מסיירות וסירות-טורפדו, כדי לדאוג שלא יופרע מעבר-הספינות הבינלאומי, במידה ותותקף התעלה. נעשו סידורים למנוע את אפשרות תפיסתה של אנ-נח'ל ב"מחיידי". כוח צבאי גדול הועמד במצב הכן, על-מנת שניתן יהיה לשלחו למצרים לאחר התראה קצרת-זמן. חלקו העיקרי של הצי — אף הוא הועמד במצב-כוננות. כל ההכנות הללו ננקטו למק-

MAP OF THE SINAI PENINSULA

to illustrate the Turco-Egyptian frontier dispute.

תצלום המפה שצורפה לפרסום הרשמי של מסמכי סכסוך-הגבול

מקרא

קו-הגבול לפי הסיועון התורכי — — — —
הצעת הפשרה התורכית
קו-הגבול לפי הסיועון האנגלי - . - . - .

הדבר הקובע עתה, יותר מאשר אי-פעם, משך כל יום ה-13 במאי, היום שלפני תום מועד האולטימטי-טום, עדיין לא הסכימו התורכים לדרישות האנג-לים. במוצאי אותו יום, לאחר מו"מ ממושך עם השגריר הבריטי, נכנעו לבסוף והסכימו כי ב-14 במאי תוצא ע"י השולטאן פקודה רשמית אשר תכ-לול את מילוי כל דרישותיהם של הבריטים.

היתה זו כניעה מוחלטת מצד התורכים — מאחר וחששו שאם ידחו את האולטימאטום, לא יימנעו האנגלים מצעדים צבאיים העלולים להוליך למלחמה. התורכים הודיעו איפוא, בלשון של כניעה מפור-שת, כי: —

א. אף פעם לא עלה בדעתם להתעלם מהמברק משנת 1892 בדבר הפקדת האדמיניסטרציה של סיני בידי מצרים;

ב. הוחלט על-ידם על פינוי טאבה;

ג. קציני המטה התורכי בעקבה ונציגי הכדיב המצרי ייפגשו כדי לקבוע את האיוורור עליו חל ה"סטטוס-קוו" בחצי-האי סיני, ולסמן את קו הגבול היוצא מרפיה, בסמוך לאל-עריש, בקו ישר לערך, עד נקודה במפרץ עקבה, הנמצאת לפחות 3 מיל ממצודת עקבה.

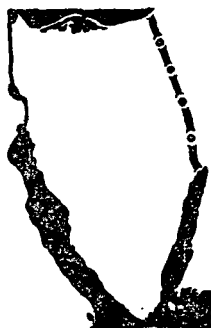
האנגלים קיבלו הודעה זו בשביעות-רצון, אולם מסרו כי קבלת ההסדר מותנית עדיין בנסיגת הכו-חות התורכיים מרפיה אל מזרחית מסימני הגבול אשר נהרסו ע"י התורכים. התורכים ניאיתו להציב מחדש את סימני הגבול — ונסוגו. בכך נסתיים המשבר. ב-1 באוקטובר 1906 נחתם הסכם אשר קבע סופית את קו הגבול, כפי שנכפה על התורכים ע"י בריטניה.

דה של צורך בהפעלת לחץ אשר יתן את אותותיו על הממשלה העות'ומנית, אם היא תדחה את תבי-עות בריטניה.

הממשלה התורכית לא מהרה להשיב על האול-טימטום שהופנה אליה. ברם, הידיעות אשר הגיעו על הצעדים הצבאיים והציים אשר נקטה בריטניה, השפיעו בחצר השולטאן השפעה קשה. היו מספר נסיגות להתקשרות שלא במישרין עם השגריר הבר-יטי בקונסטנטינופול, במטרה ליצור רקע לקביעת תנאים נוחים יותר מצד הממשלה הבריטית. האנג-לים עמדו על כך שהמו"מ יתנהל במלואו בצי-נורות רשמיים, וכי הוא יידון בדרישות המוגדרות הכלולות באולטימטום. עם זאת ניסו התורכים לכפור בזכות הממשלה הבריטית להתערב; הם השתדלו למצוא מוצא מן הבעיה ע"י התקשרות במישרין עם הכדיב המצרי. אולם הלז, לפי הוראת בריטניה, סירב להיענות להם.

ב-10 במאי (האולטימטום ניתן כאמור ב-3 ב"מאי) הסכימו התורכים לפנות את טאבה. האנגלים עמדו על פינוי מרשש אל-גאטר ונאקב-אל-עקבה, ותבעו את סימונו של הגבול בקו עקבה-רפיה. הם איימו כי אם עד תום מועד האולטימטום לא ייעשה הדבר — ייתכן ותוחמרנה דרישותיה של הממשלה הבריטית, ואין לדעת אזי במה תתבטאנה הפעולות הבריטיות הצפויות.

בהמשך וכתוצאה מההתפתחות האחרונה, הודיעו התורכים על התחלת פינוי כוחותיהם מטאבה ומשאר המקומות אשר נתפסו על-ידם בסיני, אולם האנג-לים הודיעו כי כל הסדר לא ייתכן ללא הסכמת תורכיה לסימון הגבול בקו עקבה-רפיה, שכן זהו

בעת מערכות

בעיה שאיננה אישית

שי מפקדי,

שמשרתים פיקודי, וסוד גלוי הוא, כי גם החוק מרשה לקרוא למפקדים לימי שירות פעיל רבים יותר ממספר הימים המותרים לגבי הטוראים. אולם לעתים אף חורג מספר הימים שאני משרת, מן המספר המותר במסגרת החוק. איני בא, חלילה, להתרעם על כך. לא החובה בלבד היא הכופה אותי לשרת במילואים, להכשיר את עצמי למלא את תפקידי בצורה הטובה ביותר, ולהשתדל להפיק מעצמי את המכסימום בשעה שאני ממלא את תפקידי. אך בנושא זה לא הורגלתי להתבטא, וגם הפעם לא אנסה לעשות תמרונים מסביבו.

שירותי במילואים בהכרח שהוא גורם נזק לעבודתי, ומשבש את מהלכם התקין של חיי משפחתי. את עבודתי אני מצליח לעיתים להשלים עליידי שעות עבודה בערבים שלפני ואחרי שירותי במילואים — ולעיתים על חשבון קיצור חופשתי השנתי. כמובן ש"שיטות" אלה רק מגבירות את הנזק הנגרם למשפחתי — אך בני משפחתי אינם עוירים למצבנו, והם מקבלים את המצב כפי שהוא. הם משלימים עם העובדות. אך השירות במילואים לגבי, כשכיר, כרוך גם בהפסד כספי ניכר. קרן ההשואה מפצה או-תני עתה כדי 80% ממכסימום של 300 ל"י לחודש (ואתה יודע כמוני שלהישג זה זכינו רק בעת האחרונה) — כלומר בסכום של 240 ל"י. היות ומשכורתי היא בערך 300 ל"י לחודש, פירושו של דבר, שבחודש בו משרת אני במילואים מופחת תקציב משפחתי ב-60 ל"י — ובחודש זה דוקא, מעשה שטן, גדלות הוצאותי בגלל שהותי

יודע אני, כי טרוד הנך ב"בעיות שוטפות" עד למעלה ראש. יודע אני כי אתה וחבר עוזריך שוקרים כל העת על שכלול נושאי האימון ושיטות האימון — ואני יודע זאת לא מפי השמועה בלבד; אני מרגיש זאת על עורי ממש לעתים לא נדירות כלל וכלל. עוד בטרם קיבלו פיקודי התראה על מועד יציאתם למילואים נקרא אני להשתלמויות, בהן אני לומד את תוצאות עבודתך — ואני יוצא להשתלמויות אלה ברצון, מתוך שאני מבין את חשיבות הענין בשבילי כמפקד פלוגת מילואים, ובשביל צה"ל, צבא המילואים. כאשר מקבלים פיקודי את צו הקריאה — כבר יוצא אני להדרכת סגל המפקדים של פלוגתי באותם הנושאים בהם השתלמתי אני עצמי לפני זמן לא רב.

וכעבור זמן מה, ימים מספר לפני התייצבותם של פיקודי, יוצא אני עם מפקדי להכנה לקראת תקופת האימונים אשר לפנינו.

אני יודע היטב שתהליך זה הוא בלתי נמנע, אני יודע היטב שהאחריות המוטלת עלי כמפקד מחייבת אותי להיות תמיד מעודכן; מעודכן בכלי הנשק החדשים, המופקדים בידי אנשי; מעודכן בנוהלי הקרב המשתכללים

מפעם לפעם; מעודכן בנושאי האימון שהצבא מפתח, כדי להגביר את תכליתיותו. ואני יודע היטב, שפירושם של כל העידכונים הללו לגבי, מתבטא בימי מילואים, שבהם מנותק אני ממשפחתי ומעבודתי היומיומית, האזרחית. מספר הימים שאני משרת במילואים אינו עומד בשום יחס למספר הימים

שיבושים במהלך התקין של חיי משפחתי בעקבות השירות הממושך במילואים.

דומני שבמידה מסוימת חוטא הצבא כלפי עצמו בכך, שאין הוא מחפש דרכים לפצות אותן משפחות של מפקדים — והפעם אין מלים אלה נתונות במרכאות — המהווים את עמוד שדרתו של חיל המילואים שלנו. אין כונתי לפיצוי כספי — ולא רק מן הסיבה שאין כלל מודד לפיצוי כזה. לצבא להקות בידור וכן תזמורת. משום מה לא יקיים הצבא ביוזמתו שלו הופעות של להקות אלו בפני מפקדי המילואים ובנות זוגם? דומני, ששמן הטוב של הלהקות הצבאיות משמש ערובה מספקת לאולמות מלאים; אך אם יש מי שחושב, שמטבע האדם הוא לולול בהופעות-חינם מסוג זה, ודעתו היא הקובעת — הרי אפשר ואפשר לתבוע תשלום לכיסוי ההוצאות בעבור הכרטיס. דומני כי בבתים רבים של מפקדי מילואים היתה משתררת הרגשה טובה, אם מדי פעם — נאמר אחת לחצי שנה — היה מתקבל בדואר מיחידת המילואים כרטיס זוגי להרפעה מעין זו, במקום צו-קריאה. אחת ההזדמנויות שהזחמצו לפיצוי מעין זה היה מפגן צה"ל באצטדיון רמת-גן בימים העצמאות העשירי — וגם חזרה-כל-לית למפגן היתה מספיקה לצורך זה.

להתראות בהשתלמות הקרובה

שוקה

מ"פ מילואים

מחוץ לבית. סלח לי שאני עושה חשבון כה פרוזאי, אך גרעון פרוזאי זה רודף אחרי מתקופת שירות אחת למשניה, ורק בקושי רב מצליח אני להתגבר עלי.

בתקופה בה משרת אני במילואים, לא זו בלבד שעצם חיי המשפחה שלי משתבשים, אלא שבתקופה קשה זו חייבת משפחתי להוריד את רמת חייה. לזאת יכול אני — אך רק בקושי רב אשתי — למצוא הצדקה, כאשר יחידתי כולה נקראת לשירות פעיל. או אז איני רואה כל סיבה לכך שמצבי יהיה טוב יותר ממצב חיילי; ואם כך קבע החוק, הריני מניח שלעיני המחזקק היתה תמונה מלאה של האפשרויות הכספיות של קרן ההשואה.

אך בשום אופן איני יכול להבין משום מה עלי, אישית, לשאת בנזק הכספי אשר נגרם לי בעקב ההשתלמויות שאליהן אני נקרא. ושאיני יודע שהן לגבי הכרח. האמנם עלי לשאת בהפסד זה, משום שעלי רובצת גם אחריות יתר? העובדות משיבות על שאלה זו בחיוב. ואני עומד תמה ומחפש את ההגיון שבתשובה זו.

שי מפקדי, האם גם על כך תמנה אותי ליי"ר אגודת הפסימיסטים?

העול — ואני חושב שכאן נעשה לי עול — אינו בבחינת „מעוות שאינו יכול לתקון“. לדעתי, אני זכאי בהחלט לכך, שלא ייגרם לי נזק כספי העולה על זה הנגרם לפיקודי — ואפילו תקופת השירות הפעיל אליה אני נקרא אינה חורגת מהמסגרת המותרת בחוק. אני יודע היטב שהדבר כרוך בשינוי הקונצפציה של החוק, שבמסגרתו פועלת קרן השואה — אך איני יכול להאמין שקונצפציה זו מקודשת היא ואינה בת-שינוי! על כל פנים, איני חושב שהיא שווה את הסבל שהיא גורמת לי ולמשפחתי, ולעוד רבים רבים ממפקדי הפלוגות השותפים למצבי.

* * *

שי מפקדי, חוששני שתמצא אותי מר נפש ומלא טענות כרימון — אל דאגה, עדיין לא השתנית כדי כך. אולם מכיון שלא בכל יום כותב אני אליך מכתב על נושא זה, ומכיון שרואה אני את הבעיה ככאובה — אם גם כבלתי נמנעת — הרשיני נא להוסיף כמה מלים גם על אותו צד של המטבע, שבחלקו הראשון של מכתבי נגעת בו רק ברפרוף:

סוף מעשה במחשבה תחילה

— וזהו מה שמשממע מדברי המכתב — אתה גורם לכך שרק החניך המשמש כמפקד לומד את מה שניתן ללמוד מהתרגיל. כל שאר החניכים אינם משמשים אלא כסטטיסטים, עד שיגיע תורם לפקד על היחידה. כך יקרה שחניך ילמד בקורס זה רק מתוך תרגיל אחד במשך שבוע או שבועיים, ואולי אפילו מתוך תרגיל אחד בחודש. (כהערת אגב אציין כי מסכים אני לביצוע תרגילים בפקוד חניכים גם בלי תטלגים שיבואו לפניהם. אולם תרגילים מסוג זה צריכים להתבצע רק בחלקים התרגוליים של הקורס, ולא בחלקי הלימודיים).

„תרגילים קצרים במסלולים ארוכים“

אעבור עתה לנקודה נוספת, העוסקת בפרשת התכנון והביצוע. מסכים אני, כאמור לעיל, שהביצוע הוא החלק החשוב ביותר במקצוע הצבאי. אולם איני מסכים להנחה שביצוע טוב צריך לכפר על תכנון בינוני. הסיסמא הנכונה בענין זה, לדעתי, היא: „ביצוע טוב חייב לקצור את פירותיו של התכנון הטוב“. איני מקבל את הדעה הקובעת כי טיפוח תכנון בינוני, הסיסמא הנכונה בענין זה, לדעתי, היא: על חשבון טיפוח תכונות הביצוע המעשי (גודריאן, פאטון). חושבני כי הנחה זו היא מופרכת ביסודה. בעיקר בגלל העובדה שגם תוך כדי הביצוע המעשי חייב המפקד כל הזמן לחשוב, לשקול, לתכנן תכניות ולהציא פקודות. וכל הממהר בענין זה הריהו משוֹרֵב. מי שמכיר את דרכי התפתחותם של מצביאים

שמחתי לקרוא את מכתבו של מפקד היחידה, איש המילואים (*). בטוח אני שמכתב זה מכיל הרבה רעיונות חיוניים מאוד, שיכולים לתרום הרבה להעלאת רמת האימון הטקטי והמחשבה בצה"ל. ישנן רק מספר נקודות בעמוד 78, שכדאי לתת עליהן את הדעת אם אמנם עומדים להוציאן מן הכוח אל הפועל. המפתח לאמנות הפיקוד בשדה הקרב נמצא לא ברגליהם של המפקדים, אלא בקדקדם. אם ברצונך לטפח מפקדים מעולים בצבא, חייב אתה לגרוס לכך שהם יבינו בשכלם את תורת הטקטיקה. רק מפקד חושב, אשר למד והבין את סוד האמנות של המנהיגות בשדה הקרב — רק מפקד כזה יידע לנהוג את יחידתו בתבונה בשעת קרב, ולהובילה לנצחון בזמן הקצר ביותר ובמינימום אבידות.

מסכים אני עם כותב הרשימה, שהביצוע הוא החלק העיקרי במקצוע הצבאי. אולם ביצוע, לגבי מפקד, משמעו סדרת החלטות מהירות תוך-כדי הקרב. החלטות אלו חייבות להתבשל במוחו של המפקד במהירות — תוך-כדי לימוד הנתונים המשתנים של הקרב — והן חייבות להסתיים במתן פקודות קצרות וברורות. מכאן נובע שבקורסים השונים חייבים אנו ללמד את מפקדינו לחשוב מהר בתנאי קרב, ולתת פקודות קצרות וקולעות. הדרך הטובה ביותר ללמד שני דברים אלה הם התטלגים הקצרים והמהירים, שפעם קראו להם „בעיות קטנות“. בתטלגים אלה נוהגים להציג את הבעיה בכל פעם בפני כל צות החניכים. דורשים מכל חניך להגיע במהירות להחלטה, ולתת פקודה. בכל תרגיל כזה מפעילים את כל החניכים ע"י כך שהם חייבים לחשוב ולהגיע להחלטה. בכל תרגיל כזה מדובבים תמיד 2 — 5 חניכים במתן פקודה, או בהסברת השיקולים. אפשר גם לתכנן מסלולי בעיות שבהם כל תרגיל שלישי או רביעי יבוצע לאחר התטלג כתרגיל חד צדדי („יבש“ או „רטוב“) בפקוד החניך.

דרך זו של „תטלגי בעיות קטנות“ עדיפה אלף מונים על „ביצוע תרגילים קצרים במסלולים ארוכים תוך החלפה תכופה של המפקדים בתרגיל“ (מע"ר כות, ק"ב, עמוד 78). כי אם אתה מריץ כל היום את החניכים בשדה ומחליף מדי פעם את המפקדים

(* ראה „רמת ביצוע באימון הטקטי“, „מערכות“ ק"ב, עמ' 76 — 79.

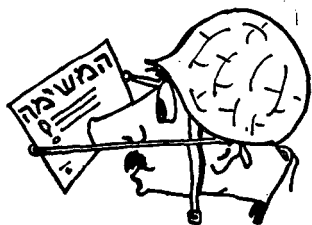
אחזה אותי בשעת קריאת משפטים מסוימים במכתבו של מפקד היחידה, איש המילואים (בעמוד 78). חששתי מאוד שמא רוצה בעל המכתב להחזירנו לימים של „נעשה ונשמע“. לכן חשבתי לנכון לציין, כי בחשבון אחרון מלאכת הפיקוד היא מלאכת-ראש אשר יפה לה הכלל העברי העתיק: „סוף מעשה במחשבה תחילה“.

מפקד יחידת מילואים

כגודריאן או פאטון, ודאי יודע כמה חכמה, מחשבה ודעת היו טמונים בהם עוד לפני שהתגלו בעולם כמצביאים מפוארים. אני מרשה לעצמי לציין כי רק בגלל נטייתו הרבה של גודריאן לצד התיאורטי של המקצוע הצבאי (כולל לימוד ספריו של התיאורטיקן לידל-הארט) הגיע מצביא זה למה שהגיע, והביא את חיל-השריון הגרמני להישגיו המפוארים. ייתכן שחושד אני בכשרים, אולם חרדה קלה

הפתרון - והמעשה

במקצת? כיצד יגיע המפקד הצעיר לאותה תחושת-ביטחון ולאותו קור-רוח שהם פרי הנסיון? מנסיוני יכול אני לאמר כי ראשית חייב המפקד לשים לנגד עיניו את המשימה, ואז הכל נהיה יותר ברור (אם כי לא יותר פשוט). בשדה הקרב, לעתים קרובות „מרוב עצים אין רואים יער“; מרוב עניינים משניים

אם המשימה מול עיניך...

— החשובים כשלעצמם — נשכח היעוד אשר לקראתו ואליו נשלחה היחידה. ובכן: ראשית — המשימה.

כאשר עומדת המשימה מול עיניך קל יותר לראות ולבחון את דרכי הביצוע. אין הדברים כה מסובכים, כי לעתים קרובות אין יותר מאפשרות אחת או שתיים, ואז קל להחליט. אולם על המפקד לקחת בחשבון גם את תגובות האויב. נדמה לי כי הדרך הקלה להגיע לאפשרויות הפתוחות בפני האויב היא להחליף עמו (בדמיון בלבד), תפקידים ומקומות. „תרגיל מחשבה“ כזה עלול, על-פירוב, להביא תוצאות טובות יותר מאשר הערכת אפשרויות האויב מנקודת מבטך אתה.

המפקד צריך לבחון את הנסיבות, אולם אל לו לתת להן להשפיע יותר מדי על שיקוליו. לדעתי אף טוב לעתים להתעלם מכמה מהן. ידועים מקרים בהם נדחתה התקפה בשל: „החיילים עייפים, המורל נמוך“

בוגרי הקורסים למפקדים, אשר טרם התנסו בפיקוד ממש, חוזרים תדיר תחושה של חוסר בטחון: „יודע אני את אשר לימדו אותי בקורס, אולם כיצד אבצע את הדברים במציאות?“ לאורך כל תקופת הכשרתו של המפקד נשמעת ומורגשת נימה זו. כל אותו ענין של „פתרון“ — התשובה הנכונה לסך-הכל בעיות ונסיבות, הוא קצת מופשט וסתמי מדי. על-פירוב נמצא המפקד המבקש „פתרון“ באחד משני המצבים:

● זמנו בידו לריכוז ידיעות ונתונים להערכת המצב ולעזרת מומחים; על סמך כל אלה ניתן לו להגיע לתכנית הטובה ביותר (שאמנם רק לעתים רחוקות מתבצע בשלמותה בשדה הקרב).

● המפקד נתון תחת לחץ של זמן, אש, עיפות, רעב מורל גמוך, נפגעים, חוסר קשר — והוא לבדו, ועליו להגיע במהירות לפתרון הבעיה אשר לפניו.

בשני המקרים דרוש קור-רוח, ידיעה-מקצועית ונסיון. אולם הבעיה היא כיצד יגיע לפתרון מפקד צעיר חסר-נסיון — ובעקב כך, לעתים, אף נרגש

כאשר המפקד נתון ללחץ

ועליו להכין אלטרנטיבות. והעיקר — תמיד צריך המפקד לקחת בחשבון כי בעקב השתנות הנתונים יצטרך לתכנן הכל מחדש תוך זמן קצר ביותר, וברגע האחרון.

דבר נוסף — פשטות. תכניות מסובכות נראות יפה כשהן משורטטות על מפות ושקפים, ומוסברות בבתי-הספר. בשדה הן מסתרבלות ומסתבכות בעצמן. התכנית צריכה, איפוא, להיות פשוטה, מובנת... ותכליתית.

בדרג מחלקה יש, לדעתי, להימנע מפיצול על חשבון שליטה. המ"מ חייב לזכור שהוא הקצין היחיד במחלקה, והוא רק אחד. אין הוא יכול לענות על בעיות שונות בפינות שונות. כאשר המ"מ נמצא עם מחלקתו — מהיום הם גוף אחד, והרי הם כוח. המ"מ יכול להשפיע בכוח אישיותו על מהלך הקרב רק כאשר הוא במקום, ולא ממרחק. המ"מ צריך לזכור תמיד כי הוא הוא שבאישיותו יכול הוא להשפיע על מהלך הקרב — אך לעולם אל לו להתגדל בעיני עצמו בגלל זה, ולנסות לנהל את הקרב ברמת אסטרטגית.

רשימה זו אינה מתיימרת להעלות שיטה חדשה להערכת מצב, אלא רק להביא מחשבות ולקחים לאור נסיון אישי קצר. ובאם יהיו הדברים לתועלת למישהו — הרי שלא נכתבו לשוא.

סג"מ א. הלוי

אל לו, למפקד, להסתפק בתכניתו היפה

— ודחית ההתקפה הביאה אתה תוצאות חמורות. יש להתחשב בנסיבות, אולם לא יותר מדי. לא כל אדם ניחן ביכולת אילתור מהירה. לעתים, דוקא אנשים יסודיים חסרים מידת גמישות. מפקד הכין תכנית מושלמת, וברגע האחרון משהו נשתנה ואז עומד הוא אובד-עצות. ובכן, בלחימה יזומה לעולם אל לו, למפקד, להסתפק בתכניתו היפה, אשר טרח ועמל ומצא; עליו להפוך בה עוד ועוד, כדי לחשוף את כל אפשרויותיה. על המפקד להביא בחשבון את ההפרעות העלולות לבוא מצד האויב.

הניסויים-הגרעיניים האמריקאיים

מדוע כה חשובה לאמריקאים סדרת הניסויים הגרעיניים הנוכחית שלהם, עד כי מסרבים הם ללכת בעקבות הרוסים ולהפסיק עריכת ניסויים גרעיניים?

יתכן כי יותר מכל פוגעת ההחלטה הרוסית בארה"ב בשל העובדה כי ממשלת איזנהאואר היא-עצמה טיפלה בתכנית לפיה נתכונה לעשות בדיוק אותו דבר עצמו שעשו הרוסים. האמת היא כי הסתלקות חד-צדדית מניסויים תחלה להראות כעדיפה על הסכם להפסקת ניסויים. זאת משום שהסתלקות חד-צדדית, אין הכרח שתוליך — כפי שהיה מוליך משאי-ומתן על כריתת הסכם — להופעת דרישות לצעדים מרחיקי לכת עוד יותר בתחום פירוק הנשק; דרישות כאלה עדיין אין ואשינגטון מוכנה להביא בחשבון.

תכניתה של ארה"ב להסתלקות חד-צדדית מניסויים לא הבשילה מעולם פרי, כיון שיועציו הראשיים של הנשיא איזנהאואר היו מאוחדים בדעתם כי סדרת הניסויים האמריקאית הבאה חיונית לבטחון העולם החופשי — ועל כן צריכה תכנית ה"הסתלקות"-מניסויים להמתין לשעתה.

פצצות מוג

בסך הכל יערכו עשרים פיצוצים בסדרת ניסויים זו; ובתוצאותיהם, כפי שאומרים אנשי הצבא, יהיה תלוי פיתוחם של אותם כלי-זין שהפכו לדבר שאי-אפשר-בלעדינו מאז ההצלחות הרוסיות בניסויי קלי-עים ביניבשתיים, שנערכו בשדות-המבחן שבסיביר. בתחום נשק-ההרתעה, מידת-המהירות בה יגיעו לידי ייצורו של קליע מסוג "פולאריס", שנועד לשי-גור מצוללות, תלויה במידה רבה במשקלו של אותו ראש-נפץ שיהיה על הקליע לשאתו. ככל שיפחת משקל ראש-הנפץ, כך נקל יהיה לפתח את המנוע-הרקיטי מוצק-הדלק הנדרש בשבילו. לדוגמה: אר-ה"ב כבר מייצרת מנוע-רקיטי מוצק-דלק בשביל הקליע הבליסטי מסוג "סרגנט". מנוע זה מסוגל לפי-תח כוח-משיכה של 70.000 ליטראות. שלושה מנו-עים כאלו, המחבורים באגודה אחת, יספקו כוח דחף בן 210.000 ליטראות. תש-לובת רקיטות כזו, כשמרכיבים עליה רקיטת-שלב-שני שאף היא בעלת כוח דחף של 70.000 ליט-ראות, תוכל להטיס ראש-נפץ בעל משקל מסוים על פני 2400

הקילומטרים הנדרשים ממנה — וכך אפשר יהיה להתחיל לבנות קליעי "פולאריס", מטיפוס ארעי, מוקדם יותר מאשר אילו היה צריך להכות עד שיפוחת מנוע יחיד גדול.

עומדים להיבחן שני ראש-נפץ שונים, אשר ייתכן יהיה להרכיבם ב"פולאריס": אחד במשקל 550 ליט-ראות (רבע טון), ובעל עצמת-נפץ השווה למיליון טון טנ"ט; ואחר במשקל 1550 ליטראות, ובעל עצמת-נפץ השווה לשלושה מיליון טון טנ"ט. בשני ראשי-נפץ אלה יש משום התקדמות לעומת "מיטב" מטי-עני הנפץ הגרעיניים שהיו מצויים עד כה. בשלהי השנה שעברה, למשל, חשבו כי ניתן יהיה להתקין ראש נפץ בעל עצמת-נפץ של מיליון טון טנ"ט, אשר משקלו יהיה 650 ליטראות; וראש נפץ בעצמת שלושה "מגאטונים" (מגאטון — יחידת עצמה השווה למיליון טון טנ"ט) במשקל של 1650 ליטראות. וזאת לזכור: הפחתת משקל בשיעור של 100 ליטראות בראש-הנפץ כרוכה בהפחתה עצומה באשר לגודל המנוע הנדרש, כשהמדובר בטוחים של 2400 קי-לומטרים או יותר.

הגדול שבשני ראשי הנפץ החדשים העומדים להיבחן הוא זה העתיד להיכנס לתוך הקליעים הב-

ליסטיים הביניבשתיים מסוגי "אטלס" ו"טיטאן" ויתכן שהוא יקצר את הזמן הדרוש לפיתוחם. אנשי הצבא של ארה"ב סבורים פשוט שממילתם חייבת להעמיד בראש סולם העדיפויות את יצירתם של כלי-זיון מרתיעים כאלה, אשר יהיה בהם כדי לסכל את יתרונה של רוסיה בתחום הקליעים הבליסטיים הביניבשתיים. לקליע "פולאריס" — אשר ישחרר את עצמת-התגמול של ארה"ב מתלות בבסיסים זרים — יש להעניק זכות-קדימה גבוהה יותר מאשר לצורך במענה על מהלומת-התעמולה של גרומיקו; מחשבה זו היא המונחת בידו של הקו אשר נתקבל.

לתושבי ארה"ב, ולנציגיהם הנבחרים הבהירו ה"ספוטניקים" הבהר היטב את העובדה כי בקרוב עלולים הם לעמוד חסרי מגן — זו הפעם הראשונה בתולדותיהם — בפני התקפת-פתע של אויב. במציאות החיים הפוליטיים בארה"ב אסור למדינאי להרשות כי איסור הניסויים יפריע לפיתוח אמצעי מגן כנגד קליעים בליסטיים ביניבשתיים. סדרת הניסויים הבאה תביא למומחי הנשק תשובות רבות

על הדרך בה עליהם לתכנן ולפתח כלי-זיון הגנתיים. הקליע התוקף טס במהירות של 20,000 ק"מ לשעה, או יותר. אין כל תקוה להפילו על ידי פגיוע ישרה. "החטאה קרובה" היא ההישג הטוב ביותר לו ניתן לקוות. אבל עד כמה "קרובה" חייבת להיות אותה "החטאה"? באותם גבהים בהם יפגשו הקליעים וקליעי-הנגד אין כמעט כל אוויר שהוא. האם ימסרו גלי-הזעזוע מקליע-הנגד המתפוצץ לקליע התוקף, באותו חלל שהנו ריק באופן כמעט מוחלט? הייתכנו גלי-זעזוע מבלי אוויר? ואם גלי-הזעזוע לא ימסרו — האם ימסר חום ההתפוצצות? מה יהיו מימדיו של "כדור-אש" גרעיני בחלל ה"ריק" כמעט לחלוטין? ידוע לנו כי בקרבת פני הקרקע מורכב חלק ניכר מכדור-אש זה מן האבק המצוי באטמוספירה.

אם זעזוע וחום אינם יכולים להשמיד את הקליע הקרבי-והולך, שמא תוכל לבצע זאת הקרינה הנגרמת על-ידי התפוצצות קליע-הנגד? ואם אף אמצעי זה לא יצליח — שמא אפשר יהיה להקיף את ראש-
(סוף בעמ' 75)

הזעקות מפציצים נושאי-נשק גרעיני

אותה הודעויות שבאה, כנראה, בחוגי ממשלת אמריקה בעקבות תלונתו של גרומיקו כי מפציצי ארה"ב, משהוועקו, נוהגים לטוס, במלוא חימושם, בכיוון אל מטרות שברוסיה — מסתבר כי באה לא כל כך בשל עצם התלונה שמקורה במוסקבה, כי אם מחמת העובדה כי העת הציבור בארצות הבלתי-קומוניסטיות נראתה כחוששת מפני האפשרות שמא תתחיל אמריקה במלחמה בדרך-מקרה על אף כל השכנועים כי אמצעי הזהירות בפני תקלות הנקטים בידי ארה"ב הנם מחוסנים בפני שגגה; ומה היה גורל אותה הודעויות — זאת ניתן לראות מכך שהיא הניעה את ממשלת ארה"ב להציע את דבר "אוור הפיקוח" שיקיף את החבל הארקטי כולו.

מה-הם, איפוא, אמצעי-הזהירות אלה — וכיצד הנם "מחוסנים" בפני שגגה?

האמת היא כי צותי אותם מפציצים אמריקאיים, הממריאים עם אות-אזעקה, אינם יודעים לעולם אם אמנם טסים הם על מנת לפתות במלחמת העולם השלישית — ואם לאו, אולם בנתיב סיסתם מסומנת מראש נקודה בה חייבים הם לפנות אחורה — אלא אם כן תגיע אליהם בינתיים "אזעקה ב", שפירושה פקודה לטוס עד גמירא ולבצע התקפה. אותה "אזעקה ב" איננה הודעה בריבור — שכן הודעה כזו אפשר שיטעו בהבנתה. היא מתקבלת באמצעות תחבולת-אלחוט מיוחדת, אשר איננה ניתנת להפעלה אלא על-ידי אותו אדם אשר — במובן המדויק ביותר של מלים אלה — מחזיק אצבעו על הכפתור, ואשר נמצא לא באויר כי אם בבסיס שבארה"ב. יתר על כן: "אזעקה ב" אבטומטית זו — אין לה תוקף מבלי שתאושר גם ע"י הודעת-דיבור אלחוטית.

אך האם לא יתכן כי תחבולת-אלחוט האבטומטית למתן "אזעקה ב" תתקלקל לפתע באחד המפציצים, והיא תשמיע את הפקודה להמשיך בטיסה עד לסוף? או — אפשרות אחרת — שמא עלול לקרות כי דעתו של הטייס תטרף עליו, והוא יעמיד-פנים בפני אנשי צוותו כי אמנם

קיבל הודעה לטוס הלאה ולבצע התקפה? התשובה על שאלות אלו הנה — „לא“ וזאת משום שההודעה להמשיך בטיסה תגיע בדרך כזו שתוכנה יהיה ידוע, בבת אחת לכל אנשי הצות, ולכולם ניתן מראש תדריך, לפיו חייבים הם למנוע את הטייס מלהמשיך ולבצע את ההתקפה אלא אם אמנם נתקבל במפורש האות של „אזעקה ב“.

ועוד: אחד מאנשי הצות — ואין זה הטייס — צריך אז לדרוך תחילה את „הדק“ הפצצה בשעת טיסה זו, אותה דריכה אינה מתבצעת לעולם אלא אם תתקבל „אזעקה ב“. וכן אין המפציץ מקבל את ה„תדלוק-באזיר“, שבלעדיו בלתי אפשרי המשכה של הטיסה, אלא אם כבר נתקבלה אותה „אזעקה ב“. במלים אחרות, כל צותו של מפציץ אחד — וכן כל צותו של לפחות מטוס-מיכל אחד — נחוץ שתטרף עליהם דעתם באותו אופן עצמו, תוך כדי אותה טיסה עצמה, ושכולם יחליטו, פה אחד וללא כל הרהרות קודמת, לפתוח מטעמיהם במלתמת עולם שלישית.

ומצוי עוד סייג זהירות סופי: המפציצים טסים טייסות-טייסות — וכל טייסת, בשלמותה, חייבת לפנות אחורה בעת ובעונה אחת. אם לא יפנה אז אחורה אחד המטוסים — יקבל קריאה ממפקד הטייסת; ואם לא ימלא אחרי פקודתו של הלז לפנות אחורה או (באם משום מה אין לו אפשרות אחת) לנחות נחיתת-אונס — כי אז ניתן להפילו ביריות.

לאחר כל אלה נשאר עוד, להלכה, הסיכון האחרון: „האיש שאצבעו על הכפתור“ גופו. אכן, „איש“ זה איננו בן אדם יחיד; זהו קבוצה של קצינים בכירים, הכוללת, במידת האפשר, גם את מפקד „פיקוד האויר האיסטרטגי“. הללו יושבים במקלט, חסין בפני פצצות מימן, בקרבת העיר אומהה שבמדינת נברסקה. הם הגם אלה המקבלים את כל ההוחות המגיעים מרשתות האתרעה המכ”מיות. הם הגם אלה המוציאים את הפקודה לחיל-המפציצים של ארה”ב להמריא. במידת הידוע, הם כבר עשו כזאת פעמיים — והם קראו לכוחות המפציצים לחזור, משנתברר להם כי לא היתה לפניהם אלא אזעקת שוא.

בטרם ניתנת „אזעקה ב“, אשר תשלח את חיל-המפציצים בזינוק אל יעדיו, חייבים קצינים בכירים אלה לקבל הרשאה מפורשת מאת הנשיא — או, אם הלז אינו מסוגל אות-זמן למלא את תפקידו, מאת סגנו ניכסון, אשר במקרה זה יהיה ממלא-מקומו של הנשיא. הנשיא, או ממלא מקומו, נמצא בכל עת במגע-קשר ישיר עם „חדר הכפתור“ שליד אומהה; אפילו שעה שהוא משחק בגולף נמצא אינונהאואר במגע-קשר עם חדר זה באמצעות מכשיר אלחוט מטלטל.

סייג על הנשיא

והנה, גם בדרג זה, נחוץ שהקבוצה כולה, הצופה אל מסכי המכ”ם, המדוחת לנשיא, תתפס לשגוען סיבוצי בשביל שתבוא ממנה לנשיא הודעה על התקפה אויבת, שעה שאין התקפה כזו בנמצא. אפילו היה הנשיא עצמו מצוה על ביצוע התקפה חסרת יסוד נגד רוסיה — היה עליו אז לתת את הפקודה לכך באמצעות מפקדת „פיקוד-האויר האיסטרטגי“; והנה, תדריך-הקבע לקבוצה המפעילה את הכפתור אומר כי עליה להתקשר עם הממונים עליה, ולשאול לאישורם בטרם צייתה לנשיא, באם יצוה הלז על פעולת תגמול נגד רוסיה שעה שההיא, לאמיתו של דבר, איננה מבצעת התקפה על אמריקה.

מערכת אמצעים זו — כך טוענים האמריקאים — הנה מחוסנת בפני שגגה, במידה שניתן לכוחות אנשי ליצור חיסון כזה, והיא מודאת כי מטוסי ארה”ב הוזנקים בכיוון אל רוסיה לאחר שהוזעקו, אי אפשר כי יפתחו באורח מקרה במלתמת עולם שלישית. אולם זאת יש להבין: עצם הדבר כי מפציצים ישוגרו במשימות שכאלו — נראה, כמעט לכל אדם בארה”ב, כמעשה טבעי ומתקבל על הדעת בהחלט. רוסיה הרי סרבה „לפתוח את השמים“ לפיקוח בפני התנפלות פתע, וזאת אפילו גם באיזור הארקטי — זהו הלך המחשבה בארה”ב — ומסתבר מכך כי רוסיה רוצה שתהיה לה האפשרות להסתיר את הכנותיה הצבאיות; מכאן שיהבן והיא מתכוונת להתקיף את ארה”ב. ואשינגטון אינה סבורה שלרוסיה יש כבר קליעים בליסטיים „מבציעים“; אך במקרה שמצויים בידה קליעים בליסטיים מבציעים, ובמיוחד כאלה אותם ניתן לירות מצוללות, הרי שומה על ארה”ב לדאוג לכך כי כוח מפציצי-התגמול שלה ימריא משרק הובתן בגוף חשוד באמצעות דשתי המכ”ם.

הכרחי לנו שהרוסים ידעו כי הם לא יתפסו אותנו על הקרקע — אומר מיניסטר ההגנה של ארה”ב,

ניל מקאלרוי. ועוזרו מוסיפם, כי היות והם מאמינים באפשרות שרוסיה תפתח במלחמת עולם — והם סומכים על האיום בתגמול בשביל להתרועע את רוסיה מכך — הרי שהם חייבים „להחזיק את אצבעם על ההוק“ באופן שיהיה ברור לכל עין, כך שרוסיה לא תשכח את סכנת התגמול. עוזרים אלה של מקאלרוי מודים בכך כי אין רוסיה משלחת מפיצינים לזינוקים כלפי ארה"ב, באותו אופן שואשינגטון משגרת אותם כלפי רוסיה; אולם, טוענים אנשים אלה, רוסיה — היודעת לדבריהם שרק היא תוכל להיות התוקפת — אינה זקוקה לנקיטה. באותם אמצעי זהירות בהם נוקטת ארה"ב.

כדבריו של מסתכל חד-עין, הרי לגבי סוגיה זו — ולמען האמת יש לאמר כי גם לגבי רוב הסוגיות — רואים אורחי ארה"ב את עצמם באופן ברור, אם כי פשטני, בתור „הבחור הטוב“, ואילו את רוסיה בתור „הרשע שבמחזה“. אין איש בארה"ב המפקפק בצדק שבחלוקת תפקידים זו — ורק מעטים שם מסוגלים להבין, כי אורחי מדינות אחרות עשויים לפקפק בצדקתה המהותית של עמדה זו, המקובלת בואשינגטון. אכן — לדברי אותו מסתכל — כל הרוצה להבין את שוכני ואשינגטון חייב להבין עובדה זו.

השניה, תנוצל לצורך ניסויים אלה, ואת שרידיה ימשו אחר כך לצרכי מחקר. כשהתשובות לשאלות אלה בידם — כך אומרים אנשי הצבא — יוכלו הם להרגיש עצמם במצב בטוח הרבה יותר מאשר עתה.

* * *

יש לחשוב כי האמריקאים חפצים לבצע ניסויים נוספים גם בשביל ליצור פצצת מימן „נקיה“ — דהיינו, פצצה המפליטה כמות זעירה ככל האפשר של תוצרי-לואי רדיואקטיביים המסוכנים כל כך לבריאות.

התכלית העיקרית של פיתוח פצצה כזו היא בכך שאפשר יהיה לשלבה לתוך קליעים נגד-מטוסים או „נגד-קליעים“ — ואת הללו אפשר יהיה לפוצץ ללא סכנה בגובה רב מעל שטחה של ארה"ב עצמה. לעומת זאת, בפצצת מימן „מזוהמת“ — אף כי נקל וזול בהרבה ליצרה — ודאי שאי אפשר להשתמש באורח זה לצרכי הגנה, היות והמשקע הרד-יואקטיבי שיוצא אגב הפעלתה יהיה קטלני. מאידך גיסא, עצמתה האדירה של פצצת המימן היא כמעט-לבדה הפותחת תקווה לאפשרות השמדת קליעים בליסטיים בתעופתם.

פצצת מימן „הגנתית“ מטיפוס זה תצטרך להיות לא רק קטנה וקלה ככל האפשר, כך שאפשר יהיה לשאתה למרום ברקיסטה, אלא גם „נקיה“ ככל האפשר. כיצד למזג „נקיון“ רב ביותר עם קלות-משקל רבה ביותר — זוהי בעיה טכנית כבירה. סידרת הניסויים הבאה באוקינוס השקט נועדה, כנראה, לבחון את הטיפוס החדש ביותר, הקל ביותר וה„נקי“ ביותר מראשייה הנפץ המימנים שיוצרו עד כה.

(טון מעמ' 73)

הנפץ של קליע-הנגד במעטה כזה אשר יוכל להתפרק בנתיבו של הקליע התוקף לשברירים, שיד-מו למטיאוריטים וישמידו את הקליע התוקף? מה צריך להיות גודלם של מטיאוריטים מלאכותיים אלה, ומאיזה חומר יקורצו? ועוד: מאיזה מרחק יוכלו החום — או הזעזוע — או הקרינה — או המטיאוריטים של קליע-הנגד, לפגוע בקליע התורקף פגיעה תכליתית?

את התשובות לשאלות אלו ישתדלו האמריקאים למצוא בסדרת הניסויים הקרובה על-ידי ירי של הקליעים הנגד-מטוסיים מסוגי „ניקא-איכס“ ו„גיי-קא-הרקולס“ בצמדים-צמדים, באופן שיתרוממו בני-תיב מקביל. היות ולשני סוגי-משנה אלה שיעור נסיקה דומה, הרי שיהיה ידוע גם מרחקם זה מזה במשך כל זמן טיסתם. לאחר שנורו, יפוצץ אחד מהם באמצעות מערכת השליטה-מרחק — ואזי ייחקר ויילמד כל אשר יקרה בעקב ההתפוצצות לבן וזגו.

רישום מדויק

קרוב לודאי כי הניסוי יבוצע בגובה של 110 עד 160 ק"מ. באמצעות צילום, וצורות אופטיות אחרות של חקר שבירת קרני האור, יתאפשר לרשום בדיוק ולהתוות על גבי טבלה את אשר יתרחש בגבי-הים — ופיתוח כלי-זין הגנתיים יוכל להתקדם במידת-מה. מאחר יותר יהיה כמובן צורך בניסויים נוספים...

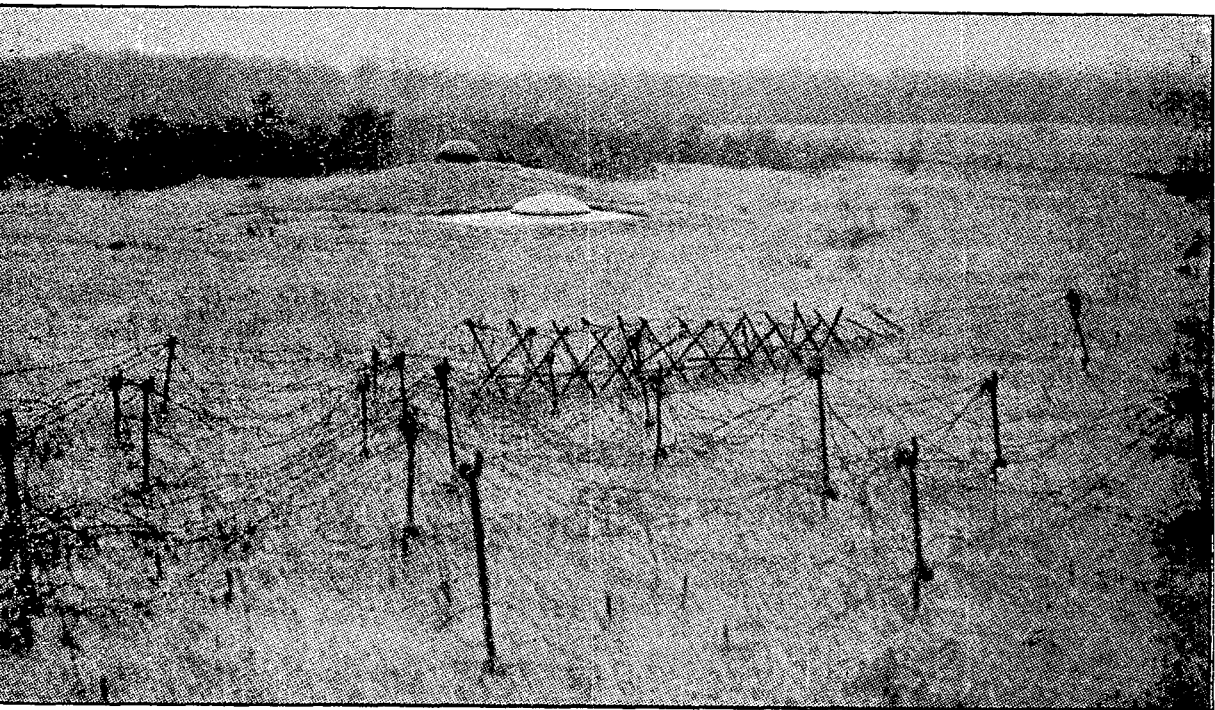
אותם עקרונות עצמם שרירים גם לגבי ניסוי אותם פיצוצי-מטענים גרעיניים המופעלים נגד צור-ללות. באיזה מרחק מצוללת הנך יכול לפוצץ פצצת-עומק — או טורפדו — גרעינית ולהטביעה על-ידי-כך? צוללת בת 900 טון, מימי מלחמת העולם

הגלגלי-החוזר של תמורות צבאיות

גלגול „גרעיני“ של קו מגינו?

המשמשות כנתיבי אספקה משתרעות כלפי העורף עד ל-30 ק"מ ומעלה! — צבא, אשר מתחת למחפה הבטון-המוזין, הפלדה ועשרות המטרים של אדמה יהיה מובטח בפני קרינה ושאר פגעים „גרעיניים“. במלים אחרות: קיים כאן, בכוח, בסיס-מוגן ענקי להחזקת כוח-צבאי בתנאי התקפות אטום מיות, כוח אשר יהיה מסוגל לערוך משם גיחות והתקפות נגד. צחוק הגורל: מערך, אשר ודאי היה ממלא תפקיד עצום במלחמת העולם הראשונה (אילו היה קיים אז), ואשר במלחמת העולם השנייה נתגלה כבלתי הולם את תפקידו — מי יודע אם לא יתגלה עתה כמקור לאפשרויות צבאיות נכבדות? כמוכן: מוטב כי לא יועמד כלל במבחן מעין זה.

במבחן „מלחמת הבזק“ לא עמד קו-מגיניו המפורסם באביב 1940. שנים היה עוזב — ויש לשער כי המנגנונים המשוכללים שבמצריו התת-קרקעיים, במצודות הבטון ובצריחי-הפלדה המסתובבים והמתרוממים ויורדים הוונחו אף הם, ואולי אף החלידו. והנה, עתה נתבשרנו: קטעים מספר בקו-מגיניו שוקמו ושופצו. לשם מה? מקצת מן המענה מצוי באותו קטע, כ-17 ק"מ ארכו, אשר ניתן לעתונאים לראותו — והוא „צויד במתקנים וסידורים חדשים, המאפשרים ל-1200 איש לשהות מתחת לקרקע שלושה חדשים לפחות“. מסתבר, כי במערך-מגיניו, במידה שישוקם, ניתן להחזיק צבא שלם (הרי כ-400 ק"מ ארכו! וכמה ממנהרותיו,

שדה האש שלא הגיע לשימוש. צריח זה לשני תותחים בני 75 מ"מ — הריהו מאלה שבקצה האגף השמאלי של מערך מגינו כפי שהוקם ב-1940. כידוע, המתקפה הגרמנית עקפה אותו, מצפון-מערב — ושדה האש לצריח זה, והתומך בו שמאחוריו, מוגן התיל, לא נוצל בפועל. כיפות קטנות אלו רק מרמזות במקצת לאותה ממלכה טכנית-צבאית מורכבת המשתרעת מתחת לפני רצועת-השטח הזאת כולה.

ניל מקאלרוי. ועוזריו מוסיפים, כי היות והם מאמינים באפשרות שרוסיה תפתח במלחמת עולם — והם סומכים על האיום בתגמול בשביל להרתיע את רוסיה מכך — הרי שהם חייבים „להחזיק את אצבעם על ההוק“ באופן שיהיה ברור לכל עין, כך שרוסיה לא תשכח את סכנת התגמול. עוזרים אלה של מקאלרוי מודים בכך כי אין רוסיה משלחת מפציצים לזינוקים כלפי ארה"ב, באותו אופן שואשינגטון משגרת אותם כלפי רוסיה; אולם, טוענים אנשים אלה, רוסיה — היודעת לדבריהם שרק היא תוכל להיות התוקפת — אינה זקוקה לנקיסה. באותם אמצעי זהירות בהם נוקטת ארה"ב.

כדבריו של מסתכל חד-עין, הרי לגבי סוגיה זו — ולמען האמת יש לאמר כי גם לגבי רוב הסוגיות — רואים אורחי ארה"ב את עצמם באופן ברור, אם כי פשטני, בתור „הבחור הטוב“, ואילו את רוסיה בתור „הרשע שבמחנה“; אין איש בארה"ב המפקפק בצדק שבחלוקת תפקידים זו — ורק מעטים שם מסוגלים להבין, כי אורחי מדינות אחרות עשויים לפקפק בצדקתה המהותית של עמדה זו, המקובלת בואשינגטון. אכן — לדברי אותו מסתכל — כל הרוצה להבין את שוכני ואשינגטון חייב להבין עובדה זו.

השניה, תנוצל לצורך ניסויים אלה, ואת שרידיה ימשו אחר כך לצרכי מחקר. כשהתשובות לשאלות אלה בידם — כך אומרים אנשי הצבא — יוכלו הם להרגיש עצמם במצב בטוח הרבה יותר מאשר עתה.

* * *

יש לחשוב כי האמריקאים חפצים לבצע ניסויים נוספים גם בשביל ליצור פצצת מימן „נקיה“ — דהיינו, פצצה המפליטה כמות זעירה ככל האפשר של תוצרי-לואי רדיואקטיביים המסוכנים כל כך לבריאות.

התכלית העיקרית של פיתוח פצצה כזו היא בכך שאפשר יהיה לשלבה לתוך קליעים נגד-מטוסים או „נגד-קליעים“ — ואת הללו אפשר יהיה לפוצץ ללא סכנה בגובה רב מעל שטחה של ארה"ב עצמה. לעומת זאת, בפצצת מימן „מזוהמת“ — אף כי נקל וזול בהרבה ליצרה — ודאי שאי אפשר להשתמש באורח זה לצרכי הגנה, היות והמשקע הרד-יואקטיבי שיווצר אגב הפעלתה יהיה קטלני. מאידך גיסא, עצמתה האדירה של פצצת המימן היא כמעט-לבדה הפותחת תקוה לאפשרות השמדת קליעים בליסטיים בתעופתם.

פצצת מימן „הגנתית“ מטיפוס זה תצטרך להיות לא רק קטנה וקלה ככל האפשר, כך שאפשר יהיה לשאתה למרום ברקיסטה, אלא גם „נקיה“ ככל האפשר. כיצד למזג „נקיון“ רב ביותר עם קלות-משקל רבה ביותר — זוהי בעיה טכנית כבירה. סידרת הניסויים הבאה באוקינוס השקט נועדה, כנראה, לבחון את הטיפוס החדש ביותר, הקל ביותר וה„נקי“ ביותר מראשי-ההנפץ המימניים שיווצרו עד כה.

(סוף מעמ' 73)

הנפץ של קליע-הנגד במעטה כזה אשר יוכל להתפרק בנתיבו של הקליע התוקף לשברירים, שיד-מו למטיאוריטים וישמידו את הקליע התוקף? מה צריך להיות גודלם של מטיאוריטים מלאכותיים אלה, ומאיזה חומר יורצו? ועוד: מאיזה מרחק יוכלו החום — או הזעזוע — או הקרינה — או המטיאוריטים של קליע-הנגד, לפגוע בקליע התוקף פגיעה תכליתית?

את התשובות לשאלות אלו ישתדלו האמריקאים למצוא בסדרת הניסויים הקרובה על-ידי ירי של הקליעים הנגד-מטוסיים מסוגי „ניקא-איכס“ ו„גיי-קא-הרקולס“ בצמדים-צמידים, באופן שיתרוממו בני תיב מקביל. היות ולשני סוגי-משנה אלה שיעור נסיקה דומה, הרי שיהיה ידוע גם מרחקם זה מזה במשך כל זמן טיסתם. לאחר שנורו, יפוצץ אחד מהם באמצעות מערכת השליטה-מרחוק — ואזי ייחקר ויילמד כל אשר יקרה בעקב ההתפוצצות לבן זוגו.

רישום מדויק

קרוב לדאי כי הניסוי יבוצע בגובה של 110 עד 160 ק"מ. באמצעות צילום, וצורות אופטיות אחרות של חקר שבירת קרני האור, יתאפשר לרשום בדיוק ולהתוות על גבי טבלה את אשר יתרחש בגבי הים — ופיתוח כלי-זיון הגנתיים יוכל להתקדם במידת-מה. מאחר יותר יהיה כמובן צורך בניסויים נוספים...

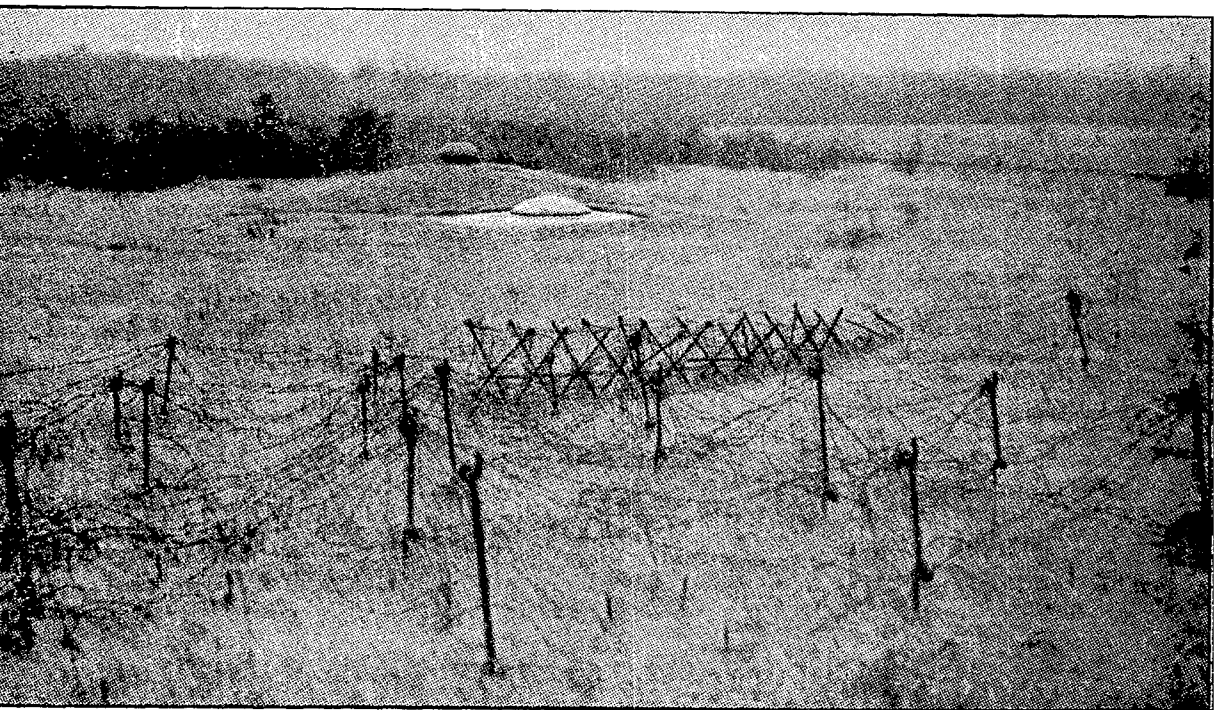
אותם עקרונות עצמם שרירים גם לגבי ניסוי אותם פיצוצי-מטענים גרעיניים המופעלים נגד צור-ללות. באיזה מרחק מצוללת הנק יכול לפוצץ פצצת-עומק — או טורפדו — גרעינית ולהטביעה על-ידי-כך? צוללת בת 900 טון, מימי מלחמת העולם

הגלגלי החוזר של תסורות צבאיות

גלגול „גרעיני“ של קו מגינו?

המשמשות כנתיבי אספקה משתרעות כלפי העורף עד ל-30 ק"מ ומעלה! — צבא, אשר מתחת למחפה הבטון-המוזין, הפלדה ועשרות המטרים של אדמה יהיה מובטח בפני קרינה ושאר פגעים „גרעיניים“. במלים אחרות: קיים כאן, בכוח, בסיס-מוגן ענקי להחזקת כוח-צבאי בתנאי התקפות אטור מיות, כוח אשר יהיה מסוגל לערוך משם גיחות והתקפות נגד. צחוק הגורל: מערך, אשר ודאי היה ממלא תפקיד עצום במלחמת העולם הראשונה (אילו היה קיים אז), ואשר במלחמת העולם השנייה נתגלה כבלתי הולם את תפקידו — מי יודע אם לא יתגלה עתה כמקור לאפשרויות צבאיות נכבדות? כמובן: מוטב כי לא יועמד כלל במבחן מעין זה.

במבחן „מלחמת הבזק“ לא עמד קו-מגינו המפורסם באביב 1940. שנים היה עוזב — ויש לשער כי המנגנונים המשוכללים שבמבצרו התת-קרקעיים, במצודות הבטון ובצריחי-הפלדה המסתובבים והמתרוממים ויורדים הונחו אף הם, ואולי אף החלידו. והנה, עתה נתבשרנו: קטעים מספר בקו-מגינו שוקמו ושופצו. לשם מה? מקצת מן המענה מצוי באותו קטע, כ-17 ק"מ ארכו, אשר ניתן לעתונאים לראותו — והוא „צויד במתקנים וסידורים חדשים, המאפשרים ל-1200 איש לשהות מתחת לקרקע שלושה חדשים לפחות“. מסתבר, כי במערך-מגינו, במידה שישוקם, ניתן להחזיק צבא שלם (הרי כ-400 ק"מ ארכו! וכמה ממנהרותיו,

שדה האש שלא הגיע לשימוש. צריח זה לשני תותחים בני 75 מ"מ — הריהו מאלה שבקצה האגף השמאלי של מערך מגינו כפי שהוקם ב-1940. כידוע, המתקפה הגרמנית עקפה אותו, מצפון-מערב — ושדה האש לצריח זה, והתומך בו שמאחוריו, מוגן התיל, לא נוצל בפועל. כיפות קטנות אלו רק מרמזות במקצת לאותה ממלכה טכנית-צבאית מורכבת המשתרעת מתחת לפני רצועת-השטח הזאת כולה.

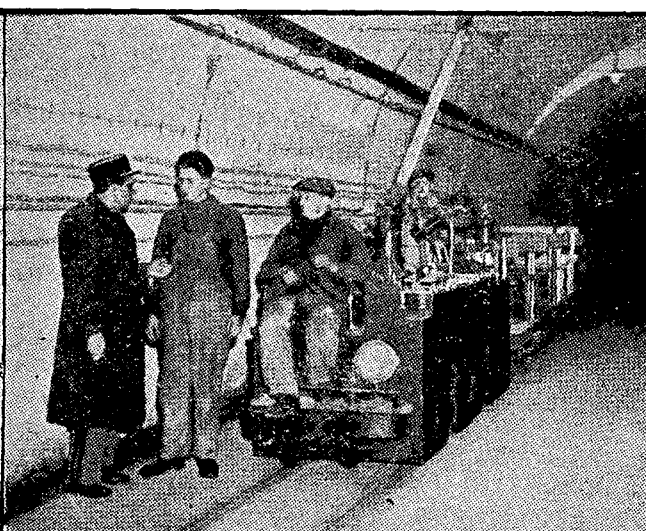
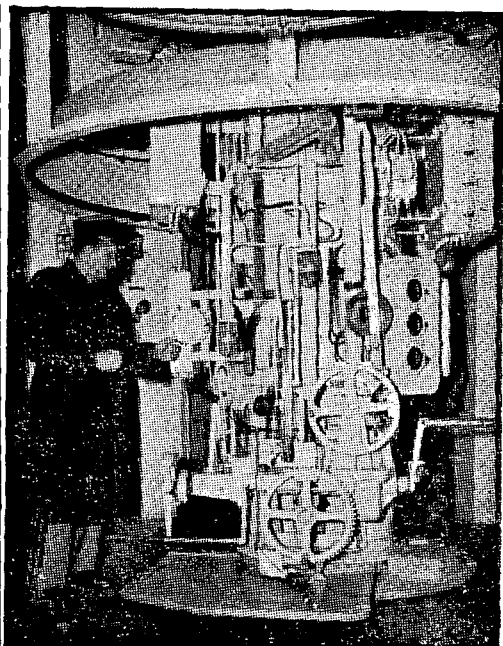

למעלה — מוצב תותחים מוסתר. העתונאים רואים כאן צריח, בעל כיפת פלדה, לשני תותחים בני 75 מ"מ. לצורך ירי "קופץ" הצריח לגובה של חצי מטר מעל לקרקע. כיפת הפלדה, שמשקלה 30 טון — עביה כ־30 ס"מ. מספרן של נקודות כאלו בקו מגינו — אלפים.

משמאל — המנגנון מבריק. הקצין הצרפתי, הבוחן כאן את מנגנון הצידוד וההכוונה של צריח לשני תותחים בני 135 מ"מ — ספק אם ימצא בו עתה פגם או רבב. צריח הפלדה, בן 200 הטון, מונע ע"י מנגנון זה בקלות רבה לכל כיוון שיודרש.

למטה מימין — התחבורה האופקית של מסלכת המחילות. מרחביו המחופים של ה"קר" מצריכים אמצעי-תחבורה משוכללים ומהירים. מסילת ברזל חשמלית זו מאפשרת טלטלה מהירה של גייסות ותחמושת על פני עשרות ק"מ. ה"קטר" שלפנינו, הגורר רכבת של משטחים נושאי-ספסלים, מופעל ע"י חשמל מקו עילי, בעצמת 600 חלס — בדומה לתשמלית-רחובות רגילה.

למטה משמאל — התחבורה האנכית. עומק, עומק! זו סיסמת-הבטחון ומקור היכולת של מערכת-הביצור התת-קרקעית. הפירים, המגיעים לעומק רב, מהווים את השלד האנכי של התחבורה. המעליות, בדומה לאלו שבמכרה-פחם, עשויות להרים במהירות אל פני-השטח עומס עד ל־5 טון מעומק של 30–40 מטר. תכלית סידור זה — עריכת-כווחות מהירה והעתקה זריזה של עתודות וכלי-זין.

ההרתעה שבין השיטין

השבועון הבריטי השמרני רב ההשפעה, "ספק-טיטור", ליוה את ה"ספר הלבן" על סוגית ההגנה, אשר פורסם ע"י ממשלת בריטניה (במחצית השנייה של פברואר ש.ז.) בציון העובדה כי "רבות הן השאלות החמורות הנשארות ללא מענה מפורש ע"י ה"ספר הלבן".

השבועון ממשיך ומעיר: —

הראשונה והחמורה שבשאלות אלו מתעוררת מן ההודעה שב"ספר הלבן" כי במקרה שרוסיה תנחית התקפה רבתית על המערב, ולו אף בכוחות "מקובלים" בלבד, יהיה על המערב להשיב מלחמה שצרה בכלי-זין גרעיניים איסטרטגיים. מר דאנקן סאנדיס יכול לטעון בצדק כי מזה שנים היתה הדבר גורם-מרתיע המרומז "בין-השיטין". הרוסים ידעו מכבר כי אם יפלוש לאירופה אין הכוחות ה"מקובלים" הערוכים כנגדם יכולים לקוות לבלמם אלא כדי שעות ספורות.

השבועון ממשיך ומעיר: —

הראשונה והחמורה שבשאלות אלו מתעוררת מן ההודעה שב"ספר הלבן" כי במקרה שרוסיה תנחית התקפה רבתית על המערב, ולו אף בכוחות "מקובלים" בלבד, יהיה על המערב להשיב מלחמה שצרה בכלי-זין גרעיניים איסטרטגיים. מר דאנקן סאנדיס יכול לטעון בצדק כי מזה שנים היתה הדבר גורם-מרתיע המרומז "בין-השיטין". הרוסים ידעו מכבר כי אם יפלוש לאירופה אין הכוחות ה"מקובלים" הערוכים כנגדם יכולים לקוות לבלמם אלא כדי שעות ספורות.

השבועון ממשיך ומעיר: —

הראשונה והחמורה שבשאלות אלו מתעוררת מן ההודעה שב"ספר הלבן" כי במקרה שרוסיה תנחית התקפה רבתית על המערב, ולו אף בכוחות "מקובלים" בלבד, יהיה על המערב להשיב מלחמה שצרה בכלי-זין גרעיניים איסטרטגיים. מר דאנקן סאנדיס יכול לטעון בצדק כי מזה שנים היתה הדבר גורם-מרתיע המרומז "בין-השיטין". הרוסים ידעו מכבר כי אם יפלוש לאירופה אין הכוחות ה"מקובלים" הערוכים כנגדם יכולים לקוות לבלמם אלא כדי שעות ספורות.

הגיון ההשמדה

טבעית כאילו עוד יותר (ואכן, גם נוקבת עוד יותר) מן הבקורת שבשבועון השמרני, היתה ההערכה שניתנה ל"ספר-הלבן" הבריטי בעיניי הגנה ע"י השבועון הסוציאליסטי הנוודי, "ניו-סטייטסמן". והרי מספר קטעים עיקריים מתוכה: —

...ה"ספר הלבן" החדש על סוגית ההגנה — אם נראהו בצירוף עם הסכם בסיס-הקליעים העומד להחתם — מטיל על בריטניה נקיטה במדיניות הרתעה בגרסתה הקיצונית ביותר. לבריטניה יש, לדבריו של מר סאנדיס, כוח מפציצים רב-עצמה, הגדל והולך, אשר עתה מציידים אותו בפצצות-מגאטוניות; ובקרוב יהיו לה, בנוסף לכך, גם קליעים בליסטיים לטווחי-הבינים. אולם כדי לשלם בעבור מאמץ-גרעיני זה יהיה עלינו לקצץ עוד יותר בכוחותינו ה"מקובלים". מסיבה זו, כך הוא טוען, עלינו להפעיל עתה את כוח-ההרתעה האיסטרטגי שלנו לא רק במקרה של התקפה גרעינית רוסית, אלא אף "אם תנחית רוסיה התקפה-רבתית על מדינה מערבית באמצעות כוחות מקובלים בלבד"...

מר סאנדיס אינו משלה עצמו בכך שהשימוש בכוח ההרתעה המערבי — בצורת "הפצצה-רבתית גרעינית של מקורות העצמה שברוסיה", כהגדרתו — היתה מביאה להתקפה דומה על בריטניה. ובכל זאת, כפי שהוא עצמו מודה, אינו עורך הכנות כלשהן לאכטחתן האוירית של ערינו; כל משאביו, אומר הוא, יידרשו לשם הגנת שדות התעופה האיסטרטגיים שלנו. ובאשר ל"הגנה-אורחית" — את הנושא כולו פוטר הוא בפסקה מעורפלת אחת, בת עשר שורות, בקצרה, אם אמנם יופעל כוח ההרתעה של מר סאנדיס כי אז יוליך הדבר באופן בלתי נמנע להכחדה כמעט-מוחלטת של כל חי באיים אלה...

שומה עלינו איפוא לשאול: מה היא אותה "התקפה-רבתית" אשר תגרור מעשה זה של איבוד-לדעת לאומי? האם פלישה סוביאטית לפרס — אשר בתוקף "ברית בגדד" יש לראותה כ"מדינה מערבית"? או שמא הסתערות סינים על סיאם — היכולה לטעון לזכות דומה על סמך

בשביל להיכנס לאיזו תעסוקה אחרת. אך עצם העובדה כי הם מתבקשים באורח זה להתקשר לשרות למשך תקופת שנים — היא עצמה מעידה על מידת אי-פופולריות הנודעת לחיי השרות-הצבאי: אילו היו האנשים מחבבים חיים אלה לא היה צורך לשחדם כדי שיתמידו בהם. החלטה זו נראית כהחלטה המורשעת מעניינים שבמדיניות-פנים, אליה הגיעו על-סמך ההנחה (המוטעית, קרוב לודאי) כי מצויה בצי-בור התנגדות חזקה לשרות חובה לאומי בצבא. בבוא העת עתידה הממשלה להתחרט על החלטה זו — אם רק תאריך ימים עד אז.

ואחרון-אחרון — קיימת הבעיה הכלכלית. האמנם הקימוצים אמתיים הנם — או שיהיה כלול בתקציב ההגנה „תקציב נוסף“, שינסה לתת מוצא? אי אפשר לקבוע זאת, כיון שגם במיטב הכונות אין ביכולת הממשלה, ולא ביכולת איש מחוצה לה, לדעת לבטח באיזו מידה עשויות התחייבויותינו להשתנות במהלכה של שנת 1958. כל שניתן לאמר בבטחה הוא כי ריחו של „תקציב-נוסף“ עולה הפעם מהכרוזת המיניס-טרים כאותו בושם הנודף ממכתבה של אשת-אהבים.

כי תפרוץ מלחמה מבלי שבושרה מראש ומבלי שרצו בה, ואם אמנם תפרוץ, הרי חרושצ'וב עלול שלא להעריך נכונה את מצב הדברים האמיתי בבריטניה; עלול יהיה לחשוב כי מן החכמה הוא למחקנו בטרם נחליט אם להוציא לפועל את מדיניות ה„ספר-הלבן“, אם לאו. יתכן כי סיכון זה קטן הנו — אך אין הוא הכרחי. יש מספר דברים שמוטב כי לא יאמרו; ואימונו זה היה אחד מהם.

בעיה שניה העולה מבין דפי ה„ספר-הלבן“ נוגעת לכוחות ה„מקובלים“ אותם יש להוסיף ולקיים. נת-קבלה החלטה לפתות את הטירונים, על-ידי העלאות משכורת, להתחייב לתקופות שרות ארוכות יותר; החלטה פסולה מבחינה עקרונית, ובלתי נכונה מבחינה מעשית. קרוב לודאי כי באופן זמני יעלה שיעור ההתחייבויות, כיון שמעטים דברים אשר ינעמו לאדם יותר מאשר קבלת שכר רב יותר מחברו, בעד אותה עבודה עצמה; ובחורים צעירים שבר-כוחות המזוינים לא תמיד צופים הם מראש אותו זמן בו עשויים הם לחוש את הרצון לעזוב את הש-רות בשביל להתבסס בחיים, בשביל לשאת אשה, או

ה„אמנה לדרום מזרח אסיה“? האמנם יש בהחלפתם של משטרי שררה-שלטונית שבארצות אלה בשלטון קומוניסטי משום מאורע בעל חשיבות כה מרקיעת-שחקים עד כי הנגנו נכונים להשמיד את עצמנו אם יארע כזאת? או, אם כבר עוסקים אנו בכגון אלה, שמא את המבנה המדיני שבגרמניה-של-אדנאואר רואים אנו כחיוני כל כך, עד כי בהכרה נקבל עלינו התאבדות לאומית למען נקום את נקמתו?

עצם העמדת שאלות אלו — כמוה כתשובה. אי אפשר שיימצא ראש-ממשלה בריטי שיקבל החלטה כזו. איסטרטגית הגורם-המרתיע אינה אלא תפישה תיאורטית גרידא, שנועדה לשמש כמענה-לשעת-חרום אשר לדעת המדינאים לא תתרחש לעולם, אך אם אמנם תתרחש — הרי מיד יתגלה טבעו האמיתי של הגורם המרתיע: לחץ ע"י העמדת פנים, שכן הדבר הופך להיות מסופק יותר ויותר, האם תהיה בריטניה נכונה להשמדה גרעינית במקרה שצבאות גרמניה המזרחית, בתמיכה רוסית, יחצו את האלבה.

היות וניתן לשער כי דעתו של מר סאנדיס שפויה עליו, הרי שהוא מיטיב לדעת דברים אלה. אם גם הרוסים מיטיבים לדעתם — זוהי הנקודה בהנמקת טיעונו של מר סאנדיס, בה כורעת תחתיה מדיניות-ההגנה שלנו כולה. אין יסוד רב לשער שהרוסים זוממים תקופנות; אך אם ינקטו בתקופנות, תוך הפעלת עדיפותם העצומה בכוחות „מקובלים“, כי אז ודאי כבר חישבור ומצאו כי ההסתכנות בכך שיצטרכו לעמוד בפני הפצצה גרעינית לא תהיה רבה ביותר.

ומשתחשף העמדת-הפנים הכבירה שב„גורם-המרתיע הגדול“ — לא תהיה „למעבר“ כל ברירה אלא לקבל עליו „הסכם מינכן“ של הרגע האחרון, כשהוא גותן לרוסים כל שהללו דרשו — או להעביר לאיזור הנתון-בסכנה צבא „מקובל“ בעל עצמה המספקת לבלימת ההתקפה הרוסית. אבל מן ה„ספר הלבן“ ברור לחלוטין כי אין בידנו האמצעים לעשות זאת, וכי אין אנו עושים כל מאמץ להשיגם. מכאן, כי המסקנה המדינית ממדיניות ההגנה של מר סאנדיס תהיה מדיניות חוץ המבוססת על פיוס.

לצבא הגנה לישראל

לשנת העשור

שא ברכת

שכון עובדים בע"מ

עלה והצלח!

לצבא הגנה לישראל

לשנת העשור

שא ברכת

בתי יציקה „וולקון" בע"מ

עלה והצלח!

לצה"ל

שא ברכתנו הנאמנה לשנת העשור
עלה והצלח!

חברת „קרנל“ בע"מ

תּוֹצֵרֶת מִזֶּזֶן אִי בְּעַמ

**שׁוֹלֵחַת בְּרִכּוֹתֶיהָ לְחַג הַחַרוֹת
הַשָּׁתָא - עֶשְׂרֵי לְעֶצְמָאוֹתֵינוּ**

**לִידִידֵינוּ, עוֹבְדֵינוּ, וְהַמוֹסְדוֹת
הַקְּשׁוּרִים בָּנוּ, שְׁלוֹחַת בְּרִכָּת**

**מוֹעֲדִים
לְשִׁמְחָה**

יַלְדֵינוּ

תלמה

בברכה לצה"ל

„צינקל“

יצרני צנורות קלים

לצה"ל

**שא ברכתנו לשנת העשור
עלה והצלח**

הלואה וחסכון יפו-ת"א

כמה מספרים מענינים

ב-1957 חסכה „דגון“ למדינה 2.5 מליון ל"י, ובמסבך חוץ 2.15 מליון \$ (חסכונות ישירים בלבד).

✱

ב-1957 היה המחזור של „דגון“ פי 27 מקיבולו הכולל.
ידועים הישגי שיא בינלאומיים הבאים:
פי 7 מהקיבול — באירופה, פי 20 — בארה"ב.

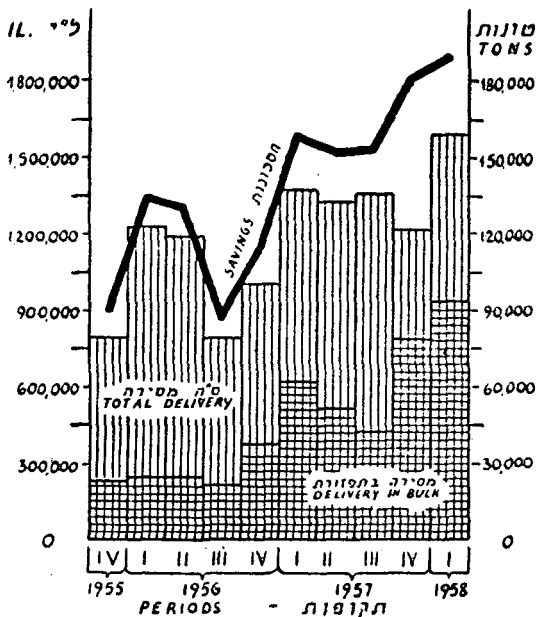
✱

בפריקה הושג הספק של 4,529 טון ליממה. נמסרו עד 25,250 שקים
ליממה. במסירת התפוזות הושג הספק של 2,661 טון ליממה.

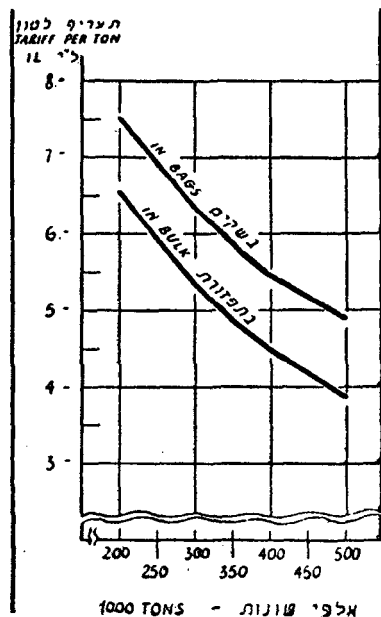
✱

הכמויות שנפרקו ע"י „דגון“ במרץ 1957 היוו 55.8% של כלל היבוא דרך
נמל חיפה.

המחזור (מסירה) והחסכונות
מספרים רבע-שנתיים
(2/3 מהחסכונות הם במסבך חוץ)

תעריפים דגרסיביים
עם עלית המחזור

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו הנאמנה
לשנת העשור

עלה והצלח!

אחים גולדשטיין

חברה לשכון ופיתוח בע"מ - רמת-גן

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה לשנת העשור

"המגפר" בע"מ

בית חרושת למוצרי גומי
מפרץ חיפה

החברה הא"י לקרור והספקה בע"מ

4 בתי קרור:

תל-אביב וחולון — חיפה ונשר

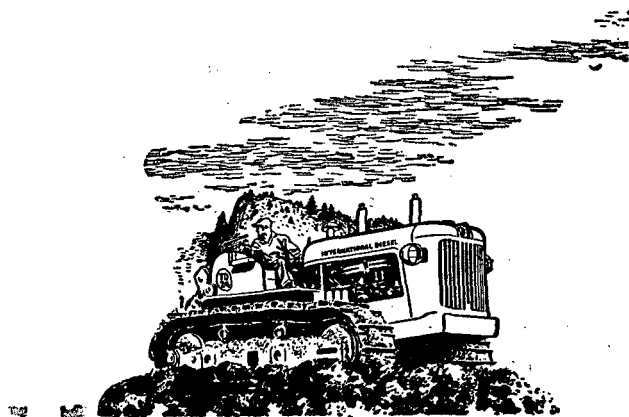
נפח הקבול: כ-60.000 מ³

שרות מהיר ויעיל, ע"י צוות מומחי קרור

משרד ראשי: ת.ד. 318, תל-אביב, דרך פ"ת 23, טל. 4316/7/8

INTERNATIONAL HARVESTER

מאחלים שפע ברכות לחג העצמאות

הספקים של: טרקטורים פרמל וחלים, ציוד לכל ענפי המשק, מנועי דיזל וגנרטורים.

הסוכנים: חברה להנדסה חקלאית לישראל בע"מ

חיפה, בנין אגריפל רחוב הנמל 48 ת.ד. 306 טלפון 4613, 4986

תל-אביב, רח' לילינבלום 30, ת.ד. 1749, טל. 5243

ביום שמחתנו — בעשור לעצמאותנו
אנו מעלים ברחשי הודיה והוקרה
את מפעליה והישגיה הכבירים של מדינתנו
בשטח הממלכתי, הבטחוני והכלכלי,
ואת אשרנו שזכינו לתרום את חלקנו
לבינויה ולפתוחה במפעלי הביטוח
של הפרט והכלל. כן תגדל ותאדר מדינתנו
בעשור הבא וכן תגדל תרומתנו לה.

לנשיא, לראש-הממשלה, לשרים, להסתדרות העובדים
ולצבא הגנה לישראל —
מיטב התחילות והברכות.

בית „הסנה“

בנק

הבנק המאחד את
הקשרים הבינלאומיים
והיקף הפעולות
של מוסד בנקאי גדול
עם הטיפול האישי
והשרות המיוחד של
בנק פרטי.

לאגיד

תל-אביב - ירושלים - חיפה - נתניה - חדרה

לצבא הגנה לישראל

ברכת

IBM מכונות החישוב של **י.ב.מ.**

בשרות

הממשלה, צבא ההגנה לישראל,
מוסדות צבוריים ומסחריים בישראל

י.ב.מ. (ישראל) בע"מ

טל. 67574

ת.ד. 2881

תל-אביב, רחוב אחות בית 6

לצה"ל

שא ברכה

לשנות העשור

עלה והצלח

„ברזלית“ בע"מ

לצה"ל

שא ברכה

לשנות העשור

עלה והצלח!

תעשית „אבן וסיד“ בע"מ

לצבא הגנה לישראל

ברכתנו לשנת העשור

עלה והצלח!

ההסתדרות הכללית של העובדים
הועד הפועל

לצבא הגנה לישראל
ולמשרד הבטחון

שאו ברכתנו
לשנת העשור

"מבטחים"

מוסד לביטוח סוציאלי
של העובדים בע"מ

בעשור
למדינת ישראל

ייבנה בית ישראל באבנים שלמות,
תהיינה עינינו פתוחות אליו לילה ויום,
תחזינה עינינו חן, חסד ושלוש
באהלי יעקב ומשכנות ישראל.

הסתדרות פועלי הבנין
הועד המרכזי

הקרן לכמות פועלי בנין
ועבודות צבוריות
ההנהלה המרכזית

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה

עלה והצלח!

„סולל-בונה” בע”מ

דואר רישני

